

ΚΕΝΤΡΟ ΜΙΚΡΑΣΙΑΤΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

ΙΔΡΥΤΕΣ: ΜΕΛΠΩ & ΟΚΤΑΒΙΟΣ ΜΕΡΑΙΕ - 1930

Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΛΟΓΙΟΣΥΝΗ ΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΗΣ

Από τον Αλέξανδρο Μαυροκορδάτο εξ Απορρήτων (1636-1709) στον
Μανουήλ Γεδεών (1851-1943)

ΠΡΟΣΩΠΟΓΡΑΦΙΚΗ ΘΕΩΡΗΣΗ

ΛΗΜΜΑΤΟΛΟΓΙΟ
ΑΡΧΑΙΟΣ

ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΥΡΙΑΚΑΝΤΩΝΑΚΗΣ

Αθήνα, 2015

A

ΑΓΑΘΑΓΓΕΛΟΣ, πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως

Αδριανούπολη, 1769-1832

Μητροπολίτης Βελιγραδίου (1815), Χαλκηδόνος (1825) και Οικουμενικός Πατριάρχης (1826-1830). Εκάρη μοναχός της Μ. Ιβήρων. Διατελούσε περί το 1800 ιερέας της ελληνικής κοινότητας της Μόσχας. Καθαιρέθηκε από τον Οικουμενικό Θρόνο για κακή διαχείριση κοινών χρημάτων και εξορίστηκε στην Καισάρεια και κατόπιν στην Αδριανούπολη. Κάτοχος της βουλγαρικής, ρωσικής, τουρκικής και γαλλικής γλώσσας.

Αι καθ' Όμηρον αρχαιότητες και αι κερκυραϊκαί αρχαιολογίαι, δι' επιστασίας του πανοσιολογιωτάτου ιερομονάχου Αγαθαγγέλου Αδριανοπολίτου (Μόσχα, 1804).

ΑΓΑΘΑΓΓΕΛΟΣ, μητροπολίτης Εφέσου

Μαγνησία (Μικρά Ασία), 1818-ΚΠ., 1893

Μητροπολίτης Σβορνικίου (1848-1861), Δράμας (1861-1872) και Εφέσου (1872-1893). Τοποτηρητής του Οικουμενικού Θρόνου (1863 και 1878), χρημάτισε πολλάκις έφορος της Θεολογικής Σχολής της Χάλκης.

Συνοπτική έκθεσις της εκπαιδευτικής καταστάσεως της Επαρχίας Εφέσου εν έτει 1887-1888 (Σμύρνη, 1888).

ΑΓΑΘΑΓΓΕΛΟΣ [ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΗΣ], μητροπολίτης Εφέσου

Μαγνησία (Μικρά Ασία), 1864-Χάλκη, 1935

Μητροπολίτης Γρεβενών (1901-1910), Δράμας (1910-1922), Νεοκαισαρείας (1922-1924), Πριγκηπωνήσων (1924-1927), Χαλκηδόνος (1927-1932) και Εφέσου (τιμητικώς το 1932). Νομομαθής με ειδίκευση στο κανονικό δίκαιο, συγγραφέας και εκδότης εκπαιδευτικών και αγιολογικών έργων. Φοίτησε στη Θεολογική Σχολή Χάλκης (1879-1886) και στα πανεπιστήμια του Βερολίνου και των Παρισίων όπου σπούδασε νομικά. Δίδαξε στο σχολαρχείο και στο παρθεναγωγείο της Μαγνησίας (1886-1892) και στην Θεολογική Σχολή

Λογιοσύνη της Κωνσταντινούπολης

Χάλκης (νομικά, τα έτη 1896-1901). Δημοσίευσε άρθρα σε διάφορα περιοδικά (*Εκκλησιαστική Αλήθεια, Ορθοδοξία*).

Η Ιερά Μονή της Εικοσιφοινίσσης μετά των σχετικών προς τα περί αυτής πόλεων και χωρών (ΚΠ., τυπ. Κ. Ζιβίδου και Β. Βουλγαροπούλου, 1896).

ΑΓΑΘΑΓΓΕΛΟΣ, μητροπολίτης πρώην Καισαρείας Φιλίππου

Καππαδοκία (Στέφανα), 1801-Καισάρεια (Καππαδοκία), 1846

Σπούδασε στη Σχολή των Κυδωνιών με αξιόλογη επίδοση στα μαθηματικά, κατόπιν δίδαξε στα Κύθηρα, την Καισάρεια (Μ. Φλαβιανών, 1827-1831) και στην Πατριαρχική Ακαδημία της Κωνσταντινουπόλεως όπου και διετέλεσε ιεροκήρυκας και ρήτορας της Μεγάλης του Χριστού Εκκλησίας (1831-1833). Το 1833 χειροτονήθηκε μητροπολίτης Καισαρείας της Φιλίππου από τον Αθανάσιο Ιεροσολύμων αλλά σύντομα (1835) κατηγορήθηκε ως ρωμαιοκαθολικίζων και εξωρίσθη στη Μονή Βαρλαάμ των Μετεώρων, όπου ασχολήθηκε με την μελέτη και αντιγραφή πολυτίμων ανεκδότων χειρογράφων. Το έργο του αυτό έμεινε ανέκδοτο. Σχολάρχης της ελληνικής κοινότητας της Τεργέστης (1838-1842), εν συνεχεία επιστρέφει στην Καππαδοκία και διδάσκει στην Σχολή Φλαβιανών και στη Σχολή Καισαρείας (1842-1846).

Η προσφώνησης του τρίτομου συγγράμματός μου (Τεργέστη, 1841).

ΑΓΑΘΑΓΓΕΛΟΣ, μητροπολίτης Κυδωνιών

Αν. Θράκη (Αρκαδιούπολη, Lüleburgaz), 1885 – Κωνσταντινούπολη, 1960

[Παπαθεόδωρος] Επίσκοπος Ελαίας (1926-1943), μητροπολίτης Κυδωνιών (1943-1960) και μέλος της Ιεράς Συνόδου του Οικουμενικού Πατριαρχείου. Αποφοίτησε από τη Θεολογική Σχολή της Χάλκης το 1910. Υπηρέτησε επί δεκαπενταετία ως διάκονος και καθηγητής μέσης εκπαίδευσης (Χαλκηδόνα, Αδριανούπολη, Πέρα).

Θρησκεία και ζωή: άρθρα – μελέται (ΚΠ., 1929), *Ο άγνωστος ποιητής (Γρηγόριος ο Ναζιανζηνός)* (ΚΠ., 1943), *Γρηγόριος ο Ναζιανζηνός ως ποιητής εν σχέσει προς τον Ευριπίδην και την Υμνογραφίαν* (Θεσσαλονίκη, 1947), *Τα ιστορικά έπη Γρηγορίου του Ναζιανζηνού* (Αθήνα, 1955) κ.ά.

ΑΓΚΥΡΑΜΟΣ, ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ

Κωνσταντινούπολη, αρχές 18^{ου} αι.

[**Αργυράμμος?**] Ιατρός. Φοίτησε σε πανεπιστήμια της Ευρώπης. Κατασκεύασε βοτανικό κήπο και σύγγραψε βοτανικό λεξικό όπου περιγράφει θεραπευτικές ιδιότητες φυτών σε 6 γλώσσες: ελληνική, λατινική, γαλλική, περσική, αραβική και τουρκική, το έργο παρέμεινε ανέκδοτο.

ΑΔΟΣΙΔΗΣ, ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ πασάς

ΚΠ., 1818-Πρίγκηπος, 1895

Ηγεμών Σάμου (1873-1874 και 1879-1885). Δίδαξε στην Θεολογική Σχολή της Χάλκης και αργότερα υπηρέτησε στην οθωμανική διοίκηση και διπλωματία, φτάνοντας στο αξίωμα του υφυπουργού δικαιοσύνης και εξωτερικών. Εκδότης του *Τηλέγραφου του Βοσπόρου* (1840), της πρώτης ελληνικής εφημερίδας της Κωνσταντινούπολης.

Η αληθής κατάσταση των ημετέρων εκκλησιαστικών και εθνικών πραγμάτων και η φωνή του έθνους (ΚΠ., 1863).

ΑΘΑΝΑΣΙΑΔΗΣ, ΙΩΑΝΝΗΣ

Φιλολόγος και μεταφραστής, ελληνοδιδάσκαλος στο Μέγα Ρεύμα.

Κομφούκιος ή Τέχνη του κοινωνικού βίου (ΚΠ., τυπ. Α. Κορομηλά και Α. Πασπαλλή, 1862), *Άλκηστις Ευριπίδου παραφρασθείσα ελευθέτως* (ΚΠ., Ι. Βρεττός, 1868).

ΑΘΑΝΑΣΙΑΔΗΣ, ΚΥΡΙΛΛΟΣ, αρχιμανδρίτης του Παναγίου Τάφου

Θράκη (Περίσταση: περιοχή Γάνου και Χώρας), 1825- ;, 1898

Αποφοίτησε από τη Θεολογική Σχολή της Χάλκης (1851) και προσελήφθη στο ΜΠΤ στο Φανάρι. Μετέβη στα Ιεροσόλυμα ως καθηγητής και διευθυντής της Θεολογικής Σχολής του Σταυρού (1862-64), διετέλεσε επίσης έξαρχος του Παναγίου Τάφου σε Αθήνα και Σμύρνη.

Δημοσίευσε ιστορικές μελέτες σε εκκλησιαστικά περιοδικά (*Εκκλησιαστική Αλήθεια*, *Ευαγγελικός Κήρυξ*, *Σωτήρ*, *Δελτίον Ιστορικής και Εθνολογικής Εταιρείας*). «Χρύσανθος Ιεροσολύμων ο Νοταράς», *ΕΑ Δ'* (1883). «Υπόμνημα ιστορικών περί των βιβλιοθηκών του Ορθοδόξου Καθολικού Πατριαρχείου των

Λογιοσύνη της Κωνσταντινούπολης

Ιεροσολύμων», *Ιεροσολυμιτική Βιβλιοθήκη* III (Πετρούπολη, 1897), 273. Εξέδωσε την *Ερμηνεία εις τους Αναβαθμούς της Οκταήχου* του Νικηφόρου Καλλίστου Ξανθόπουλου (Ιεροσόλυμα 1862) και συνέταξε κατάλογο των χειρογράφων της βιβλιοθήκης του μετοχίου του Παναγίου Τάφου στην ΚΠ.

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ Ε΄, πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως

Κρήτη, περί τα μέσα του ιζ΄ αι.-ΚΠ., μετά το 1718

[Αμυράς/ Μαργούνιος;] Μητροπολίτης Τυρνόβου, Αδριανουπόλεως (1692) και Οικουμενικός Πατριάρχης (1709-1711). Φοίτησε στη Χάλλη της Σαξωνίας, κάτοχος της λατινικής και αραβικής γλώσσας.

Άφησε έργο στον τομέα της εκκλησιαστικής μουσικής ενώ σύμφωνα με τον Γ. Ζαβίρα μετέφρασε το τετράγλωσσο λεξικό του Μενίσκη εις ελληνικήν διάλεκτον (*Ελληνικόν Θέατρον*, 192).

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ Ε΄, πατριάρχης Ιεροσολύμων

Ραιδεστός, ; - ΚΠ., 1844

Σπούδασε στην Κωνσταντινούπολη, όπου προσχώρησε στο Μετόχιο του Παναγίου Τάφου στο Νεοχώριο του Βοσπόρου (ν. Αγίου Γεωργίου;). Απήλθε στην Ιερουσαλήμ ως μέλος της Αφιοταφικής αδελφότητας, επανήλθε όμως στην Κωνσταντινούπολη ως ηγούμενος στο μετόχιο του Νεοχωρίου και το 1826 διαδέχτηκε τον Πολύκαρπο Ιεροσολύμων στον πατριαρχικό θρόνο όπου παρέμεινε σχεδόν μέχρι τον θάνατό του. Κατά την πατριαρχία του μερίμνησε για το μείζον θέμα του χρέους της Εκκλησίας Ιεροσολύμων, αλλά και για τα αγιοταφικά μετόχια στο Φανάρι, το Νεοχώριο και την Χάλκη. Ίδρυσε σχολεία στην Παλαιστίνη και ενίσχυσε τις σχολές της Χάλκης και την Μεγάλη του Γένους Σχολή.

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ [ΚΑΡΥΔΗΣ], μητροπολίτης Νικομηδείας

Κύπρος (Λάρνακα), 1755?-ΚΠ., 10 Απριλίου 1821

Μητροπολίτης Λιβύης (1781) και Νικομηδείας (1791), εθνομάρτυς. Επίτροπος της Πατριαρχικής Σχολής και του Πατριαρχικού Τυπογραφείου. Διετέλεσε εφημέριος ν. Αγίου Γεωργίου της Βενετίας, όπου είχε σπουδάσει μεταξύ των ετών 1765 και 1771. Αργότερα δίδαξε στην Αθήνα.

Βίος και ακολουθία του αγίου ιερομάρτυρος Ερμογένους [...] επιστασία του λογιωτάτου εν μοναχοίς κυρού Αθανασίου Καρύδη Κυπρίου (Βενετία, 1771, β' έκδοση: Λεμεσός, 1963).

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ [ΛΑΣΚΑΡΗΣ], μητροπολίτης Αργολίδος

Μάδυτος, 1869-Καρυστία, 1925

Σπούδασε στην Ιερατική Σχολή της Κωνσταντινουπόλεως και στην Θεολογική Σχολή της Χάλκης (αποφ. 1896). Χωρεπίσκοπος Βλάχκας Κωνσταντινουπόλεως, υπό τον τίτλο του Επισκόπου Μυρέων.

ΑΙΝΙΑΝ, ΖΑΧΑΡΙΑΣ

Μαυρίλο Τυμφρηστού, περ.1750 – Υπάτη, 1835

Ιεροκήρυκας στην Κωνσταντινούπολη. Φοίτησε στις σχολές των Αγράφων και του Καρπενησίου. Δίδαξε στο Μαυρίλο και στην Υπάτη. Οικοδιδάσκαλος της οικογένειας Μουρούζη και σχολάρχης της σχολής στα Θεραπειά, ανέπτυξε δράση ως Φιλικός. Πατέρας των Γεωργίου και Χριστοδούλου επίσης διδασκάλων.

ΑΙΝΙΑΝ, ΓΕΩΡΓΙΟΣ

Μαυρίλο Τυμφρηστού, 1788-Αθήνα, 1847

Λόγιος με κυβερνητική θητεία στην Ελλάδα, ιδρυτικό μέλος της Αρχαιολογικής και της Φιλεκπαιδευτικής Εταιρείας. Είχε σπουδάσει στη Μεγάλη του Γένους Σχολή και εργάστηκε ως δάσκαλος των τέκνων του Μεγάλου Διερμηνέα Δημητρίου Μουρούζη.

Εξέδωσε τα φιλολογικά περιοδικά *Αθηνά* και *Ιωνία*, μετέφρασε Βίους του Πλουτάρχου, την *Περιήγησιν του Νέου Αναχάρσιδος εις την Ελλάδα* του Barthelemy και σε συνεργασία με τον Κωνσταντίνο Σούτσο επιτομή εις δέκα τόμους της Φυσικής Ιστορίας του Μπουφόν. Επίσης: *Νέα Αριάδνη* (ΚΠ., 1816). *Συλλογή Ανεκδότων Συγγραμμάτων τού ασιδίου Ευγενίου τού Βουλγάρεως* 2 τ. (Αθήνα, 1838).

[ΑΛΕΞΑΝΔΡΙΔΗΣ, ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ

Τύρναβος, 1784 - Βιέννη, 1851

[Νεότερος αδελφός Στέφανου Δούγκα;, ανηψιός Άνθιμου Γαζή;] Οριενταλιστής ιατρός. Μαθήτευσε στη σχολή του Τυρνάβου υπό τον Ιωάννη Πέζαρο. Σπούδασε, αβέβαιο με τί μέσα, ήδη αρκετά νωρίτερα από το 1806, ιατρική και φιλολογία, πιθανώς στην Ιένα και στην Βιέννη, όπου πρέπει να παρακολούθησε και μαθήματα ανατολικών γλωσσών, διότι γνώριζε τουρκικά, αραβικά και περσικά. Στην Βιέννη εξέδωσε από το 1812 έως το 1836 την πολιτική, εμπορική και φιλολογική εφημερίδα *Ελληνικός Τηλέγραφος* (και *Φιλολογικός Τηλέγραφος*, 1817-1821).

Μεταφράζει την ιστορία της Ελλάδος του Oliver Goldsmith: *Γολδσμίθ, Ιστορία της Ελλάδος* [...] (Βιέννη, 1806) και από την «αραβική διάλεκτο» την γεωγραφία του Ισμαήλ Αμπουλφέδα (Βιέννη, 1807). Επίσης συγγράφει: *Ελληνικός καθρέπτης ήτοι, Σύντομος βιογραφία των άχρι του 1ε' αιώνας ακμασάντων Ελλήνων και τινων εκκλησιαστικών συγγραφέων κατά χρονολογικήν πρόοδον, μετά της περιγραφής των σωζομένων εκδόσεων* (Βιέννη, 1806). *Γραμματική γραικικοτουρκική* (Βιέννη, 1812). *Λεξικόν πρόχειρον της γραικικής και τουρκικής διαλέκτου* (Βιέννη, 1812).]

ΑΛΕΞΑΝΔΡΙΔΗΣ, ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ

Αρχιγραμματεύς της Ιεράς Συνόδου από το έτος 1886, συντάκτης *Εκκλ. Αληθείας*.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΙΔΗΣ, ΦΩΤΙΟΣ

Λέσβος, 1830- Ιεροσόλυμα, 1896

Αρχιδιάκονος Πατριαρχείου Ιεροσολύμων. Σχολάρχης της Θεολογικής Σχολής του Σταυρού του Πατριαρχείου Ιεροσολύμων (1864-1872, 1875-1876, 1881-1884, 1893) και της Θεολογικής Σχολής της Χάλκης (1888-1891) όπου δίδαξε εκκλησιαστική ιστορία, ομιλική, εγκυκλοπαίδεια της θεολογίας και εβραϊκή αρχαιολογία. Σπούδασε στην Θεολογική Σχολή της Χάλκης και μετεκπαιδεύτηκε στην Γερμανία.

Πρόλογος και Σημειώσεις εις τας υπό Διονυσίου Κλεόππα Σχολιασθείσας Κατηγήσεις του Αγίου Κυρίλλου 2 τόμοι (Ιερουσαλήμ, 1867-1868), «Ποιήματα», εν Ιωάννου Καρολίδου, Ωδαί (ΚΠ., 1905).

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ [ΛΑΣΚΑΡΙΣ], μητροπολίτης Σισανίου και Σιατίστης

ΚΠ. (Υψωμαθεία), 1829-Σιάτιστα, 1869

Διευθυντής της Μεγάλης του Γένους Σχολής (1863-1864) και ίσως ο μόνος κληρικός από τα ιδρυτικά μέλη του ΕΦΣΚ (1861). Σπούδασε στη Θεολογική Σχολή της Χάλκης και κατόπιν στη Ρωσία (διδάκτωρ θεολογίας). Εκτός από το διδακτικό του έργο στην ΜΓΣ και σε ενοριακά σχολεία της Πόλης, αναφέρεται και ως ιεροκήρυκας στο Σταυροδρόμιο κατά τα μέσα της δεκαετίας του 1850. Το 1864 εξελέξη μητροπολίτης Σισανίου και Σιατίστης.

Σύντομος Ιερά Ιστορία της Παλαιάς και Καινής Διαθήκης μεθερμηνευθείσα εκ του Ρωσικού (ΚΠ., τύπ. Α. Κορομηλά και Π. Πασπαλλή, 1856). «Ιστορική Έποψις περί της εν Μόσχα Ελληνικής Ακαδημίας κατά τον ΙΖ΄ και ΙΗ΄ αιώνα, ήτοι περί των αδελφών Λειχουδών Ιωαννικίου και Σωφρονίου» *Περιοδικό ΕΦΣΚΒ΄*.

ΑΝΑΝΙΑΣ Ο ΑΝΤΙΠΑΡΙΟΣ

Αντίπαρος, ?-ΚΠ., περ. 1772

Διδάσκαλος της γραμματικής και σχολάρχης (1751-1760) της Πατριαρχικής Σχολής όπου και ο ίδιος σπούδασε. Συνδεόταν με τον Νικόλαο Κριτία.

Σπλάχνον Γραμματικής ή Περί Μορίων (Βενετία, 1764). «Βίος Καλλινίκου Γ΄», περιλαμβάνεται στην έκδοση του αυτοβιογραφικού έργου του Καλλινίκου Γ΄ *Τα κατά και μετά την εξορίαν επισυμβάντα* (Αθήνα, 2004), 499-541.

ΑΝΑΣΤΑΣΙΑΔΗΣ, ΧΡΗΣΤΟΣ, βλ. Παρμενίδης, Χρήστος

ΑΝΔΡΕΑΔΗΣ, ΟΔΥΣΣΕΥΣ

ΚΠ., 1860-1928

Εκπαιδευτικός, ιδρυτής Διδασκαλικού Συνδέσμου Κωνσταντινουπόλεως (1905), μέλος και γενικός γραμματέας ΕΦΣΚ. Συντάκτης *Νεολόγου*

Λογιοσύνη της Κωνσταντινούπολης

Κωνσταντινουπόλεως (1891-1897 οπότε μοιραζόταν με τον Ηλία Γ. Βαλαμάκη την «Επιφυλλίδα Φιλολογικά Χρονικά») και αρχισυντάκτης *Εβδομαδιαίας Επιθεωρήσεως*.

«Κωνσταντίνος Ηροκλής Βασιάδης», *Ηπειρωτικά Χρονικά* (1927), 1-27.

ΑΝΔΡΟΥΤΣΟΣ, ΧΡΗΣΤΟΣ

Βιθυνία (Κίος), 1869 – Αθήνα 1935

Θεολόγος, φιλόσοφος και συγγραφέας. Φοίτησε στην Κεντρική Ιερατική Σχολή της Κωνσταντινούπολης, στη Θεολογική Σχολή της Χάλκης (1892) και στο Πανεπιστήμιο της Λειψίας, όπου αναγορεύτηκε διδάκτωρ. Διετέλεσε σχολάρχης του ελληνικού σχολείου της Κίου, καθηγητής στη Χάλκη (1895-1897, 1901-1905), στις ελληνικές σχολές της Ρουμανίας (1899-1901), γυμνασιάρχης στην Κρήτη (1899-1901), καθηγητής θρησκευτικών στη Μαράσλειο Ακαδημία (1906-1911) και στο Πανεπιστήμιο Αθηνών όπου δίδαξε δογματική και χριστιανική ηθική (1912-1918, 1920-1922, 1925-1935). Υπήρξε ο δεύτερος μετά τον Φίλιππο Παπαδόπουλο καθηγητής της Θεολογικής Σχολής της Χάλκης που διορίστηκε στο Πανεπιστήμιο Αθηνών. Το 1925 διορίστηκε προϊστάμενος της διευθύνσεως θρησκευτικών στο Υπουργείο Παιδείας, ενώ υπήρξε ιδρυτής του «Κεντρικού Εκκλησιαστικού Συνδέσμου».

Το κακόν παρά Πλάτωνι (ΚΠ., 1896-1897), *Δοκίμιον Συμβολικής* (1901), *Δογματική της Ορθοδόξου Ανατολικής Εκκλησίας* (1907), *Οι Πατριάρχαι της Αλεξανδρείας και το Σιναϊτικόν Μετόχιον* (Αθήνα, 1907), *Εκκλησία και πολιτεία* (Αθήνα 1911), *Σύστημα Ηθικής* (Αθήνα, 1925), *Λεξικόν της φιλοσοφίας* (Αθήνα, 1929).

ΆΝΘΙΜΟΣ Ζ΄, πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως

Ήπειρος (Πληβίτσα Φιλιατών), π. 1827 – ΚΠ 1913

[Άγγελος Τσάτσος] Φοίτησε στη Ζωσιμαία Σχολή Ιωαννίνων, στη Θεολογική Σχολή Χάλκης και στο Πανεπιστήμιο Αθηνών. Δίδαξε στη Ζωσιμαία σχολή. Μητροπολίτης Παραμυθίας (1869 – 1877), Αίνου (1877 - 1888), Κορυτσάς (1893) Λέρου (1894) και Οικουμενικός Πατριάρχης (1895 -1897). Εγκαινίασε το νέο κτήριο της Θεολογικής Σχολής της Χάλκης.

Πραγματεία ανασκευαστική του έργου του E. Renan *Βίος του Ιησού, Οδηγός Ευσεβείας* (Κων/πολη, 1892). *Κατήχησις* του αββά Βλαδιμήρου Γκουεπταίου και εργασία περί των Πατέρων της Εκκλησίας η οποία παρέμεινε ανέκδοτη.

ΑΝΘΙΜΟΣ ΣΤ΄, πατριάρχης Ιεροσολύμων

Αντιόχεια, 1717 – Κωνσταντινούπολη, 1808.

Αρχιερέυς Καισαρείας της Φιλίππου και Πατριάρχης Ιεροσολύμων (1788). Φοίτησε στην Πατριαρχική Σχολή Ιεροσολύμων όπου απέκτησε άριστη γνώση της αραβικής, της οθωμανικής και της περσικής γλώσσας. Μετέφρασε πατερικά κείμενα στα αραβικά.

Ασφαλής οδηγία προς την Ορθόδοξον πίστιν (στα αραβικά, Βιέννη 1791), *Διδασκαλία Πατρική* (Κωνσταντινούπολη, 1798), *Ερμηνεία εις την Ιεράν Αποκάλυψιν* (Ιεροσόλυμα, τυπ. Παναγίου Τάφου, 1856).

ΑΝΘΙΜΟΣ [ΑΛΕΞΟΥΔΗΣ], μητροπολίτης Αμασείας

Μάδυτος, 1824-ΚΠ., 1909

Μητροπολίτης Βελεγράδων (Βερατίου, 1855-1887) και Αμασείας (1887-1909). Σπούδασε στη Μεγάλη του Γένους Σχολή. Διετέλεσε μέλος της Ιεράς Συνόδου του Οικουμενικού Πατριαρχείου και πρόεδρος της Εφορίας της Μ.Γ.Σ. Δημοσίευσε μελέτες του σε διάφορα περιοδικά (*Νεολόγος, Δελτίον Ιστορ. Εθνολογ. Εταιρείας, Εκκλησιαστική Αλήθεια, Ελληνομνήμων*).

Σύντομος ιστορική περιγραφή της ιεράς μητροπόλεως Βελεγράδων (Κέρκυρα 1868), *Σύντομος ιστορική περιγραφή Απολλωνίας* (Κων/πολη 1896).

ΑΝΘΙΜΟΣ Α΄, έξαρχος της Βουλγαρικής Εκκλησίας

Θράκη (Σαράντα Εκκλησίες), 1816 – Βιδύνιο, 1888

[Μιχαήλωφ] Μητροπολίτης Πρέσλαυ 1861 και Βιδύνης (1868-1872, 1878-1888), διδάσκαλος της σλαυωνικής και Διευθυντής της Θεολογικής Σχολής Χάλκης (1863-1864, 1865-1867). Φοίτησε στην Πατριαρχική Σχολή Ξηροκρήνης, στη Θεολογική Σχολή Χάλκης (1844-1848), και στη Θεολογική Ακαδημία Μόσχας (απόφ. 1856). Το 1872 ανακηρύχθηκε πρώτος Έξαρχος των Βουλγάρων και καθαιρέθηκε από το Οικουμενικό Πατριαρχείο.

ΑΝΘΟΠΟΥΛΟΣ, ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ

Κωνσταντινούπολη, 1835-1902

[Κωστάκης πασάς] Νομικός, διπλωμάτης και ανώτατος υπάλληλος της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας. Δίδαξε τουρκικά στην Εμπορική Σχολή Χάλκης και στην Αυτοκρατορική Ναυτική Σχολή. Υπήρξε αυτοκρατορικός δικαστής του ανωτάτου εφετείου, γερουσιαστής (1877), γενικός διοικητής Κρήτης (1887) και πρεσβευτής στο Λονδίνο (1895). Συντάκτης της καραμανλίδικης *Ανατολής*.

ΑΝΤΩΝΙΑΔΗΣ, ΛΑΜΠΡΟΣ

[Ο εκ Μοισίας] Ζούσε στην Κωνσταντινούπολη στις αρχές του 19^{ου} αιώνα. Συγγραφέας *Επιτομής Χρονολογικής της Γενικής Ιστορίας* (Κωνσταντινούπολη, 1808).

ΑΝΤΩΝΙΑΔΗΣ, ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ

Καππαδοκία (Ιντζέσου), 1851-Αθήνα, 1932

Καθηγητής φιλοσοφίας και θεολογίας. Σπούδασε στην Θεολογική Σχολή της Χάλκης, στην Γερμανία (Χαϊδελβέργη, Λειψία και Göttingen), ενδεχομένως και στο Παρίσι (1879-1884). Δίδαξε στην Κωνσταντινούπολη, στα Ιεροσόλυμα και την Χάλκη (1890-1926). Δημοσίευσε μελέτες του σε διάφορα περιοδικά (*Νέα Ημέρα Τεργέστης*, *Ταχυδρόμος Κωνσταντινουπόλεως*, *Νεολόγος*, *Σαββαταία επιθεώρηση*, *Δελτίον Ιστορικής και Εθνολογικής Εταιρείας*, *Θεολογία*), διετέλεσε συντάκτης των περιοδικών *Εκκλησιαστική Αλήθεια*, *Νέος Ποιμήν* και *Ορθοδοξία*.

Μάρκου Τυλλίου Κικέρωνος Λαίλιος ή περί φιλίας, μετά προλεγομένων και σημειώσεων (ΚΠ., 1878), *Die Staatslehre des Thomas ab Aquino* (Λειψία, Preisschrift, 1890). *Εγχειρίδιον ιστορίας της φιλοσοφίας*, τ. Β', *Η μέση φιλοσοφία* (ΚΠ., τυπ. Φαζιλέτ, 1929).

ΑΝΤΩΝΙΟΣ Ο ΒΥΖΑΝΤΙΟΣ

ΚΠ., 1680-1718/1720

Διδάσκαλος των γραμματικών στην Πατριαρχική Ακαδημία περί τα 1710 τιμήθηκε με το αξίωμα του Λογοθέτη γενικού (ήταν διάδοχος του Αλεξάνδρου Μαυροκορδάτου). Συγγραφέας (μεταφραστής από τα λατινικά) εγχειριδίου

Χρηστοθήβειας για λογαριασμό των μαθητών του. Το έργο, που κυκλοφορούσε σε χειρόγραφα και εκδόθηκε το 1780, γνώρισε πολλές εκδόσεις τον ιη΄ και τον ιθ΄ αιώνα.

ΑΠΟΣΤΟΛΙΔΗΣ, ΓΕΩΡΓΙΟΣ

ΚΠ.-Αθήνα, 1930

Νομικός, μέλος ΕΦΣΚ.

Ανάλεκτα (ΚΠ., 1909), *Διηγήματα* (ΚΠ., 1922).

ΑΠΟΣΤΟΛΙΔΗΣ – ΠΙΤΣΙΠΙΟΣ, ΜΑΡΚΟΣ πασάς

Σύρος, 1824 – Αντιγόνη, 1888

Αρχίατρος του Σουλτάνου Αμπντούλ Ασίζ, γερουσιαστής και καθηγητής της φαρμακευτικής στην Ιατρική Σχολή της Κωνσταντινουπόλεως (1839-1861). Εκ των ιδρυτών της Ερυθράς Ημισελήνου.

ΑΠΟΣΤΟΛΙΔΗΣ, ΣΙΜΩΝ

Βάρνα, 1853-ΚΠ., 1919

Ψυχίατρος, διευθυντής του φρενοκομείου στο Επταπύργιο και των Εθνικών Φιλανθρωπικών Καταστημάτων. Σπούδασε στην Ιατρική Σχολή του Πανεπιστημίου Αθηνών και μετεκπαιδεύτηκε στην Βιέννη και το Παρίσι. Εξέδωσε επιστημονικά έργα, ενώ αρθρογραφούσε στον *Νεολόγο Κωνσταντινουπόλεως*.

Αι ψυχώσεις. Μελέται ιατρικαί, κοινωνιολογικαί και φιλοσοφικαί περί φρενοπαθειών (Αθήνα, Ν. Ιγγλέσης, 1889).

ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ [ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ], μητροπολίτης Σερρών

Ίμβρος, 1855-Σέρρες, 1917

Καθηγητής των μαθηματικών, ποιμαντικής, πατρολογίας και σλαβωνικών και σχολάρχης (1898-1906) στη Θεολογική Σχολή της Χάλκης, σπούδασε στην Ακαδημία του Κιέβου δαπάναις της Συνόδου της Ρωσικής Εκκλησίας. Εξελέγη μητροπολίτης τιτουλάριος Σταυρουπόλεως (1901), μητροπολίτης Βεροίας και Ναούσης (1906) και μητροπολίτης Σερρών (1909).

«Θρησκευτική Κίνησης εν Αγγλία», μετ. εκ του ρωσικού, *ΕΑ* 7β' (1886/7) 459-467, 499-507, Θρησκευτική Κίνησης εν Ρωσσία, *ΕΑ* 8 (1887/8) 146-8, 153-6, «Λόγος περί της Χριστιανικής Ευσπλαχνίας», *ΕΑ* 12 (1892/3) 303-6, *Πατρολογία ή Εκκλησιαστική φιλολογία* (ΚΠ., 1894). *Δοκίμιον Εκκλησιαστικού Δικαίου* (ΚΠ., 1896), «Λόγος τη Κυριακή της ορθοδοξίας, ότι η Ανατολική Ορθόδοξος Εκκλησία είναι η Εκκλησία των Οικουμενικών Συνόδων», *ΕΑ* 19 (1899) 74-80.

ΑΡΒΑΝΙΤΑΚΗΣ, ΛΕΑΝΔΡΟΣ

Σίφνος, 1823 – Χάλκη, 1892

[πατέρας Γεωργίου καθηγητή μαθηματικών και φυσικών στην Θεολογική Σχολή του Σταυρού στην Ιερουσαλήμ και Ιωάννη?, συγγραφέα αναγνωστικού εν ΚΠ] Δίδαξε στην Κωνσταντινούπολη, καθώς και στις Θεολογικές Σχολές των Ιεροσολύμων και της Χάλκης. Σπούδασε φιλολογία στο Πανεπιστήμιο Αθηνών.

Δημοσίευσε άρθρα στο *Περιοδικό ΕΦΣΚ* (1863-64), ενώ έμεινε ανέκδοτο έργο του για την ιστορία των ελληνικών γραμμάτων από τους αρχαίους χρόνους έως το 1453. *Επιγράμματα και Ωδαί* (Αθήνα, 1894)

ΑΡΒΑΝΙΤΙΔΗΣ, ΓΕΩΡΓΙΟΣ Ι.

ΚΠ., 1876 - Αθήνα, 1953

«Ο τάς μεσαωνικάς μελέτας ασμενίζων» (Γεδεών, *Μνεία*, σ. 365). Έμπορος, συλλέκτης βιβλίων, από πλούσια ηπειρώτικη οικογένεια εγκατεστημένη στην Κωνσταντινούπολη (υιός Ιωάννη Αρβανιτίδη και ανιψιός Χρυσοβέργη, υιών Γεωργίου Αρβανίτη), ο ίδιος πάντως μετοίκησε στην Αθήνα και έζησε κάποιο διάστημα στο Παρίσι. Ανήκε στο στενό φιλικό κύκλο του Μ. Γεδεών, τον οποίον περιέθαλψε κατά τα τελευταία έτη του βίου του και κληρονόμησε πολλά από τα βιβλία του. (Ο Γεδεών αναφέρεται στην συνεισφορά του Γ. Α. στο σημαντικότερο ίσως έργο του, την *Μνεία των προ εμού*). Συνεργαζόταν με τα βιβλιογραφικά περιοδικά *Βιβλιόφιλος* και *Συλλέκτης*. Η συλλογή Αρβανιτίδη περιήλθε στο Πανεπιστήμιο Κρήτης και στην Ακαδημία Αθηνών.

Κύριλλος ο Λούκαρης (1572-1638)[..] (Αθήνα, 1939), «Μανολάκης Καστοριανός και Μανουήλ Υψηλάντης», *Βιβλιόφιλος* (1950).

ΑΡΓΥΡΑΜΜΟΣ, ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ

Εκ των προκρίτων του Γένους, διηύθυνε το Πατριαρχικό Τυπογραφείο την περίοδο 1814-1820 μαζί με τον Κωνσταντίνο Κορέσσιο: Ελληνικόν Τυπογραφείον εν τοις Πατριαρχείοις, με τα αρχικά ΑΚ. Ανέλαβαν την έκδοση του ελληνικού λεξικού της *Κιβωτού*, από την οποία τυπώθηκε μόνο ο πρώτος τόμος λόγω δυσβάσταχτων εξόδων. Τυπώθηκαν ακόμα λειτουργικά βιβλία, γραμματικές, λεξικά, αλφαβητάρια, καθώς και προτεσταντικά έντυπα υπό την επίβλεψη του Ιλαρίωνα Σιναιίτη (*Το ελληνικό βιβλίο, 1476-1830*, 292).

ΑΡΓΥΡΙΑΔΗΣ, ΝΙΚΟΛΑΟΣ

Σιάτιστα, 1812-Αθήνα, 1892

Λογοτέχνης, περιπλανήθηκε διδάσκων: Βιέννη όπου μαζί με τον αδελφό του Δημήτριο εξέδωσαν αναθεωρημένη την μετάφραση του Κούμα της Γεωγραφίας του Balby (1838-1839), Κωνσταντινούπολη, όπου εξέδωσε την εφημερίδα *Ήλιος*, Αθήνα.

Νεώτατα της Ελλάδος κατά της Ασίας τρόπαια, Ήτοι βιογραφίαι των νεωτάτων Ελλήνων Ηρώων των εν τω υπέρ της ελευθερίας ιερώ αγώνι διαπρεψάντων (Λειψία, 1835). *Περικλής, εθνικόν μυθιστόρημα* (σε μετάφραση) (ΚΠ., 1863). *Ευριπίδου Ιππόλυτος Μεταφρασθείς εις την καθομιλουμένην υπό Ν. Α.* (ΚΠ., τυπ. Α. Κορομηλά, 1865).

ΑΡΓΥΡΟΠΟΥΛΟΣ, ΜΑΝΟΥΗΛ

Θεσσαλονίκη, μέσα του ΙΗ' αιώνα (1740?)-ΚΠ?.

Σπούδασε ιατρική στο Άμστερνταμ. Κατόπιν έζησε και εργάστηκε στην Κωνσταντινούπολη (Φανάρι), όπου κατέλαβε διάφορα πολιτικά αξιώματα, μεταξύ άλλων του αποκρισάριου της Βλαχίας και Μολδαβίας και του διερμηνέα της ρωσικής πρεσβείας. Εξασφάλισε στους έξι υιούς του αξιόλογη παιδεία: διακρίθηκαν οι Λουκάς, Ιάκωβος, Ιωάννης και Γεώργιος.

ΑΡΓΥΡΟΠΟΥΛΟΣ, ΛΟΥΚΑΣ

ΚΠ.-Αθήνα?

Savant orientaliste. Κατέλαβε αξιώματα στις Ηγεμονίες επί Αλεξάνδρου Καλλιμάχη, χειρίστηκε διαπραγματεύσεις των Οθωμανών με τους Ρώσους το 1811 και πιθανώς είχε τιμηθεί με τον τίτλο του hoca. Μετά την ίδρυση του ελλαδικού κράτους διορίστηκε μεταφραστής της ελληνικής κυβέρνησης και το 1834 χειρίστηκε συνοριακές διαπραγματεύσεις με την Υψηλή Πύλη. Ο νομομαθής γιός του **Μανουήλ** (ΚΠ, 1797-Βουκουρέστι, 1881) διετέλεσε υπουργός δικαιοσύνης στη Ρουμανία.

ΑΡΓΥΡΟΠΟΥΛΟΣ, ΙΑΚΩΒΟΣ

Φανάρι, 1772-6-Αθήνα, 1850

[δευτερότοκος του Μανουήλ, γαμπρός Μιχαήλ Σούτσου, πατέρας **Σεβαστής Μάνου** (γνν. ΚΠ., 1799), διευθύντριας του Αρσακείου Αθηνών, 1842-1858] Μέγας Διερμηνεύς (1812-1815), ειδικευμένος σε θέματα οθωμανορωσικών σχέσεων. Στην αρχή της σταδιοδρομίας του υπηρέτησε ως γραμματέας του Πατριαρχείου, ακολούθησε τον πεθερό του στην Βλαχία όπου σταδιοδρόμησε, πριν επιστρέψει στην Κωνσταντινούπολη όπου απέκτησε την εμπιστοσύνη των Τούρκων για τον χειρισμό διπλωματικών υποθέσεων και διορίστηκε πρέσβυς στο Βερολίνο (1804-1806) και αργότερα δραγομάνος της Πύλης. Αναφέρεται πλούσια διπλωματική και φιλογενής δράση του από το αξίωμα του Μέγα διερμηνέα (Λάμπρου, *Αργυροπούλεια*, ριε'). Το 1821 εξορίστηκε στην Άγκυρα και την Προύσα, ανακλήθηκε το 1829 στην Πόλη για να χειριστεί τις διαπραγματεύσεις της συνθήκης της Αδριανουπόλεως, αλλά τελικά κατάφερε να δραπετεύσει στην Αίγινα το 1829.

Συνέγραψε απομνημονεύματα που λανθάνουν(;), ενώ αναφέρεται ως μεταφραστής του Βιργιλίου, του *Πνεύματος των Νόμων* του Μοντεσκιέ και συγγραφέας Γεωγραφίας μετά Άτλαντος η οποία εκδόθηκε επί σουλτάνου Σελίμ, μεταφραστής στρατιωτικών πραγματειών. Επίσης, ιστορία της Αικατερίνης Β' : *Katerine Tarihi* (εν Αιγύπτω, 1829 και 1831, εν ΚΠ, 1861).

ΑΡΓΥΡΟΠΟΥΛΟΣ, ΙΩΑΝΝΗΣ

ΚΠ.?-1851

Δραγομάνος, πρέσβυς της Τουρκίας σε Λονδίνο (1806), Βερολίνο (1810 ή 1806;) και Βιέννη. Σύμφωνα με τον Ραγκαβή (*Livre d'or*, σ. 4) αυτός ήταν που συνέδραμε στην είσοδο του Ναπολέοντα στο Βερολίνο άγνωστο υπό ποίας συνθήκας.

ΑΡΓΥΡΟΠΟΥΛΟΣ, ΓΕΩΡΓΙΟΣ

ΚΠ.-Αθήνα?

Επιτετραμμένος των Οθωμανών στον Λονδίνο. Προηγουμένως υπηρέτησε τον ηγεμόνα της Βλαχίας Ιωάννη Καρατζά (1812), ενώ αναφέρεται ως Φιλικός και ότι «κατεγένετο εις συλλογήν λέξεων οίτινες διέφυγον τους λεξικογράφους» (Δε Κιγάλα, *Σχεδίασμα κατόπτρου*, 7-8). Είχε παντρευτεί την λογία Ραλλού Καρατζά, θυγατέρα του Ιωάννη, ηγεμόνα Βλαχίας.

ΑΡΓΥΡΟΠΟΥΛΟΥ ΚΑΡΑΤΖΑ, ΡΑΛΛΟΥ

ΚΠ?, 1778-Αθήνα/Λειψία (Thonberg), 1870

Την διέκρινε η αγάπη για το θέατρο και ίδρυσε θεατρική σκηνή στο Βουκουρέστι. Αναφέρεται ως μεταφράστρια της *Ιστορίας της Αρχαίας Ελλάδος* του Σκωτσέζου ιστορικού John Gillies (1765).

ΑΡΓΥΡΟΠΟΥΛΟΣ, ΜΑΝΟΥΗΛ

Κωνσταντινούπολη, ?-1875/87

[Μανωλάκης, γιος Ιακώβου Μεγάλου Διερμηνέως] Διορίστηκε από τον Καποδίστρια σύμβουλος και πρώτος διερμηνεύς της εν Κωνσταντινουπόλει ελληνικής πρεσβείας και διετέλεσε επιτετραμμένος της Ελλάδος στην οθωμανική πρωτεύουσα από το 1836 έως το 1849. Διακρίθηκε κατόπιν ως πρώτος διερμηνεύς και σύμβουλος της εν Κωνσταντινουπόλει ρωσικής πρεσβείας έως το 1863. Πρόεδρος της εν έτει 1866 ιδρυθείσης Φιλεκπαιδευτικής αδελφότητας στο Μπουγιούκ Ντερέ. Πρέπει να είναι ο πατέρας του Περικλή Αργυρόπουλου (ΚΠ, 1839-Μόσχα, 1862), ρομαντικού επαναστάτη που είχε σπουδάσει νομική στην Μόσχα όπου θανατώθηκε (;) από την τσαρική αστυνομία.

Λογιοσύνη της Κωνσταντινούπολης

Υπόμνημά του περί της οικογενείας των Αργυρόπουλων, ιδίως περί του Ιακώβου (1772-1850) δημοσίευσε παραλαβών από Σταυράκη Αριστάρχη ο Σπυρίδων Λάμπρου, *Αργυροπούλεια* (Αθήνα, 1910), ριγ' - ριη'.

ΑΡΓΥΡΟΠΟΥΛΟΣ, ΠΕΡΙΚΛΗΣ

ΚΠ, 1809 (ή 1812?)-Αθήνα, 1860

[Γιός του Ιακώβου (Μεγάλου διερμηνέως] Σπούδασε νομική στο Παρίσι και κατέλαβε την έδρα του διεθνούς δικαίου εν τω Αθήνησι (1837-1860). Διετέλεσε βουλευτής και επιτετραμμένος της Ελλάδος στην Υψηλή Πύλη?, υπουργός εξωτερικών (1854), οικονομικών και παιδείας (1855).

Μέλος συντακτικής επιτροπής *Ευρωπαϊκού Ερανιστή*. Μεταξύ των πολλών συγγραφών του και «Πανηγυρικός του Αλεξάνδρου Μαυροκορδάτου του εξ απορρήτων» (Αθήνα, 1847).

ΑΡΙΣΤΑΡΧΗΣ, ΝΙΚΟΛΑΟΣ

ΚΠ., 1799-Κάιρο/Αλεξάνδρεια; 1866

Διδάσκαλος και Μέγας Λογοθέτης του Οικουμενικού Πατριαρχείου, Καπί κεχαγιάς της Μολδοβλαχίας και μέλος του Ανωτάτου Συμβουλίου του Κράτους.

ΑΡΙΣΤΑΡΧΗΣ, ΜΙΛΤΙΑΔΗΣ

Φανάρι, 1809-Σμύρνη, 1893

Ηγεμών Σάμου (1859-1866), μέλος Συμβουλίου του Κράτους και Κυβερνήτης Κρήτης. Μπεηλέρμπεης Ρούμελης (1874).

Λόγοι της Α. Υ. του Ηγεμόνος της Σάμου (Σάμος, εκ του Ηγεμονικού Τυπογραφείου διευθυνομένου υπό **Δ. Φωτιάδου**, 1859-1864).

ΑΡΙΣΤΑΡΧΗΣ, ΙΩΑΝΝΗΣ

ΚΠ. 1821-Ελβετία (Vevey)-1897

Πρέσβυς στο Βερολίνο (1872-1874). Μέλος του Συμβουλίου της Επικρατείας της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας (1876).

ΑΡΙΣΤΑΡΧΗΣ, ΣΤΑΥΡΟΣ

Κωνσταντινούπολη (Νεοχώριον), 1834-1836;-Θεραπεία, 1925

[Σταυράκης] Μέλος του Συμβουλίου του Κράτους και της Γερουσίας (1877-1922). Διατηρούσε το αξίωμα του Μεγάλου Λογοθέτη του Οικουμενικού Πατριαρχείου στο οποίο διαδέχτηκε τον πατέρα του Νικόλαο και τον παππού του Σταυράκη. Διετέλεσε γραμματέας και πρόεδρος του ΕΦΣΚ στο Περιοδικό του οποίου δημοσίευσε.

Λόγοι και ομιλίες του εν Αγίοις Πατρός ημών Φωτίου Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως, 2 Τόμοι μετά προλεγόμενων (ΚΠ, Τύποις: The Annuaire Oriental & Printing Co, 1900).

Les Grecs à l' Escorial (ΚΠ, Γεράρδος, 1914).

ΑΡΙΣΤΑΡΧΗΣ, ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ, βέης

1839- προ του 1923

Είχε σπουδάσει νομική στο Παρίσι και διετέλεσε για ένα διάστημα υποδιοικητής Κρήτης. Υπηρέτησε και ως directeur de la Presse.

Βουλγαροσλαβικόν ζήτημα (Κωνσταντινούπολη, 1872), *Memoires* (1888).

ΑΡΙΣΤΑΡΧΗΣ, ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ

1843-προ του 1923

Πρέσβης των Οθωμανών στην Ουάσιγκτον (1873-1883), διετέλεσε υποδιοικητής Σμύρνης και πληρεξούσιος υπουργός στην Χάγη (1909).

Συγγραφέας της *Legislation Ottoman*, που εκδόθηκε σε επτά τόμους (Κωνσταντινούπολη, 1873-1886).

ΑΡΙΣΤΑΡΧΗΣ, ΓΕΩΡΓΙΟΣ, βέης,

ΚΠ., 1849- προ του 1923

Υπασπιστής του Σουλτάνου. Πιθανώς ιατρός, «μέλος τακτικών και αντεπιστέλλον διαφόρων επιστημονικών και φιλολογικών σωματείων».

ΑΡΙΣΤΟΒΟΥΛΟΣ, ΦΙΛΙΠΠΟΣ

Καππαδοκία (Νεάπολη), 1830-1903

[Παπαγρηγορίου] Διδάσκαλος και ιεροκήρυκας. Φοίτησε στη Θεολογική Σχολή της Χάλκης (1849 -1856). Δίδασκε στη Νεάπολη όπου ίδρυσε νηπιαγωγείο, παρθενγωγείο και προέβη στον εμπλουτισμό της εκεί βιβλιοθήκης.

Εξέδωσε στα καραμανλίδικα τον *Γεροστάθη* του Λέοντος Μελά (Αθήνα, 1866) και το *Περί καθηκόντων του Ανθρώπου ως χριστιανού και ως πολίτου* του Δημητρίου Παπαρηγόπουλου (Αθήνα, 1869). *Ηθικαι ομιλίας επί των Κυριακών Αποστόλων* (ΚΠ., Πατρ. Τυπ., 1882). Και βιογραφία του Μητροπολίτη Χαλεπίου Θεοκλήστου, ο οποίος ήταν θείος του (Γεδεών, *Αποσημειώματα*, 103-105). Ι. Πετροπούλου, «Φιλίππου Αριστοβούλου Ανθολόγιο. Θεολογική Σχολή της Χάλκης 1853-1856», *ΔΚΜΣ* 5, 187.

ΑΡΙΣΤΟΚΛΗΣ, ΘΕΟΔΩΡΟΣ Μ.

Χάλκη?-Ταταύλα, 1880

Διδάσκαλος σε ενοριακά σχολεία της Κωνσταντινουπόλεως (συνοικία Παλίνου, παρθεναγωγείο των Ταταούλων), μουσικός και βιογράφος Κωνσταντίου Α΄.

Κωνσταντίου Α΄ του από Σιναίου Αοιδίμου Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως του Βυζαντίου Βιογραφία και Συγγραφαί αι ελάσσονες εκκλησιαστικά και φιλολογικά, και τινές επιστολαί του αυτού, μετά Παραρτήματος (Κωνσταντινούπολη, Πρόοδος, 1866).

ΑΡΙΣΤΟΚΛΗΣ, ΙΩΑΝΝΗΣ Δ.

ΚΠ., 1828-1899

Καθηγητής της Μεγάλης του Γένους Σχολής (ιστορία και φιλοσοφία), παιδαγωγός. Πρόεδρος του ΕΦΣΚ (1876-1878, 1888-1890), μέλος ΔΣ εκπαιδευτικών ιδρυμάτων, και του Ανωτέρου Εκπαιδευτικού Συμβουλίου του Υπουργείου Εκπαιδεύσεως. Δίδαξε επίσης εθνογραφία στην οθωμανική σχολή διοικήσεως (Mekteb-i mulkiyye) και παιδαγωγικά στην σχολή διδασκάλων, ενώ το 1870 εκφώνησε στα γαλλικά εναρκτήριο λόγο για το βραχύβιο Οθωμανικό Πανεπιστήμιο.

Μετάφρασε *Εισαγωγή εις την Φιλοσοφίαν ή Πραγματείαν περί της αρχής και της βεβαιότητος των ανθρωπίνων γνώσεων Μ. Λαυρεντίου* (ΚΠ., τύπ. Α. Κορομηλά, Π. Πασπαλλή, 1858). Επίσης: *Κήπος παιδαγωγικός* (Κωνσταντινούπολη, 1876) και άλλα έργα.

ΑΡΣΕΝΙΟΣ, αρχιεπίσκοπος Προικοννήσου,

Συληβρία, ? - ?, 1795

[ο εκ Συληβρίας] Διδάσκαλος γραμματικής στην Πατριαρχική Ακαδημία (1777-1789?) όπου διαδέχθηκε τον Ηλία Κύπριο. Κατά τον Κωνσταντίο Α΄ συνδεόταν με τον Κωνσταντίνο Μουρούζη, χάριν του οποίου έγινε αρχιερέας το 1791.

ΑΡΧΙΓΕΝΗΣ, ΣΑΡΑΝΤΗΣ

Αν. Θράκη (Επιβάτες /Selimpaşa), 1809 – Κωνσταντινούπολη, 1873

Εξέχων ιατρός και συγγραφέας ιατρικών πραγματειών και πραγματείας περί οικονομικών μεταρρυθμίσεων. Ιδρυτής Αρχιγένειων Εκπαιδευτηρίων εν Επιβάταις (1857), εκ των ιδρυτών (και πρόεδρος) Θρακικού Φιλεκπαιδευτικού Συλλόγου. Φοίτησε στη Μεγάλη του Γένους Σχολή. Δίδαξε στην Αδριανούπολη και διετέλεσε σχολάρχης Ελληνικής Σχολής Φιλιππουπόλεως. Σπούδασε ιατρική στο Παρίσι (1843) και κατόπιν διορίστηκε καθηγητής της έδρας της Παθολογίας και της Χειρουργικής της Αυτοκρατορικής Ιατρικής Σχολής Κωνσταντινουπόλεως, και ιατρός των Ανακτόρων.

Υγιονομία ήτοι κανόνες προς διατήρησιν της υγείας (εν Παρισίοις εν τη Πρεσβεία της Υψηλής Πόρτας, 1841). *Στοιχεία παθολογίας [..]* (εν Παρισίοις εν τη Πρεσβεία της Υψηλής Πόρτας, 1843).

ΑΣΑΝΗΣ, ΣΠΥΡΙΔΩΝ

Κεφαλληνία, 1749 – Κωνσταντινούπολη, 1833

Ιατροφιλόσοφος, φιλόλογος, μαθηματικός και παιδαγωγός. Σπούδασε ιατρική, μαθηματικά, αρχαία ελληνική και λατινική φιλολογία στη Βιέννη και στην Πάντοβα. Άσκησε το ιατρικό επάγγελμα στην γενέτειρά του και δίδαξε στα Αμπελάκια, την Θεσσαλονίκη (1795), την Βλαχία (1804, προσκεκλημένος του Αλεξάνδρου Καλλιμάχη) και στην Κωνσταντινούπολη όπου παρέμεινε έως τον θάνατό του. Ασχολήθηκε με τη συγγραφή και μετάφραση πραγματειών περί ιατρικής και επιστημονικών έργων εκπαιδευτικού κυρίως χαρακτήρα.

ΑΨ(Ϊ)ΒΑΖΙΔΗΣ, ΝΙΚΟΛΑΟΣ

ΚΠ, 1814-?

Συντάκτης της εφ. *Αθηνά*, απεστάλη στην ΚΠ το 1855 και διορίστηκε στο ελληνικό προξενείο, ενώ διετέλεσε διευθυντής του εμπορικού γραφείου της εν ΚΠ ελληνικής πρεσβείας.

Συγγραφέας κωμωδίας *Ο κατά φαντασία φιλόσοφος* (ΚΠ., 1840).

ΑΥΘΕΝΤΟΠΟΥΛΟΣ, ΜΗΝΑΣ

ΚΠ. (Υψωμαθεία), 1861-ΚΠ., 1932

Καθηγητής της Μεγάλης του Γένους Σχολής, του Ζωγραφείου (1893-94) και Ζαππείου (1909-1932). Διετέλεσε πρόεδρος του ΕΦΣΚ (1918-1922).

Συνέγραψε έργα φιλοσοφικού περιεχομένου, όπως το *Συμβολαί εις την θεωρίαν της εμπνεύσεως και ιδιοφυίας κατά Πλάτωνα και Αριστοτέλη* (Κωνσταντινούπολη, 1889).

ΑΦΕΝΤΟΥΛΗΣ, Κωνσταντινοπολίτης

ΙΗ' αιώνας

Γεννήθηκε στα Θεραπεία. Καπί-κεχαγιάς της Μολδαυίας και χρονογράφος. Συνέγραψε «Ιστορία Μερική των συμβάντων τω ρηγι Σβέκων Καρόλω μετά την εν τω Προύτω αποτελειώσιν της αγάπης των οθωμανών μετά των Μόσχων», βλ. Papadopoulos Kerameus, *Documente Privitoare la Istoria Romanilor*, Τόμος XIII (Bucharest 1909).

ΑΦΘΟΝΙΔΗΣ, ΓΕΡΜΑΝΟΣ, αρχιμανδρίτης Μονής Σινά

ΚΠ. προ του 1830?-Χάλκη, 1895

[κατά κόσμον Γεώργιος του Μιχαήλ] Εκκλησιαστικός συγγραφέας και μουσικός, είχε συγγράψει ποιήματα. Έμπειρος στα διοικητικά της Εκκλησίας, διετέλεσε εφημέριος της ελληνικής κοινότητας στο Λονδίνο (1869-1874).

Σπούδασε στην ΜΓΣ ενώ παράλληλα έλαβε μουσική παιδεία. Μετά τις σπουδές του διορίστηκε γραμματέας των μοναστηρίων του Οικουμενικού Πατριαρχείου στη Ρουμανία. Γύρω στα 1860 μεταβαίνει στο Κάιρο και το 1860 εκάρη μοναχός στο Μετόχιο του Σινά της Τζ(ο)υβανία, όπου μελέτησε την

βιβλιοθήκη και εντόπισε το χειρόγραφο του έργου της ιστορίας του Κομνηνού Υψηλάντη «εκκλησιαστικών και πολιτικών των εις δώδεκα» από το οποίο εξέδωσε αργότερα *Τα Μετά την Άλωσιν* (ΚΠ, 1870), συγγράφοντας ένα πυκνό εισαγωγικό κείμενο. Πρέπει να μετέβη εκ νέου στη Ρουμανία περί τα 1863, γιατί αναφέρεται ότι διορίστηκε ηγούμενος της σιναϊτικής Μ. Μαρτζινάκη και πάντως εκπροσώπησε τα συμφέροντα της Μ. Εκκλησίας στη διένεξη για την μοναστηριακή περιουσία. Πάντως στην Ρουμανία δεν πρέπει να έμεινε επί μακρόν και το 1866 ήταν στην ΚΠ, έφορος της Μουσικής Σχολής Πετρίου. Το 1869 μεταβαίνει στο Λονδίνο ως εφημέριος τη ελληνικής κοινότητας, αλλά το 1874 έχασε την όρασή του και επέστρεψε στην Πόλη και το 1885 εγκαθίσταται στη Χάλκη.

Σύντομος πραγματεία περί του σχίσματος των Ρασκολνίκων και περί τινων αιρέσεων εν Ρωσσία ερανισθείσα εκ молδαυικού πρωτοτύπου (ΚΠ., Βουτυράς, 1876). «Δοκίμιον περί της ελληνικής ιεράς μουσικής κατ' αντιπαράθεσιν προς την ευρωπαϊκὴν υπό την ἔποψιν της τέχνης», *Χρόνος* (ΚΠ. 1877). *Ἠθικὴ ψυχαγωγία ἢτοι Ἀποσπάσματα εκ της Καινῆς Διαθήκης ἐμμέτρως παραφρασθέντα εις απλὴν διάλεκτον* (ΚΠ, 1888).

ΑΦΘΟΝΙΔΗΣ, ΓΕΩΡΓΙΟΣ

Βρούλλα, περ. 1790-Αθήνα, 1867

[πατέρας Κωνσταντίνου Αφθονίδη, γραμματέα του Πατριαρχείου] Αρχιγραμματέας του Οικουμενικού Πατριαρχείου το οποίο υπηρετούσε από νεαρή ηλικία (προ του 1806). Το 1822 φυλακίστηκε στο Τόπ Καπί επειδή αντέδρασε στην λεηλασία του κοινού ταμείου της Μ. Εκκλησίας επί Ανθίμου από Σμύρνης και Ιερεμία Δέρκων. Το 1832 μετοίκησε στην Αθήνα, έχοντας υποπέσει σε δυσμένεια λόγω του ανταγωνισμού του με τον (συγγενή του) Αλέκο Φωτιάδη, αρχιγραμματέα του Κωνσταντίου Α΄.

ΑΦΘΟΝΙΔΗΣ, ΜΙΧΑΗΛ

Ιωνία (Σμύρνη?), 1798-ΚΠ?, 1882

Ανιψιός του ανωτέρω. Μαθητής Κ. Οικονόμου και Κ. Κούμα στο Φιλολογικό Γυμνάσιο, τελευταίος αρχιγραμματέας του Πατριαρχείου όπου ονομάστηκε έκδικος, πριμικόριος, πρωτέκδικος και τελικά μέγας χαρτοφύλαξ.

ΑΧΥΡΑΣ, ΜΠΑΛΑΣΗΣ

ΚΠ. ή Σμύρνη, περ 1770 - ;

[Βλάσιος] Διδάσκαλος (1808 - 11) στη σχολή της ελληνικής κοινότητας της Τεργέστης. Συνέγραψε γραμματική της ελληνικής γλώσσας και μετάφραση ενός ηθικού συγγράμματος του Σοαβίου (Francesco Soave).

Β

ΒΑΚΑΛΟΠΟΥΛΟΣ, ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ

Σχολάρχης στον Γαλατά. Συγγραφέας σχολικού εγχειριδίου που γνώρισε πολλές εκδόσεις: *Παιδική μόρφωσις* (α' εκδ.: ΚΠ., Νεολόγος, 1894).

ΒΑΛΑΒΑΝΗΣ, ΙΩΑΚΕΙΜ

Καππαδοκία (Αραβάνι), 1858-ΚΠ., 1921

Φιλολόγος και λαογράφος, διδάκτωρ της Φιλοσοφικής Σχολής του Πανεπιστημίου Αθηνών. Εργάστηκε ως καθηγητής, σε εκπαιδευτήρια της Αθήνας και της Κωνσταντινούπολης (Ζωγράφειο Γυμνάσιο, Ελληνογαλλικό Λύκειο Χατζηχρήστου, Ιωακείμειο Παρθεναγωγείο, Μεγάλη του Γένους Σχολή). Από τους σημαντικότερους συλλέκτες «ζώντων μνημείων» της Καππαδοκίας. Για το έργο του βραβεύθηκε δις από τον ΕΦΣΚ.

Η καμπάνα του χωριού μου (Αθήνα, 1888), *Η αλληλογραφία παρά τοις Μικρασιανοίς* (Αθήνα, 1889), *Μικρασιατικά* (Αθήνα, 1891), *Νεοελληνική Κιβωτός* (ΚΠ., 1892-1895), *Απάνθισμα Ελληνικων Γραμμάτων* (ΚΠ., 1894), *Αναγνωσματάριον εκ του Ηροδότου* (ΚΠ., 1908).

ΒΑΛΑΒΑΝΗΣ, ΙΩΑΝΝΗΣ

Κερασούντα, 1830-1896

Φοίτησε στο Φροντιστήριο της Τραπεζούντας και στη Φιλοσοφική Σχολή του Πανεπιστημίου Αθηνών όπου ανακηρύχθηκε διδάκτωρ. Καθηγητής στο Φροντιστήριο της Τραπεζούντας, στο Αμερικανικό Κολέγιο της Μερζιφούντας,

στο ημιγυμνάσιο της Αμισού και στο Ελληνικό Σχολείο των Μεγάρων. Συνέλεξε γλωσσικό υλικό της ποντιακής διαλέκτου.

Τμήματα των συλλογών του δημοσιεύτηκαν σε περιοδικά της Κωνσταντινούπολης (*Επτάλοφος, Περιοδικό του Ελληνικού Φιλολογικού Συλλόγου Κωνσταντινουπόλεως*), της Τραπεζούντας (*Εύξεινος Πόντος, Αστήρ του Πόντου*) και της Αθήνας (*Πανδώρα*).

Ζώντα μνημεία της ανά τον Πόντον ιδιωτικής (Αθήνα, 1892).

[ΒΑΛΕΤΑΣ, ΣΠΥΡΙΔΩΝ

Ίος, 1779-Αθήνα, 1843

Σπούδασε στην Κωνσταντινούπολη, αλλά έδρασε στη Ρουμανία και την Ελλάδα. Μεταξύ των έργων του μετάφραση του Ρουσσώ, *Λόγος περί ανισότητος* (Παρίσι, 1818).]

ΒΑΛΙΑΔΗΣ, ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ, βλ. Κωνσταντίνος Ε΄, πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως

ΒΑΛΣΑΜΑΚΗΣ, ΗΛΙΑΣ Γ.

;1856-ΚΠ. 1918

Καθηγητής φυσικομαθηματικών στο Ζάππειο και στο Ζωγράφειο (1883-1917). Μέλος ΕΦΣΚ, συγγραφέας σχολικών εγχειριδίων και συντάκτης στον περιοδικό τύπο και σε ημερολόγια.

ΒΑΜΒΑΣ, ΝΕΟΦΥΤΟΣ, αρχιμανδίτης

Χίος, 1776-Αθήνα, 1855

Καθηγητής της Φιλοσοφικής Σχολής του Πανεπιστημίου Αθηνών (1837), νωρίτερα είχε διατελέσει σχολάρχης στη Χίο. Μαθητής του Δανιήλ Κεραμέως στην Πάτμο και του Δωροθέου Πρωίου, τον οποίον ακολούθησε στην Κωνσταντινούπολη, όπου ανέλαβε τα καθήκοντα του οικοδιδασκαλου φαναριώτικων οικογενειών (Χαντζερή, Μαυροκορδάτου). Έφτασε να διοριστεί διερμηνέας του στόλου και συμμετείχε στην σύνταξη της *Κιβωτού*. Το 1808 μετέβη για σπουδές στο Παρίσι όπου συνδέθηκε στενά με τον Αδαμάντιο

Λογιοσύνη της Κωνσταντινούπολης

Κοραή. Επέστρεψε στην Ελλάδα και κατέλαβε υψηλές θέσεις στο νέο κράτος, μεταξύ αυτών και του πρύτανη του Πανεπιστημίου Αθηνών.

ΒΑΠΟΡΙΔΗΣ, ΑΒΡΑΑΜ

Νίγδη (Φερτέκι, Καππαδοκία), 1855-Κωνσταντινούπολη, 1911

Κρατικός αξιωματούχος, μέλος του Ελεγκτικού Συνεδρίου του Αυτοκρ. Υπουργείου Παιδείας: «επιθεωρητής των τυπογραφείων και ελεγκτής των ελληνικών βιβλίων».

Συνέγραψε οθωμανική ιστορία: *Επίτομος βιογραφική ιστορία των Σουλτάνων της Οθωμανικής αυτοκρατορίας προς χρήσιν των σχολών* δύο τομίδια (πρώτη έκδ.: ΚΠ., Βουτυράς: 1885)

ΒΑΡΘΟΛΟΜΑΙΟΣ ΚΟΥΤΛΟΥΜΟΥΣΙΑΝΟΣ, Αρχιμανδρίτης

Ίμβρος, 1772-Άγιο Όρος, 1851

Ιερομόναχος Μ. Κουτλουμουσίου και διδάσκαλος ελληνικών και εκκλησιαστικών ανά τις ορθόδοξες κοινότητες της Μεσογείου (Ίμβρος, Θεσσαλονίκη, Βενετία, Κέρκυρα, Κωνσταντινούπολη, Άγιον Όρος και αλλού). Προέστη της Ελληνεμπορικής Σχολής της Χάλκης.

Λειτουργικού, ιστορικού και γραμματικού περιεχομένου έργα του εκδόθηκαν στην Κωνσταντινούπολη και την Βενετία. *Υπόμνημα περί της κατά την Χάλκην Μονής της Θεοτόκου* (ΚΠ., τυπ. Αντ. Κορομηλά, 1846).

ΒΑΣΑΚΟΠΟΥΛΟΣ, ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ

Δεύτερο ήμισυ 19^{ου} αιώνα

Συνέγραψε *Τοπογραφία της Κωνσταντινουπόλεως* (τύποις Α. Κορομηλά, ΚΠ., 1891).

ΒΑΣΙΑΔΗΣ, ΙΑΚΩΒΟΣ

Αρχισυντάκτης της *Εκκλησιαστικής Αλήθειας* (περ. 1897).

Ανθολόγιον των κορασίων προς χρήσιν των Παρθεναγωγείων (ΚΠ., τυπ. Παλλαμάρη, 1886).

ΒΑΣΙΑΔΗΣ, ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΗΡΟΚΛΗΣ

Ήπειρος (Δελβινάκι), 1821- ΚΠ., 1890

Ιατρός και φιλόλογος, ιθύνων νους της ιδρύσεως του Ελληνικού Φιλολογικού Συλλόγου Κωνσταντινουπόλεως (Απρίλιος 1861) του οποίου διετέλεσε πρόεδρος (1873-74). Καθηγητής στη Μεγάλη του Γένους Σχολή. Σπούδασε στην Πατριαρχική Σχολή ΚΠόλεως, στα πανεπιστήμια της Αθήνας, του Παρισιού και του Βερολίνου όπου ανακηρύχθηκε διδάκτωρ με τη διατριβή *De veterum Graecorum gymnastica* (Βερολίνο, Gustavus Schade, 1858). Πρωτοστάτησε ακόμα στην δημιουργία του Εκπαιδευτικού Φροντιστηρίου (1861), του Ηπειρωτικού Φιλεκπαιδευτικού Συλλόγου (1870), της Μακεδονικής Φιλεκπαιδευτικής Αδελφότητας (1871), του Θρακικού Φιλεκπαιδευτικού Συλλόγου (1872), του Συλλόγου υπέρ της Γυναικείας Παιδείσεως (1874), καθώς και του Ιερατικού Εκπαιδευτικού Συλλόγου. Συνέβαλε στην ίδρυση σχολείων από δωρεές ομογενών.

Δημοσθένους Φιλιππικοί μετά προλεγομένων ιστορικών και αρχαιολογικών [..] (ΚΠ, Α. Κορομηλά, 1848, β' έκδ.: Αθήνα, 1895). *Θρακικός ήτοι περί της αρχαίας Θράκης και των λαών αυτής: λόγος απαγγελθείς τη 15 Οκτωβρίου εν τη πρώτη συνεδριάσει των ιδρυτών του Θρακικού Φιλεκπαιδευτικού Συλλόγου* (ΚΠ., Ι. Α. Βρετός, 1872). *Ιστορία της δημοτικής παιδείσεως των Γερμανών κατά την 16^{ην}, 17^{ην}, 18^{ην} και 19^{ην} εκατονταετηρίδα* (Αθήνα, 1899).

ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ, ΝΙΚΟΛΑΟΣ

ΚΠ., 1867-Αθήνα, 1947

Ιατρός μαιευτήρας, λογοτέχνης, Μέλος ΕΦΣΚ. Σπούδασε στην Ευαγγελική Σχολή της Σμύρνης και κατόπιν στο Πανεπιστήμιο Αθηνών και στη Γερμανία. Επέστρεψε για να εργασθεί στην Κωνσταντινούπολη, αλλά μετά το 1922 μετοίκησε στην Αθήνα.

Εικόνες ΚΠόλεως και Αθηνών (Αθήνα, Εστία, 1910). *Θρύλοι της Πόλης* (Αθήνα, 1923), *Εικόνες από το Φανάρι* (Αθήνα, 1929), *Ανέκδοτα ποιήματα Γεωργίου Βιζυηνού* (Αθήνα, 1940). Άλλες μελέτες και λογοτεχνήματα του δημοσιεύθηκαν στα περιοδικά *Φιλολογική Ηχώ*, *Περιοδικό ΕΦΣΚ*, *Ημερολόγιον Σκόκου*, *Νέα Εφημερίδα*.

ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ Γ' [ΓΕΩΡΓΙΑΔΗΣ], πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως

Χρυσούπολη (Σκούταρι), 1846 (ή 1848)- ΚΠ., 1929

Διετέλεσε διευθυντής της εν Κωνσταντινουπόλει Ιερατικής Σχολής (Φανάρι), εξελέγη Μητροπολίτης Αγκιάλου (1889, «ιδών» το 1906 «την διά πυρός καταστροφήν» της), Πελαγονίας (1909), Νικαίας (1910) και το 1925 Οικουμενικός Πατριάρχης. Σπούδασε Θεολογία και Φιλολογία στα Πανεπιστήμια Αθηνών και Μονάχου όπου το 1884 ανακηρύχθηκε διδάκτωρ φιλοσοφίας. Διετέλεσε καθηγητής της ερμηνευτικής, των εβραϊκών, λατινικών και της πολιτικής γεωγραφίας στην Θεολογική Σχολή της Χάλκης (1872-1880), και από το 1884 έως το 1889 διευθυντής της εν Κωνσταντινουπόλει Ιερατικής Σχολής (Φανάρι). Διηύθυνε την *Εκκλησιαστική Αλήθεια* και συνέγραψε πατρολογικά, περί εκκλησιαστικής ιστορίας, λόγιας ιστορίας του γένους μετά το 1453 κ.α.

Μιχαήλ Ακομινάτου του Χωνιάτου και Γεωργίου Βούρτσου [...] λόγοι (Αθήνα, 1882). *Εντυπώσεις Δημητρίου Περιεργίδου* (Αθήνα, 1889). *Περί Αγίου Γρηγορίου του Θεολόγου* (Αθήνα, 1903). *Περί του Αγίου Ιωάννου του Χρυσοστόμου* (Αθήνα, 1903). *Ο εν Νικαία ναός της Θεοτόκου* (ΚΠ., 1915).

ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ [ΑΣΤΕΡΙΑΔΗΣ], μητροπολίτης Σμύρνης

Καστοριά (Ζαγοριτσάνη/Βασιλειάδα), 1834-Σμύρνη, 1910

Μητροπολίτης Αγκιάλου και Σμύρνης (1884-1910). Σπούδασε στην Πατριαρχική Ακαδημία και στην Θεολογική Σχολή της Χάλκης (όπου δίδαξε ποιμαντική και ελληνικά και διετέλε σχολάρχης 1870-1872, 1873-1876), καθώς και στο Πανεπιστήμιο της Λειψίας. Κάτοχος της λατινικής, της τουρκικής, της γαλλικής και της γερμανικής γλώσσας.

Τεσσαράκοντα και μία ομιλίες Γρηγορίου Αρχιεπισκόπου Θεσσαλονίκης του Παλαμά, «Προλεγόμενα» (Ιεροσόλυμα, 1857), *Ακολουθία της Αγίας Εφημίας* «Προλεγόμενα» (ΚΠ., 1857), «Υπέρ του αμεταθέτου των επισκόπων», *Κωνσταντινούπολις* (14 Μαρτίου, 1885). *Ιερός Νυμφαγωγός*, «Προλεγόμενα» (Σμύρνη, 1890), «Το εν Προσώποις Τριαδικόν του Θεού», *Ανάπλασις* 4 (1891) 1105-8, *ΕΑ* 22 (1902) 557-560. «Εγκύκλιος Ποιμαντορική Επιστολή προς το Ευλαβές Πλήρωμα της Εκκλησίας Σμύρνης», *ΕΑ* 15 (1895/6) 124-6, *Υπόμνημα περί αφορισμού κατά τους ιερούς κανόνες* (Σμύρνη, 1897).

Εγκόλπιον μαθητών και τροφίμων της εν Χάλκη Θεολογικής Σχολής (ΚΠ., 1902), *Περί γήρατος, Διάφορα επιγράμματα του από Αγχιάλου και διαφόρων άλλων* (Σμύρνη, 1909).

ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ, εκ Νεοχωρίου

Ιατρός. Συνέγραψε (1815) ιστορία της ιατρικής, ανέκδοτη πραγματεία περί μουσικής και άλλα. Πιθανώς πρόκειται για τον αναφερόμενο υπό Μ. Γεδεών (*Πνευματική Κίνησης*, 211), εξοχώτατο άρχοντα ιατρό Βασίλειο (ή Βασιλείου;) έφορο της Πατριαρχικής Τυπογραφίας κατά το έτος 1799, οπότε εκδόθηκε *Επιτομή εκ των Προφητανακτοδαβιτικών Ψαλμών διορθώσει Νικοδήμου Αγιορείτου*.

ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ, ΜΙΧΑΗΛ

Ήπειρος (Αργυρόκαστρο), μετά το 1740?-ΚΠ.?

Μεγαλέμπορος ευεργέτης, όπως και ο μεγαλύτερος αδελφός του Αλέξανδρος (1740?-1818), ο οποίος διετέλει πρόξενος της Υψηλής Πύλης στην Τεργέστη. Ο Μιχαήλ υπήρξε αντιπρόσωπος του *Λογίου Ερμή* στην Κωνσταντινούπολη, πρωτοστάτησε στο Σύστημα εμπόρων της Κωνσταντινούπολης και στην Φιλολογική εταιρεία που αυτό είχε συστήσει. Υποστήριξε την έκδοση της επτάτομης *Εμπορικής Εγκυκλοπαίδειας* το 1816, την έκδοση της *Κωνσταντινάδος* του από Σιναίου Κωνσταντίου (Βενετία, 1820) και την παράφραση των *Βίων Παραλλήλων* του Πλουτάρχου υπό Γ. Αινιάν, Σ. Βαλέτα και Πλάτωνος Χίου.

ΒΑΣΜΑΤΖΙΔΗΣ, ΙΩΑΝΝΗΣ

; - ΚΠ., 1917;

Παιδαγωγός, διδάκτωρ Φιλολογίας και ιδρυτής του εν Πέρα Ελληνικού Εκπαιδευτηρίου. Προηγουμένως δίδασκε αρχαία ιστορία στην Σχολή της Χάλκης και συνέγραψε συναφείς πραγματείες.

Η Μακεδονία και οι Μακεδόνες προ της των Δωριέων καθόδου. Εθνογραφική διατριβή [Macedonia et Macedones ante Dorum reditionem] (Μόναχο, Ακαδημαϊκό Τυπογραφείο, 1867). *Αρχαία Ιστορία των ανατολικών εθνών : Προς χρήση των εν τοις Γυμνασίοις σπουδαζόντων* (ΚΠ., τυπ. Βουτυρά, 1872,

Λογιοσύνη της Κωνσταντινούπολης

β' έκδ. τυπ. Κεφαλίδου, 1892). *Λυσίου λόγοι κατ' εκλογήν* (ΚΠ., 1896). *Περὶ ἠθικῆς ἐξ αυτογνωσίας προόδου παιδαγωγικῆ διατριβή [..]* (ΚΠ., Τύποις Κ. Ζιβίδου καὶ Ν. Θεοδάτη 1899).

ΒΑΤΑΤΖΗΣ, ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ

Θεραπεία, 1694-1750

Ἐμπορος, ταξιδεύει ἀπὸ νεαρῆ ἡλικία ἀνά τὴν Ἑυρώπη καὶ τὴν Ἀσία καὶ συγγράφει περιηγητικὰ κείμενα. Τὸ 1732 τύπωσε στὴν Ἀγγλία Χάρτη τῆς Ἀσίας (περιοχές Κασπίας, Ουζμπεκιστάν, Τουρκεστάν, Ἰράν) καὶ τὸν παρέδωσε στὸ Πανεπιστήμιο τῆς Οξφόρδης.

ΒΑΦ(Ε)ΙΑΔΗΣ, ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ

Μυτιλήνη?, ?-?

Ἰατρός, γραμματέας Ἰατρικοῦ Συλλόγου ΚΠόλεως (1861). Δημοσίευσε στὸ περιοδικό του ΕΦΣΚ, ἐξέδωσε πραγματεία γιὰ τὴν ἱστορία τῆς ἱατρικῆς καὶ μετάφραση τῆς ἱστορίας τῆς Ἀλώσεως τῆς ΚΠόλεως τοῦ Andreas David Mordtmann: *Πολιορκία καὶ ἀλώσις Κωνσταντινουπόλεως ὑπὸ τῶν Τούρκων ἐν ἔτει 1453 κατὰ τὰς πηγὰς* (Ἀθήνα, 1859).

ΒΑΦΕΙΑΔΗΣ, ΓΕΩΡΓΙΟΣ

Χίος 1832-ΚΠ., 1890

Ἐκδότης, συντάκτης εφημερίδων καὶ περιοδικῶν: *Χρόνος*, *Νεολόγος*, *Spectateur d' Orient*. Συνετελεστής *Λεξικοῦ Ἱστορίας καὶ Γεωγραφίας* (Βουτυρά).

ΒΑΦΕΙΔΗΣ, ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ, βλ. Κωνσταντίνος [Βαφεΐδης], μητροπολίτης Διδυμοτείχου

ΒΑΦΕΙΔΗΣ, ΦΙΛΑΡΕΤΟΣ, βλ. Φιλάρετος [Βαφεΐδης], μητροπολίτης Ηρακλείας

ΒΕΓΛΕΡΗΣ, ΓΕΩΡΓΙΟΣ Π.

ΚΠ., 1850-1923

Έζησε στην Κωνσταντινούπολη και στη Σμύρνη και σπούδασε στην Οδησσό (με την βοήθεια του θείου του, αρχιμανδρίτη στην ίδια πόλη, Γρηγορίου Βεγλερή). Εργάστηκε ως αντιπρόσωπος ρωσικής ατμοπλοϊκής εταιρείας στην Κωνσταντινούπολη. Συνετέλεσε στην αγορά από την ρωσική πρεσβεία του Πορφυρού Κώδικος του Ευαγγελίου ο οποίος ευρέθη στο Σαμουσακλή. Διατηρούσε πλούσια βιβλιοθήκη και συλλογή κειμηλίων και μάλιστα δώρισε βιβλία στο Ρωσικό Αρχαιολογικό Ινστιτούτο Κωνσταντινουπόλεως το 1894, έτος ιδρύσεώς του. Εγκαταστάθηκε στην Σμύρνη όπου και καταστράφηκε το 1922 η πολύτιμη προειρημένη συλλογή.

Συνέγραψε έργα στην ελληνική και τη ρωσική γλώσσα. Βυζαντινές μελέτες: «Περί του μολυβδοβούλου Δαυίδ του Κομνηνού της Τραπεζούντος», «Περί του πορφυρού Κώδικος του Ευαγγελίου». *Το έργον του εν Κωνσταντινουπόλει Αυτοκρατορικού Ρωσικού Αρχαιολογικού Ινστιτούτου* (ΚΠ., 1897). *Codex Purpureus Petropolitanius (N); Ο βασιλικός πορφυρούς κώδιξ γνωστός υπό το σημείον Ν, Ευαγγέλιον του Ε΄ αιώνος* (Σμύρνη, 1912).

ΒΕΓΛΕΡΗΣ, ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ, Αρχιμανδρίτης

ΚΠ., περ. 1820-Οδησσός, 1866

Απόφοιτος της Θεολογικής Σχολής Χάλκης (1848) και της Θεολογικής Ακαδημίας του Κιέβου. Έδρασε κυρίως στη Ρωσία (Πετρούπολη, Οδησσό).

ΒΕΛΛΗΣ, ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ

Μεταφραστής της γαλλικής γλώσσας. *Οι άθλοι του Ροκαμβόλ* (ΚΠ., Βυζαντίς, 1870).

[ΒΕΝΙΑΜΙΝ ΛΕΣΒΙΟΣ, ιερομόναχος

Λέσβος, 1762-Ναύπλιο, 1824

Δίδαξε τις φυσικομαθηματικές επιστήμες στις Κυδωνίες και στην Σμύρνη.]

ΒΕΝΤΟΥΡΑΣ, ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ

Πάρος,;-ΚΠ.;-1731

Δραγομάνος του Στόλου (1713-1731). Σώζονται επιστολές του προς τους Χρυσάνθο Ιεροσολύμων, Νεόφυτο Μαυρομάτη και Μακάριο Καλογερά.

ΒΕΡΝΑΡΔΑΚΗΣ, ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ

Μυτιλήνη, 1844-Αθήνα, 1912

Έμπορος, τραπεζίτης και λόγιος, αδελφός των Δημητρίου και Γρηγορίου. Έζησε στο Παρίσι όπου σπούδασε πολιτική οικονομία, στην Κωνσταντινούπολη και στην Αθήνα. Δημοσίευσε άρθρα οικονομικής ιστορίας στο *Περιοδικό ΕΦΣΚ* (1870-73).

ΒΙΖΥΗΝΟΣ, ΓΕΩΡΓΙΟΣ

Ανατολική Θράκη (Βιζύη), 1848 - Αθήνα, 1892

Ποιητής και διηγηματογράφος, από τους σπουδαιότερους Έλληνες λογοτέχνες του 19^{ου} αιώνα. Είχε ασχοληθεί σε ακαδημαϊκό επίπεδο με την φιλοσοφία και τη φιλοσοφική ψυχολογία. Φοίτησε στην Θεολογική Σχολή της Χάλκης (1873) και με την μεσολάβηση του καθηγητή Ηλία Τανταλίδη έτυχε πολυετούς χορηγίας Γεωργίου Ζαρίφη για σπουδές φιλολογίας και φιλοσοφίας στο Πανεπιστήμιο Αθηνών και στην Γερμανία (Γοτύγγη, 1875-1878) όπου ανακηρύχθηκε διδάκτωρ με τη διατριβή *Das Kinderspiel in Bezug auf Psychologie und Paedagogik* (Λειψία, 1881). Το 1885 εξελέγη υφηγητής στην έδρα της Ιστορίας της Φιλοσοφίας του Πανεπιστημίου Αθηνών με την διατριβή *Η φιλοσοφία του καλού παρά Πλωτίνω* (Αθήνα, 1895).

Αθίδες Αύραι (Λονδίνο, 1883). *Τα ποιήματα* (Αθήνα, Ίδρυμα Ουράνη, 2003). *Ερρίκος Ιβσεν* (Αθήνα, ΜΙΕΤ, 2006). *Στοιχεία ψυχολογίας προς χρήσιν των γυμνασίων και διδασκαλείων* (Αθήνα, 1888). *Τα διηγήματα*, επιμ. Β. Αθανασόπουλος, 2 τόμοι (Αθήνα, Ίδρυμα Ουράνη, 1991).

ΒΙΘΥΝΟΣ, ΙΩΑΝΝΗΣ

ΚΠ., ?-1922

Κυβερνήτης Κρήτης (1896) και Σάμου (1904-1906). Δικαστής και μέλος του Συμβουλίου του Κράτους, καθηγητής της Νομικής Σχολής (1882-1904),

μετέφρασε μαζί με τον Κωνσταντίνο Φωτιάδη τον οθωμανικό αστικό κώδικα στα ελληνικά: *Νομικοί κανόνες ήτοι αστικός κώδιξ* (ΚΠολη, τυπ. Βρετός, 1872-81). Επίσης: *Μελέτη επί τριών αποφάσεων του Συμβουλίου του Κράτους περί των προνομίων τινων εκ των θρησκευτικών λεγομένων [..]* (ΚΠ., 1911).

ΒΙΚΕΛΑΣ, ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ

Ερμούπολη, 1835-Αθήνα, 1908

Συγγραφέας του μυθιστορηματος *Λουκής Λάρας*, στο δε αυτοβιογραφικό του έργο *Η ζωή μου* αναφέρεται στα παιδικά του χρόνια στην πόλη του Κωνσταντίνου.

ΒΛΑΔΟΣ, Μ.

Ιατρός εκ Φιλιππουπόλεως, ιδρυτικό μέλος Ιατρικού Συλλόγου ΚΠόλεως (1861), δημοσίευσε άρθρα στο *Περιοδικό ΕΦΣΚ* (1861-63).

ΒΛΑΣΤΟΣ, ΓΕΩΡΓΙΟΣ

«Ευπαίδευτος πρόκριτος εκ Κουτάλεως», σύμφωνα με τον Γεδεών εργάστηκε υπέρ της ίδρύσεως της λέσχης «Κυψέλη» στο Σταυροδρόμιο του Πέρα.

ΒΛΑΣΤΟΣ, ΙΩΑΝΝΗΣ

Ιατρός. Σύμφωνα με τον Γεδεών εργαζόταν στην μετάφραση του *Θησαυρού* του Ερρίκου Στεφάνου.

ΒΛΑΧΟΥΤΣΗΣ, ΑΛΕΚΟΣ Ν.

ΚΠ., ?-1818

Σύμφωνα με τον Π. Αραβαντινό (*Βιογραφική Συλλογή*, 27), σπούδασε στην Κωνσταντινούπολη όπου ο πατέρας του Νικόλαος διέπρεπε ως μεγαλέμπορος. Αναφέρεται ως μέγας διερμηνεύς του Σουλτάνου Μαχμούτ Β' «επί ικανά έτη».

ΒΟΓΟΡΙΔΗΣ, ΣΤΕΦΑΝΟΣ

Τύρνοβο, 1773-ΚΠ., 1859

Αξιωματούχος της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας και πρώτος ηγεμόνας της Σάμου (1834-50), όπου ωστόσο δεν διέμεινε. Έλαβε ελληνική παιδεία στην Ακαδημία του Βουκουρεστίου, υπηρέτησε ως διερμηνέας του στόλου, έπαρχος στο Γαλάτσι και τοποτηρητής της Υψηλής Πύλης στη Συλίστρια. Γνώριζε ρωσικά: έλαβε μέρος στις διαπραγματεύσεις για το διακανονισμό του ελληνικού ζητήματος (1830-1832) και συμμετείχε στην πρεσβεία των Οθωμανών στην Πετρούπολη. Προεξήρχε έτσι στην νέα (μετά το 1821-22) ηγεσία του γένους και επηρέασε την καθαίρεση του πατριάρχη Αγαθαγγέλου και την άνοδο του Κωνσταντίου από Σινάιου. Από τους πρωτοστάτες της αυτονομησης της βουλγαρικής εκκλησίας δώρισε το 1849 την οικία του στο Φανάρι για την στέγαση ναού όπου η λειτουργία τελείτο στην βουλγαρική.

ΒΟΥΚΑΣ, ΒΑΣΙΛΑΚΗΣ

; - ΚΠ., 1854

Λογοθέτης του Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως, πιθανόν βούλγαρος το γένος, απέκτησε μεγάλη ισχύ επί πατριαρχίας Αγαθαγγέλου. Κατηγορήθηκε μάλιστα για υπεροψία και τυραννικότητα.

Μετάφρασε το *Περί Παρασίτου* του Λουκιανού στα Οθωμανικά: *Dalkanukname* (ΚΠ., Matbaa-i amire: Αυτοκρατορικό Τυπογραφείο, 1870). Επίσης εργο του περιέχεται στην *Οθωμανική χρηστομάθεια* του Αλ. Κωνσταντινίδη πασά (ΚΠ., τυπ. Βουτυρά, 1874).

ΒΟΥΛΗ(Ι)ΣΜΑΣ, ΔΩΡΟΘΕΟΣ

Ιθάκη, περ.1737-1741-ΚΠ., 1818

Ιεροκήρυκας της Μεγάλης του Χριστού Εκκλησίας (1780-1818) και διδάσκαλος στο Ιάσιο. Εξέδωσε κείμενα με έμφαση στην παραδοσιακή θεολογική, φιλοσοφική και ηθική παιδεία της Εκκλησίας και διόρθωσε τα ιεροτελεστικά της κείμενα. *Νικηφόρου Βλεμμύδου Επιτομή Λογικής [..]* (Λειψία, 1784).

ΒΟΥΛΙΣΜΑΣ, ΕΥΣΤΑΘΙΟΣ, βλ. Ευστάθιος [Βουλισμάς], Αρχιεπίσκοπος Κέρκυρας

ΒΟΥΡΟΣ, ΝΙΚΟΛΑΟΣ Γ.

ΚΠ., προ του 1840-1932

Καθηγητής της φυσικής ιστορίας (1879-1931) στη Μεγάλη του Γένους Σχολή, στο Ιωακείμιο και στο Ζάππειο. Σπούδασε στη Βιέννη (μέση εκπαίδευση και Πολυτεχνική Σχολή). Κυκλοφόρησε σειρά εγχειριδίων ιχνογραφίας όπως *Τετράδια ιχνογραφίας* (ΚΠ., τυπ. Βουτυρά, 1885), αλλά και *Κηπουρικόν ημερολόγιον* (ΚΠ., τυπ. Γεράρδου, 1900).

ΒΟΥΤΥΡΑΣ, ΣΤΑΥΡΟΣ Ι.

ΚΠ. (Τσεγγελκιοί) 1841-Αθήνα, 1923

Δημοσιογράφος (*Ανατολικός Αστήρ, Επτάλοφος, Ανατολή*), εκδότης και συντελεστής της εφημερίδας *Νεολόγος* και του *Λεξικού Ιστορίας και Γεωγραφίας* 9 τόμοι (Κωνσταντινούπολη, 1869-1890). Είχε την διεύθυνση σειράς άλλων κωνσταντινοπολίτικων περιοδικών εκδόσεων (*Μέλισσα, Χρόνος, Νεολόγου Εβδομαδιαία Επιθεώρησις, Σαββατιαία Επιθεώρησις*), εξέδωσε πολλά βιβλία, έκανε μεταφράσεις, ενώ συμμετείχε στον εθνικό πνευματικό, εκπαιδευτικό και κοινοτικό βίο (σχολές, αδελφότητες, σωματεία, σύλλογοι). Οι γιοί του Αλέξανδρος και Κωνσταντίνος εργάστηκαν επίσης ως δημοσιογράφοι.

ΒΡΕΤΟΣ, ΙΩΑΝΝΗΣ

Κέα, 1836-Αθήνα, 1920

Διευθυντής εφημερίδων *Ομόνοια* (1862-1867), *Νεολόγος* (1867-1881) συντελεστής *Λεξικού Ιστορίας και Γεωγραφίας* (Κωνσταντινούπολη, 1869-1892) και ιδρυτής της τεκτονικής στοάς «Πρόοδος» στην Κωνσταντινούπολη.

ΒΡΥΕΝΝΙΟΣ, ΦΙΛΟΘΕΟΣ, βλ. Φιλόθεος [Βρυέννιος], Μητροπολίτης Νηκομηδείας

Λογισύνη της Κωνσταντινούπολης

ΒΥΖΑΝΤΙΟΣ, ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ

Κωνσταντινούπολη δεύτερο μισό του 19^{ου} αιών.

Μουσικός. Μαθητής του Πέτρου Αγιοταφίτη. Δίδασκε μουσική στη Θεολογική Σχολή Χάλκης και στον Ελληνικό Μουσικό Σύλλογο Κωνσταντινουπόλεως. Συνέγραψε *Μουσικόν Δωδεκαήμερον*.

ΒΥΖΑΝΤΙΟΣ, ΑΝΤΩΝΙΟΣ, βλ. Αντώνιος ο Βυζάντιος

ΒΥΖΑΝΤΙΟΣ, ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΜΑΝΟΥΗΛ, βλ. Γεώργιος Μανουήλ ο Βυζάντιος

ΒΥΖΑΝΤΙΟΣ, ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ

ΚΠ., 1793-Πάτρα, 1853

[Κωνσταντίνου, Χατζηασλάνης] Συγγραφέας κωμωδιών και αγιογράφος. *Βαβυλωνία ή η κατά τόπους διαφθορά της ελληνικής γλώσσης* (α΄ εκδ.; Ναύπλιο, τυπ. Κ. Τόμπρα Κυδωνιέως και Κ. Ιωαννίδου Σμυρναίου, 1834). *Ο Σινάνης* (Αθήνα, 1838). *Η Γυναικοκρατία* (Αθήνα, 1841).

ΒΥΖΑΝΤΙΟΣ, ΣΚΑΡΛΑΤΟΣ Δ.

Ιάσιο, 1798-Αθήνα, 1878

Σπούδασε στην Ξηρά Κρήνη και υπηρέτησε την οικογένεια Καλλιμάχη. Διεσώθη στη Ελλάδα μετά το 1821 όπου κατέλαβε ανώτατα κρατικά αξιώματα σχετικά με την εκπαίδευση και τα εκκλησιαστικά.

Η Κωνσταντινούπολις. Περιγραφή Τοπογραφική, Αρχαιολογική και Ιστορική 3 Τόμοι (Αθήνα, 1869-1871). *Λεξικόν της ελληνικής γλώσσης* (Αθήνα, τυπ. Ανδρ. Κορομηλά, 1852). *Ελληνική Χρηστομάθεια εκ των δοκιμωτέρων Ελλήνων πεζογράφων και ποιητών* (Αθήνα, 1864).

Γ

ΓΑΒΡΙΗΛ [ΒΛΑΣΗΣ], μητροπολίτης Άρτης

Διδάσκαλος της θεολογίας και της ελληνικής φιλολογίας στην Κωνσταντινούπολη περί τα 1670. Αναφέρεται αρχιερέυς Άρτης στα 1685 και ότι συνέγραψε αξιόλογα θεολογικά έργα που όμως δεν σώθηκαν.

ΓΑΒΡΙΗΛΙΔΗΣ, ΑΝΑΝΙΑΣ

Πόντος (Πάφρα), 1867-Αθήνα, ?

Οφθαλμίατρος μικροβιολόγος, σπούδασε ιατρική στο Μονπελιέ και στο Παρίσι. Εργαζόταν στο Γαλλικό νοσοκομείο ΚΠ, υπήρξε ιατρός των Ανακτόρων. αλλά προσέφερε τις υπηρεσίες του και στα Εθνικά Φιλανθρωπικά Καταστήματα. Εκτός από επιστημονικά συγγράμματα, συνέγραψε πραγματείες ιατρικής ιστορίας.

Recherches sur l'embryogénie et l'anatomie (Παρίσι, 1895), *Ophthalmologie Microbiologique* (Παρίσι, 1901), *Περί επιπεφυκιδίων παρά τοις αρχαίοις Έλλησιν* (Αθήνα, 1928).

ΓΑΒΡΙΗΛΙΔΗΣ, ΒΛΑΣΙΟΣ

ΚΠ., 1848-Αθήνα, 1920

Εκδότης και αρθρογράφος (*Ομόνοια, Θράκη, Μεταρρύθμισις* κ.α.). Σπούδασε πολιτικές επιστήμες και φιλοσοφία στη Λειψία. Το 1877, ύστερα από καταδίκη του σε θάνατο στην Τουρκία, κατέφυγε στην Αθήνα όπου το 1883 ίδρυσε την εφημερίδα *Ακρόπολη*.

«Γενική ιστορία της ελληνικής τραγωδίας», *Επτάλοφος* (1868). «Η αρχαία κωμωδία και ο Αριστοφάνης», *Επτάλοφος* (1869).

ΓΕΔΕΩΝ, ΜΑΝΟΥΗΛ

ΚΠ. (Φανάρι), 1851-Αθήνα, 1943

Μέγας Χαρτοφύλαξ και Χρονογράφος της Μεγάλης Εκκλησίας, Υπομνηματογράφος της Εκκλησίας Ιεροσολύμων, δημοσιογράφος (*Κωνσταντινούπολις, Μικρά Ασία*, εκδότης *Πρωΐας* το 1876 και *Ανατολής* το 1877), μέλος συντακτικής επιτροπής και κατά διαστήματα αρχισυντάκτης της

Λογιοσύνη της Κωνσταντινούπολης

Εκκλησιαστικής Αλήθειας. Ιστορικός της παιδείας του γένους, ιδίως της μεταβυζαντινής περιόδου, ασχολήθηκε με τους θεσμούς, την κοινωνία και την προσωπογραφία της Κωνσταντινούπολης. Από το 1921 και μέχρι το θάνατό του διέμενε στην Αθήνα, όπου ίδρυσε (1926) και διηύθυνε τον «Σύλλογο των Μεσαιωνικών Γραμμάτων» και το περιοδικό του.

Αποσημειώματα Χρονογράφου 1800-1913 (Αθήνα, 1932), *Μνεία των προεμού 1800-1863-1913* (Αθήνα, 1934), *Πατριαρχικαί Εφημερίδαί. Ειδήσεις εκ της ημετέρας εκκλησιαστικής ιστορίας 1500-1912* (Αθήνα, 1936), *Η πνευματική κίνησις του γένους κατά τον ιη΄ και ιθ΄ αιώνα* (Αθήνα, 1999), *Ιστορία των του Χριστού Γενήτων*, 2 τ. (Αθήνα, 2010).

ΓΕΝΝΑΔΙΟΣ [ΑΛΕΞΙΑΔΗΣ], μητροπολίτης Θεσσαλονίκης
Προύσα (Μεσόπολις), 1868-Θεσσαλονίκη, 1951

Απόφοιτος Θεολογικής Σχολής Χάλκης (1893), γραμματέας του Πατριαρχείου (1897), Μητροπολίτης Λήμνου (1905) και Θεσσαλονίκης (1912). Το 1917 ίδρυσε το θεολογικό περιοδικό *Γρηγόριος ο Παλαμάς*.

ΓΕΝΝΑΔΙΟΣ [ΑΡΑΜΠΑΤΖΟΓΛΟΥ], μητροπολίτης Ηλιουπόλεως και Θείρων
Σαράντα Εκκλησίες, 1883-ΚΠ., 1953

Σπούδασε στην Θεολογική Σχολή της Χάλκης και στο Πανεπιστήμιο της Λωζάνης, φιλοσοφία και νομικά. Υπηρέτησε ως καθηγητής στο Ελληνογαλλικό Λύκειο Κωνσταντινουπόλεως. Διετέλεσε διαδοχικά τιτουλάριος επίσκοπος Σκοπέλου, αρχιερατικός προϊστάμενος Κοντοσκαλίου, μεγάλου Ρεύματος, πατριαρχικός έξαρχος Γαλατά και μητροπολίτης Ηλιουπόλεως και Θείρων (1925-1956). Υπήρξε αντιπρόσωπος του Οικουμενικού Πατριαρχείου σε πολλά εκκλησιαστικά και επιστημονικά συνέδρια.

Φωτίειος Βιβλιοθήκη ήτοι Επίσημα και ιδιωτικά έγγραφα και άλλα μνημεία σχετικά προς την ιστορίαν του Οικουμενικού πατριαρχείου μετά γενικών και ειδικών προλεγομένων, 2 τόμοι (ΚΠ., 1933-1935). *Ιστορία του Οικουμενικού Πατριαρχείου*, τόμ. Α΄ (Αθήνα, 1953).

ΓΕΝΝΑΔΙΟΣ [ΣΩΤΗΡΙΑΔΗΣ], επίσκοπος Χαριοπόλεως

[ή Σχολάριος] Σπούδασε στην Θεολογική Σχολή της Χάλκης (τελειοδίδακτος 1854?), κήρυττε επί μια τεσσαρακονταετία στην Κωνσταντινούπολη και στην Σμύρνη όπου ετύπωσε (1861) την υπό Στεφάνου Κομμητά Επιτομή της Εκκλησιαστικής Ιστορίας του Μελετίου Αθηνών. Στην συγκεκριμένη έκδοση αναφέρεται ως ιεροδιάκονος, «τρόφιμος της εν Χάλκη Σχολής και ιεροκήρυκας εν Σμύρνη».

ΓΕΡΑΚΑΚΗΣ, Π.

Μεταφραστής του έργου του Καρόλου Τεξιέ (Σμύρνη, 1873).

Λεξικόν Εγκυκλοπαιδείας περιέχον τα κυριώτερα των επιστημών και τεχνών συγγραφέν μεν γαλλιστί υπό εταιρίας σοφών [...] μεταφρασθέν δε κατ' επιτομήν εκ του γαλλικού υπό Π. Γερακάκη (τυπ. Π. Μαρκοπούλου, 1861-1864).

ΓΕΡΑΣΙΜΟΣ Ο ΑΚΑΡΝΑΝ

[Σαρής] Μαθητής του Ευγενίου Γιαννούλη εις Ακαρνανία, σπούδασε επίσης στην Πατριαρχική Ακαδημία, στην οποία δίδαξε και προέστη μεταξύ 1680 και 1690.

ΓΕΡΑΣΙΜΟΣ Ο ΒΥΖΑΝΤΙΟΣ, όσιος

ΚΠ. (Υψωμαθεία), ;-Κρήτη (Μονή Αγίας Τριάδας), 1770

Μαθητής και διάδοχος στην Πατριάδα του Μακαρίου Καλογερά.

Ερμηνεία εις το Δ' βιβλίον της Γραμματικής του Θεοδώρου Γαζή (Βενετία 1756, β' και γ' έκδοση το 1804), *Σχόλια και αποσημειώματα* (Βενετία 1756, β' και γ' έκδοση το 1804).

ΓΕΡΑΣΙΜΟΣ Γ', πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως

Κύπρος, ;-ΚΠ. (Θεραπειά), 1797

Ο από Βυζίης (1762), είτα Νικομηδείας (1783) και Δέρκων (1791-1794). Σχολάρχης της Πατριαρχικής ακαδημίας (1767-1769), «σχολαστικός και γόνος ύστατος της εν Βυζαντίω Σχολής των Περιπατητικών».

ΓΕΡΑΣΙΜΟΣ [ΔΩΡΙΖΑΣ], αρχιεπίσκοπος Κεφαλληνίας

ΚΠ., 1850-Κεφαλληνία;, 1901

Σπούδασε στην Μεγάλη του Γένους Σχολή, στην Θεολογική Σχολή της Χάλκης (διδάκτωρ το 1873, αριστεύσας), κατόπιν επί πενταετία νομική και γαλλική φιλολογία στο Παρίσι (από το 1878;, με χορηγία Γεωργίου Ζαρίφη). Αρχιγραμματεύς της Ιεράς Συνόδου (1878, επί Ιωακείμ Γ'), νομικός σύμβουλος του Πατριαρχείου, μέλος του εκκλησιαστικού δικαστηρίου. Αρχισυντάκτης της *Εκκλησιαστικής Αληθείας* επί Πατριάρχη Διονυσίου Ε', διορίστηκε επί Νεοφύτου Η' καθηγητής νομικών στην Θεολογική Σχολή της Χάλκης και επόπτης των σχολών εν ΚΠολει. Το 1893 εξελέξη Αρχιεπίσκοπος Κεφαλληνίας.

ΓΕΡΑΣΙΜΟΣ, μητροπολίτης Χαλεπίου

Βιθυνία (Παντήχι), 1712-Άγιον Όρος (Νέα Σκήτη Αγίου Παύλου), 1785

Μητροπολίτης Χαλεπίου επί της πατριαρχίας του Σιλβέστρου Αντιοχείας. Σπούδασε στην Πατριάδα και κατόπιν δίδαξε στην Κωνσταντινούπολη. Συνέγραψε *Διδαχές* και μετέφρασε στην καθομιλουμένη τις ομιλίες του Χρυσοστόμου για το κατά Ματθαίον Ευαγγέλιο.

ΓΕΡΜΑΝΟΣ, ιερομόναχος

Ισός (Αλεξανδρέττα), περ. 1755-Καισάρεια, 1805

Διδάσκαλος της Καππαδοκίας και ιδίως της Καισάρειας όπου ίδρυσε κατά το 1792 Ελληνική Σχολή ή Γυμνάσιο. Μετέβη σαν μαθητής στην Κύπρο (Μ. Μαχαιρά), στην Βηρυττό (όπου μαθαίνει αραβικά), στη Θεοδοσιούπολη (Ερζερούμ), σπούδασε στην Καισάρεια (υπό τον Ιγνάτιο εξ Αδριανουπόλεως, κατόπιν επίσκοπο Ναζιανζού) και κατόπιν στη Σμύρνη, την Πάτμο και την Χίο. Δίδαξε στην Έφεσο αλλά κυρίως στην Καισάρεια όπου άσκησε τα καθήκοντα ιεροκήρυκα, ενώ το 1799 εκλήθη στην Κωνσταντινούπολη όπου κήρυξε στους εκεί τουρκόφωνους χριστιανούς.

Μετέφρασε ιερά κείμενα στην τουρκική γλώσσα, ενώ αναφέρεται και ως ιδρυτής Ιερατικής Σχολής στην Μονή Τιμίου Προδρόμου στα Φλαβιανά, έξω από την Καισάρεια.

ΓΕΡΜΑΝΟΣ [ΚΑΡΑΒΑΓΓΕΛΗΣ], μητροπολίτης Αμασείας

Λέσβος (Στύψη), 1866 – Βιέννη, 1935

Μητροπολίτης Καστοριάς (1900-7), Αμασείας (1909-21, 1924-1935) και Ιωαννίνων (1923-24). Έξαρχος του Οικουμενικού Πατριαρχείου στην κεντρική Ευρώπη (1924-35). Φοίτησε στη Θεολογική Σχολή της Χάλκης (1882-1888) και μετεκπαιδεύτηκε στα πανεπιστήμια της Βόννης και της Λειψίας (1888-1891), ανακηρυχθείς διδάκτωρ φιλοσοφίας το 1883, υποβαλών την διατριβή «Περί Θεού διδασκαλία Θεοφίλου Αντιοχείας». Διορίστηκε καθηγητής στη Θεολογική Σχολή της Χάλκης (1891-1896) και αργότερα χωρεπίσκοπος του Πέραν.

«Λόγος τη Β΄ Κυριακή της Μ. Τεσσαρακοστής», *ΕΑ* 12 (1892/3) σ. 4-8, «Πραγματεία Ιστορική επί της κατά Ιούνιον του παρελθόντος έτους απολυθείσης εγκυκλίου του πάπα Λέοντος ΙΓ΄», *Ανάπλασις* 8 (1895) 153-4, 166-7. 9 (1896) 6-7, 21-3, 38-9, 44-7, 60-2, 73-9, 139-142, «Εκθεσις», *ΕΑ* 27 (1907) 277-288. «Η Εκκλησία της Αβησσυνίας», *Γρηγόριος Παλαμάς* (1924) 375 -380, *Απομνημονεύματα* (Θεσ/νίκη, 1958), «Το 12^{ον} Διεθνές συνέδριον των Παλαιοκαθολικών εν Βιέννη, 8-10 Σεπτεμβρίου 1931 (Εκθσις)», *Ορθοδοξία* 6 (1931) 618-625.

ΓΕΡΜΑΝΟΣ [ΑΘΑΝΑΣΙΑΔΗΣ], μητροπολίτης Σάρδεων και Πισιδίας

ΚΠ. (Χαλκηδόνα), 1885-ΚΠ., 1945

Εκκλησιαστικός συγγραφέας, γραμματέας του Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως (1912-1924). Σπούδασε στη Θεολογική Σχολή της Χάλκης. Καθηγητής των θρησκευτικών στο Σουφλί και στην Αδριανούπολη.

Συμβολή εις τους Πατριαρχικούς καταλόγους Κωνσταντινουπόλεως από της αλώσεως και εξής, 2 τόμοι (ΚΠ., Φαζιλέτ, 1935, 1938). «Επισκοπικοί κατάλογοι των Εκκλησιών Κρήτης, Δωδεκανήσου και των λοιπών ελληνικών νήσων» στον *Εκκλησιαστικό Φάρο*, ΛΔ΄-ΛΕ΄ (1936-1937), *Επισκοπικοί κατάλογοι των επαρχιών Ανατολικής και Δυτικής Θράκης* (Αθήνα, 1935), *Επισκοπικοί κατάλογοι των εν Ηπείρω και Αλβανία επαρχιών* (Ιωάννινα, 1937).

ΓΕΡΜΑΝΟΣ [ΣΤΡΗΝΟΠΟΥΛΟΣ], μητροπολίτης Θυατείρων

Ανατολική Θράκη (Δελιώνες), 1872-Λονδίνο, 1951

Καθηγητής θεολογίας (1904-1922) και σχολάρχης της Θεολογικής Σχολής της Χάλκης, όπου σπούδασε (1889-1897). Τιτουλάριος μητροπολίτης Σελευκείας (1912) και μητροπολίτης Θυατείρων (1922). Φοίτησε στα πανεπιστήμια της Χάλκης, της Λειψίας, του Στρασβούργου και της Λωζάννης ως υπότροφος του Ζωγραφείου κληροδοτήματος και το 1903 ανακηρύχθηκε διδάκτωρ της φιλοσοφίας του Πανεπιστημίου της Λειψίας με τη διατριβή «Αι φιλοσοφικά θεωρία του Ιππολύτου Ρώμης». Κάτοχος της γαλλικής, της γερμανικής και της αγγλικής γλώσσας. Εργάστηκε υπέρ της Οικουμενικής Κίνησης και το 1948 εξελέγη μεταξύ των έξι προέδρων του Παγκόσμιου Συμβουλίου των Εκκλησιών.

Από το 1912 δημοσίευε διαρκώς στα εκκλησιαστικά περιοδικά της Πόλης και του Οικουμενικού Πατριαρχείου: ιδίως, *Νέος Ποιμήν*, *Εκκλησιαστική Αλήθεια*, *Ορθοδοξία*.

ΓΕΩΡΓΑΝΤΟΠΟΥΛΟΣ, ΙΩΑΝΝΗΣ

Τήνος,; -ΚΠ., 1889

Δικηγόρος εν ΚΠόλει, συντάκτης των κύριων πολιτικών άρθρων της εφημερίδος *Βυζαντίς* και αργότερα *Κωνσταντινουπόλεως*. Αντιπρόεδρος ΕΦΣΚ, στο βήμα του οποίου άφησε την τελευταία του πνοή.

ΓΕΩΡΓΙΑΔΗΣ, ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ, αρχιμανδρίτης

Δαρδανέλια, ?–Βιέννη, 1944

Καθηγητής ομιλητικής, γαλλικών και κανονικού δικαίου της Θεολογικής Σχολής Χάλκης (1899-1914). Σπούδασε στη Μεγάλη του Γένους Σχολή και στη Θεολογική Σχολή Χάλκης (απόφ. 1893) ενώ μετεκπαιδεύτηκε στην Ελβετία. Χρημάτισε ιερατικός προϊστάμενος της ορθοδόξου κοινότητας Βιέννης.

«Τα Κωλύματα του Γάμου εν τη συγγενεία από ιστορικοκανονικής απόψεως», *ΕΑ* 24 (1904), 136-9, 160-3, 168-171, 186-7, 193-5, 213-6, 238-242, 265-8, 301-2, *Περί του Γάμου των ήδη Κληρικών (πρώτου και δευτέρου)* (ΚΠ., 1910), «Το βάπτισμα των αιρετικών», *Νέα Σιών* 19 (1924), 73-83, 97-112, 165-181,

253-260, «Η Βιέννη κέντρον ερεύνης της βυζαντινής εκκλησιαστικής μουσικής» *Νέα Σιών* 29 (1934), 288-291.

ΓΕΩΡΓΙΑΔΗΣ, ΘΕΟΔΩΡΟΣ

Αίγιο?-ΚΠ, 1901

[**Θεοδωρόπουλος**] Ιατρός και λόγιος, εγκαταστάθηκε στην ΚΠολη το 1857. Διατηρούσε φιλολογικό σαλόνι και αξιόλογη βιβλιοθήκη, παρέδιδε δημόσιες διαλέξεις στην Λέσχη «Μνημοσύνη» και ανέπτυξε φιλανθρωπικό έργο, ιδίως στην διάρκεια επιδημίας χολέρας που έπληξε το Φανάρι το θέρος του 1865. Άρθρο «Περί δεισιδαιμονιών και προλήψεων» στο περιοδικό *Επτάλοφος* (1866 ή 1867).

ΓΕΩΡΓΙΑΔΗΣ, Ν(ΙΚΟΛΑΟΣ?)

Θεσσαλός; Συντάκτης *Περιοδικού ΕΦΣΚ Α'*, μέλος συντακτικής επιτροπής Α' Τόμου. *Μαθήματα Γεωγραφίας* (Κωνσταντινούπολη, 1882).

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΜΑΝΟΥΗΛ; ο ΒΥΖΑΝΤΙΟΣ

ΙΗ' αιώνας

Συνδιδάσκαλος (γραμματικά και εγκύκλια) Ν. Κριτίου στην Πατριαρχική Ακαδημία. Ταυτίζεται με τον μεταφραστή των έργων *Ο θάνατος του Άβελ συντεθείς υπό του Γεσνέρου εις πέντε ωδάς* (Λειψία, Βρεϊτκόπφ, 1795) και *Ερευνα περί προόδου και πτώσεως των Ρωμαίων συντεθείσα παρά του Μοντεσκίου* (Λειψία, Βρεϊτκόπφ, 1795).

ΓΙΑΛΟΥΡΗΣ, ΑΝΤΩΝΗΣ

ΚΠ., 1874 – Πειραιάς, 1945

Δικηγόρος και λογοτέχνης. Σπούδασε στη νομική σχολή του Πανεπιστημίου Αθηνών και άσκησε το δικηγορικό επάγγελμα στην ΚΠόλη. Διακρίθηκε ως ποιητής, πεζογράφος και θεατρικός συγγραφέας. Υπήρξε από τους πρωτεργάτες για την επιβολή της δημοτικής μέσω του περιοδικού *Φιλολογική Ηχώ*, όπου έκανε την πρώτη του εμφάνιση στα γράμματα και δημοσίευσε τις περισσότερες κριτικές και τα άρθρα του.

Λογιοσύνη της Κωνσταντινούπολης

Κυκλοφόρησε τις συλλογές διηγημάτων *Ζωής όνειρα* (ΚΠ., 1919), *Φύλλα της λεύκας* (ΚΠ., 1914), τα μυθιστορήματα *Ερημίτες* (Αθήνα, 1930), *Χαίρε Πόλις του Παμβασιλέως* (Πειραιεύς, 1935) και *Θέμος Λάσκαρης* (ΚΠ., 1921), την ποιητική συλλογή *Βυζαντινά τραγούδια* (ττ, χχ) με το ψευδώνυμο Α. Ακροθαλασσίτης, τη συλλογή δοκιμίων και χρονογραφημάτων *Βυζαντινά και φαναριώτικα σκίτσα* (Αθήνα, 1939) και το θεατρικό *Άννα Κομνηνή* (Αθήνα, χχ). Επίσης έγραψε μελέτες για τους Γ. Βιζυηνό (Πειραιεύς, 1933), Ηλία Τανταλίδη, Ιωάννη Γρυπάρη, Αλέξ. Παπαδοπούλου (ΚΠ., 1932) κ.ά.

ΓΙΑΝΝΙΔΗΣ, ΕΛΙΣΣΑΙΟΣ

ΚΠ., 1865 – ττ, 1941

[φιλολογικό ψευδώνυμο του Σταμάτη Σταματιάδη] Φοίτησε στη Μεγάλη του Γένους Σχολή. Σπούδασε γεωπονία, χημεία, φυσική και μαθηματικά στα πανεπιστήμια των Αθηνών, του Μονπελιέ και του Μπορντώ. Καθηγητής φυσικομαθηματικών σε διάφορα εκπαιδευτήρια στη Μικρά Ασία, στο Ζωγράφειο Λύκειο και σε σχολεία της Ελλάδος. Επίσης, καθηγητής μαθηματικών στο Πανεπιστήμιο Αθηνών, γεωπονίας στη Γεωργική Σχολή Αθηνών και βιομηχανικών μαθημάτων στην Ακαδημία Ρουσοπούλου.

Συνέγραψε σχολικά εγχειρίδια (μαθηματικών, γεωμετρίας, γεωγραφίας, χημείας, φυσικής και μουσικής) στη δημοτική, τις μελέτες *Γλώσσα και Ζωή* (Αθήνα, 1908), *Το μεγάλο πρόβλημα: Δοκίμιο κριτικής του υλισμού* (ΚΠ., 1982), *Γλωσσικά Πάρεργα* (Αθήνα, 1932), *Στοιχεία Αστρονομίας* (Αθήνα, 1930) κ.ά., ενώ δημοσίευσε άρθρα του σε περιοδικά του Δημοτικισμού.

ΓΚΙΚΑΣ, ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ο Γ΄

ΚΠ.?, 1724;-ιάσιο, 1777

Δραγομάνος του Στόλου και της Υψηλής Πύλης, Ηγεμών Μολδαβίας (1764 και 1774 μετά τη συνθήκη Καϊναρτζή) και είτα Βλαχίας (1768). Έχει χαρακτηριστεί ως «η επιφανέστερη προσωπικότητα της εποχής» στο Φανάρι και την Βλαχία. Υποστήριξε την παιδεία, τόσο στην Πόλη όσο και στις Ηγεμονίες και τα περισσότερα από τα βιβλία που εκδίδονται εκείνη την εποχή συνδέονται με το όνομά του: *Καθρέπτης Γυναικών* του Δαπόντε, *Λογική* του Βουλγαρη, *Φυσική* του Θεοτόκη.

ΓΚΙΚΑΣ, ΜΙΧΑΗΛ

Σύμφωνα με τον Μ. Γεδεών, μετέφρασε Λεξικόν Ιστορικών και το 1817 ή 1818 το *Γεωγραφικόν Λεξικόν* του Vosgien.

ΓΚΙΚΑΣ, ΣΚΑΡΛΑΤΟΣ

1750-1832

Ηγεμών;; Έφορος της Αυθεντικής Ακαδημίας του Ιασίου (1813-1818).

Συνεργάστηκε στις εκδόσεις του *Θησαυρού* του Ερρίκου Στεφάνου (μετάφραση υπό Ιωάννου Δημητριάδου) και της *Κιβωτού* της ελληνικής γλώσσας (Λογάδης). Συνέγραψε ηρωελεγεία. Σε έκδοση με τίτλο *Ηθικά τινά ποιήματα* (Ιάσιο, 1814), περιλαμβάνονται τα στιχουργήματα Σ. Γ., ανώνυμα ως ήταν το σύνθημα, με τίτλο «Ωδή κατά του φθόνου» και «Περί υπομονής».

ΓΛΥΚΑΣ, ΝΙΚΗΦΟΡΟΣ, βλ. Νικηφόρος [Γλυκάς], μητροπολίτης Μηθύμνης

ΓΟΥΣΣΟΠΟΥΛΟΣ, ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Δ.

Δράματα της Κωνσταντινουπόλεως. Πρωτότυπον κοινωνικόν μυθιστόρημα (ΚΠ., 1888). *Ιερά ιστορία εις τεύχη τρία* (ΚΠ. Τυπ. Α. Γεράρδος, 1893).

ΓΡΗΓΟΡΑΣ, ΓΕΡΜΑΝΟΣ αρχιμανδρίτης του Οικουμενικού Θρόνου

Καππαδοκία (Ναζιανζός), 1832-ΚΠ., 1904

Διευθυντής της Θεολογικής Σχολής του Σταυρού στα Ιεροσόλυμα (1858-1862) και της Θεολογικής Σχολής της Χάλκης (1877-1898), όπου διετέλεσε καθηγητής εκκλησιαστικής ιστορίας, ποιμαντικής, κανονικού δικαίου, ελληνικών και λατινικών. Δίδαξε επίσης σε ενοριακές σχολές στην Κωνσταντινούπολη (Βαφειοχώριον, Σταυροδρόμιο).

Φοίτησε στη σχολή της μονής του Τιμίου Ιωάννου Προδρόμου (Φλαβιανά Καισαρείας) και στη Θεολογική Σχολή Χάλκης (1848-1855). Παρέμεινε στην Αθήνα (1869-1871), στη Γενεύη και στο Παρίσι (1871-1876) όπου επιδόθηκε σε έρευνα επί παιδαγωγικών και θεολογικών ενδιαφερόντων.

Λογιοσύνη της Κωνσταντινούπολης

«Μελέτιος ο Πηγάς, Πατριάρχης Αλεξανδρείας, 1590-1602», *Πανδώρα* 9 (1858) 254 κ.εξ., «Λόγος εις τα Εγκαίνια της Σχολής», *ΕΑ* 16 (1896) 270-1. «Απομνημονεύματα περί της εν Χάλκη Θεολογικής Σχολής», τα οποία εκδόθηκαν μετά θάνατον: *Η εν Χάλκη Θεολογική Σχολή (1844-1898)* (Αλεξάνδρεια, 1907).

ΓΡΗΓΟΡΑΣ, ΧΡ.

Συντελεστής, μαζί με τον Δ. Νικολαΐδη των εκδόσεων της Επταλόφου και της ομώνυμης περιοδικής έκδοσης. Εξέδωσε την *Ελληνική Βιβλιοθήκη: Αντιγόνη, Οιδίπους τύραννος, Φιλοκτήτης, Τραχίνιαι* κ.α. (ΚΠ., τυπ. Επταλόφου, 1868).

ΓΡΗΓΟΡΙΑΔΗΣ, ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ

ΚΠ., πριν τα μέσα του 19^{ου} αι.

Διδάσκαλος στην Κωνσταντινούπολη. Το 1840 συνέγραψε με πατριαρχική εντολή *Ιερόν θρίαμβον κατά του μισοθέου θεοσεβισμού* (ΚΠ., παρά Σ. Δομεστίκω και Θ. Αργυράμμω, 1840). Επίσης: *Επιτομή της Ιεράς Ιστορίας διηρημένη εις τόμους δύο* (ΚΠ., Α. Κορομηλάς, 1842).

ΓΡΗΓΟΡΙΑΔΗΣ, ΚΥΡΙΛΛΟΣ, αρχιμανδρίτης

Κυζικηνός. Αρχιμανδρίτης της εν Γαλατά εκκλησίας των Χίων (1869). Σπούδασε τα ιερά γράμματα στην Αθήνα με χορηγία του Γεωργίου Ζαρίφη, στον οποίον αφιέρωσε την μετάφραση από τα γερμανικά της *Ιστορίας της Κυζίκου* του J. Marquardt (ΚΠ., τυπ. Βουτυρά, 1878).

ΓΡΗΓΟΡΙΑΔΗΣ, ΠΕΡΙΚΛΗΣ

Χάλκη, 1848-ΚΠ., 1881

Δίδαξε στη θεολογική σχολή του Κοινού του Παναγίου Τάφου, ενδεχομένως και στην Θεολογική Σχολή της Χάλκης, ενώ το 1880 ήταν υφηγητής στο μάθημα της ιστορίας της φιλοσοφίας στο Πανεπιστήμιο Αθηνών και το επόμενο έτος καθηγητής.

Η Ιερά Μονή του Σινά κατά τοπογραφικήν, ιστορικήν και διοικητικήν αυτής έποψιν (Ιεροσόλυμα, 1875). *Περί Αθανασίας της ψυχής κατά Πλάτωνα* (Αθήνα, 1880). *Περί αφομοιώσεως εν τω ψυχικώ βίω. Διατριβή επί υφηγεσία*

Χρ. Δ. Παπαδοπούλου υφηγητού της φιλοσοφίας επικρινομένη υπό Περικλέους Γρηγοριάδου υφηγητού της φιλοσοφίας (Αθήνα, 1880). *(Περί γενέσεως των φιλοσοφικών συστημάτων* (Αθήνα, τυπ. Ερμού, 1880). Οι Έλληνες εν τη φιλοσοφία λόγος εισιτήριος ρηθείς τη 11 Μαρτίου ε.ε. (Αθήνα, τυπ. Ερμού, 1881).

ΓΡΗΓΟΡΙΑΔΗΣ, ΣΤΑΥΡΟΣ

Αίνος, 1816-ΚΠ., 1871

Πρωτοψάλτης (1866) και διδάσκαλος της μουσικής (Ε΄ πατριαρχική μουσική σχολή, 1868). Σπούδασε βυζαντινή και ευρωπαϊκή μουσική στην Κωνσταντινούπολη.

Εξέδωσε (μετά Ιωάσαφ του Ρώσου και Δ. Βυζαντίου) το Αργόν Αναστασιματάριον του Ιωάννη Δαμασκηνού.

ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ Ε΄ [ΑΓΓΕΛΟΠΟΥΛΟΣ], πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως

Δημητσάνα, 1754-Κωνσταντινούπολη, 10 Απριλίου (Πάσχα) 1821

Μητροπολίτης Σμύρνης (1785), εξελέγη Οικουμενικός Πατριάρχης το 1797, το 1806 και το 1818. Η τρίτη πατριαρχία του έληξε με τον απαγχονισμό του, κατ' εντολή του Μαχμούτ Β΄ μετά την έκρηξη της Επανάστασης στον Μοριά. Μαθήτευσε στην Αθήνα υπό τον Μιχαήλ Βόδα, στο Φιλολογικό Γυμνάσιο Σμύρνης και στην Πατμιάδα, ενώ στο ενδιάμεσο των πατριαρχιών του επιδόθηκε σε μελέτες στο Άγιο Όρος.

Οι περί ιεροσύνης λόγοι [...] Ιωάννου Χρυσοστόμου μεταφρασθέντες εις κοινήν διάλεκτον παρά Γρηγορίου Ε΄ Οικουμενικού Πατριάρχου (Σμύρνη, 1879).

ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΣΤ΄ [ΦΟΥΡΤΟΥΝΙΪΔΗΣ], πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως

Φαναράκι Βοσπόρου, 1798 – 1881

Μητροπολίτης Πελαγονίας (1825-1833), Σερρών (1833-1835) και Οικουμενικός Πατριάρχης (1835-40 και 1867-71). Ήταν απόφοιτος της Μεγάλης του Γένους Σχολής. Ως Οικουμενικός Πατριάρχης συνέστησε την Κεντρική Εκκλησιαστική Επιτροπή για την εποπτεία των ναών, των κληρικών και των σχολείων, ενώ το 1839 ίδρυσε στο Φανάρι την Εκκλησιαστική Σχολή με σχολάρχη τον Βαρθολομαίο Κουτλουμουσιανό, ίδρυμα που υπήρξε

πρόδρομος της Θεολογικής Σχολής της Χάλκης. Στόχος του ήταν η κατάρτιση ιερέων και διδασκάλων για την αντιμετώπιση των προτεσταντών μισσιοναρίων και των «ξενίζοντων δογμάτων» του Θεόφιλου Καΐρη. Η δεύτερη πατριαρχία του συνδέθηκε με την εκδήλωση του βουλγαρικού σχίσματος. *Εγκύκλιος [...] παραινετική προς τους απανταχού ορθοδόξους προς αποφυγήν των επιπολαζουσών ετεροδιδασκαλιών* (ΚΠ., 1836). *Εγκύκλιος παραινετική προς τους απανταχού ορθοδόξους και πολλώ πλέον προς τους εν Αιγύπτω, Συρία τε και Παλαιστίνη προς αποφυγήν της επιπολαζούσης Παππικής πλάνης. Εν η επισυνάπτεται διά του τύπου και τις επιστολή κατά των Λατινικών καινοτομιών, Σύνταγμα του αιδίου Ευγενίου του Βουλγάρεως* ΚΠ., 1839).

ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ, μητροπολίτης Αδριανουπόλεως

ΚΠ., ?-Άγιο Όρος (Μ. Βατοπεδίου), 1840

Διετέλεσε μητροπολίτης Τιβεριουπόλεως και Στρωμνίσης, έπειτα Αδριανουπόλεως (1821-1829).

Εξέδωσε *Ακολουθία των εν Τιβεριουπόλει ιερομαρτύρων* (εν ΚΠ, εν τη κατά τον Γαλατάν Τυπογραφία του Κάστορος, 1830).

ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ, μητροπολίτης Δέρκων

Αχαΐα, περί τα μέσα του 1η αι. - Θεραπειά, 3 Ιουνίου 1821

Μητροπολίτης Λακεδαιμονίας (1777-1790), Βιδύνης (1791-1801), και μετέπειτα (1801-1821) Δέρκων. Εθνομάρτυρας. Κάτοχος της αλβανικής, τουρκικής και γαλλικής γλώσσας. Είχε σπουδάσει σε σχολές της Δημητσάνας, του Ναυπλίου και στην Πατριαρχική Ακαδημία ΚΠόλεως, όπου πιθανόν έγινε μέλος της Φιλικής Εταιρείας. Πρωτοστάτησε στην ίδρυση σχολείων και στην επανίδρυση της Πατριαρχικής Σχολής στην Ξηροκρήνη του Βοσπόρου.

ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ, μητροπολίτης Δρυϊνουπόλεως

Πλωμάρι Λέσβου – ΚΠ.

Μητροπολίτης Φιλιππουπόλεως (1884), Τραπεζούντος (1884-1888), Ρόδου (1888-1893) και Δρυϊνουπόλεως (1893-1902). Φοίτησε στη Θεολογική Σχολή της Χάλκης.

Περί υπάρξεως και αθανασίας της Ψυχής υπό λογικήν έποψιν το οποίο εκδόθηκε από τον Αρχιμανδρίτη Γεώργιο Γώγο (Γαλάτσι Ρουμανίας, 1875).

ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ [ΠΑΥΛΙΔΗΣ], μητροπολίτης Ηρακλείας και Ραιδεστού

ΚΠ., 1825- Ραιδεστός, 1888

Μητροπολίτης Χίου (1860), Σερρών (1877) και Ηρακλείας και Ραιδεστού (1879-1888). Φοίτησε στη Μεγάλη του Γένους Σχολή.

Ανασκευή της διαμαρτυρήσεως των πέντε συνοδικών (ΚΠ., 1859), *Πραγματεία περί της Κανονικής δικαιοδοσίας του Πατριαρχικού Οικουμενικού Θρόνου επί των Βουλγαρικών Εκκλησιών* (ΚΠ., 1860), *Φωνή της Ορθοδοξίας* (ΚΠ., 1862), *Υπόμνημα περί της μισθοδοσίας του κλήρου* (ΚΠ., 1871), *Πραγματεία περί της ενώσεως των Αρμενίων μετά της Ανατολικής Ορθόδοξου Εκκλησίας* (ΚΠ., 1871) κ.ά.

ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ [ΚΑΛΛΙΔΗΣ], μητροπολίτης Ηρακλείας και Ραιδεστού

Ηράκλεια, 1844-Θεσσαλονίκη, 1926

Αρχιγραμματέας της Ιεράς Συνόδου του Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως. Μητροπολίτης Τραπεζούντος (1879), Θεσσαλονίκης (1884), Ιωαννίνων (1888), Ηρακλείας και Ραιδεστού (1902). Είχε σπουδάσει στην Ριζάρειο Εκκλησιαστική Σχολή και στην Θεολογική Σχολή του Πανεπιστημίου Αθηνών. Διετέλεσε σχολάρχης των Εκπαιδευτηρίων Ραιδεστού (1863-1874).

Πραγματεία περί της Κανονικής δικαιοδοσίας του Οικουμενικού Πατριαρχικού Θρόνου επί των εν Βουλγαρία Ορθόδοξων Εκκλησιών (ΚΠ., 1860).

ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ [ΣΩΤΗΡΙΑΝΟΣ], μητροπολίτης Καισαρείας

[Ο Αθηναίος] Μητροπολίτης Σβορνικίου και κατόπιν Καισαρείας (1773-1797), όπου αναφέρεται ότι ίδρυσε την πρώτη Ελληνική Σχολή στην οποία δίδασκε ο πρωτοσύγκελος αυτού **Ιγνάτιος ο εξ Αδριανουπόλεως**, ο μετά ταύτα επίσκοπος Ναζιανζού λόγιος ών.

ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ [ΩΡΟΛΟΓΑΣ], μητροπολίτης Κυδωνιών

Μαγνησία (Μ. Ασία), 1864-3 Οκτωβρίου 1922

Μητροπολίτης Στρωμνίσης και Τιβεριουπόλεως (1902), κατόπιν Κυδωνιών (1908), εθνομάρτυρας. Είχε σπουδάσει στην Θεολογική Σχολή της Χάλκης. Χρημάτισε διδάσκαλος και ιεροκήρυκας σε διάφορες ενορίες της Κωνσταντινούπολης (1889-1892) και διευθυντής των Γυμνασίων Θεσσαλονίκης (1893-1894) και Σερρών (1894-1901). Εκτελέσθηκε στις Κυδωνιές από τον κεμαλικό στρατό.

ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ [ΦΩΤΕΙΝΟΣ], επίσκοπος Μυριοφύτου και Περιστάσεως

Χίος, 1811-1900

Διετέλεσε διευθυντής του εν Χίω Γυμνασίου καθώς και της Θεολογικής Σχολής της Χάλκης (1871-1872). Φοίτησε στην Πατριάδα, στην σχολή της Άνδρου υπό τον Θεόφιλο Καΐρη, στην Πατριαρχική Σχολή της Κωνσταντινούπολης και στο γυμνάσιο της Ερμούπολης. Σπούδασε φιλολογία και θεολογία στο Πανεπιστήμιο Αθηνών.

Τα Νεαμονήσια [..], 2 τ., (Χίος, 1865), *Κτηματολόγιον της εν Χίω Νέας Μονής* (Χίος, 1886), ενώ χειρόγραφα έργα του απόκεινται στην Βιβλιοθήκη Κοραή: «Απομνημονεύματα, Συλλογή παροιμιών αρχαίων και νεωτέρων, Συλλογή λόγων (1877-1881)», «Εκθεσις περί των εν τη πόλει της Χίου και τοις περιχώροις ιερών ναών και μονών».

ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ Ο ΠΡΩΤΟΨΑΛΤΗΣ

ΚΠ., 1777-1822

[Λευϊτης] Β΄ δομέστικος (1789-1797), λαμπαδάριος (1805-1819) και πρωτοψάλτης (1819-1822) της Μεγάλης Εκκλησίας. Ένας εκ των τριών ιδρυτών της νέας μουσικής γραφής. Μαθητής των Ιακώβου πρωτοψάλτη, Πέτρου του Βυζαντίου και Γεωργίου Κρητός. Κάτοχος της Αρμενικής γλώσσας και μουσικής. Μετέγραψε και εξέδωσε έργα προγενέστερων μελουργών, κυρίως τού ΙΖ΄ και ΙΗ΄ αιώνα σε διάφορους τόμους.

ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ Ο ΣΙΦΝΙΟΣ αρχιμανδρίτης

Σίφνος, 1770-ΚΠ.;, 1823

Ιεροκήρυξ του Οικουμενικού Θρόνου. Εφημέριος της ελληνικής παροικίας στη Δάκκα των Ινδιών (σημερινό Μπανγκλαντές).

Ινδική Αλληλογραφία [..] (ΚΠ., τυπ. Ι. Λαζαρίδης, 1852).

ΓΡΥΠΑΡΗΣ, ΙΩΑΝΝΗΣ

Σίφνος, 1871-Αθήνα, 1942

Φιλολόγος, μεταφραστής των τραγωδιών του Αισχύλου και του Σοφοκλέους, σπούδασε και έζησε για μεγάλο διάστημα στην Κωνσταντινούπολη όπου διηύθυνε την *Φιλολογική Ηχώ* του Ν. Φαληρέα. Υπήρξε επίσης συνιδρυτής (από κοινού με τον Κώστα Χατζόπουλο και τον Γιάννη Καμπύση) του λογοτεχνικού περιοδικού *Η Τέχνη* (1898). Το 1897 εγκατέλειψε την Κωνσταντινούπολη και εγκαταστάθηκε στην Αθήνα, όπου ολοκλήρωσε τις σπουδές του στην Φιλοσοφική Σχολή του Πανεπιστημίου Αθηνών. Για πολλά χρόνια δίδαξε στη Μέση Εκπαίδευση ενώ διετέλεσε Τμηματάρχης Γραμμάτων και Τεχνών στο Υπουργείο Παιδείας (1923) και διευθυντής του Εθνικού Θεάτρου (1930).

ΓΩΓΟΣ, ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ, αρχιμανδρίτης

Λέσβος (Βατούσα), 1824- Βουδαπέστη, 1898

Ιεροκήρυκας (Αλεξάνδρεια, Βούδα-Πέστη, Κωνσταντινούπολη), καθηγητής φιλοσοφίας, θεολογίας και σλαβωνικών στη Χάλκη (1856-1863) όπου επίσης σπούδασε (απόφ. 1851). Μετεκπαιδεύθηκε στην Θεολογική Ακαδημία του Στρασβούργου (1868-1872). Γνώστης της ρωσικής γλώσσας. Χρημάτισε εφημέριος των ελληνικών κοινοτήτων Βραΐλας (1871-1874) και Βουδαπέστης (1880-1898), ενώ κατά τα έτη 1874-1879 υπηρέτησε στο Πατριαρχείο Αλεξανδρείας.

Δημοσίευσε άρθρα στο *Περιοδικό του ΕΦΣΚ* (1863-64). *Στοιχειώδης διδασκαλία, ήτοι σύντομος έκθεσις της Χριστιανικής Ηθικής* του Ιωακείμ Κοτζέτοφ (ΚΠ., 1859), *Ο Ιερός νυμφαγωγός, ή, Ομιλίες περί του Ιερού μυστηρίου του γάμου μεταφρασθείσα εκ της Ρωσικής γλώσσας* (ΚΠ., Πατριαρχικό Τυπογραφείο, 1859). *Ο αοίδιμος μητροπολίτης Σταυρουπόλεως*

Κωνσταντίνος Τυπάλδος (Αθήνα, 1868), *Εγχειρίδιον του Ορθοδόξου Ιερέως* (ΚΠ., 1858), *Λόγος επιτάφιος εις το ιερόν μνημόσυνον Κωνσταντίνου Ευθυβούλου* (ΚΠ., 1860), *Συλλογή Λόγων Εκκλησιαστικών* (1865), *Λόγος εις το μνημόσυνον Δ. Οικονόμου* (1871), *Λόγος εις το μνημόσυνον Κ. Αντύπα* (1872), *Λόγος περί Ελληνίδων γυναικών* (Βραΐλα, 1872), *Λόγος εις το μνημόσυνον Κωνστ. Ασωπίου* (Βραΐλα, 1873), *Λόγος εναρκτήριος περί πίστεως, ελπίδος και αγάπης* (1874), *Μιχαήλ Τοσίτσας και Νικόλαος Στουρνάρης, λόγος πανηγυρικός* (Αλεξάνδρεια, 1875).

Δ

ΔΑΛΛΑΠΟΡΤΑΣ, Α.

Δημοσίευσε άρθρα στο περιοδικό του ΕΦΣΚ (1861-62). «Εισαγωγή του περί νεοελληνικής γλώσσης ζητήματος», *Περιοδικό ΕΦΣΚ Α΄*.

ΔΑΛΕΖΙΟΣ, ΕΥΓΕΝΙΟΣ (DALLEGGIO, EUGENE)

ΚΠ., 1888-; 1983

Μέλος του Γαλλικού Ινστιτούτου Βυζαντινών Σπουδών των Παρισίων και του αρχαιολογικού τμήματος του Ελληνικού Φιλολογικού Συλλόγου Κωνσταντινουπόλεως. Σπούδασε στο Γαλλικό Ινστιτούτο Βυζαντινών Σπουδών της Κωνσταντινούπολης. Με ερευνητικά ενδιαφέροντα στον ιστορικό τομέα, αλλά και στον αρχαιολογικό, λαογραφικό, γλωσσολογικό και βιβλιογραφικό της ευρύτερης περιοχής της Μικράς Ασίας, δημοσίευσε πολλά άρθρα πάνω στην τοπογραφία και ιστορία της Κωνσταντινούπολης.

Relazione dello stato della cristianita di Pera a Constantinopoli obediante al Sommo Pontefice Romano (ΚΠ., 1925). *Les Philhellènes et la guerre de l'indépendance* (Αθήνα 1949). *Karamanlidika: bibliographie analytique d'ouvrages en langue turque, imprimés en caracteres grecs* (Αθήνα, 1958). *Σύντομη ιστορία των Καθολικών ενοριών της ηπειρωτικής Ελλάδας, 1830-1965* (Αθήνα 1965).

ΔΑΝΙΗΛΟΓΛΟΥ, Δ. Ε.

Ατταλεύς. Εξέδωσε περιηγητικό έργο για την Παμφυλία στην Κωνσταντινούπολη και βιογραφία του Σεραφείμ Αγκύρας Ατταλέως (1865):

Πρόδρομοι της Αναγεννήσεως των Γραμμάτων εν τη Ανατολή (κυρίως Μικρά Ασία): Σεραφείμ Μητροπολίτης Αγκύρας Ατταλεύς (ΚΠ., 1865).

ΔΑΠΟΝΤΕΣ, ΚΑΙΣΑΡΙΟΣ (ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ)

Σκόπελος, 1713/4- Άγιον Όρος (Μονή Ξηροποτάμου), 1784

Αξιωματούχος Φαναριωτών ηγεμόνων, αργότερα μοναχός. Χρονογράφος και ποιητής. Πρώτα εγκύκλια στη Σκόπελο στη σχολή που ίδρυσε ο πατέρας του, πρόξενος της Αγγλίας στο νησί. Μετέβη προς επαγγελματική αποκατάσταση στην Πόλη, όπου πιθανότατα μαθήτευσε στην Πατριαρχική Σχολή, και σύντομα στις Ηγεμονίες, όπου χρημάτισε γραμματέας και αξιωματούχος της ηγεμονικής αυλής του Βουκουρεστίου επί Μιχαήλ Ρακοβίτσα και κυρίως επί **Κωνσταντίνου Μαυροκορδάτου**, ενώ σπούδασε και στην εκεί Ακαδημία (δεκαετία 1730, υπό τον Γεώργιο Χρυσόγονο τραπεζούντιο, διάδοχο Σεβαστού Κυμινήτη). Το 1747-1749 φυλακίστηκε στην Κωνσταντινούπολη. Λίγο αργότερα, διέμεινε για ένα διάστημα στη Χάλκη διανύσας σύντομη περίοδο έγγαμου βίου. Μετά τον θάνατο της συζύγου και της κόρης του, κατέφυγε στο μοναχικό σχήμα (1753: Σκόπελος-νησίδα Πιπέρι, 1757: Άγιο Όρος- Μ. Ξηροποτάμου). Ως μοναχός της Μ. Ξηροποτάμου απεστάλη σε ζητείες (1757-1765), και μεταξύ άλλων τόπων διέμεινε επί τέσσερα έτη στην Κωνσταντινούπολη ερχόμενος σε επαφή με σημαίνοντα πρόσωπα (άρχοντες του Σταυροδρομίου, Ματθαίος Αλεξανδρείας και ίσως Ε. Βούλγαρης). Πέρασε το υπόλοιπο του βίου του στο Όρος.

Το έργο του «Ιστορικός Κατάλογος των καθ' ημάς χρηματισάντων επισήμων Ρωμαίων» (εκδ. Κ. Σάθας, *Μεσαιωνική Βιβλιοθήκη Γ'*) αποτελεί πηγή για την λογιοσύνη της Κωνσταντινούπολης και εγγράφεται στην παράδοση της προσωπογραφίας της. Επίσης: *Καθρέπτης γυναικών* (Λειψία, 1766). *Εγκόλπιον λογικόν* (Βενετία, 1770, β' έκδοση: Λειψία, 1836). *Χρηστοθήθεια* (Βενετία, 1770). *Κήπος Χαρίτων* (εκδ. υπό Γαβριήλ Σοφοκλέους, Αθήνα, 1880). *Δακικαί Εφημερίδες* (εκδ. Ε. Legrand, I-III, Παρίσι, 1880-1888).

Λογιοσύνη της Κωνσταντινούπολης

«Γεωγραφική ιστορία, ήγουν βιβλίον περιέχον τας βασιλείας και αυθεντείας, τας πόλεις και νήσους των τεσσάρων μερών της οικουμένης, Ασίας, Ευρώπης, Αφρικής και Αμερικής», *Δακικαί Εφημερίδες* III.

ΔΕΛΗΚΑΝΗΣ, ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ

Εκπαιδευτικός, συντάκτης της *Εκκλησιαστικής Αληθείας*.

«Έκθεσις της καταστάσεως των σχολών της αρχιεπισκοπής Κωνσταντινουπόλεως κατά το λήξαν σχολικόν έτος 1892-1893», *Εκκλησιαστική Αλήθεια Κωνσταντινουπόλεως* (1893).

ΔΕΛΙΚΑΝΗΣ, ΚΑΛΛΙΝΙΚΟΣ, βλ. Καλλίνικος [Δελικάνης], μητροπολίτης Καισαρείας

ΔΕΛΤΑ, ΣΤΕΦΑΝΟΣ

ΚΠ., 1863-Αθήνα, 1947

Από αστική οικογένεια, η μητέρα Καραθεοδωρή. Σπουδές στην Μεγάλη του Γένους Σχολή και στην συνέχεια Νομικά στο Παρίσι. Το 1893 αποχωρεί από την Πόλη και εγκαθίσταται στην Αθήνα. Πολεμάει μάλιστα ως εθελοντής στον ελληνοτουρκικό πόλεμο του 1897. Εργάζεται ως διοικητικό και τραπεζικό στέλεχος, εγκαθίσταται το 1906 στην Φρανκφούρτη, το 1913 στην Αλεξάνδρεια, το 1916 επιστρέφει στην Αθήνα. Πρωτεργάτης και υπεύθυνος της ίδρυσης του Κολλεγίου Αθηνών.

Εξέδωσε έργα Στωικών: Μ. Αυρηλίου, *Τα εις εαυτόν* (1927 και 1935), Κλεάνθους, *Ύμνος εις τον Δία* (1935), Επικτήτου, *Εγχειρίδιον* (1935) και *Διατριβαί* (1937). Επανεκδόθηκαν σε συλλογή (Αθήνα, 2009). *Το Κολλέγιον Αθηνών. Ίδρυσις, Δράσις και νέαι κατευθύνσεις του προγράμματός του* (ανατύπ. Αθήνα, 2004).

ΔΕΝΔΡΙΝΟΣ, ΙΕΡΟΘΕΟΣ

Ιθάκη, 1697-Σμύρνη, 1780

Διευθυντής Ευαγγελικής Σχολής Σμύρνης, ιερομόναχος, κεντρική φυσιογνωμία της ορθόδοξης παιδείας κατά τον ιη΄ αιώνα, υπήρξε διδάσκαλος σειράς

σημαντικών λογίων και κληρικών μεταξύ των οποίων οι Πατριάρχες Κύριλλος ΣΤ΄ και Γρηγόριος Ε΄ Κωνσταντινουπόλεως, ο Αθανάσιος Πάριος αλλά και ο Αδαμάντιος Κοραΐς. Ο ίδιος είχε σπουδάσει στην σχολή της Πάτμου υπό τον Μακάριο Καλογερά.

Συνέγραψε *Λόγους εκκλησιαστικούς* και συμπλήρωσε το έργο του μαθητή του Δανιήλ Πελοποννησίου *Ευχρηστότερα Ορθόδοξος Ομολογία κατ' επιτομήν κατ' ερωταπόκρισιν* (Βενετία, 1801).

ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΗΣ, ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ

Μάδυτος, ;-;

Διδάκτωρ της φιλοσοφίας. *Ιστορικόν δοκίμιον των αλεξανδρινών βιβλιοθηκών* (Λειψία, 1871).

ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΗΣ, ΓΕΩΡΓΙΟΣ

ΚΠ., χχ, - πτ, 1917

Μαθηματικός, μηχανικός. Συνεργάστηκε με τους Αλ. Πασπάτη, Σταυράκη Αριστάρχη και Κων. Καραθεοδωρή στην χαρτογράφηση των χερσαίων τειχών της ΚΠόλεως.

Στοιχεία γεωμετρίας μετ' εφαρμογών διά τὰ σχολεία (ΚΠ., 1874)

ΔΙΑΜΑΝΤΟΠΟΥΛΟΣ, ΑΔΑΜΑΝΤΙΟΣ

Αγχίαλος, 1869-Αθήνα, 1948?

Σπούδασε στην Μεγάλη του Γένους Σχολή και στην Θεολογική Ακαδημία του Κιέβου. Δίδαξε στην Ευαγγελική Σχολή Σμύρνης (1893-1902), στην Ιερατική Σχολή Οδησσού και στην Σεβαστούπολη. Διετέλεσε διευθυντής στην Ελληνική Εμπορική Σχολή Οδησσού (1902-1907), στην Ιερατική Σχολή Οδησσού (1907-1919) και στο Αρσάκειο Αθηνών (1922-1935).

Ασχολήθηκε με την Σύνοδο της Φερράρας Φλωρεντίας: *Μάρκος ο Ευγενικός και η εν Φλωρεντία Σύνοδος* (Αθήνα, 1899), *Σίλβεστρος Συρόπουλος και τα απομνημονεύματα αυτού της εν Φλωρεντία Συνόδου* (Ιεροσόλυμα, 1926).

Επίσης: «Ιερεμίας Β ο Τρανός», *Θρακικά* (1935). «Γεώργιος Σχολάριος», *Ελληνικά* (1936), και σχολικά εγχειρίδια για την διδασκαλία στην Ευαγγελική Σχολή της Σμύρνης.

ΔΙΑΜΑΝΤΟΠΟΥΛΟΣ, ΙΩΑΝΝΗΣ Ε.

Διδάκτωρ φιλολογίας, καθηγητής στην Ευαγγελική Σχολή Σμύρνης και «συγγραφεύς ενός των καλύτερων βοηθημάτων προς διδασκαλία της ιστορίας της Αρχαίας Ελλάδος στα Γυμνάσια».

Βιογραφική ιστορία της αρχαίας Ελλάδος (Σμύρνη, 1897). *Δοκίμιον ιστορίας των αρχαίων ανατολικών εθνών και της αρχαίας Ελλάδος* (Σμύρνη, τυπ. Αμάλθειας, 1895). *Ιστορικά ανακρίσεις* (Αθήνα, 1895).

ΔΙΔΥΜΟΣ, ΜΑΝΟΥΗΛ

ΚΠ., αρχές 19^{ου} αιώνα-;

Ιατρός. Μετέφρασε ιατρική πραγματεία *Περί της του ανθρώπου φυσιολογίας* (ΚΠ., τυπ. Αθηνά, 1844) και *Επίτομο οδηγό προς τους γονείς περί φυσικής ανατροφής των παιδών* (ΚΠ., τυπ. Λαζαρίδου, 1849).

ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ Δ΄ [ΜΟΥΣΣΕΛΙΜΗΣ], πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως

ΚΠ., (;)- Βουκουρέστι, 1694

[ή Κομνηνός] Μητροπολίτης Λαρίσης (1662-1671) και Οικουμενικός Πατριάρχης (1671-1673, 1676-1679, 1682-1684, 1686-1687 και 1693-1694). Αποσύρθηκε στο Βουκουρέστι όπου και πέθανε. Η πλούσια βιβλιοθήκη και τα άμφιά του δωρήθηκαν από τον ίδιο στη Μονή Ιβήρων του Αγίου Όρους. Σπούδασε στην Πατριαρχική Ακαδημία (κύκλος Θεόφιλου Κορυδαλέα, Ευγενίου Γιαννούλη, Ιωάννη Καρυοφύλλη) και εργάστηκε ως διοικητικός υπάλληλος στο Πατριαρχείο. Κατά την α΄ πατριαρχία του συνέγραψε (1672) απόκριση «προς τους Καλβινιστάς περί των δογμάτων της Ορθοδόξου Εκκλησίας». Επίσης «Ευχαί προς την Θεοτόκον».

ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ Ε΄ [ΧΑΡΙΤΩΝΙΔΗΣ], πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως

Αδριανούπολη, 1820- ΚΠ., 1891

Μητροπολίτης Κρήτης (1858), Διδυμοτείχου (1868), Αδριανουπόλεως (1873) και Οικουμενικός Πατριάρχης (1887-1891). Φοίτησε στην Ελληνική Σχολή Αδριανουπόλεως. Εργάστηκε ως διδάσκαλος στις Σαράντα Εκκλησίες και στο Διδυμότειχο (1840-1851). Η πατριαρχία του συνδέθηκε με την β΄ φάση του προνομιακού ζητήματος (1890-1891), της αμφισβήτησης των προνομίων του

Πατριαρχείου από την Υψηλή Πύλη, το οποίο έληξε υπέρ του Πατριαρχείου μετά από παρέμβαση της Ρωσίας.

ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ, μητροπολίτης Αδριανουπόλεως

Χίος?, 1690-1774

Αρχιδιάκονος του Οικ. Πατριαρχείου, μητροπολίτης Αδριανουπόλεως (1739). Επίτροπος Πατριαρχικής Ακαδημίας, κατά τον Σ. Μακραίο «πολυμαθής και διδασκαλικός».

Ομιλίες διάφοροι φιλοπονηθείσαι ούτως ως ορώνται ώδε κείμεναι [..] προς ωφέλειαν ψυχικήν των ευλαβών (Βενετία, Γλυκύς, 1777). Ομιλίες ήτοι λόγοι σύντομοι και ευσύνοπτοι [..] εις πάσας τας δεσποτικές και θεομητορικές εορτάς [..] και εις πάσας τας Κυριακάς της τεσσαρακονθημέρου [..] (Βενετία, Γλυκύς, 1778).

ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ [ΚΑΛΛΙΑΡΧΗΣ], μητροπολίτης Εφέσου

ΚΠ., ?-10 Απριλίου, 1821

Μητροπολίτης Λαρίσης (1793) και μετέπειτα Εφέσου (1803), Εθνομάρτυρας, μέλος της Φιλικής Εταιρείας;. Καταγόταν από τη Χίο. Διακρινόταν για την αγάπη του στη παιδεία, αλλά και τη μουσική του καλλιέργεια. Ιδρυτής σχολείων στην Λάρισα, στην Έφεσο και μουσικής σχολής στην Κωνσταντινούπολη. Υποστηρικτής μίας σειράς λογίων: Βενιαμίν Λεσβίου, Κωνσταντίνου Οικονόμου, Κωνσταντίνου Κούμα (τον υπέδειξε το 1814 για την σχολαρχία της ΜΓΣ), αλλά και Χρυσάνθου Προύσης.

ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ [ΚΟΝΤΑΡΗΣ], αρχιεπίσκοπος Λευκάδος

Λευκάδα, 1690 - 1742

Ιεροκήρυξ της Μεγάλης Εκκλησίας, κατόπιν Αρχιεπίσκοπος Λευκάδος (1738-1742). Συνέγραψε *Λόγο εγκωμιαστικό του Αγίου Σπυρίδωνος* (Βενετία, 1747).

ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ [ΚΟΥΖΑΝΟΣ;], αρχιεπίσκοπος Χαλδίας και Χερσιάνων

Μεσοχαλδία (Τσίτη);, 1722; - Κερασούντα; ;

Ιερομόναχος, αναφέρεται ως μαθητής του Αλεξάνδρου Τυρναβίτη (περ. 1748). Συνέγραψε *Ιστορικό της Παναγίας Σουμελά* (Βουκουρέστι, 1769) και «ιδιόμελα

Λογιοσύνη της Κωνσταντινούπολης

εις Βαρνάβα και Σωφρόνιο» (βλ. Σάθα, *Ελληνική Φιλολογία*, 605, ο οποίος τον αναφέρει ως Διονύσιο Τραπεζούντιο ακμάζοντα κατά το 1760).

ΔΟΡΟΣΤΑΜΟΣ, ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ, αρχιμανδρίτης Οικουμενικού Πατριαρχείου

Πάτρα, περ. 1715 - Λειψία;, μετά το 1743

Επωλήθη ως σκλάβος στο Ναύπλιο αλλά εξαγοράστηκε στη Σμύρνη από τον Πατριάρχη Κωνσταντινουπόλεως. Μετέβη στην Κωνσταντινούπολη και στο Άγιο Όρος, διορίστηκε ηγούμενος της Μ. της Αγίας Παρασκευής στο Ιάσιο και εγκαταστάθηκε στη Γερμανία (πιθανώς Λειψία). Στις πληροφορίες και τις διηγήσεις του βασίζεται πραγματεία περί των Χριστιανών της Ανατολής γραμμένη στα γερμανικά υπό του λουθηρανού θεολόγου Jacob Elsner (*Neueste Beschreibung oder Abbildung der heutigen Griechischen Christen in der Turkey aus glaubwürdiger Erzählung Herrn Athanasius Dorostamus, Archimandriten des Patriarchen zu Constantinope*, Βερολίνο, 1737).

ΔΟΣΙΘΕΟΣ Β΄, πατριάρχης Ιεροσολύμων

Πελοπόννησος (Αράχωβα), 1641-ΚΠ., 1707

[Σκαρπέτης, παλαιότερα αναφερόταν ως Νοταράς] Μητροπολίτης Καισαρείας της Παλαιστίνης (1666) και Πατριάρχης Ιεροσολύμων (1669), κεντρική φυσιογνωμία της Ορθόδοξης Εκκλησίας στο τελευταίο τρίτο του ιζ΄ και έως τις αρχές του ιη΄ αιώνα. Έφορος της Πατριαρχικής Ακαδημίας (περί τα 1680), όπου πιθανόν σπούδασε υπό τον Νικόλαο Κεραμέα. Εκ των ιδρυτών της βιβλιοθήκης Μετοχίου του Παναγίου Τάφου στο Φανάρι, διένυσε μεγάλο μέρος του βίου του στην Κωνσταντινούπολη, αλλά και περιοδεύοντας ανά την οθωμανική αυτοκρατορία και τις Παραδουνάβιες Ηγεμονίες.

Εκτός από την *Δωδεκάβιβλο* εκκλησιαστική ιστορία που συνέγραψε, εξέδωσε μετά σχολίων και προλεγομένων πληθώρα βυζαντινών και μεταβυζαντινών κειμένων αντιρρητικού κυρίως χαρακτήρα, στο πνεύμα της δογματικής και ιδεολογικής αντιπαράθεσης με τον Ρωμαιοκαθολικισμό αλλά και τον Προτεσταντισμό: *Εγχειρίδιον ελέγχον την καλβινικήν φρενοβλάβειαν* (Ιάσιο, 1690), *Τόμος καταλλαγής εν ω περιέχονται συγγραφαί ανωνύμων τινών και Ιωάννου του νομοφύλακος και Γεωργίου του Κορεσσίου και Μακαρίου*

ιερομονάχου του Μακρή[.] (Ιάσιο, τυπ. Δημ. Παδούρα, 1694). *Εγχειρίδιον κατά Ιωάννου Καρυοφύλλου* (Ιάσιο, 1694). *Τόμος Αγάπης κατά Λατίνων* (Ιάσιο, 1698). *Τόμος Χαράς, εν ω περιέχονται αι επιστολαί Φωτίου[.] πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως[.] Τα αντιρρητικά κατά της αρχής του πάππα της Ρώμης, Νικολάου ιατροφιλοσόφου[.]* (Τυπωθείς εν τη επισκοπή Ρημνίκου, 1705). *Ιστορία περί των εν Ιεροσολύμοις πατριαρχευσάντων* (Βουκουρέστι, 1715). *Ορθόδοξος Ομολογία Πίστεως* (εκδ. Ι. Καρμίρης, Αθήνα, 1949).

ΔΟΥΓΚΑΣ, ΣΤΕΦΑΝΟΣ

Τύρναβος (Θεσσαλία), β' ήμισυ 17 αι. -1830

Ιεροδιάκονος της Μ. Εκκλησίας. Σπούδασε στη σχολή του Ιωάννη Πέζαρου στον Τύρναβο και κατόπιν στα πανεπιστήμια της Γοτίγγης, Λένης και Χάλλης φιλοσοφία και μαθηματικά. Στην Λένα θεωρείται ότι εδιδάχθη από τον Schelling και ότι επηρεάστηκε από τον γερμανικό ιδεαλισμό. Δίδαξε στην Κωνσταντινούπολη και το Ιάσιο. Διετέλεσε Σχολάρχης της Πατριαρχικής Ακαδημίας τα έτη 1809-1810, αλλά κατεκρίθη «επί ετεροδιδασκαλία». Σύμφωνα με τον Γεδεών, επεδίωξε να συμβιβάσει τις φυσικές επιστήμες προς την θεολογία, ωστόσο υποχρεώθηκε να υποβάλει το βασικό σύγγραμά του, την «Φυσική», στον έλεγχο της Συνόδου της Κωνσταντινουπόλεως. Το χειρόγραφο κατακρίθηκε και φαίνεται ότι καταστράφηκε. *Στοιχεία Αριθμητικής και Άλγεβρας* (Βιέννη, 1816).

ΔΟΥΚΑΣ, ΑΝΤΩΝΙΟΣ

ΚΠ. περί τα τέλη του 17 αι.

Ιατρός, συνέγραψε διατριβή *Περί της εν Κωνσταντινουπόλει ευλογίας* (εκδοθείσα εν Λουγδούνω της Ολλανδίας, 1722).

ΔΟΥΚΑΣ, ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ

[Κωνσταντίνβοδας, **Δουκουλέτζης**] Ηγεμών Μολδαβίας (1693-1703?), έμπειρος της αριστοτελικής φιλοσοφίας και της Ιεράς θεολογίας, «μεταξύ των λίαν εγγραμμάτων του Φαναρίου. Σώζονται πολλάί επιστολαί του γραμμέναι εις άπταιστον απτικήν». Κατά τον Καλλίνικο Δ' («Συμπλήρωμα στην

Επαρίθμηση του Δ. Προκοπίου», 24) συνέγραψε πονήματα μετά την εκ της ηγεμονίας έκπτωσή του.

ΔΡΑΓΟΥΜΗΣ, ΜΑΡΚΟΣ ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ

Καστοριά (Βογατσικό), 1770-Αθήνα, 1854

[πατέρας Νικολάου Δραγούμη, ΚΠ., 1809-Αθήνα, 1879] Αρχηγέτης της οικογενείας Δραγούμη. Από το 1781 ήταν τρόφιμος της Πατριαρχικής Ακαδημίας και έζησε μεγάλο μέρος του βίου του (έως το 1821, οπότε διεσώθη στα Ψαρά και την Οδησσό –ήταν μέλος της Φιλικής Εταιρείας) στην Κωνσταντινούπολη όπου δίδασκε σε σχολείο του Μεγάλου Ρεύματος. Διετέλεσε επίσης γραμματέας των ηγεμόνων Μολδαβίας Κωνσταντίνου Υψηλάντη και Σκαρλάτου Καλλιμάχη (1799-1805), καθώς και του ηγεμόνος Βλαχίας Ιωάννη Καρατζά (1812-1816). Αναφέρεται ακόμα ως «διοικητής των νήσων του Αιγαίου με έδρα τη Νάξο» (1805). Παράλληλα με την διδασκαλία ασχολήθηκε με την μελέτη της ελληνικής γλώσσας και της θεολογίας και κατά τον Σάθα εξεπόνησεν ουκ ολίγα: «Επιτομή της Δογματικής Θεολογίας», «Συναγωγή λέξεων και φράσεων εκ των δοκιμωτέρων συγγραφέων», κ.ά.

ΔΩΡΟΘΕΟΣ [ΓΕΩΡΓΙΑΔΗΣ], μητροπολίτης Πριγκηποννήσων

Χαλκηδόνα (Βεγκοζ), 1891 – Πρίγκιπος, 1974

Μητροπολίτης Λαοδικείας (1927) και Πριγκηποννήσων (1946). Διετέλεσε αρχιγραμματεύς του Οικουμενικού Πατριαρχείου, καθηγητής της Θεολογικής Σχολής της Χάλκης και διευθυντής του περιοδικού *Ορθοδοξία* (1946-1963).

ΔΩΡΟΘΕΟΣ [ΕΥΕΛΠΙΔΗΣ], μητροπολίτης Κορυτσάς

Βιθυνία (Ρύσιο), 1825- ;, 1875

Ιερομοναχός στη μονή Βατοπεδίου όπου κατήρτισε βιβλιοθήκη με έργα βυζαντινής και μεταβυζαντινής ιστορίας, μέγας πρωτοσύγκελλος του Οικ. Πατριαρχείου, μητροπολίτης Κορυτσάς και Σελασφόρου (1874-875). Σπούδασε στη Θεολογική Σχολή της Χάλκης και αργότερα διηύθυνε την Ελληνεμπορική (1869, 1871-1874).

Ιωάννου του Χρυσοστόμου Οι περί ιερωσύνης λόγοι, μέρος πρώτον (Αθήνα, 1867), *Περί του πότε εγένετο η του Κυρίου Μεταμόρφωσις* (Πειραιάς, 1868), *Σπαρτίον έντριτον* (ΚΠ., τυπ. Βουτυρά, 1874).

ΔΩΡΟΘΕΟΣ ΔΙΑΚΟΝΟΣ

Ιεροκήρυκας και διδάσκαλος της σχολής της Αίνου μετά τα μέσα του ιη' αιώνα. Σώζονται δεκαεπτά ομιλίες του σε 41 φύλλα, στην βιβλιοθήκη της Μονής Βατοπεδίου (565).

ΔΩΡΟΘΕΟΣ ο ΛΕΣΒΙΟΣ

Μυτιλήνη, περίπου 1690;-ΚΠ., μετά το 1759

Ιερομόναχος, Μέγας Πρωτοσύγκελος του Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως. Διδάσκαλος φιλοσοφίας και γραμματικής στην Πατριαρχική Ακαδημία έως τα 1760 (Σχολάρχης: 1726-1760;).

Συνέγραψε φιλοσοφικές διατριβές που έμειναν χειρόγραφες στην Πατριαρχική Αγιοταφική βιβλιοθήκη Κωνσταντινουπόλεως.

ΔΩΡΟΘΕΟΣ [ΠΡΩΙΟΣ], μητροπολίτης Αδριανουπόλεως

Χίος, π. 1765 – ΚΠ. (Μέγα Ρεύμα), Απρίλιος 1821

Μητροπολίτης Φιλαδελφείας (1805-1813) και Αδριανουπόλεως (1813-1821), εθνομάρτυς και άγιος. Σχολάρχης της Πατριαρχικής Ακαδημίας στην Ξηροκρήνη (1804). Πρωτοστατεί στο εγχείρημα της *Κιβωτού*. Σπούδασε στη Χίο, την Πατριάδα (Δανιήλ Κεραμεύς) και αργότερα μετέβη στην Ιταλία για περαιτέρω σπουδές (ηκροάσθη τα φιλοσοφικά μαθήματα στην Πίζα και στην Φλωρεντία). Δίδαξε φιλοσοφία και επιστήμες στη Σχολή της Χίου (1793 - 1796), κατά τη σχολαρχία του Αθανάσιου Παρίου. Χρημάτισε οικοδιδάσκαλος των παιδιών του μεγάλου δραγουμάνου του στόλου Κωνσταντίνου Χατζέρη (1796 - 1799) σε ΚΠόλη και Βλαχία, όπου είχε ως βοηθό τον Ν. Βάμβα. Το 1799 είναι αρχιμανδρίτης και ιεροκήρυκας στην ΚΠ. Καλείται στη σχολαρχία της Πατριαρχικής Ακαδημίας μετά την ανίδρυσή της στην Ξηροκρήνη (1804 - 1807), όπου διδάσκει φυσική, μαθηματικά, γεωμετρία, φιλοσοφία και λογική. Γενικά συνδέεται με «νεωτερισμούς» ως προς την εκπαίδευση. Ως

Λογιοσύνη της Κωνσταντινούπολης

μητροπολίτης Αδριανουπόλεως οργάνωσε βιβλιοθήκη και σχολείο όπου σχολάρχης διορίστηκε ο Στέφανος Καραθεοδωρής. Το 1820 βρίσκεται ως συνοδικός στην ΚΠολη, όπου το 1821 απαγχονίστηκε στο Μέγα Ρεύμα.

Έργο προς υποβοήθηση της διδασκαλίας, κατά το πλείστον ανέκδοτο, «Λογική του αββά Γενουησιού μεταφρασθείσα μετά τινών σημειώσεων», «Αριθμητική», «Θεωρήματα εκ των του Αρχιμήδους εκ της Λατινίδος φωνής μεταφρασθέντα» κ.α. *Πηδάλιον της νοητής νηός [..]* (Λειψία, 1800).

ΔΩΡΟΘΕΟΣ [ΣΧΟΛΑΡΙΟΣ], μητροπολίτης Λαρίσης

Θεσσαλία (Βενδίστα/Αμάραντος), 1812 – Αθήνα, 1888

Απόφοιτος της Μεγάλης του Γένους Σχολής και της Θεολογικής Σχολής του πανεπιστημίου Αθηνών. Διετέλεσε διευθυντής της Μεγάλης του Γένους Σχολής (1850-1852). Μητροπολίτης Σωζοαγαθουπόλεως (1852), Δημητριάδος (1856) και Λαρίσης (1870). Ωστόσο, από το 1860 έως το 1874 παρέμενε στην ΚΠολη και κατόπιν στην Αθήνα.

Συγγραφέας πραγματειών εκκλησιαστικού περιεχομένου, συνέταξε ευρετήρια της *Ελληνικής Πατρολογίας* του Migne (*Κλεις και Ταμείον Πατρολογίας*, Αθήνα, 1879 και 1887). *Έργα και ημέραι* (Αθήνα, 1887).

Ε

ΕΙΡΗΝΑΙΟΣ [ΠΑΝΤΟΛΕΟΝΤΟΣ], μητροπολίτης Κασσανδρείας

Χάλκη, 1864-Χαλκιδική (Πολύγυρος), 1945

Μητροπολίτης Μελενίκου (1903-1906) και Κασσανδρείας (1907-1945). Καθηγητής και σχολάρχης (1906-1907) της Θεολογικής Σχολής της Χάλκης όπου και σπούδασε. Το έτος 1891 εστάλη υπότροφος της ρωσικής κυβέρνησης στην Θεολογική Ακαδημία του Κιέβου, όπου μελέτησε ιδίως κανονικό δίκαιο έως το 1895. Μετά από σύντομη σχολαρχία στη Χάλκη (1906-1907) έγινε Μητροπολίτης Κασσανδρείας επί τριάντα οκτώ έτη.

Αρθρογραφία στο περιοδικό *Γρηγόριος Παλαμάς* (Θεσσαλονίκη): «Εξιστόρησις των Τυχών Ιερουσαλήμ», 1 (1917), «Περί της συγχρόνου

καταστάσεως των εν τη Ανατολή Ορθόδοξων Χριστιανικών Εκκλησιών», 2 (1918), κ.α.

ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΔΗΣ, ΝΙΚΟΛΑΟΣ

ΚΠ?, 1867-1943

Νομικός, οθωμανολόγος. *Λεξικόν Τουρκοελληνικόν προς χρήσιν των ελληνικών γυμνασίων και των την ελληνικήν σπουδαζόντων μαθητών της ανωτάτης σχολής των πολιτικών επιστημών* (ΚΠ., τυπ. Αριστοβούλου και Σιας, 1898). *Ανατολικάί μελέται. Α', Τα προνόμια του Οικουμενικού Πατριαρχείου υπό ιστορικήν, θρησκευτικήν, πολιτικήν και νομικήν άποψιν κρινόμενα και κατ' αυτά πολιτική και νομική και θρησκευτική κατάστασις των εν Τουρκία Χριστιανών* (Εν Σμύρνη : τυπ. Βιδώρης, 1909). *Μελέται Μουσουλμανικού δικαίου: Οθωμανικής νομοθεσίας δίκαιον των εν Τουρκία χριστιανών* (Μυτιλήνη : τυπ.Σάλπιγγος, 1912), *Πελασγική Ελλάς: Οι προέλληνες* (Αθήνα, 1931).

ΕΜΜΑΝΟΥΗΛΙΔΗΣ, ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ

Καισάρεια, 1867-Αθήνα, 1939

Δικηγόρος και βουλευτής Σμύρνης και Αϊδινίου (1911-1918). Σπούδασε στην Νομική Σχολή της Κωνσταντινούπολης και των Αθηνών. Μετά το 1922 κατέφυγε στην Αθήνα, όπου ακολούθησε πολιτική σταδιοδρομία στο κόμμα Φιλελευθέρων και εξελέγη βουλευτής (1926-1936). Εργάστηκε υπέρ της αποκατάστασης των προσφύγων της Μικρασιατικής Καταστροφής.

Τα τελευταία έτη της οθωμανικής αυτοκρατορίας (Αθήνα, 1924).

ΕΥΑΓΓΕΛΙΔΗΣ, ΜΑΡΓΑΡΙΤΗΣ

Κύζικος (Μηχανιώνα), 1850-Αθήνα, 1932

Καθηγητής Φιλοσοφίας εν τω Αθήνησι Πανεπιστημίω (1894-1924) και πρόεδρος του Συλλόγου των Μικρασιατών «Ανατολής», του συλλόγου «Κύζικος» της ομώνυμης επαρχίας και της «Κοινής των Αλυτρώτων Ελλήνων Επιτροπείας». Σπούδασε στην Μεγάλη του Γένους Σχολή και στα Πανεπιστήμια Αθηνών, Λειψίας και Βερολίνου, όπου και αναγορεύθηκε διδάκτωρ. Δίδαξε σε σχολεία μέσης εκπαίδευσης στην Κωνσταντινούπολη

Λογιοσύνη της Κωνσταντινούπολης

(1871-1874) και στην Ελλάδα (1883-1894). Αρθρογραφούσε στο *Νεολόγο Κωνσταντινουπόλεως*.

Ιστορία της θεωρίας της γνώσεως (Αθήνα, 1885). *Φιλοσοφικά μελετήματα* (Αθήνα, 1885). *Επιτομή της ιστορίας της Ελληνικής Φιλοσοφίας του Eduard Zeller* (Αθήνα, 1886), *Υπόμνημα περι των Δικαιωμάτων και Παθημάτων των Εστίων του Πολιτισμού Μικράς Ασίας και Θράκης* (Αθήνα, 1918). *Η Μηχανιώνα της Κυζίκου : Ιστορία και παράδοσις* (Αθήνα, 2005).

ΕΥΑΓΓΕΛΙΔΗΣ, ΤΡΥΦΩΝ

Βιθυνία (Τρίγλια), 1863-Αθήνα, 1941

Συγγραφέας και παιδαγωγός, σπούδασε στην Μεγάλη του Γένους Σχολή, στο Πανεπιστήμιο Αθηνών και στην Γερμανία, όπου αναγορεύθηκε διδάκτωρ ιστορίας. Ίδρυσε στο Βερολίνο, μαζί με τους αδελφούς Κωνσταντίνο και Αριστείδη Ιεροκλέους και τον Κλεάνθη Νικολαΐδη, την εβδομαδιαία εφημερίδα *Νέα Ελλάς* και συνέχισε την έκδοσή της στην Αθήνα μετά το 1901. Δίδαξε σε γυμνάσια της Αθήνας (1901-1930).

Ιστορία της Οθωμανικής αυτοκρατορίας (Αθήνα, 1894). *Η παιδεία επί τουρκοκρατίας*, 2 τόμοι (Αθήνα, 1936), κ.ά.

ΕΥΓΕΝΙΟΣ [ΚΑΡΑΒΙΑΣ], μητροπολίτης Αγχιάλου

Ιθάκη, 1752-ΚΠ., 10 Απριλίου, 1821

Μητροπολίτης Φιλιππουπόλεως (1808) και Αγχιάλου (1813), εθνομάρτυρας. Φιλικός από το 1816;. Σπούδασε στην Ευαγγελική Σχολή της Σμύρνης. Οικοδιδάσκαλος στην Κωνσταντινούπολη (τέκνων ηγεμόνων Ι. Καρατζά και Α. Καλλιμάχη).

ΕΥΓΕΝΙΟΣ Ο ΚΑΙΣΑΡΕΥΣ

Ιντζέσου, 1826-;, 1895

[Αναστασιάδης?] Λόγιος ιερέας, Ηγούμενος της Ιεράς Μονής Ζωοδόχου Πηγής Βαλουκλίου.

ΕΥΕΛΠΙΔΗΣ, ΔΩΡΟΘΕΟΣ, βλ. Δωρόθεος [Ευελπίδης], μητροπολίτης Κορυτσάς

ΕΥΘΥΒΟΥΛΗΣ, ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ, βλ. Ιωακείμ [Ευθυβούλης], μητροπολίτης Εφέσου

ΕΥΘΥΒΟΥΛΗΣ, ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ

ΚΠ (Μέγα Ρεύμα?), 1815-1859

[Καβείρης. Εκ Χίου] Καθηγητής Φιλοσοφίας και Μαθηματικών εις την της Ξηράς Κρίνης Μεγάλην του Γένους Σχολήν. Σπούδασε υπό τον Ν. Λογάδη, κατόπιν μετεκπαιδεύτηκε στην Αθήνα και στο Παρίσι. Κληροδότησε τη βιβλιοθήκη του στην Θεολογική Σχολή της Χάλκης.

Ψυχολογία κατά Δαμιρώνα, εκ του Γαλλικού (ΚΠ., 1848), *Εγχειρίδιον Φιλοσοφίας: Προς χρήσιν των Γυμνασίων* (ΚΠ., τυπ. Λαζαρίδου, 1849). *Ο Ορκιστής Φαρμακίδης* (ΚΠ., 1851), *Βίος Κωνσταντίνου Οικονόμου* (ΚΠ., 1857). *Εκκλησιαστική Ιστορία Μελετίου Αθηνών* (ΚΠ., 1853). Άφησε ανέκδοτα έργα αναφερόμενα στη φιλοσοφία, στη θεολογία, στις φυσικές επιστήμες, καθώς και στην αρχαία ελληνική φιλολογία.

ΕΥΣΤΑΘΙΟΣ [ΒΟΥΛΙΣΜΑΣ], αρχιεπίσκοπος Κέρκυρας

Ιθάκη, 1816-Κέρκυρα, 1895

Κληρικός, σπούδασε στην Ιόνιο Ακαδημία όπου και διορίστηκε καθηγητής της Πρακτικής Θεολογίας (1858). Το 1869 ανέλαβε τη γραμματεία του Οικουμενικού Πατριαρχείου και την διεύθυνση της Ελληνημπορικής Σχολής της Χάλκης, κατόπιν μετέβη στην Οδησό όπου χρημάτισε ιερέας της εκεί ελληνικής κοινότητας. Έγινε Μητροπολίτης Κερκύρας το 1884.

Εξέδωσε μελέτες στα περιοδικά *Εκκλησιαστική Αλήθεια*, *Πανδώρα* κ.ά.

ΕΥΣΤΑΘΙΟΣ [ΚΛΕΟΒΟΥΛΟΣ], μητροπολίτης Καισαρείας

Προύσσα (Παλλαδάριο), 1824 – Καισάρεια 1875

Θεολόγος, διδάσκαλος της Θεολογικής Σχολής της Χάλκης (1848-1850), Σχολάρχης Τραπεζούντος (1853-1855) και της ΜΓΣ (1864-1867) και μέγας

Λογιοσύνη της Κωνσταντινούπολης

πρωτοσύγκελλος του Οικουμενικού Θρόνου (1867-1871). Το 1871 εξελέγη Μητροπολίτης Καισαρείας. Φοίτησε στη Μεγάλη του Γένους Σχολή και στη Φιλοσοφική Σχολή του Πανεπιστημίου Αθηνών. Από το 1858 έως το 1863 είχε σπουδάσει στα πανεπιστήμια της Λειψίας, του Βερολίνου και του Παρισιού. Πολλά από τα έργα του έμειναν ανέκδοτα ή χάθηκαν.

Τα εν Τραπεζούντι σχολεία (ΚΠ., τύποις Α. Κορομηλά και Π. Πασπαλλή, 1855). *Ο βουλγαρισμός προ του ιστορικού, εκκλησιαστικού, και εθνοπολιτικού βήματος* (ΚΠ., 1864). *Κατά των προτεσταντικών πλανών* (ΚΠ., 1878).

ΕΥΣΤΡΑΤΙΑΔΗΣ, ΣΩΦΡΟΝΙΟΣ, βλ. Σωφρόνιος [Ευστρατιάδης],
Μητροπολίτης Λεοντοπόλεως

ΕΥΣΤΡΑΤΙΟΥ, ΑΡΣΕΝΙΟΣ

Σχολάρχης εν Χρυσουπόλει, καθηγητής εν ΚΠολει. Μέλος ΕΦΣΚ.

ΕΥΣΤΡΑΤΙΟΥ ΙΩΑΝΝΗΣ, αρχιμανδρίτης

Μοσχονήσια, 1860 – 1922

Καθηγητής εκκλησιαστικής ιστορίας στη Θεολογική σχολή της Χάλκης (1896-1922). Σπούδασε στη Σχολή των Κυδωνιών και στη Θεολογική Σχολή της Χάλκης, όπου υπέβαλε πτυχιακή διατριβή με τον τίτλο. «Ότι ο πάπας ουκ εστίν αλάθητος». Στη συνέχεια, σπούδασε φιλοσοφία και θεολογία στην Ιένα, όπου ανακηρύχθηκε διδάκτωρ με τη διατριβή *Σεβήρος μονοφυσίτης, πατριάρχης Αντιοχείας* (1894). Μετά την κατάρρευση του μικρασιατικού μετώπου εκτελέσθηκε μαζί με τον μητροπολίτη Μοσχονησίων Αμβρόσιο.

Σεβήρος μονοφυσίτης, πατριάρχης Αντιοχείας και η από του Ενωτικού του Ζήνωνος μέχρι της επί Μηνά Συνόδου (482-531) σχέσις του Μονοφυσισμού προς την Ορθοδοξίαν (Λειψία, 1894).

Z

ZABITZIANOS, ΣΠΥΡΙΔΩΝ

Κέρκυρα, 1850 - ?, 1937

[υιός Κωνσταντίνου Ζαβιτζιάνου, καθηγητή ιατρικής στην Ιόνιο Ακαδημία και πολιτικού] Στρατιωτικός ιατρός, διέμεινε στην ΚΠ όπου το 1884 επιφορτίστηκε από την ελληνική κοινότητα Πέραν να οργανώσει υπηρεσία περιθάλψεως εκθέτων τέκνων.

Service des enfants trouvés de Notre-Dame de Péra (ΚΠ., 1901): *Υπηρεσία των εκθετών της Παναγίας του πέραν Κωνσταντινουπόλεως και λόγοι ιδρύσεως αυτής* (Κέρκυρα, 1904). *Περί υγιεινής των στρατευμάτων* (Κέρκυρα, 1906). *Αστυϊατρική και πολιτισμός* (Κέρκυρα, 1910), *Περί ευαισθησίας του εν τη κοινωνία ανθρώπου* (Αθήνα, 1930).

ZAMARIAS, ΑΛΕΞΙΟΣ

Ήπειρος (Κεστοράτι-Αργυρόκαστρο), 1855-ΚΠ.?, 1932

Δίδαξε στο Ζωγράφειο Διδασκαλείο Κεστορατίου (1879-1888), στα Ζαρίφεια Φιλιππουπόλεως (1889-1895), ως γυμνασιάρχης στη Ζωσιμαία Ιωαννίνων (1896-1901), στο Ζωγράφειο Κωνσταντινουπόλεως (1901-1912), στο Εθνικόν Λύκειον Κωνσταντινουπόλεως (Χατζηχρήστου, 1913-1918), και στο Ελληνικό Γυμνάσιο Γαλασίου (1924-1926). Σπούδασε στο Πανεπιστήμιο της Λειψίας. Κατά τα έτη 1919-1921 διετέλεσε επιθεωρητής Σχολών Μέσης Εκπαιδεύσεως Αρχιεπισκοπής Κωνσταντινουπόλεως.

Θεμελιώδεις αρχαί της εκπαιδευτικής διδασκαλίας (ΚΠ., 1902).

ZAMPAKOS, ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ, πασάς

Νεοχώρι Βοσπόρου, 1831-Κάιρο;., 1912

Σπούδασε ιατρική στην αυτοκρατορική ιατρική σχολή της Κωνσταντινούπολης και στο Παρίσι. Ειδικεύθηκε στην δερματολογία και την καταπολέμηση της λέπρας. Πρόεδρος της αυτοκρατορικής ιατρικής εταιρείας (1893-95), αναπτύσσει λόγια και καλλιτεχνικά ενδιαφέροντα. Τακτικό μέλος των ακαδημιών του Παρισιού, της Πετρούπολης και της Βιέννης.

Λογιοσύνη της Κωνσταντινούπολης

Περί των νευρικών παθήσεως της συφιλίδος (1862), *Voyage chez les lepreux* (Παρίσι, 1891). *Les lepreux ambulants de Constantinople* (Παρίσι, 1897), *La Lepre a Travers les siecles et le Contrees* (1913), «Η γυναίκα στην Ανατολή», «Περί ευνούχων».

ΖΑΝΝΟΣ, ΠΕΤΡΟΣ Α.

Επιτετραμμένος της Ελλάδος στην Κωνσταντινούπολη. Από τους πρώτους συντάκτες ΕΦΣΚ και πρόεδρος του (1862-63).

ΖΑΧΑΡΙΑΔΗΣ, ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ

Γάνος, ? – ΚΠ., 1917

Καθηγητής φιλολογικών μαθημάτων και βιβλιοθηκάριος στην Μεγάλη του Γένους Σχολή. Διδάξας υπερεξήκοντα έτη, συνέγραψε πολυάριθμα σχολικά εγχειρίδια ιστορίας και γεωγραφίας που έτυχαν πολλαπλών εκδόσεων.

Στοιχειώδης ιστορία της ανατολικής ρωμαϊκής αυτοκρατορίας της επιλεγόμενης βυζαντινής (Κωνσταντινούπολη, 1885).

ΖΑΧΑΡΙΑΔΗΣ, Πέτρος Κ.

Φανάρι, 1865-?

Καθηγητής της θεωρίας της μουσικής και του πιάνου. Μουσικοσυνθέτης και διευθυντής ορχήστρας, με σπουδές στο Ωδείο της Βιέννης.

Συνθέσεις όπως «Andante avec variations», «Ein Valzerin». *Τα θεμέλια της ωδικής κατά το νέον της διδασκαλίας σύστημα*, 2 Τόμοι (ΚΠ., 1897).

ΖΑΧΑΡΙΑΣ Ο ΑΓΙΟΡΕΙΤΗΣ

Καισάρεια, μέσα 17^ο αι. - Άγιο Όρος, ;

Καισαρεύς λόγιος, εξέδωσε *Λεξικόν τουρκικόν και γραικικόν* (Βενετία, 1805), *Νέον λεξικόν τουρκικόν και γραικικόν* (Βενετία, 1814).

ΖΙΓΑΒΗΝΟΣ, ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ, αρχιμανδρίτης

Εύβοια (Κύμη)?, 1835 - Μασσαλία, 1910

Σπούδασε στην Θεολογική Σχολή της Χάλκης και την Ακαδημία του Κιέβου (1869-1872). Χρημάτισε διευθυντής της Θεολογικής Σχολής της Χάλκης (1876-

1877), όπου δίδασκε Ποιμαντική, Κανονικό Δίκαιου, Ομιλική και σλαβονικά (1872-1884). Εφημέριος της ελληνικής κοινότητας Μασσαλίας (1884-1910). Εξέδιδε τα περιοδικά *Ανατολική Επιθεώρησις* (ΚΠ., 1878) και *Εξηγητής των Αγίων Γραφών* (??, 1889-1895).

Ο Φερμιγιανός και η επιστολή αυτού προς τον άγιον Κυπριανόν (1862), *Του εν αγίοις πατρός ημών Κυπριανού επισκόπου Καρχηδόνας Λόγος περί του αγαθού της υπομονής* (1863), *Της Ορθοδόξου Ανατολικής του Χριστού Εκκλησίας Εγκόλπιον Προσευχητάριον* (1888), *Ιστορία εκκλησιαστική* (Μασσαλία: imprimerie Marseillaise, 1894-1896), *Απάντησις εις την Εγκύκλιον Επιστολή Λέοντος ΙΓ΄ πάπα Ρώμης περί Ενώσεως της Ανατολικής Εκκλησίας μετά της Δυτικής* (Μασσαλία, 1896), *Λόγος περί της επιρροής του Ελληνικού πνεύματος επί της Δύσεως* (Μασσαλία, 1899), *Κρίσεις επί του φυλλαδίου: Επιστολαί ή Σκέψεις περί ενώσεως των Εκκλησιών* (1902), *Περί των εν διασπορά Ορθοδόξων παροικιών και Εκκλησιών* (1907).

ΖΙΩΓΑΣ, ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ

Καθηγητής στην Κωνσταντινούπολη, μέλος ΕΦΣΚ. *Πρακτικά μαθήματα φυσικής πειραματικής προς χρήσιν των ανωτέρων τάξεων των αστικών σχολείων και παρθεναγωγείων* (ΚΠ., τυπ. Κεφαλίδου, 1892), *Περί του γάμου παρά τοις αρχαίοις Έλλησι* (ΚΠ., τυπ. Κεφαλίδου, 1896).

ΖΥΓΟΥΡΑΣ, ΞΕΝΟΦΩΝ

Διδάξε τα εμπορικά μαθήματα στην Ελληνεμπορική Σχολή της Χάλκης (1868-1878) και εξέδωσε βιβλία για το εμπόριο στην ΚΠ, ιδίως τη σειρά *Εμπορική Βιβλιοθήκη*. Αργότερα εγκαταστάθηκε στην Αθήνα όπου δίδαξε και συνέγραψε επάνω στο ίδιο αντικείμενο.

Στοιχεία πλουτολογίας θεωρητικής και πρακτικής (ΚΠ., τυπ. Βουτυρά, 1876).

ΖΩΓΡΑΦΟΣ, ΘΕΟΔΩΡΟΣ

ΚΠ., 1826-1865

Ιατρός, ιδρυτικό μέλος, γενικός γραμματεύς και μέλος συντακτικής επιτροπής του ΕΦΣΚ. Άρθρα ή περιλήψεις των ανακοινώσεων του στον ΕΦΣΚ δημοσιεύονται στο *Περιοδικό* του Συλλόγου: Α΄: «Περί πολυθείσμου παρ΄

Λογιοσύνη της Κωνσταντινούπολης

Έλλησι», 288-291, Β΄: «Περί του καθ' Όμηρον πολυθεισμού», 45-52, «Περί του καθ' Ησίοδον πολυθεισμού», 107-120 κ.α.

ΖΩΓΡΑΦΟΣ, ΙΩΑΝΝΗΣ

[Αδελφός του Θεόδωρου], δικηγόρος, σπούδασε στην Αθήνα και το Παρίσι. Δημοσίευσε άρθρα στο *Περιοδικό ΕΦΣΚ* (1861-63), μεταξύ των οποίων Ιστορία της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας. Τα δύο αδέρφια παρευρίσκοντο στις πρώτες συνεδριάσεις του ΕΦΣΚ καθώς και στις προπαρασκευαστικές της ιδρύσεώς του εργασίες στο φιλολογικό σαλόνι του Σπυριδωνος Μαυρογένη.

ΖΩΓΡΑΦΟΣ, ΞΕΝΟΦΩΝ

Καθηγητής (υγιεινής) στην Ιατρική Σχολή της ΚΠ και ιατρός των ανακτόρων. Διετέλεσε πρόεδρος του Ζωγραφείου και πρόεδρος ΕΦΣΚ (1867) στο περιοδικό του οποίου δημοσιεύθηκε λόγος του «περί ελληνισμού και λατινισμού» (*ΕΦΣΚ Δ΄*, 179-187).

ΖΩΓΡΑΦΟΣ, ΧΡΗΣΤΑΚΗΣ

Β. Ήπειρος (Κεστοράτι), 1820-Παρίσι, 1896

Τραπεζίτης στο Παρίσι και στην Κωνσταντινούπολη, και εθνικός ευεργέτης. Υπήρξε προσωπικός οικονομικός σύμβουλος των σουλτάνων Αβδούλ Αζίζ, Μουράτ Ε΄ και Αβδούλ Χαμίτ Β΄. Φοίτησε στη Ζωσιμαία σχολή Ιωαννίνων. Ίδρυσε το Ζωγράφειο Γυμνάσιο και τη Ζωγράφειο Ελληνική Βιβλιοθήκη, και τα Ζωγράφεια Διδασκαλεία Κεστορατίου. Μέγας ευεργέτης και επίτιμος πρόεδρος του ΕΦΣΚ στο πλαίσιο του οποίου θέσπισε το Ζωγράφειο Διαγώνισμα.

ΖΩΗΡΟΣ, ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ, πασάς

Βηρυτός, 1841-ΚΠ, 1917

[Τσαλίκης] Καθηγητής της Παθολογίας στην Αυτοκρατορική Ιατρική Σχολή στην ΚΠ, ιδρυτικό μέλος ΕΦΣΚ και Ιατρικού ελληνικού συλλόγου. Όταν ήταν νέος, στα είκοσι, έγραψε τραγωδίες και κάποια ποιήματα στην καθαρεύουσα και δημοσίευσε φιλολογικά δοκίμια στην *Κασταλία* που εξέδιδε ο Θεόδωρος Ζωγράφος. Την εποχή εκείνη, γύρω στα 1860, ήταν μέλος του λόγιου κύκλου των ιατρών Σπυριδωνος Μαυρογένη και Κωνσταντίνου Βασιιάδη, από τον

οποίον έμελλε να σχηματιστεί σύντομα ο ΕΦΣΚ. Για τα πρόσωπα αυτά και την δράση τους κατέλιπε μαρτυρία: «Αναμνήσεις. Η Κωνσταντινούπολις, και ιδίως το Σταυροδρόμιον, κατά το 1860, η πόλις, οι άνθρωποι, η ίδρυσις του Ελληνικού Φιλολογικού Συλλόγου», *Ημερολόγιον ΕΦΚ του 1906* (ΚΠ, 1905 και ανάπτυπο: ΚΠ, τυτπ. Αριστοβούλου και Αναστασιάδου, χ.χ?)

Η

ΗΛΙΑΣ ο ΚΥΠΡΙΟΣ

Κύπρος, 1710-1720-ΚΠ., ?

Διδάσκαλος γραμματικής (1769-1773) και σχολάρχης (1774-1778 και 1784-86) στην ΜΓΣ. Μαθήτευσε παρά Νικολάω Κριτία και διορίστηκε από τον Γεράσιμο Βιζύης μετέπειτα πατριάρχη Κωνσταντινουπόλεως.

ΗΛΙΟΥ, ΛΟΥΪΖΟΣ

Μάκρη (Λυβίσι;), 1861 – ΚΠ., 1920

Φιλολόγος, διδάκτωρ φιλοσοφίας και καθηγητής στο Ροβέρτειο Λύκειο (Robert College) της Πόλης (1883-1919)..

Συνέγραψε *Φιλοσοφική κατά Χριστόν ηθικήν* (ΚΠ., 1889) και μετέφρασε την Ιστορία της Ελληνικής Φιλοσοφίας του Victor Kuzen.

ΗΡΟΦΙΛΟΣ, ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ

ΚΠ., 1824-1864

Ιατρός και διερμηνεύς του Μεγάλου Βεζίρη, στα τέκνα του οποίου δίδασκε γαλλικά, είχε γράψει ποίημα αφιερωμένο στο Τανζιμάτ.

ΗΡΟΦΙΛΟΣ, ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ

Αδελφός του Αθανασίου, γραμματεύς Κωνσταντίου Α΄, συνέδραμε στην σύνταξη της βιογραφίας του.

Θ

ΘΕΟΛΟΓΙΔΗΣ (ΣΟΥΛΙΔΗΣ), ΝΙΚΟΛΑΟΣ

Ικόνιο (Φερτέκι), περ. 1840-ΚΠ., 1905

Οθωμανολόγος, δημοσιογράφος (*Ανατολή* και τουρκικές εφημερίδες). Απόφοιτος της Μεγάλης του Γένους Σχολής (1861), μέλος Δ. Μ. Ε. Συμβουλίου, ΕΦΣΚ και άλλων φιλεκπαιδευτικών σωματείων. Μεταφραστής εγκυκλίων του Οικουμενικού Πατριαρχείου διερμηνέας του Πατριαρχείου Ιεροσολύμων.

Δημοσίευσε μεταξύ άλλων κείμενα σε ελληνοτουρκική γραφή: μία εκκλησιαστική γεωγραφία, μία παγκόσμιο ιστορία και μετάφραση της *Κωνσταντινάδος*. Επίσης, *Οθωμανική Ιστορία* (ΚΠ., 1874).

ΘΕΟΛΟΓΟΣ, ΓΕΩΡΓΙΟΣ

Αρτάκη, 1785-1850

[*Θεολογίδης, Γεώργιος Κυζικηνός;*] Ιατροφιλόσοφος εγκατεστημένος στην ΚΠολη, έχει ταυτιστεί με τον συγγραφέα της *Αναγραφής της Κυζίκου*, γεωγραφικής πραγματείας για την μικρασιατική χερσόνησο (εκδ. Κύζικος, Αθήνα, 2015).

ΘΕΟΤΟΚΑΣ, ΜΙΧΑΗΛ Γ.

Χίος (Πυργί), 1872-Αθήνα, 1951

Ασκούσε το επάγγελμα του δικηγόρου στην Πόλη έως το 1922 και διετέλεσε νομικός σύμβουλος του Πατριαρχείου.

Νομολογία του Οικουμενικού Πατριαρχείου, ήτοι της Ι. Συνόδου και του Δ.Ε.Μ. Συμβουλίου επί του αστικού, κανονικού και δικονομικού δικαίου, από του έτους 1800 μέχρι του 1896, μετά σημειώσεων (ΚΠ., 1897). *Νομικά και ιστορικά μελετήματα* (Αθήνα: Ίκαρος, 1947).

ΘΩΜΑ(Σ), ΕΛΕΥΘΕΡΙΟΣ

ΚΠ., περ. 1860 - ;

Αρχαιογνώστης και ιστορικός συγγραφέας, συνεργάτης του Μ. Γεδεών (Μεσαιωνική Εταιρεία;).

Αρχαιολογία Κωνσταντινουπόλεως. Ο εν Ιπποδρόμω Οβελίσκος, και η ενταύθα οφιώδης και κτιστή στήλη, εν οίς και τινα περί του Ιπποδρόμου, υπό Ε. Θ., μαθητού εν τη Μεγάλη του Γένους Σχολή, Τεύχος Α' (ΚΠ., 1874, Τύποις Φάρος του Βοσπόρου). *Οι εν Παρισίοις ελληνισταί και ο Βρουνέ δε Πρελ (Brunet de Presle)* (Σύρος, 1876). *Οι εν Παρισίοις ελληνισταί και ο Αμβρόσιος Φιρμίνος Διδότος (Ambroise Firmin Didot)* (Σύρος, 1877). *Οι Φαναριώται. Ιστορική Πραγματεία* (Κωνσταντινούπολη, 1878). *Ο κ. Βάδδινγκτων και ο εν Γαλλία φιλελληνισμός* (ΚΠ., τυπ. Αντ. Κορομηλά, 1879).

ΘΩΜΑ(Σ), ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ

Αν. Θράκη (Αθύρας, Άθυρα, Τσεκμετζέ), ? – ΚΠ., 1886

Δημοσιογράφος και «στιχουργός» (Γεδεών, *Αποσημειώματα*, 25-26), συνιδρυτής (με Κλεάνθη Τρυανταφύλλου) του σατιρικού *Σάλπιγγ* (ΚΠ., 1874). Συντάκτης του *Νεολόγου*, ιδρυτής και διευθυντής (1878-1882) του *Ημερολογίου της Ανατολής*, συνεργάστηκε και με άλλα έντυπα της Κωνσταντινούπολης (*Επτάλοφος*, *Κωνσταντινούπολις* κλπ).

ΘΩΜΑ, ΔΟΜΝΑ

Συγγραφέας εγχειριδίου για την διδασκαλία της γεωγραφίας μετά τοπογραφικού χάρτου (ΚΠ., τυπ. Γ. Σεϊτανίδης, 1895). Επίσης: *Στιγμαί ψυχαγωγίας ήτοι συλλογή τριών πρωτοτύπων διηγημάτων* (ΚΠ., τυπ. Μισαηλίδη, 1896).

ΙΑΚΩΒΟΣ ο ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΙΟΣ

Πελοπόννησος, 1740 – ΚΠ., 1800

[**ιάκωβος πρωτοψάλτης**] Δομέστικος (1764) και Πρωτοψάλτης της Μεγάλης Εκκλησίας (1789-1800). Μαθητής του Ιωάννη Τραπεζούντιου, δίδαξε ο ίδιος στην Πατριαρχική Μουσική Σχολή και χρημάτισε γραμματέας του Πατριαρχείου.

ΙΑΛΕΜΟΣ, ΟΔΥΣΣΕΥΣ

Λέσβος, ;-Αθήνα, 1899

Δημοσιογράφος και εκδότης. Συντάκτης *Περιοδικού ΕΦΣΚ*, συνέγραψε ιστορία του Συλλόγου;.

Η μητρική στοργή. Ηθικόν δίγηγμα αναγνωσθέν εν τω Ελληνικώ Φιλολογικώ Συλλόγω (ΚΠ., τυπ. Οδ. Ιάλεμου, 1875). *Ελλήνων δίκαια και καθήκοντα* (Αθήνα, τυπ. Εφημ. των Συζητήσεων, 1877).

ΙΓΝΑΤΙΟΣ [ΣΑΡΑΦΟΓΛΟΥ], μητροπολίτης Ναζιανζού

ΚΠ., 1739-Αδριανούπολη, 1818

[**Ιγνάτιος Αδριανουπολίτης**] Είχε περιπλανηθεί ανά την Μικρά Ασία και τον ελλαδικό χώρο σπουδάζοντας (Αδριανούπολη, Άγιο Όρος, Ιωάννινα, Καρπενήσι, Κωνσταντινούπολη) και διδάσκοντας (Αδριανούπολη, Καισάρεια). Συνέγραψε κείμενα εκκλησιαστικού και τοπογραφικού περιεχομένου: «Περιηγήσεις εις επαρχίας Καισαρείας και Ικονίου», *Εκκλησιαστική Αλήθεια* ΛΔ'. «Απομνημονεύματα», Μ. Γεδεών, *Αρχείον Εκκλησιαστικής Ιστορίας Α'* (ΚΠ., 1911). «Εγχειρίδιον των εν Κωνσταντινουπόλει αρχιερευσάντων από αποστόλου Ανδρέα μέχρι Κυρίλλου Στ' » (απωλέσθη?).

ΙΕΡΕΜΙΑΣ Γ', πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως

Πάμος, ?-Άγιο Όρος (Μ. Λαύρα), 1735

Ήρθη επί τον θρόνο της Κωνσταντινουπόλεως το 1715 και διετηρήθη εις αυτόν επί δεκαετία. Πιθανόν να διετέλεσε Μητροπολίτης Καισαρείας ενώ ήταν εφημέριος στη νήσο Χάλκη. Περιγράφεται ως ένας από τους πλέον

φωτισμένους ιεράρχες, «μελετών αόκνως και φιλοπόνως νύκτωρ και ημέραν» («Επιτεμημένη επαρίθμησις», 790). Εξέδωσε κανονική διάταξη περί αποδοχής των Λουθηροκαλβινιστών στην Ορθόδοξη Εκκλησία διά της επιχρίσεως του αγίου Μύρου.

ΙΕΡΟΘΕΟΣ [ΚΟΜΝΗΝΟΣ], μητροπολίτης Δρύστρας

ΚΠ. (Ηράκλεια;), 1657/8 – Βουκουρέστι, 1719

[Ιωάννης Κομνηνός, Μόλυβδος, αναφερόμενος και Βυζάντιος]. Ιατροφιλόσοφος με σπουδές στην Πατριαρχική Ακαδημία της Κωνσταντινούπολης και στην Πάδοβα. Διορθωτής του ελληνικού τυπογραφείου Ιασίου όπου επιμελήθηκε την έκδοση των συγραμμάτων του Θεσσαλονίκης Συμεών (1683), έπειτα εξάσκησε την ιατρική στο Βουκουρέστι, όπου χρημάτισε ιατρός του ηγεμόνα Κωνσταντίνου Μπρανκοβεάνου. Πιθανώς δίδαξε φυσική και μαθηματικά στην Ακαδημία του Βουκουρεστίου (1680-1700). Ακολούθησε κατόπιν ιερατικό στάδιο και εγένετο (τιτουλάριος) μητροπολίτης Σίδης (προ του 1704), ηγούμενος της Μονής Καμαριωτίσσης στην Χάλκη (1704-1707), και στη συνέχεια Δρίστρας (1711-1719). Κάτοχος της λατινικής, ιταλικής, εβραϊκής και αραβικής γλώσσας. Το εκτενές έργο του, πρωτότυπο και μεταφραστικό, καταλείπεται ως επί το πλείστον χειρόγραφο. «Αποφθέγματα βασιλέων, στρατηγών, και φιλοσόφων» (1694). *Πίναξ Γεωγραφικός της υψηλοτάτης ηγεμονίας ΟυγγροΒλαχίας εις δεκαεπτά θέματα διηρημένης, κατά την περιγραφή ην πεποίηκεν ο Αρχων Στόλνικος Κωνσταντίνος Καντακουζηνός* (Πατάβιο, 1701). *Προσκυνητάριον του Αγίου Όρους του Άθωνος* (Ιάσιο, 1698?, Σανάγωβο, 1701;, Βενετία, 1745: το έργο γνώρισε πολλές επανεκδόσεις). *Vita Iohannis Cantacuzeni* (Πετρούπολη, 1888)?

ΙΕΡΟΣΟΛΥΜΟΣ, ΙΩΑΝΝΗΣ, αρχιμανδρίτης

Κεφαλληνία, περί τα μέσα του 17 αιώνα. – ΚΠ.?

Ιεροκήρυξ της Μ. Εκκλησίας (πατριαρχικός ιεροκήρυξ). Συνέγραψε και εξέδωσε το 1808 στην ΚΠ. το *Μυρίπνοον*.

ΙΛΑΡΙΩΝ ΣΙΝΑΪΤΗΣ, μητροπολίτης Τορνόβου

Κρήτη, 1765;-Τόρνοβο (Βουλγαρία)1838 (ή 1836)

Ηγούμενος του Μετοχίου του Όρους Σινά (Μπαλάτ), Έφορος της Πατριαρχικής Τυπογραφίας (1820), κατόπιν Μητροπολίτης Τορνόβου (1821-1827, 1830-1838). Εργαζόταν στην σύνταξη της Κιβωτού, του μεγαλεπήβολου λεξικού της ελληνικής γλώσσας του Πατριαρχικού Τυπογραφείου, ενώ ανέλαβε την μετάφραση της Καινής Διαθήκης στη νέα ελληνική για λογαριασμό της Religious Tract Society του Λονδίνου.

Η Νέα Διαθήκη του Κυρίου και Σωτήρος ημών Ιησού Χριστού εις την απλήν των νυν Ελλήνων Διάλεκτον αδεία της Ανατολικής Εκκλησίας (Λονδίνο, Βιβλική Εταιρεία, 1828, ανατύπωση: Γενεύη, 1831 και από την Αμερικανική Βιβλική Εταιρεία, 1835, 1836, 1852).

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ, ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ

[Γουλιανός] Μέγας Λογοθέτης της Μ. Εκκλησίας (1714-1721). Ο πατέρας του(;) Κωνσταντίνος Ιουλιανός ήταν επίσης Μέγας Λογοθέτης της Μεγάλης Εκκλησίας (1668-1672).

ΙΩΑΚΕΙΜ [ΕΥΘΥΒΟΥΛΗΣ], μητροπολίτης Εφέσου

Μέγα Ρεύμα, 1855-Μαγνησία, 1920

Μητροπολίτης Φιλιππουπόλεως (1884-1889), Χαλκηδόνος (1889-1897) και Εφέσου (1897-1920). Φοίτησε στην Σχολή του Αγιοταφικού Μετοχίου στο Φανάρι, στη Μεγάλη του Γένους Σχολή (1874) και στη Θεολογική Σχολή της Χάλκης (1875-1878).

ΙΩΑΚΕΙΜ, μητροπολίτης Κυζίκου

1η' αιώνας, †1805

[Ο Πάριος ή Αντιπάριος] Μητροπολίτης Αγχιάλου (1775-1794) και Κυζίκου (1794-1806). Διδάσκαλος και σχολάρχης (1763-1767) στη Μεγάλη του Γένους Σχολή, ενώ υπό την επιστασία του εργάστηκε αρχικώς η ομάδα της *Κιβωτού* (Λογάδης, Ψωμάκης, Λεοντόπουλος, Βάμβας, Παΐσιος Καραπατάς, Ιλαρίων Σιναΐτης). Του αποδίδεται η συγγραφή του έργου «Βίος και Ακολουθία του

Αγίου Αντωνίου του Νέου», και υπόμνημα που συνέταξε ως έφορος της σχολής «Περί διευθετήσεως της αξιοπρεπούς εφορίας τε και υπηρεσίας».

ΙΩΑΚΕΙΜ [ΦΟΡΟΠΟΥΛΟΣ], μητροπολίτης Πελαγονίας

Χίος, 1859-1909

Αρχαιοφύλαξ του Πατριαρχείου (1895-1901), Μητροπολίτης Μελενίκου (1901-1903) και μετέπειτα Πελαγονίας (1903-1909). Σπούδασε στην Θεολογική Σχολή της Χάλκης και μετεκπαιδεύθηκε, δαπάναις Μιχαήλ Ζαρίφη και αδελφών Νικολάου, Θεοδώρου και Παντολέωντος Μαυροκορδάτων, στα Πανεπιστήμια της Οξφόρδης, του Μονάχου, της Λειψίας και της Ιένας, αναγορευθείς διδάκτωρ της Θεολογίας και Φιλοσοφίας το 1887 (διατριβή για την περίοδο της εικονομαχίας και την Ειρήνη Αθηναία). Το έτος 1888-1889 διηύθυνε την Ιερατική Σχολή Καισαρείας. Αργότερα στην Κωνσταντινούπολη επιδόθηκε σε μελέτες, κατάταξη και καταλογογράφηση των χειρογράφων του Μετοχίου του Παναγίου Τάφου και της Βιβλιοθήκης του Οικουμενικού Πατριαρχείου (1895-1901).

Δημοσίευσε άρθρα του στην *Εκκλησιαστική Αλήθεια*, στον *Νεολόγο*, την *Ανάπλαση*, *Κωνσταντινούπολη*, και συνεργάστηκε στο *Λεξικό* του Σ. Βουτυρά όπου συνέγραψε περί εικονομαχίας. *Αφελής Άποψις των αξιώσεων της Ορθοδόξου Εκκλησίας* (1883), *Ειρήνη η Αθηναία αυτοκράτειρα Ρωμαίων μετά εισαγωγής περί των πολιτικών συνεπειών της εικονομαχίας 726 - 775* (Λειψία, 1887), *Η Κατά Καισάρειαν Ροδοκανάκειος Ιερατική Σχολή, ήτοι Λογοδοσία κατά το έτος 1888-1889* (ΚΠ., 1890).

ΙΩΑΝΝΗΣ [ΑΝΑΣΤΑΣΙΑΔΗΣ], μητροπολίτης Καισαρείας

Καισάρεια (Ιντζέσου), 1833 – Καισάρεια, 1902

Σχολάρχης της Μεγάλης του Γένους Σχολής (1875-8), καθηγητής θεολογίας, εκκλησιαστικής ιστορίας, εξηγητικής και λατινικών στη Θεολογική Σχολή της Χάλκης (1867-1875), μέλος του ΕΦΣΚ. Φοίτησε στη Θεολογική Σχολή της Χάλκης και στα Πανεπιστήμια Αθηνών, Χαϊδελβέργης και Γοτίγγης. Κάτοχος της λατινικής, γαλλικής και γερμανικής γλώσσας. Ως Μητροπολίτης Καισαρείας (1878-1902) ίδρυσε στην Καισάρεια ιερατική σχολή, παρθεναγωγείο,

Λογιοσύνη της Κωνσταντινούπολης

ορφανοτροφεία και διδασκαλείο νηπιαγωγών. *Λογοδοσίαι της Μεγάλης του Γένους Σχολής*, σχολικόν έτος 1876-7

ΙΩΑΝΝΗΣ ο ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΟΣ

Γραμματικός και πριμικήριος της Μεγάλης Εκκλησίας.

«Λόγος εγκωμιαστικός ιστορικώτερον διαλαμβάνων τον βίον Νικολάου Αλεξάνδρου Μαυροκορδάτου ηγεμόνος Ουγγροβλαχίας» : ευρίσκετο σε κώδικα της βιβλιοθήκης του ΕΦΣΚ, ενώ ο Α. Παπαδόπουλος Κεραμεύς αναφέρει δύο έτι έργα, βλ *Documente Privitoare* XIII σ. κζ'.

ΙΩΑΝΝΗΣ ο ΛΙΝΔΙΟΣ, μητροπολίτης Μύρων

Ρόδος (Λίνδος), πρώτο τέταρτο ιη' αι. – Βουκουρέστι, 1795?

Αποστολικός ιεροκήρυξ. Σπούδασε στην Πατριάδα, δίδαξε και εκήρυξε στην Σμύρνη και την ΚΠολη (1785). Έτυχε της στήριξης του φωτισμένου ιεράρχη Προκοπίου, ο οποίος, όταν έγινε Οικουμενικός Πατριάρχης (1785), τον προβίασε στην αρχιεπισκοπή Μύρων.

Αποστολική σαγήνη (Βενετία, Ν. Γλυκύς, 1785). *Ερωταποκρίσεις πνευματικά μετά επιστολών παραινετικών* (Βενετία, ;). *Ιωάννου του Χρυσοστόμου Χρυσοπηγή* (Βενετία, 1786), *Ερμηνεία του Μεγάλου Κανόνος Ανδρέου της Κρήτης* (Βενετία, 1786), *Άσμα ασμάτων Σολομώντος εξηγηθέν και διασαφηθέν παρά του ταπεινού εν ιερομονάχοις και αποστολικού ιεροκήρυκος Ιωάννου του εκ της Λίνδου* (Βενετία, 1787).

ΙΩΑΝΝΙΔΗΣ, ΓΕΩΡΓΙΟΣ

Σμύρνη, 1792 – Κέρκυρα, 1892

[Αδελφός Παναγιώτη] Δίδαξε φιλοσοφία στη Σμύρνη και την Κέρκυρα. Είχε σπουδάσει στο Πανεπιστήμιο του Gottingen.

ΙΩΑΝΝΙΔΗΣ, ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ

Αμοργός, 1823-Αθήνα, 1906

Καθηγητής στην Χαλκηδόνα και στην Θεολογική Σχολή της Χάλκης, μέλος και γενικός γραμματέας του ΕΦΣΚ, συμμετείχε στην συντακτική επιτροπή του πρώτου τόμου του περιοδικού του. Το 1871 ανέλαβε την διεύθυνση της

Ελληνεμπορικής Σχολής για ένα έτος. Διετέλεσε συνεργάτης του Εκκλησιαστικού Μουσικού Συλλόγου της Κωνσταντινούπολης (1863) και στη συνέχεια του αντίστοιχου της Αθήνας (1873).

Δημοσίευσε στο *Περιοδικό του ΕΦΣΚ* «Συμπληρώσεις εις την *Βιβλιογραφίαν του Βρετού*» και άλλα, όπως «Βιογραφία του ποιητή Αλεξάνδρου Σούτσου».

ΙΩΑΝΝΙΔΗΣ, ΙΩΑΝΝΗΣ

Έγραψε πραγματεία στα γραικοτουρκικά για την Μητρόπολη Καισάρειας, καθώς και *Εκκλησιαστική Ιστορία* (τυπ. Μισαηλίδου, 1898). Ακόμα: Ι. Ελ. Ιωαννίδου και Θ. Δ. Γαροφαλλίδου, *Εικονογραφημένον Ημερολόγιο Ο Ελλάσποντος έτους 1900* (ΚΠ., τυπ. Νομισματίδου, 1899).

ΙΩΑΝΝΙΔΗΣ, ΝΙΚΟΛΑΟΣ

ΚΠ. (Νεοχώριο), 1839-1883

Μουσικοδιδάσκαλος στην Κωνσταντινούπολη. Διετέλεσε πρωτοψάλτης στο ναό του Σωτήρος Χριστού του Γαλατά. Ιδρυτής Ελληνικού Μουσικού Συλλόγου της Κωνσταντινούπολης (1880) και συνεργάτης της πατριαρχικής Μουσικής Επιτροπής.

ΙΩΑΝΝΙΔΗΣ, ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ

Σμύρνη, περι 1790- Παρίσι;, έως τα μέσα του 19^{ου} αιώνα

[Φοιβαπόλλων] Έζησε για ένα βραχύ διάστημα στην Κωνσταντινούπολη όπου δίδαξε στην οικία του Αλέξανδρου Μάνου, Μ. Λογοθέτη. Μετέβη στο Ιάσιο ως διδάσκαλος μαθηματικών και φιλοσοφίας στην Ηγεμονική Ακαδημία και σύντομα στην Βιέννη όπου αρθρογραφεί στα έντυπα *Ελληνικός* και *Φιλολογικός Τηλέγραφος*. Το 1819 εκδίδει στο Παρίσι τα έντυπα *Αθηνά* και *Μουσείον*, αργότερα δε (1833-1838;) το έντυπο *Πολύγλωττος-Le Polyglotte, journal des methodes d' enseignement, des arts et des sciences*.

Γεωγραφία αστρονομική ή σύντομος έκθεσις του πλανητικού μας συστήματος συνταχθείσα μεν γαλλιστί υπό Λέοντος Βεζούτ[.] (Παρίσι, 1825). *Γεωγραφία φυσική υπό Λέοντος Βεζούτ[.]* (Παρίσι, 1826). *Στοιχεία της ελληνικής γλώσσας εν πέντε πίναξι* (Παρίσι;, 1833).

ΙΩΑΝΝΙΔΗΣ, ΣΑΒΒΑΣ

Προύσα (Demirtaş), 1829-Μασσαλία, 1910

Φιλολόγος, από τους πρώτους λογίους, μαζί με τον Περικλή Τριανταφυλλίδη, που επιδόθηκαν στη συλλογή «ζώντων μνημείων» του Πόντου. Σπούδασε φιλολογία στο Πανεπιστήμιο Αθηνών (απόφ. 1857), και έπειτα δίδαξε σε σχολεία της Φιλιππούπολης, της Κερασούντας, στο Φροντιστήριο Τραπεζούντας, στην Προύσα και στην Κωνσταντινούπολη, όπου συνέστησε το «Μεσαιωνικό Σύλλογο». Ανακάλυψε στη μονή Σουμελά χειρόγραφο του ακριτικού έπους για τον Διγενή Ακρίτα, το οποίο εξέδωσε υπό τον τίτλο *Έπος μεσαιωνικόν εκ του χειρογράφου Τραπεζούντος. Ο Βασίλειος Διγενής Ακρίτας ο Καππαδόκης* (ΚΠ., τυπ. Κεφαλίδου, 1887). Συνέγραψε *Ιστορία και Στατιστική της Τραπεζούντος και της περί ταύτην χώρας* (ΚΠ., 1870) και «συμβολή» στην ιστορία του αγίου Θεοδώρου του Γαβρά.

ΙΩΑΝΝΟΥ, ΣΕΡΓΙΟΣ

Ιατρός στην Κωνσταντινούπολη.

Πραγματείας Ιατρικής, Τόμος Πρώτος περιέχον Επίτομον Ιστορίαν της Ιατρικής Τέχνης (ΚΠ., 1818).

ΙΩΣΗΦ, έξαρχος της Βουλγαρικής Εκκλησίας

Καλόφερ, 1840-Σόφια, 1915

[Γιόφτσεφ] Μητροπολίτης Λόφτσε (1876) και Έξαρχος κατά τα έτη 1877-1915. Φοίτησε στη Μεγάλη του Γένους Σχολή και στο Γαλλικό Λύκειο του Βεβεκίου (Μπέμπεκ). Σπούδασε γαλλική φιλολογία και νομική στο Πανεπιστήμιο της Σορβόνης, και εν συνεχεία εργάστηκε στο Οθωμανικό Εμπορικό Δικαστήριο. Το 1872 χρημάτισε γραμματέας της Βουλγαρικής Εξαρχίας και το ίδιο έτος χειροτονήθηκε μοναχός. Ως έξαρχος διέμενε στην Κωνσταντινούπολη όπου ίδρυσε την Βουλγαρική Ιερατική Σχολή (1891-1912) και εγκαινίασε τον σφυρήλατο ναό του Αγίου Στεφάνου στο Φανάρι (1898). Το 1913 μετέβη στη Σόφια.

Κ

ΚΑΒΑΔΙΑΣ, ΜΑΚΑΡΙΟΣ, αρχιμανδρίτης

Κεφαλληνία, 1750-Κέα, 1824

Δίδαξε στην σχολή του Μανωλάκη Καστοριανού στην Άρτα, στην Πατριαρχική Ακαδημία Κωνσταντινουπόλεως (π.1795-1798) και στην Ηγεμονική Σχολή Βουκουρεστίου (π.1805-1815). Το 1821 ίδρυσε σχολή στην νήσο Κέα.

Λόγος παραινετικός ή κατά Ουολταίρου (Βενετία, 1802).

[ΚΑΪΡΗΣ, ΘΕΟΦΙΛΟΣ

Άνδρος, 1784-Σύρος, 1853

Σπούδασε στις σχολές των Κυδωνιών (υπό τους Γρηγόριο Σαράφη και Βενιαμίν Λέσβιο), της Πάτμου και της Χίου, όπου είχε διδασκάλους τον Αθανάσιο Πάριο και τον Δωρόθεο Πρώιο. Ταξίδεψε στην Πίζα (1801) και στο Παρίσι, όπου σπούδασε κυρίως φιλοσοφία και φυσικομαθηματικά (1807-11). Διδάσκαλος στην Ευαγγελική Σχολή Σμύρνης (1810) και σχολάρχης στις Κυδωνίες (1812-18). Ιδρυτής ορφανοτροφείου στην Άνδρο (1836). Ωστόσο η διδασκαλία του θεωρήθηκε αιρετική (θεοσεβισμός) προκάλεσε την δίωξη του επί προσηλυτισμώ και καταδίκη του σε φυλάκιση (1852). Πέθανε στις φυλακές της Σύρου.]

ΚΑΛΛΙΑΔΗΣ, ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ

ΚΠ., 1840-1894

Γιός Σωτηρίου μεγάλου ποστέλνικου. Μετέβη μαζί με τον αδελφό του Δημήτριο στο Παρίσι για σπουδές νομικής υπό την επίβλεψη του παιδαγωγού τους Κωνσταντίνου Βασιάδη. Ήταν αδελφός της συζύγου Σπυρίδωνος Μαυρογένη και συμμετείχε στο salon littéraire του ζεύγους και αργότερα στον ΕΦΣΚ, του οποίου υπήρξε ο πρώτος γενικός γραμματέας.

Περιοδικόν ΕΦΣΚ Ε': «Υπατίας εγκώμιον», 110-131, ΣΤ': «Περί της εννεαήμερου Βασιλίδος Ιωάννης», 344-359, Ι': «Δοκίμιον περί Άννης Κομνηνής», 102-118.

ΚΑΛΛΙΑΔΗΣ, ΣΩΤΗΡΙΟΣ

Υπομνηματογράφος του Πατριαρχείου, μέγας ποστέλνικος. Συνέδραμε τον Σκαρλάτο Βυζάντιο στην συγγραφή του μείζονος έργου του για την ιστορική τοπογραφία της ΚΠόλεως (3 τόμοι, Αθήνα, 1869-1871).

ΚΑΛΛΙΑΡΧΗΣ, ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ, βλ. Διονύσιος [Καλλιάρχης], Μητροπολίτης Εφέσου

ΚΑΛΛΙΜΑΧΗΣ, ΙΩΑΝΝΗΣ

Μολδαβία, 1700 – 1762

[Θεοδωρίδης: υιός Θεοδώρου Καλμά που είχε καταλάβει αξιώματα στο πολωνικό βασίλειο και αδελφός Γαβριήλ αρχιεπισκόπου Θεσσαλονίκης και αργότερα μητροπολίτη Μολδαβίας]. Μέγας διερμηνέας (1741-1758) και Ηγεμόνας της Μολδαβίας (1758-60). Σπούδασε στην Βιέννη και στην Κρακοβία. Διετέλεσε καμαράσης στην Αυλή των παραδουνάβιων ηγεμόνων, μετέβη στην Κωνσταντινούπολη όπου σταδιοδρόμησε ως δραγουμάνος: μεταφραστής των λατινικών εγγράφων που δεχόταν η Πύλη, δραγουμάνος της πολωνικής πρεσβείας στην Κωνσταντινούπολη (1740) και Μέγας Διερμηνέας. Κατηγορήθηκε για προδοσία και κατατομήθηκε.

ΚΑΛΛΙΜΑΧΗΣ, ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ

ΚΠ., 1737 – Παφλαγονία (Κλαυδιούπολη : Boli), 1821.

Ηγεμόνας της Μολδαβίας (1795-99). Υιός του Ηγεμόνα της Μολδαβίας Ιωάννη Καλλιμάχη (1700 – 1762) και πατέρας Ιωάννη και Σκαρλάτου (βλ. παρακάτω). Σπούδασε ιατρική και φιλοσοφία. Μέγας Διερμηνέας (1785-1788 και 1794-1795). Μετά την έκρηξη της επανάστασης στη Μολδοβλαχία εξορίστηκε στην Κλαυδιούπολη, όπου το πιθανότερο θανατώθηκε. Η οικογένεια Καλλιμάχη ασκούσε επιρροή στο Πατριαρχείο επί Γρηγορίου Ε΄ και αναφέρεται από τον Κ. Κούμα ως υπερσυντηρητική, αλλά πλήρωσε βαρύ φόρο αίματος το 1821.

ΚΑΛΛΙΜΑΧΗΣ, ΙΩΑΝΝΗΣ

ΚΠ., 1773-Καισάρεια, 24 Φεβρουαρίου 1821

[υιός Αλεξάνδρου] Μέγας Διερμηνεύς στα 1818-1821 και δραγομάνος του στόλου (1800-1803). Μετά την έκρηξη της επανάστασης στη Μολδοβλαχία εξορίστηκε στην Καισάρεια, όπου και κατατομήθηκε. Σύμφωνα με τον Σταύρο Αριστάρχη, συνέγραψε αραβοελληνικό λεξικό που έμεινε ανέκδοτο.

ΚΑΛΛΙΜΑΧΗΣ, ΣΚΑΡΛΑΤΟΣ

ΚΠ., 1773 – Κλαυδιούπολη, 1821

[υιός Αλεξάνδρου] Ηγεμόνας της Μολδαβίας (1806, 1807-1810, 1812-1819) και της Βλαχίας (1821). Σπούδασε νομικά, θεολογία, φιλοσοφία και ιατρική. Τραυματίστηκε πολεμώντας κατά των Ρώσων οι οποίοι τον αιχμαλώτισαν κατά τον πόλεμο του 1810. Μετά την έκρηξη της επανάστασης στη Μολδοβλαχία συνελήφθη μαζί με τον πατέρα του και απαγχονίστηκε στην Κλαυδιούπολη.

«Χρυσόβουλλοι λόγοι» (δημοσιευθέντες στον *Λόγιο Ερμή*, βλ. Σταματιάδου, *Βιογραφία Μεγάλων Διερμηνέων*, 176-181). *Πίναξ κατ' αλφάβητον των περιεχομένων υποθέσεων και δυσκαταλήπτων λέξεων εν τοις τρισί μέρεσι του Πολιτικού κώδικος του πριγκιπάτου της Μολδαβία* (Ιάσιο, 1817): «Κώδιξ Καλλιμάχη», ο οποίος υπογράφει την αφιέρωση και τον πρόλογο (Sturdza, 247).

ΚΑΛΛΙΜΑΧΗΣ, ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ

ΚΠ.?-Παρίσι, 1879?

[Υιός Σκαρλάτου, ηγεμόνος Μολδαβίας και Σμαράγδας Μαυρογένη] Πληρεξούσιος υπουργός της Υψηλής Πύλης σε ευρωπαϊκές πρωτεύουσες, Λονδίνο (1848), Παρίσι (1849-1853), Βιέννη (1857-1859), παρά ταύτα αναφέρεται ότι δρούσε κατά τον οθωμανικών συμφερόντων. Σπούδασε στο Κίεβο όπου είχε καταφύγει μετά την εκτέλεση του πατέρα του. Επέστρεψε στην Πόλη το 1829 και διορίστηκε ακόλουθος και κατόπιν σύμβουλος της οθωμανικής πρεσβείας στο Παρίσι. Το 1850 διορίστηκε ηγεμών Σάμου, αλλά δεν ανέλαβε την θέση και το νησί κυβερνήθηκε από τοποτηρητή, τον Γεώργιο Κονεμένο.

ΚΑΛΛΙΝΙΚΟΣ Γ΄, πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως

Νάξος, ?-ΚΠ., 1726

[Καλλίνικος Νάξου] Διδάσκαλος γραμματικής και εγκυκλίων στην Πατριαρχική Ακαδημία επί σχολαρχίας Ιακώβου Μάνου. Αναφέρεται και ο ίδιος ως σχολάρχης «πριν αρχιερατεύση» στην Μητρόπολη Ηρακλείας. Κατά το 1726, μετά την έκπτωση του πατριάρχη Ιερεμία Γ΄, εξελέγη ο Καλλίνικος (Γ΄ Κωνσταντινουπόλεως), αλλά αναφέρεται ότι πέθανε την ημέρα της εκλογής του «πεσών υπό χαράς».

ΚΑΛΛΙΝΙΚΟΣ Δ΄, πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως

Ζαγορά, 1713-1791

«Ο των αναβαπτιστών διώκτης». Μητροπολίτης Προϊλάβου (Βραΐλα, 1743;-1747;) και Οικουμενικός Πατριάρχης (Ιανουάριος - Ιούλιος 1757). Μετά την σύντομη πατριαρχία του, στην διάρκεια ταραχώδους περιόδου για τα εκκλησιαστικά πράγματα του Γένους, γνώρισε την εξορία στο Όρος Σινά. Επανήλθε στην Πόλη το 1761 και τελικά κατόρθωσε ο Πατριάρχης Ιωαννίκιος Γ΄ (Καρατζάς) να άρει την καταδίκη του, οπότε αποσύρθηκε στα πατρογονικά του εδάφη, εργάστηκε για την οργάνωση της βιβλιοθήκης της Ζαγοράς και των σχολείων της περιοχής και καταπιάστηκε με το συγγραφικό του έργο.

Νέον εξομολογητήριον (Βιέννη, 1787, ΚΠ., Πατριαρχικό Τυπογραφείο, 1837). «Πλανοσπαράκτης», εκδ. Papadopoulos, *History of the Greek Church and people. Τα κατά και μετά την εξορίαν επισυμβάντα* (Αθήνα, 2004). Άφησε σε χειρόγραφα διάφορα εκκλησιαστικά και ιστορικά, ενώ συνέγραφε και σε έμμετρο λόγο.

ΚΑΛΛΙΝΙΚΟΣ [ΔΕΛΙΚΑΝΗΣ], μητροπολίτης Καισαρείας

Μυτιλήνη, 1855-ΚΠ., 1934

Πρώην ρωμαιοκαθολικού δόγματος, Αρχαιοφύλαξ της Μ. Εκκλησίας, Μητροπολίτης Βελεγράδων (1909), Βεροίας και Ναούσης (1911), Κυζίκου (1922), Καισαρείας (1932). Αρχισυντάκτης της *Εκκλησιαστικής Αλήθειας*, δίδαξε στην Ιερατική Σχολή Κωνσταντινουπόλεως και στα Εκπαιδευτήρια του Πέραν.

Ανακατέταξε τα αρχεία του Οικουμενικού Πατριαρχείου και εξέδωσε την τρίτομη συλλογή *Τα εν τοις Κώδιξι του Πατριαρχικού Αρχαιοφυλακείου σωζόμενα επίσημα εκκλησιαστικά έγγραφα [...]* (ΚΠ., εκ του Πατριαρχικού Τυπογραφείου, 1902-1904).

Υπόμνημα επί του Αντιοχειακού ζητήματος (1904), *Παράλογοι αξιώσεις της Βουλγαρικής Εξαρχίας* (1909).

ΚΑΛΛΙΦΡΩΝ, ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ Δ.

ΚΠ., 1819-1891

Επί μακρόν διδάσκων σε ενοριακά σχολεία της Πόλης και από το 1848 στην Μεγάλη του Γένους Σχολή. Διετέλεσε διευθυντής του Πατριαρχικού Τυπογραφείου και ήταν εκδότης της εφημερίδος *Ανατολικός Αστήρ*.

Συγκέντρωσε κείμενά του μαζί με άλλα έγγραφα για την εκκλησιαστική ιστορία και την παιδεία του γένους σε τόμους: *Εκπαιδευτικά και Εκκλησιαστικά* (ΚΠ., Αν. Αστήρ, 1867). Συνέγραψε επίσης βιβλία για τις ανάγκες των σχολείων, όπως *Γραμματική της αρχαίας ελληνικής γλώσσης* (ΚΠ. 1850).

ΚΑΛΟΓΕΡΑΣ, ΜΑΚΑΡΙΟΣ

Πάτμος, 1688-1737

Διάκονος της Μ. Εκκλησίας (1707) και ιερομόναχος Μ. Ιωάννου Θεολόγου της Πάτμου, ιδρυτής της Πατριάδος σχολής. Σπούδασε επί μακρόν στην Πατριαρχική Σχολή υπό τον Ιάκωβο Αργείο και υπήρξε προστατευόμενος και «ομιλητής» του Αλεξάνδρου Μαυροκορδάτου εξ Απορρήτων. Διετέλει αρχιδιάκονος του μητροπολίτη Νικομηδείας, προτού επιστρέψει, το 1713, στη νήσο της καταγωγής του όπου δίδαξε, εφαρμόζοντας το πρόγραμμα σπουδών που και ο ίδιος είχε διδαχθεί στην πόλη του Κωνσταντίνου.

Ευαγγελική Σάλπιγξ εκφωνηθείσα παρά του ποτέ ιεροδιδασκάλου Μακαρίου χρηματίσαντος καθηγεμόνος του κατά την Πάτμον ελληνομουσείου[.] επιμελεία δε[.] Εφραίμ του εξ Αθηνών, του και ιεροκήρυκος νυν εν Κύπρω χρηματίζοντος (Αμστερνταμ, 1754). *Εκθεσις κανόνων ρητορικών ιεροκήρυξι μάλιστα συμβαλλομένων, ούς εκ της λατίτιδος φωνής ο εν ιεροδιδασκάλοις Μακάριος εις την Ελλάδα φωνήν απανθισάμενος προύθηκεν τοις φιλολόγοις* (Χ.Τ., Χ.Χ.).

ΚΑΛΦΟΓΛΟΥ, ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ

ΚΠ., 1725-; 1795

Φαναριώτης ποιητής, έζησε για μακρύ χρονικό διάστημα στις Παραδουνάβιες ηγεμονίες. Αναφέρεται ως «φίλος του Ρήγα», αν και από το έργο του δεν προκύπτει ότι ήταν ομοϊδεάτες.

Συνέγραψε το εκτενές (εξ 1492 ιαμβικών δεκαπεντασύλλαβων ομοιοκατάληκτων στίχων) ποίημα «Ηθική Στιχουργία προς τον εν Βουκουρεστίω ανεψιόν αυτού»: τυπώθηκε (;) μεταξύ 1795 και 1797 και στο *Επιστολαί Γ.Π. Κρέμου και ηθική στιχουργία Α.Κ. Βυζαντίου*, εκδιδόμενοι υπό Γ.Π. Κρέμου (Λειψία, 1870). Επίσης, ένα μνημικό κείμενο από 108 στίχους για τον ηγεμόνα Νικ. Π. Μαυρογένη (εξεδόθη μαζί με άλλα στιχουργήματα για τον ίδιο ηγεμόνα το 1789).

ΚΑΛΦΟΓΛΟΥ, ΙΩΑΝΝΗΣ Η.

Βυθινία (Χρυσούπολη), 1871 - (;)1931

Μαθήτευσε στη Ροδοκανάκειο Ιερατική Σχολή των Φλαβιανών. Την τελευταία δεκαετία του 19^{ου} αιώνα διετέλεσε συντάκτης, στην εφημερίδα *Ανατολή*, του Ευαγγελινού Μισαηλίδη. Το 1901 κατέφυγε στο Βατούμ και εξελέγη πρόεδρος του Εθνικού Συμβουλίου του Πόντου, ενώ αρθρογραφούσε στις εφημερίδες *Ελεύθερος Πόντος* και *Αργοναύτης*, καθώς και στο περιοδικό *Κομνηνοί* της Τραπεζούντας. Συνέγραψε, μεταξύ άλλων, *Ημερολόγιο* (1893), *Ιστορία της Μονής Φλαβιανών* (ΚΠ. 1898, σε γραικοτουρκικά, μεταφράστηκε στα ελληνικά το 1957) και *Ιστορική Γεωγραφία της Μικρασιατικής Χερσονήσου* (Αθήνα, 2002).

ΚΑΜΠΟΥΡΟΓΛΟΥ, ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ πασάς

Γιατρός του Αβδούλ Χαμήτ, «από τους καλύτερους χειρουργούς της αυτοκρατορίας», αρχιχειρουργός του Γερμανικού Νοσοκομείου ΚΠόλεως, πρόεδρος της αυτοκρατορικής ιατρικής εταιρείας (1887-1888).

Κυανή Βίβλος της Σεβαστής Εφορίας των Εθνικών Φιλανθρωπικών Καταστημάτων (ΚΠ., τυπ. Α. Κορομηλά, 1910).

ΚΑΝΔΥΛΗΣ, ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ

Εξέδωσε στα 1842 στην Πόλη ένα μυθιστόρημα με τίτλο *Ο ερωτομανής ή Τα εν Κωνσταντινουπόλει εκ του έρωτος συμβάντα*.

ΚΑΝΤΕΜΙΡ, ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ

Ιάσιο, 1673-Ρωσία (Δημητρόβσκ), 1723

[Cantemir, Dimitrie] Ηγεμών της Μολδαβίας (1710-1711) και αργότερα αυτοκρατορικός καγκελάριος του Μεγάλου Πέτρου. Γλωσσομαθής λόγιος μολδαβικής καταγωγής με επιρροή στην Κωνσταντινούπολη όπου φοίτησε στην Πατριαρχική Ακαδημία υπό τον Ιωάννη Κομνηνό Μόλυβδο. Το έργο του *History of the decay and growth of the Ottoman Empire* (Λονδίνο, 1734) αποτέλεσε για μεγάλο διάστημα βασική πηγή αναφοράς για την οθωμανική ιστορία. Ήταν επίσης ο συγγραφέας γεωγραφικής και εθνογραφικής πραγματείας για την Μολδαβία: *Descriptio Moldaviae* (Βερολίνο, 1714), ενώ είναι γνωστός για το θεωρητικό και συνθετικό του έργο πάνω στην οθωμανική μουσική. Εξελέγη μέλος της Ακαδημίας του Βερολίνου (1714), ενώ συνέβαλε στην ίδρυση της Ακαδημίας επιστημών της Αγ. Πετρούπολης.

ΚΑΡΑΒΙΑΣ ΓΡΙΒΑΣ, ΝΙΚΟΛΑΟΣ

Ιθάκη, ; - Ιθάκη, 1865

Ιατροφιλόσοφος, σπούδασε στα πανεπιστήμια της Πάδοβας και των Παρισίων. Μετά την ολοκλήρωση των σπουδών του εγκαταστάθηκε στην Κωνσταντινούπολη όπου άσκησε το επάγγελμα του γιατρού και νυμφεύθηκε την κόρη του Σταυράκη Αριστάρχη τελευταίου μεγάλου δραγομάνου της Υψηλής Πύλης, Αικατερίνη.

Λεξικόν των ενδόξων ανδρών της ιστορίας, των επιστημών, των αρμάτων, της πολιτικώς, των ωραίων τεχνών υπό Νικολάου Καραβία Γρίβα Ιθακησίου ιατρού και χειρουργού. Τόμος α' (Κωνσταντινούπολη, τυπ. του Παναγίου Τάφου, Χ. Ι. Δημητρίου και Ι. Ιωαννίδου, 1841), Τόμος β' (ΚΠ., τυπ. Η Αθηνά, 1842). *Ιστορία της Νήσου Ιθάκης από των αρχαιοτάτων χρόνων μέχρι του 1849* (Αθήνα, 1849).

ΚΑΡΑΒΙΑΣ, ΧΡΥΣΑΝΘΟΣ

Ιθάκη, 1731 – Σμύρνη, 1812

[ο Ιθακήσιος] Ιεροκήρυκας και διδάσκαλος. Φοίτησε υπό τον Ε. Βούλγαρη, και υπό τον Ι. Δενδρινό στην Ευαγγελική Σχολή Σμύρνης. Δίδαξε στην Ευαγγελική Σχολή της οποίας ανέλαβε και την διεύθυνση (1780-1812). Εξέδωσε απολογία, δι' ης υπεράσπισε τους Χριστιανούς.

ΚΑΡΑΒΟΚΥΡΟΣ, ΜΙΛΤΙΑΔΗΣ

Κάλυμνος, ; - Βόλος, 1928

Νομομαθής, άσκησε το επάγγελμα του δικηγόρου στην Κωνσταντινούπολη. Μετά τις σπουδές του στην Αθήνα και το Παρίσι, εγκαταστάθηκε (1870) στην Κωνσταντινούπολη, όπου παρέμεινε επί μακρόν, έως το 1926.

Κλεις της συνήθους οθωμανικής νομοθεσίας (ΚΠ. 1882). *Κώδιξ κληρονομικού δικαίου* (ΚΠ., 1889), *Λεξικόν της οθωμανικής νομοθεσίας*, 2 τ. (ΚΠ., 1894-1896). *Τα δίκαια των εν Ρουμανία Μοναστηρίων των Αγίων Τόπων: κατά τα χρυσόβουλλα των ιδρυτών αυτών, τα υψηλά βεράτια (χάπτι σερίφ), τα προαιώνια έθιμα από του ΙΣΤ' αιώνος, τας Διεθνείς Συνθήκας και τα διπλωματικά έγγραφα* (ΚΠ., Τυπ. Αριστόβουλου, Αναστασιάδου και Σία, 1913). *Του Αγίου Όρους τα δίκαια και προνόμια* (ΚΠ., 1913). *Μελέτη συγκριτική του κληρονομικού οθωμανικού δικαίου προς τα κληρονομικά ρωμαϊκόν και γαλλικόν δίκαια* (ΚΠ., Πατριαρχικό Τυπ., 1915).

ΚΑΡΑΘΕΟΔΩΡΗΣ, ΣΤΕΦΑΝΟΣ, πασάς

Αδριανούπολη, 1789-ΚΠ., 1867

Ιατροφιλόσοφος, καθηγητής της Αυτοκρατορικής Ιατρικής Σχολής της ΚΠ και πρώτος πρόεδρος ΕΦΣΚ. Αφού φοίτησε στις σχολές της Αδριανουπόλεως και των Κυδωνιών, μετέβη το 1809 στην Ιταλία όπου επί δεκαετία σπούδασε φιλοσοφία, μαθηματικά και ιατρική στο Πανεπιστήμιο της Πίζας και απέκτησε διδακτορικό δίπλωμα επικουρούμενος οικονομικά από τους Ιγνάτιο Ουγγροβλαχίας, Αλέξανδρο Μαυροκορδάτο και Κύριλλο ΣΤ' Κωνσταντινουπόλεως. Επιστρέφει στην Αδριανούπολη το 1819 και πρωτοστατεί στην αναδιοργάνωση της εκεί ελληνικής σχολής. Παρά τα τραγικά γεγονότα του Απριλίου 1821, από το 1827 υπηρέτησε ως βασιλικός

ιατρός στην Κωνσταντινούπολη και παράλληλα πρωτοστάτησε στην ίδρυση της Ιατρικής Σχολής όπου δίδαξε από το 1828 και για σαράντα έτη. Τον χαρακτήριζε δυσθεώρητο εύρος γνώσεων και απίστευτη γλωσσομάθεια (γνώριζε κάπου είκοσι γλώσσες και διαλέκτους αρχαίες, ιερές και νεότερες), διαρκής πνευματική δραστηριότητα, καθώς μετέφρασε ποιήματα από τα γερμανικά και τα αραβικά, φιλοσοφικά μελετήματα από τα γερμανικά, θεολογικές πραγματείες από τα λατινικά. Συνέγραψε θεωρητικά δοκίμια περί ρυθμικής της ελληνικής ποιήσεως, φιλολογικές, θεολογικές (κυρίως αντιρρητικές), φιλοσοφικές αλλά και ιατρικές και επιστημονικές πραγματείες.

Ειδύλλια μετά προλεγομένων (Τεργέστη, 1816). *Σαλουστίου πόλεμος κατιλιναϊκός* (ΚΠ., τυπ. Ανδρ. Κορομηλά, 1843). *Περί του εν Δελφοίς ΕΙ* (ΚΠ., τυπ. Λαζαρίδη, 1847). *Réponse à la brochure de M. Bore intitulé «Question des Lieux Saints»* (ΚΠ., 1851). *Δοκίμιον Καρδιναικής Κρίσεώς τε και Πίστεως* (ΚΠ., 1862).

ΚΑΡΑΘΕΟΔΩΡΗΣ, ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΑΝΤ.

Αδριανούπολη, 1802-ΚΠ, 1879

Καθηγητής Ιατρικής Σχολής της Κωνσταντινουπόλεως (1830-1870), ιατρός των σουλτάνων Μαχμούτ Β΄ και Αμντούλ Μετζίτ. Διετέλει Γερουσιαστής, πρόεδρος Ζαππείου Παρθεναγωγείου και ΕΦΣΚ (1866) του οποίου υπήρξε ιδρυτικό μέλος. Σπούδασε στην Αδριανούπολη, το Βουκουρέστι και κατόπιν δίδαξε ελληνικά στην σχολή της Αδριανούπολης (1820-1823). Όπως ο θεϊός του, Στέφανος Καραθεοδωρής, σπούδασε κατόπιν στην Πίζα όπου έλαβε τον τίτλο του διδάκτορα της ιατρικής και το 1827, ενώ ειδικεύτηκε επιπλέον στην υγιεινή (Παρίσι έως το 1829) και την οφθαλμολογία (Λονδίνο, 1829-1830). *Υγιεινά παραγγέλματα προς χρήσιν του ελληνικού λαού* (εν Παρισίοις, τυπ. A. Firmin-Didot, 1829).

ΚΑΡΑΘΕΟΔΩΡΗΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΣΤΕΦΑΝΟΥ, πασάς

ΚΠ., 1833-1906

Υφυπουργός εμπορίου (1868) και εξωτερικών του Οθωμανικού κράτους (1871), πρέσβυς στη Ρώμη (1874-1876), πληρεξούσιος στο Συνέδριο του Βερολίνου και είτα Υπουργός Εξωτερικών (1878). Ηγεμών Σάμου (1885-1894)

και διοικητής Κρήτης (1895). Σπούδασε νομικά και μαθηματικά στο Παρίσι, επέστρεψε στην Κωνσταντινούπολη όπου άσκησε το επάγγελμα του δικηγόρου και διακρίθηκε στην δίκη του Παναγίου Τάφου κατά του σφετερισμού της μοναστικής περιουσίας στην Ρουμανία από τον ηγεμόνα Κούζα, συνέγραψε μάλιστα σχετικό δίτομο σύγγραμμα στα γαλλικά. Δημοσίευε στο κωνσταντινοπολίτικο έντυπο *Κόσμος*, έγραψε σχετικά με την αρχαία ελληνική γλώσσα και ιστορία, την γλωσσολογία, την αρχαιολογία, καθώς και μεταφράσεις τούρκων και αράβων ποιητών.

ΚΑΡΑΘΕΟΔΩΡΗΣ, ΣΤΕΦΑΝΟΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ

ΚΠ, 1836-Βρυξέλλες, 1907

Νομικός με ειδίκευση στο διεθνές δίκαιο, σταδιοδρόμησε σε οθωμανικές πρεσβείες ανά την Ευρώπη. Ειδικεύθηκε στο διεθνές δίκαιο των ποταμών και της ναυσιπλοΐας (διδ. Διατριβή: *Du droit international concernant les grands scours d' eau*, εκδ. Leipzig, 1861). Διετέλεσε μέλος του ΕΦΣΚ (της Φιλολογικής επιτροπής από το 1870 και της Επιστημονικής από το 1874). Εταίρος της Ακαδημίας Διεθνούς Δικαίου των Βρυξελλών (1888). Άρθρα του δημοσιεύθηκαν μάλιστα στην *Revue d' Histoire Diplomatique* και στη *Revue de Droit International*.

ΚΑΡΑΘΕΟΔΩΡΗΣ, ΣΤΕΦΑΝΟΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ

ΚΠ., 1870-Αθήνα (Ηράκλειο), 1941

Διδάκτωρ νομικής, νομικός σύμβουλος του Οικουμενικού Πατριαρχείου, διευθυντής της ελληνικής επιτροπής για την επαναπατρισμό των Ελλήνων της Μικράς Ασίας (1922).

ΚΑΡΑΘΕΟΔΩΡΗΣ, ΤΗΛΕΜΑΧΟΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ

ΚΠ, 1845-Αθήνα, 1927

Πολιτικός μηχανικός με αξιόλογο δράση στον Ελλην. Φιλολογικό Σύλλογο ΚΠ (Γενικός Γραμματέας 1882-1884 και μέλος Επιστημονικής επιτροπής). «Τινά περί οφθαλμού και της εκ της αναγνώσεως προερχομένης βλάβης», *ΠΕΦΣΚ* ΙΕ'.

ΚΑΡΑΚΙΟΥΛΑΦΗΣ, ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ

[Καρακουλάρης] Καισαρεύς λόγιος, μετέφρασε στα νέα ελληνικά και στα τουρκικά τα φυσιογνωμικά του Αριστοτέλους (Κωνσταντινούπολη, 1819).

ΚΑΡΑΠΑΤΑΣ, ΠΑΪΣΙΟΣ

Πάτμος, ; - † 1819

Ιερομόναχος, εκ των συνεργατών της *Κιβωτού και οικοδιδάσκαλος εν ΚΠόλει* (1804-1809) όπου αναγνωρίστηκε Μέλος του εν Βυζαντίω Μεγάλου και κοινού του Γένους Μουσείου, διδαχθείς υπό σχολάρχου Δωροθέου Πρωΐου, ο οποίος ήταν δάσκαλός του και στην Σχολή της Χίου και ενδεχομένως μετ' αυτού ήρθε στην ΚΠ. Δίδαξε επίσης στην Πατριάδα Σχολή (1809-1818) διαδεχθείς τον Δανιήλ Κεραμέα, του οποίου επίσης είχε υπάρξει μαθητής στην Πάτμο. Επιθύμησε να γνωρίσει τις χώρες της δυτικής Ευρώπης (ακολουθώντας το παράδειγμα του δασκάλου του), αλλά στο ταξίδι προς την Ιταλία (Λιβόρνο) το πλοίο του ναυάγησε και ούτος επνίγη.

ΚΑΡΑΠΑΝΟΣ, ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ

Άρτα, 1840 - Αθήνα, 1914

Φοίτησε σε σχολές των Ιωαννίνων και της Κέρκυρας. Σπούδασε νομικά στο Πανεπιστήμιο Αθηνών και στο Παρίσι όπου χρημάτισε ακόλουθος της οθωμανικής πρεσβείας. Εγκαταστάθηκε στην Κωνσταντινούπολη (1864) και ασχολήθηκε με τη δικηγορία και με τραπεζικές εργασίες, ενώ παράλληλα ανέπτυξε κοινωνική δράση με έμφαση στην εκπαίδευση της κοινότητας (δωρεές σε σχολεία, χορηγίες για συγγραφή βιβλίων και βέβαια μέλος του ΕΦΣΚ). Το 1867 παντρεύτηκε στο Παρίσι (;) την κόρη του Χρηστάκη Ζωγράφου, εγκατέλειψε τα τραπεζικά και επιδόθηκε σε αρχαιολογικές μελέτες. Πραγματοποίησε ανασκαφές στο ιερό της Δωδώνης. *Το εμπόριον των αρχαίων Ελλήνων και ο χαρακτήρ αυτού: Λόγος εκφωνηθείς κατά την επέτειον εορτήν του εν Κωνσταντινουπόλει Ελληνικού Φιλολογικού Συλλόγου* (ΚΠ., Α.Κορομηλά 1869). *Dodone et ses ruines* (Παρίσι, 1878).

ΚΑΡΑΤΖΑΣ, ΓΕΩΡΓΙΟΣ

ΚΠ., ; - 1765

Ιατρός, γνώστης της λατινικής, γαλλικής, ιταλικής, αραβικής, και τουρκικής που κατέλαβε ενδέκατος το της μεγάλης διερμηνείας αξίωμα (1764-1765). Σύμφωνα με τους Γ. Ζαβίρα (*Ελλ. Θέατρον*, 234-235) και Επ. Σταματιάδη ήταν υιός **Σκαρλάτου**, δωδέκατου μεγάλου διερμηνευτή (1765-1768, 1770-74) και σπουδαίου ιατρού, ο οποίος του έμαθε την ιατρική επιστήμη. Κατά τον Ιώσηπο Μοισιόδακα μετέφρασε εκ του γαλλικού σύγγραμμα, το οποίο παρουσίασε στον Σουλτάνο.

ΚΑΡΑΤΖΑΣ, ΝΙΚΟΛΑΟΣ

ΚΠ. 1705-1765 (ή 1786;)

Λογοθέτης του γενικού της Μεγάλης Εκκλησίας, έζησε για ένα διάστημα στο Βουκουρέστι όπου κατείχε το αξίωμα του μεγάλου κομίσου επί ηγεμονίας Κωνσταντίνου Μαυροκορδάτου. Σπούδασε στην Πατριαρχική Ακαδημία, διατηρούσε μεγάλη βιβλιοθήκη στην Κωνσταντινούπολη και εξ αντιγράφων κειμένων κατήρτισε έναν ογκώδη κώδικα («Κώδικας Καρατζά», ευρισκόμενος στο Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων). Όταν ήταν αξιωματούχος στην Βλαχία συνέθεσε μια νομική συναγωγή με τίτλο «Πανδέκτης» που σήμερα λανθάνει.

ΚΑΡΑΤΖΑΣ, ΘΕΟΚΛΗΤΟΣ

ΚΠ, 1728-Άγιο Όρος (σκήτη Καυσοκαλυβίου), 1777

[Θεόκλητος μοναχός ο Βυζάντιος] Ιερομόναχος, ειδήμων της λατινικής και ιταλικής γλώσσας αλλά και της αραβικής, συριακής, περσικής και τουρκικής (Ζαβίρας, 325-6). Αδελφός των Ιακώβου Καρατζά, μετέπειτα οικουμενικού πατριάρχη Ιωαννικίου Γ', και **Σκαρλάτου μ. διερμηνέα** (1765-1768, 1770-74) και ηγεμόνα Ουγγροβλαχίας. Γλωσσομαθής, διετέλεσε γραμματέας των ηγεμόνων της Βλαχίας και έπειτα του κοινού της Μεγάλης Εκκλησίας. Το 1760 αποσύρθηκε στη μονή Ιβήρων, όπου ασχολήθηκε με τη απόδοση σε απλή γλώσσα των *Νομοκανόνων*, των *Ασκητικών όρων* και άλλων θεολογικών έργων. Αργότερα απήχθη για λογαριασμό του κόμη Ορλώφ προκειμένου να υπηρετήσει ως διερμηνέας του ρωσικού στόλου.

ΚΑΡΑΤΖΑΣ, ΝΙΚΟΛΑΟΣ

1737/39 – 1783/85

Μέγας διερμηνέας (1777-82) και ηγεμόνας της Βλαχίας (1782-83). Υιός του Κωνσταντίνου και ανιψιός του Σκαρλάτου Καρατζά. Μεταφραστής του Βολταίρου, «Δοκίμιον περί τον ηθών και του πνεύματος των εθνών» και των έργων «Ο αιών του Λουδοβίκου ΙΔ΄» και «Ιστορία της συνωμοσίας των Ισπανών κατά της Ενετίας». Ο Γ. Ζαβίρας αναφέρει ότι συνέγραψε «περί των εθίμων της Πόρτας». Επίσης: *Γραμματικής Γαλλικής ακριβής διδασκαλία* (Βιέννη, 1806).

ΚΑΡΑΤΖΑΣ, ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ

Το πρόσωπο αυτό, μέγας ποστέλνικος Γρηγορίου Γκίκα (;), είχε συγγράψει εκτενές κείμενο με τίτλο «Ιδιόχειραι Εφημερίδαι» το οποίο αφηγείτο μια περίοδο των σαράντα πρώτων ετών του ιη΄ αιώνα, το οποίο ωστόσο λανθάνει (;) βλ Papadopoulos Kerameus, *Documente Privitoare la Istoria Romanilor*, Τόμος XIII (Βουκουρέστι, 1909).

ΚΑΡΑΤΖΑΣ, ΙΩΑΝΝΗΣ ΝΙΚΟΛΑΟΥ

1770-1808

[Βειζαδές] Διορίσθηκε διερμηνέας του στόλου το έτος 1802. Το 1808 ανέλαβε καθήκοντα μέγα διερμηνέα αντικαθιστώντας τον συγγενή και ομώνυμό του, Ιωάννη Καρατζά. Η θητεία του όμως διήρκεσε μόλις 2 μήνες, καθώς αρρώστησε από πλευρίτιδα και απεβίωσε σε ηλικία 39 ετών.

Ασχολήθηκε με μεταφράσεις συγγραμμάτων τουρκικών, γαλλικών και ιταλικών, μεταξύ άλλων του Πέτρου Μεταστάσιου και του «Περί ακμής και παρακμής των Ρωμαίων» του Μοντεσκιέ και δύο δραμάτων, τα οποία μετέφρασε στα ελληνικά από τα ιταλικά, του «Δημοφώντα» και «Κλυταιμνήστρας». Υπήρξε αυτοδίδακτος ζωγράφος, κυρίως εκκλησιαστικών εικόνων.

ΚΑΡΑΤΖΑΣ, ΙΩΑΝΝΗΣ

ΚΠ., 1760 - Αθήνα, 1845

Ηγεμόνας της Βλαχίας (1812-18) και μέγας διερμηνέας της Πύλης (1807-8 και 1812). Ήταν γιος του μεγάλου διερμηνέα Γεωργίου και εγγονός του διερμηνέα της ολλανδικής πρεσβείας στην Κωνσταντινούπολη και επίσης μεγάλου διερμηνέα Σκαρλάτου. Κατά τη διάρκεια της ηγεμονίας του ενδιαφέρθηκε για την αναδιοργάνωση της Ηγεμονικής Ακαδημίας Βουκουρεστίου, υπήρξε προστάτης λογίων, ενώ παράλληλα επιτέλεσε σημαντικό νομοθετικό έργο: απευθύνθηκε στον λόγιο και ποιητή Αθανάσιο Χριστόπουλο για τη σύνταξη νομοθετικής συλλογής η οποία εκδόθηκε υπό τον τίτλο *Νομοθεσία του υψηλοτάτου και ευσεβεστάτου αυθέντου και ηγεμόνος πάσης Ουγγροβλαχίας κυρίου Ιωάννου Καρατζά* (Βιέννη, 1818). Ίδρυσε στο Βουκουρέστι το πρώτο μόνιμο θέατρο της Βαλκανικής. Η κόρη του, Ραλλού, υπήρξε μεταφράστρια γαλλικών θεατρικών έργων. Εγκατέλειψε τον ηγεμονικό θρόνο και κατέφυγε στην Πίζα με την οικογένειά του και τον ανιψιό του Αλέξανδρο Μαυροκορδάτο. Εκεί συνδέθηκε με πολλούς Έλληνες, όπως με το μητροπολίτη Ουγγροβλαχίας Ιγνάτιο, καθώς και με φιλελληνικούς και λογοτεχνικούς κύκλους. Κατά την παραμονή του στην Πίζα μετέφρασε έργα του Carlo Goldoni τα οποία εκδώθηκαν υπό τον τίτλο *Αι εκλεκτότεραι κωμωδίαι Καρόλου Γολδίνου* (Ναύπλιο, 1834 και Αθήνα, 1838).

ΚΑΡΑΤΖΑΣ, ΙΩΑΝΝΗΣ

Αθήνα?, 1835-Χάγη, 1894

[Κωνσταντίνος Αλέξανδρος Όθων] Διπλωμάτης της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας, διευθυντής Λυκείου Galatasaray (1879-1880, διετέλεσε μέλος του Συμβουλίου της Επικρατείας (1880-82) και πρέσβης σε Στοκχόλμη και Χάγη. Ήταν ακόμα διδάσκαλος στηνελληνική Σχολή Χαλκηδόνος.

[ΚΑΡΑΤΖΑΣ, ΙΩΑΝΝΗΣ

Λευκωσία, 1767 - Βελιγράδι, 1798

[ο Κύπριος] Θεωρείται ο συγγραφέας του φαναριώτικου λογοτεχνήματος *Έρωτος αποτελέσματα, ήτοι ιστορία ηθικοερωτική με πολιτικά τραγούδια [..]* (Βιέννη, 1792, επανεκδόσεις: Κωνσταντινούπολη, 1798, Βενετία, 1816 κ.α.).]

ΚΑΡΟΛΙΔΗΣ, ΙΟΡΔΑΝΗΣ

Καππαδοκία (Ανδρονίκιο), 1837 –ΚΠ., 1909

[Μεγαλύτερος αδελφός του ιστορικού Παύλου Καρολίδη] Καππαδόκης φιλόλογος και ειδήμων ανατολικών γλωσσών. Σπούδασε στη Σμύρνη, στην Αθήνα και στη Γερμανία και δίδαξε στην Ευαγγελική Σχολή της Σμύρνης (1870-1873), στο λύκειο Galatasaray και στη Θεολογική Σχολή της Χάλκης. Υπήρξε διδάσκαλος του σουλτάνου Μεχμέτ Ε΄ όταν ήταν πρίγκιπας. Επίσης, από το 1895 έως τον θάνατό του μέλος του οθωμανικού συμβουλίου του κράτους. Δημοσίευε εκτενώς (1871-1880) στο περιοδικό του ΕΦΣΚ και έγραψε έμμετρα και πεζά επιγράμματα, καθώς και ωδές στην αρχαία ελληνική, έμμετρη ιστορία του οθωμανικού κράτους και ωδή στα λατινικά προς τον πάπα Λέοντα ΙΓ΄, ενώ συνέβαλε στην μετάφραση της Ιλιάδος στα αραβικά από τον Sulayman al-Bustani.

ΚΑΡΟΛΙΔΗΣ, ΠΑΥΛΟΣ

Καππαδοκία (Ανδρονίκιο), 1849 - Αθήνα, 1930

Καθηγητής ιστορίας στο Πανεπιστήμιο Αθηνών (1893, 1915-1918, 1920-1922), δίδαξε επίσης στην Κωνσταντινούπολη και στη Σμύρνη. Σπούδασε στη Μεγάλη του Γένους Σχολή, στην Ευαγγελική Σχολή και στις Φιλοσοφικές Σχολές Αθηνών, Μονάχου και Στρασβούργου. Χρημάτισε βουλευτής Αϊδινίου στην οθωμανική βουλή (1908-12).

Καππαδοκικά (ΚΠ., τυπ. Ε. Μισαηλίδη, 1874), *Τα Κόμματα και τα ερείπια αυτών* (Αθήνα, 1882). *Η εν Καππαδοκία λαλουμένη Ελληνική διάλεκτος* (1885). *Σημειώσεις τινές επί της Μικρασιατικής Αρίας Ομοφυλίας* (Αθήνα, 1886). *Ιστορία του 19ου αιώνα* 3 τόμοι (Αθήνα, 1892-1903), *Σύγχρονος ιστορία των Ελλήνων και των λοιπών λαών της Ανατολής από το 1891 μέχρι το 1921*, 7 τόμοι (Αθήνα, 1922-29), *Ιστορία της Ελλάδος από της υπό των Οθωμανών αλώσεως της Κωνσταντινουπόλεως μέχρι της βασιλείας Γεωργίου του Α΄* (1925), *Παγκόσμιος Ιστορία μετά εισαγωγής εις τας ιστορικάς εν γένει μελέτας*, 4 τόμοι (1926-30).

ΚΑΡΟΥΣΟΣ, ΝΙΚΟΔΗΜΟΣ

Κεφαλληνία (Αργοστόλι), 1713-Βιέννη?, 1788

Μαθητής του Ιερόθεου Δενδρινού στην Ευαγγελική Σμύρνης, κατέχει την θέση του ιεροκήρυκα της Μ. Εκκλησίας για μία δεκαετία (περ. 1750-1760) και πιθανώς διδάσκει στην Πατριαρχική Ακαδημία.

Λόγοι ψυχωφελείς ήτοι ρομφαία δίστομος (Βιέννη, 1788).

ΚΑΡΥΟΦΥΛΛΗΣ, ΙΩΑΝΝΗΣ

Θράκη (Καρυές), ; - Βουκουρέστι, 1693

[Βυζάντιος] Σχολάρχης της Πατριαρχικής Ακαδημίας (1641-1655) και Μέγας Λογοθέτης της Μεγάλης Εκκλησίας (1676-1691), μαθητής του Κορυδαλλέως. Ασκούσε μεγάλη επιρροή στις θρησκευτικές υποθέσεις της Κωνσταντινούπολης, των Παραδουναβίων, ακόμα και της Ρωσίας. Ο ίδιος έτεινε προς τον καλβινισμό: το 1645 σε χειρόγραφο «τετράδιό» του αρνείτο τη μετουσίωση κατά την Θεία Ευχαριστία, οπότε κατηγορήθηκε ως καλβινίζων από τους πατριάρχες Κωνσταντινουπόλεως και Ιεροσολύμων, αλλά και τον Αλέξανδρο Μαυροκορδάτο. Απειλήθηκε με αφορισμό, οδηγήθηκε σε αποκλήρυξη του έργου του και αργότερα αναχώρησε από την Κωνσταντινούπολη για το περισσότερο ανεκτικό περιβάλλον του Βουκουρεστίου και της αυλής του Κωνσταντίνου Μπρανκοβάνου.

Συγγραφέας χρονογραφίας που δημοσιεύθηκε μετά θάνατον: Π. Ζερλέντης, «Ιω. Καρυοφύλλου Εφημερίδες», *ΔΙΕΕ Γ'* (1889-1891). Ακόμα: *Εγχειρίδιον περί τινών αποριών και λύσεων ή περί εξετάσεως και επιβεβαιώσεως αναγκαίων τινών της Εκκλησίας δογμάτων* (Μονή Συναγώβου 1697), και ανέκδοτα «Ζητήματα και λύσεις θεολογικά», «Συνοπτική έκθεσις περί του μυστηρίου της εξομολογήσεως», κ.ά.

ΚΑΡΥΟΦΥΛΛΗΣ, ΡΑΛΛΗΣ

ΚΠ., ? -1707

[Ραλλάκης] Υιός του Μ. Λογοθέτη, μ. ρήτωρ, εκκλησιάρχης και χαρτοφύλαξ (1697-1701). Ετάφη στο νεκροταφείο της Αγίας Παρασκευής Χάσκιοϊ, τον δε επικήδειο εκφώνησε ο Μακάριος Πάτμου (Καλογεράς).

ΚΑΡΥΔΗΣ, ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ

Σμύρνη, ; - ;

Δημοσιογράφος (*Νέα Σμύρνη*, 1869-1881, *Ευσέβεια*, *Σμύρνη*, *Βυζαντίς*, *Νεολόγος ΚΠόλεως*). Συντελεστής του *Λεξικού Ιστορίας και Γεωγραφίας* μαζί με τον Σ. Βουτυρά.

ΚΑΣΑΠΗΣ, ΘΕΟΔΩΡΟΣ

Καισάρεια, 1835-Κωνσταντινούπολη, 1905 (ή 1897)

[ή Χασάπης;] Ελληνοοθωμανός διανοούμενος, διέμεινε και σπούδασε στο Παρίσι υπό την προστασία του Αλεξάνδρου Dumas (père). Δίδαξε γαλλικά σε σχολεία της Κωνσταντινούπολης και αργότερα στην Αυτοκρατορική Σχολή Πυροβολικού. Εξέδωσε τα σατυρικά έντυπα *Διογένης*, *ÇingiraklıTatar* και *Μώμος*, καθώς και την ημερησία *İstikbal* στην οποία αρθρογραφούσε υπέρ της συνταγματικής μοναρχίας. Φυλακίστηκε και κατέφυγε στο Παρίσι. Αργότερα επέστρεψε στην Κωνσταντινούπολη και διορίστηκε βιβλιοφύλακας των ανακτόρων. Υπήρξε μεταφραστής πολλών γαλλικών μυθιστορημάτων και θεατρικός συγγραφέας.

ΚΑΤΑΡΤΖΗΣ, ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ

ΚΠ., 1730?-Βουκουρέστι, 1807

[Φωτιάδης] «Κύριος εκπρόσωπος του φαναριωτικού διαφωτισμού». Μαθήτευσε σε Κωνσταντινούπολη και Βουκουρέστι υπό τους Ανανία Αντιπάριο, Νικόλαο Βελαρά, Αλέξανδρο Τυρναβίτη, Νεόφυτο Καυσοκαλυβίτη και ιατρό Θεόδωρο, ενώ διδάχθηκε τη γαλλική γλώσσα από τον επιτετραμμένο της πολωνικής πρεσβείας Charles Boscamp-Liasopolski. Υπηρέτησε στην Αυλή της Βλαχίας με τα αξιώματα του λογοθέτη και του κλοτζιάρη (1787). Συνδέεται με μεταρρυθμίσεις στην νομοθεσία και στην εκπαίδευση, όπου υποστήριξε αρχικά την υιοθέτηση απλούστερης, «φυσικής», γλώσσας, ήτοι του «οικιακού ύφους των ευγενών της Κωνσταντινουπόλεως» (Κοδρικάς, *Μελέτη*, κη')· αν και οι αντιδράσεις που συνάντησε για το θέμα τον οδήγησαν στην εγκατάλειψη των ιδεών του.

«Λόγος προτρεπτικός στο Γνώθι σαυτόν και στην κοινή παιδαγωγία του έθνους»· «Λόγος προτρεπτικός στο να κάμουμε δασκάλους στα ρωμαϊκά»·

«Συμβουλή στους νέους πώς να ωφελούνται και να μη βλάπτονται απ' τα βιβλία τα φράγκικα και τα τούρκικα»· «Εγκώμιο του φιλοσόφου, μακαρισμός του ορθόδοξου, ψόγος του άθεου, ταλάνισμα του δεισιδαίμωνος». «Σχέδιο της αγωγής των παιδιών Ρωμηών και Βλάχων»· «Σχέδιο ρωμαϊκής γλώσσας»· «Δικανική τέχνη» κ.ά. στα *Ευρισκόμενα*, εκδ. Κ. Θ. Δημαράς (Αθήνα, 1970). Μετέφρασε επίσης το ιστορικό έργο *La science du gouvernement* του Réal de Courban.

ΚΕΦΑΛΑΣ, ΜΙΧΑΗΛ

Χίος (Καλλιμασιά), ? – ΚΠ., 1918/9

Φιλολόγος, τελευταίος διευθυντής της Ενοριακής Σχολής της Παναγίας (1885-1892) και πρώτος του Ζωγραφείου Γυμνασίου (1893-1901, δίδαξε και τα έτη 1907-1917). Είχε σπουδάσει στη Γερμανία και διδάξει ακόμα ελληνικά και ιστορία στην Θεολογική Σχολή της Χάλκης (1879-1882 και 1902-1904), καθώς και στην Ιερατική Σχολή (Φαναρίου).

ΚΕΧΑΓΙΑ, ΚΑΛΛΙΟΠΗ

Προύσσα, 1839-Αθήνα, 1905

Πρώτη διευθύντρια του Ζαπτείου Παρθεναγωγείου (1875-1888). Από οικογένεια προκρίτων (κεχαγιάδων) της Βιθυνίας, το 1850 εγκαταστάθηκε στην Αθήνα όπου σπούδασε στο Παρθεναγωγείο Χίλλ και στο Αρσάκειο Αθηνών. Μετέβη στην Αγγλία για περαιτέρω σπουδές στο Παρθεναγωγείο Βάλτερ και κατόπιν δίδαξε στη Σχολή Χίλλ, ενώ για ένα διάστημα ταξίδευσε στο εξωτερικό. Το 1867 ίδρυσε (μαζί με την Αικατερίνη Χρηστομάνου Λασκαρίδου και υπό την εποπτεία της Fanny Hill) το Ελληνικό Παρθεναγωγείο. Με την εγκατάστασή της στην Κωνσταντινούπολη και ως διευθύντρια του Ζαπτείου γίνεται μέλος του ΕΦΣΚ, αλλά δεν λείπουν οι προστριβές με λόγιους κύκλους της Πόλης. Επέστρεψε στην Αθήνα το 1890, αφού επισκέφθηκε εκ νέου ευρωπαϊκές χώρες και τις ΗΠΑ. όπου έγινε δεκτή στον Λευκό Οίκο. Το 1898 γίνεται επόπτρια των Αρσακείων.

Δημοσίευσε φιλολογικές μελέτες, ταξιδιωτικές εντυπώσεις, έργα περί γυναικών και έργα παιδαγωγικής: *Παιδαγωγικά μελέται* (ΚΠ., τυπ. Βουτυρά, 1880), *Παιδαγωγικόν εγκώλιον προς τας αποφοιτώσας Ζαππίδας* (ΚΠ., τυπ.

Βουτυρά, 1880), «The Orient», Th. Stanton, *The woman question in Europe. A Series of original essays* (Νέα Υόρκη, 1884). «Η Αντιγόνη του Σοφοκλέους», *Ποικίλη Στοά* (1886), «Το εις Αμερικὴν ταξιδιόν μου», *Ποικίλη Στοά* (1894).

ΚΗΠΟΥΡΙΔΗΣ, ΙΩΑΝΝΗΣ ΑΝΤ.

ΚΠ., περ. 1850; - ;

Νομικός, δικαστικός υπάλληλος εν Τουρκία. Απόφοιτος της Μεγάλης του Γένους Σχολής (1869, οπότε έγραψε ως τελειοδιδάκτος βιογραφία Κωνσταντίνου Ευθυβούλου) και της Νομικής Αθηνών. Περί το 1877 συνεργαζόταν με την αθηναϊκή *Εφημερίδα των συζητήσεων*, ενώ κατά την δεκαετία του 1880 συνέγραφε σε διάφορα έντυπα της Κωνσταντινουπόλεως (*Ημερολόγιον της Ανατολής, Νεολόγος*).

«Η τελευταία τριακονταετία (1850-1880) και ο ελληνικός Μεσαίων (323-1830)», *Δελτίον της Εταιρείας Μεσαιωνικών Ερευνών* 1 (ΚΠ, 1880).

ΚΛΕΟΒΟΥΛΟΣ, ΕΥΣΤΑΘΙΟΣ βλ. Ευστάθιος [Κλεόβουλος], μητροπολίτης Καισαρείας

ΚΛΕΟΒΟΥΛΟΣ, ΜΙΧΑΗΛ, βλ. Μιχαήλ [Κλεόβουλος], μητροπολίτης Σάρδεων

ΚΛΕΟΠΑΣ, ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ

ΚΠ., 1816-1861

Αρχιμανδρίτης του Παναγίου Τάφου και καθηγητής θεολογίας στα Ιεροσόλυμα (1849-1856) όπου διετέλεσε διευθυντής την Σχολή του Σταυρού (1855-1856). Καθηγητής στο Πανεπιστήμιο Αθηνών (1856-1857). Κατά τα έτη 1839-1842 σπούδασε στην Πατριαρχική Σχολή της Ξηροκρήνης. Κατόπιν φοίτησε στο Πανεπιστήμιο Αθηνών και στα Πανεπιστήμια της Λειψίας και του Βερολίνου (1845-1848). Η ασθενής του υγεία δεν του επέτρεψε να διδάξει στην Αθήνα. Επέστρεψε στην Κωνσταντινούπολη όπου διέμεινε στο Μετόχιο του Παναγίου Τάφου και ετάφη στη Χάλκη. Το συγγραφικό του έργο υπήρξε περισσότερο εκτενές και περιλαμβάνει πολλά δημοσιεύματα στο περιοδικό *Εκκλησιαστικός Κήρυξ* το οποίο εξέδιδε με τον Κ. Κοντογόνη.

Επίκρισις χωρίων τινών εκ του προ των Ο' ερμηνευτών της Παλαιάς Διαθήκης σθγγράμματος του Κωνσταντίνου Οικονόμου (Λειψία, 1846). *Του εν Αγίους Πατρός ημών Αρχιεπισκόπου Κυρίλλου Ιεροσολύμων Τα σωζόμενα [...]* σημειώσεσί τε κριτικαίς και ερμηνευτικαίς πλουτισθέντα, 2 τόμοι (Ιεροσόλυμα, 1867-1868).

ΚΟΔΡΙΚΑΣ, ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ

Αθήνα, 1750/1762 - Παρίσι, 1827

Το 1778 μετέβη στην Κωνσταντινούπολη προς επαγγελματική αποκατάσταση. Έγινε γραμματέας του Πατριάρχη Ιεροσολύμων και καγγελάριος του μ. διερμηνέα Μιχαήλ Σούτσου, τον οποίο ακολούθησε στη Βλαχία, όταν διορίστηκε ηγεμόνας το 1783 (ή το 1790). Μαθήτευσε στο Βουκουρέστι κοντά στον Λάμπρο Φωτιάδη και τον Δημήτριο Καταρτζή. Το 1797 διορίζεται στην οθωμανική πρεσβεία στο Παρίσι και μετά το 1802, διερμηνέας του γαλλικού υπουργείου εξωτερικών. Σχετίζεται με λογίους: d' Hauterive, Villoison, Bast, Μηνωίδη, συγγράφει στα γαλλικά, υποστηρίζει την λόγια γλώσσα των Φαναριωτών και της Μ. Εκκλησίας, και έρχεται ως γνωστόν σε σύγκρουση με τον Αδαμάντιο Κοραή.

Ομιλίας περί πληθούς κόσμων του κυρίου Φοντενέλ[...] μεταφρασθείσαι[...] και υποσημειωθείσαι [...] (Βιέννη, τυπ. Βεντότη, 1794). *Μελέτη της κοινής ελληνικής διαλέκτου* (Παρίσι, τυπ. Εβεράρτου, 1818). *Εφημερίδες 1787 - 1797*. Πρόλογος: Κ. Θ. Δημαράς, επιμ. Α. Αγγέλου (Αθήνα, Εστία, 1963).

ΚΟΚΚΙΝΑΚΗΣ, ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΣ

Βιθυνία (Κίος), 1798 – ΚΠ., 1903

Δίδαξε κατά τα έτη 1824-1827 στην πατρίδα του σε κατώτερο επίπεδο, πριν μεταβεί στην Μεγάλη του Γένους Σχολή προς μείζονα παιδευσιν υπό του Σαμουήλ Κυπρίου και Λογάδου. Αργότερα δίδαξε στην ελληνική σχολή της ενορίας του Αγίου Νικολάου Τζιβαλίου και εσχολάρχει στα Ταταύλα (1840-1841). Ο Γεδεών αναφέρει πως τον εγνώρισε διδάσκαλο εν τω Αγιοταφικώ παρθENAγωγείω του Φαναρίου, κατά τα 1869-1874 και πως διήνυσε σχεδόν εξήντα έτη στην διδασκαλία των ελληνικών, απεβίωσε δε εκατοντούτης περίπου.

Εξέξωσε «μετά σημειώσεων αξιαναγνώστων» τους τρεις Ολυθιακούς του Δημοσθένους μετά σημειώσεων (εν ΚΠολει, 1875/6).

ΚΟΚΚΟΣ, ΦΡΑΓΚΙΣΚΟΣ

Νάξος, 1565-1570 – ΚΠ., ?

Αρχιδάσκαλος της Πατριαρχικής Ακαδημίας (1603), διερμηνευτής της Μ. Εκκλησίας (1603-1607). «Μαθητής πιστός του Ελληνικού Κολλεγίου της Ρώμης».

Επιστολές τους προς λογίους άνδρες του ιστ΄και ιζ΄ αιώνα (Διονύσιο Ηρακλείας, Γαβριήλ Σεβήρο, Ιωάννη Ματθαίο Βουστρώνιο, Διονύσιο Κατηλιανό, Συμεών Καβασίλα) δημοσίευσε στο Επιστολάριο του ο Θεόφιλος Κορυδαλλεύς (εν Άλλη της Σαξονίας, 1768), και αργότερα ο Σοφοκλής Κ. Οικονόμος.

ΚΟΜΝΗΝΟΣ, ΙΕΡΟΘΕΟΣ (ΙΩΑΝΝΗΣ), βλ. Ιερόθεος [Κομνηνός], μητροπολίτης Δρύστρας

ΚΟΜΝΗΝΟΣ, ΠΑΝΤΟΛΕΩΝ

Βάρνα, 1867–ΚΠ., 1923

Καθηγητής της Θεολογικής Σχολής και της Εμπορικής Σχολής Χάλκης (1896-1923) όπου δίδαξε εβραϊκή αρχαιολογία, απολογητική, δογματική, ελληνικά, ελληνική και ρωμαϊκή ιστορία και σλαυωνικά. Σπούδασε στην Ευαγγελική Σχολή Σμύρνης και στην Ιερατική Σχολή Φαναρίου. Ολοκλήρωσε τις θεολογικές σπουδές του στην Ακαδημία της Πετρούπολεως (απόφ. 1896). Κάτοχος της γαλλικής, της ρωσικής, της αγγλικής και της γερμανικής γλώσσας. *Ερμηνεία εις τα Πέντε (ΙΒ΄- ΙΣΤ΄) τελευταία κεφάλαια της προς Ρωμαίους Επιστολής του Απ. Παύλου* (ΚΠ., 1911). *Ερμηνεία εις την επί του όρους ομιλίαν του Κυρίου* (ΚΠ., 1911), «Ορθόδοξος Ανατολική και Ρωσική Εκκλησία», *ΕΑ* 32 (1912), 141-2, *Ερμηνεία εις τας Παραβολάς του Κυρίου* (ΚΠ., 1913), «Συμβολή εις την ιστορίαν των Σχολών ημών και διδασκάλων», *ΕΑ* 33 (1913), 459-461, «Η Αγγλικανική Εκκλησία», *Αναγέννησις* 1 (1919), 56-9, «Η ανάγκη ενότητος και συνεργασίας παρά τοις Προτεστάνταις»,

Λογιοσύνη της Κωνσταντινούπολης

Αναγέννησις 1 (1919), 116-7, «Το Ζήτημα της μορφώσεως του κλήρου, *Αναγέννησις* 1 (1920), 180-3, «Εν σχέσει προς την ένωσιν μετά της Αγγλικανικής Εκκλησίας», *Αναγέννησις* 2 (1920), 33-5, «Το διδακτικόν μας σύστημα και τα θρησκευτικά», *Αναγέννησις* 2 (1921), 328-332, *Αι Αγγλικανικαί Χειροτονίαι* (ΚΠ., 1921). *Ερμηνεία εις το κατά Ιωάννην Άγιον Ευαγγέλιον*, 2 τ. (ΚΠ., 1922, 1927). *Χριστιανική Απολογιστική* (επίμ. Μητροπολίτου Κασσανδρείας Καλλινίκου Γ. Χαραλαμπάκη, Θεσ/νίκη, 1957).

ΚΟΜΝΗΝΟΣ ΥΨΗΛΑΝΤΗΣ, ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ, βλ. Υψηλάντης Κομνηνός, Αθανάσιος

ΚΟΝΤΗΣ, ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΒΟΥΘΡΩΝΤΕΥΣ

Ιωάννινα, μετά τα μέσα του ιζ΄-Αδριανούπολη?

[Βουθρωντής] Φοίτησε στην σχολή Γκιούνμα υπό τους Βησσαρίωνα και Γεώργιο Σουγδουρή. Σχολάρχης στην Αδριανούπολη, κατά τις αρχές του ιη΄ αιώνα (1714-1725).

ΚΟΝΤΕΙΔΗΣ, ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ, αρχιμαδρίτης

1677-1737

Άρχων Ρήτωρ της Μεγάλης Εκκλησίας. Διδάσκαλος της ελληνικής γλώσσας στην εν Μοσχα Ακαδημία. Κατά διαταγή της Αικατερίνης Α΄ μετέφρασε την Αγία Γραφή στα ρωσικά.

ΚΟΠΑΣΗΣ, ΑΝΔΡΕΑΣ

Κρήτη, 1856-Σάμος, 1912

[Ανδρουλιδάκης] Ηγεμών Σάμου (1907-1912) και πρότερον (από το 1888) μέλος του Συμβουλίου του Κράτους, και κρατικός υπάλληλος στην Κρήτη. Μέλος ΕΦΣΚ και πρόεδρος της αρχαιολογικής του επιτροπής. Συνέγραψε πραγματεία για το σύστημα φορολόγησης της οθωμανικής αυτοκρατορίας κατά τους πρώτους αιώνες καθώς και άλλα ιστορικού χαρακτήρα έργα: *Γενικαί γνώσεις περί Χριστιανικής Αρχαιολογίας* (ΚΠ., 1899).

ΚΟΡΕΣΣΙΟΣ, ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ

Διευθυντής Πατριαρχικής Τυπογραφίας, 1814-1820. Μαζί με τον Αλέξανδρο Αργυράμμο ήταν οι πρώτοι ιδιώτες που από το 1815 ανέλαβαν με υπεργολαβία τις εκδόσεις του Πατριαρχικού Τυπογραφείου: Ελληνικόν Τυπογραφείον εν τοις Πατριαρχείοις, με τα αρχικά ΑΚ. Σημαντικότερο έργο που ανέλαβαν ήταν η έκδοση της *Κιβωτού* από την οποία τυπώθηκε μόνο ο πρώτος τόμος λόγω δυσβάσταχτων εξόδων. Τυπώθηκαν ακόμα λειτουργικά βιβλία, γραμματικές, λεξικά, αλφαβητάρια, καθώς και προτεσταντικά έντυπα υπό την επίβλεψη του Ιλαρίωνα Σιναιίτη (*Το ελληνικό βιβλίο, 1476-1830*, 292).

ΚΟΡΝΗΛΙΟΣ, ΙΩΑΣΑΦ

Ζάκυνθος, 1728-ΚΠ.?-1792

Αρχιμανδρίτης, ιεροκήρυξ της Μ. Εκκλησίας επί πατριαρχίας Σαμουήλ Χαντζερή. Οι από άμβωνος και εις κηδείες ομιλίες του (εκφώνησε τους επικήδειους λόγους επιφανών Ελλήνων: του ηγεμόνα Καλλιμάχη, του μητροπολίτη Νικηφόρου Νικομηδείας, του αρχιδιάκονου του Πατριαρχείου Κωνσταντίνου Σιγούρου, του γραμματέα του Πατριαρχείου επί Σαμουήλ Χαντζερή Αντωνίου Σιφναίου, του Γεωργίου Σταυράκογλου, του ιατρού και ποιητή Ιακώβου Ρίζου Μανέ κ. ά.) εκδόθηκαν σε δύο ογκώδεις τόμους: *Λόγοι ηθικοί, πανηγυρικοί και επιτάφιοι* (Βενετία, 1788).

ΚΟΣΜΑΣ Γ', πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως

Βιθυνία (Χρυσόπολη) ή Χαλκηδόνα (ΚΠ.), ; - Αλεξάνδρεια, 1738 ή 1746

[Βυζάντιος] Αρχιεπίσκοπος Σινά (1703), Οικουμενικός Πατριάρχης (1714-1716) και Αλεξανδρείας (1723-1736;). Διδάσκαλος και ιεροκήρυξ στη Μ. Σινά, πιθανώς edίδαξε στην Πατριαρχική Ακαδημία (όπου και ο ίδιος σπούδασε) και ήταν διδάσκαλος του Μανουήλ Υψηλάντη, ο οποίος ενήργησε για την εκλογή του στον πατριαρχικό θρόνο. Υπήρξε συγγραφεύς έργων φιλοσοφικού περιεχομένου και γραμματικής, τα οποία αποτίθενται σε κώδικες της βιβλιοθήκης του Πατριαρχείου Αλεξανδρείας εν Καίρω.

ΚΟΣΜΑΣ, μητροπολίτης Βιζύης

ΚΠ., ?- Χίος, 1839

Χρημάτισε πρωτοσύγκελος του μητροπολίτη Ηρακλείας Μελετίου. Διετέλεσε μητροπολίτης Προικονήσου, Βιζύης και Χίου.

Επιστολαί επτά λόγου άξιαι, εκδ. Μ. Γεδεών (Αθήνα, τυπ. Σακελλαρίου, 1928).

[ΚΟΥΜΑΝΟΥΔΗΣ, ΣΤΕΦΑΝΟΣ

Αδριανούπολη, 1818-Αθήνα, 1899

Καθηγητής λατινικής λογοτεχνίας του Πανεπιστημίου Αθηνών.

Συναγωγή λέξεων αθησαυρίστων εν τοις ελληνικοίς λεξικοίς (Αθήνα, τυπ. Α. Κορομηλά, 1883).]

ΚΟΥΜΑΣ, ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ

Λάρισα, 1777-Τεργέστη, 1836

Διδάσκαλος φυσικοχημείας, ελληνικών και μαθηματικών σε Θεσσαλία (1798-1804), Σμύρνη (1808-1814, 1815-17), Κωνσταντινούπολη (Σχολή της Ξηροκρήνης, 1814-15) και Τεργέστη, ιδρυτής Φιλολογικού Γυμνασίου Σμύρνης (1810). Μαθητής του Ιωάννη Πέζαρου σε σχολή του Τυρνάβου (1790-96), διέμεινε επίσης επί μακρόν στη Βιέννη, όπου σπούδασε, εξοικειώθηκε με την καντιανή φιλοσοφία και εξέδωσε πολλά έργα, μεταφράσεις εγχειριδίων αλλά και πρωτότυπα.

Σύνταγμα φιλοσοφίας. 4 τόμοι (Βιέννη, 1818, 1819). *Ιστορία των ανθρωπίνων πράξεων από των αρχαιοτάτων χρόνων εως των ημερών μας. Εκ παλαιών απανθισθείσαι και τα νεώτερα εξ αρίστων Γερμανών ιστοριογράφων ελευθέρως μεταφρασθείσαι*. 12 τόμοι (Βιέννη, 1830-32).

ΚΡΙΤΙΑΣ, ΝΙΚΟΛΑΟΣ

Προύσα, περ. 1690-ΚΠ, 1767

Γραμματέας των Πατριαρχείων (από 1710), διδάσκαλος γραμματικών και φιλοσοφικών (από 1720), σχολάρχης της Πατριαρχικής Σχολής στα μέσα του δεκάτου ογδόου αιώνα (1752-1759) και γενικώς σημαίνον πρόσωπο της ΚΠολεως (Λογοθέτης, Μέγας Εκκλησιάρχης: «στόμα της Συνόδου», Ύπατος

των Φιλοσόφων, Έξαρχος Κερασούντος, Άκοβας, μονών Παροναξίας, Καπί κεχαγιάς στην Κωνσταντινούπολη του ηγεμόνα Μολδαβίας Ιωάννου υιού Νικολάου Μαυροκορδάτου), συνεργάστηκε στενά με τον Πατριάρχη Νεόφυτο ΣΤ΄, αλλά και τους Παΐσιο Β΄ και Καλλίνικο από Προϊλάβου, αλλά υπέστη διώξεις επειδή εναντιώθηκε στο δόγμα του αναβαπτισμού όπως αυτό προωθήθηκε από τον πατριάρχη Κύριλλο Ε΄, εξελισσόμενο σε έριδα που δίχασε την Κωνσταντινούπολη στα μέσα του 17ου αιώνα.

Μεγάλο τμήμα του έργου του δεν σώθηκε. Αναφέρεται ότι ο οίκος και η βιβλιοθήκη του καταστράφηκαν (μεταξύ 1763 και 1767) από πυρκαγιά. Μαρτυρώνται: εξήγησις από το λατινικόν (Κορδερίου) του βιβλίου του αγίου Διονυσίου του Αρεοπαγίτου. Μεταγλώττιση της Λογικής του Κορυδαλλέα στα αραβικά, μετάφραση στα νέα ελληνικά *Διόπτρας* Αριστοτέλους, κ.ά. Σώζονται «Θέματα εις την Γραμματικήν του εξ Απορρήτων», «Τόμος εν τη Βασιλίδι των πόλεων κατά του παρανόμως κηρυχθέντος Αναστασίου υπό του κακο-Αυξεντίου, κη΄ Απριλίου 1775» (κώδικας 215 Βιβλιοθήκης της Βουλής) κ.ά.

ΚΥΜΙΝΗΤΗΣ, ΣΕΒΑΣΤΟΣ

Τραπεζούντα (Κύμινα), 1622 ή 1630-Βουκουρέστι, 1714?

Διδάσκαλος και σχολάρχης της Πατριαρχικής Ακαδημίας, εκ των συνεχιστών, μετά το 1672, του Αλεξάνδρου Μαυροκορδάτου. Στην Κωνσταντινούπολη ήλθε σε νεαρή ηλικία και υπήρξε μαθητής του Θεοφίλου Κορυδαλλέως και του Ιωάννου Καρυοφύλλη. Κατόπιν στάσεως των μαθητών της Πατριαρχικής Ακαδημίας εναντίον του επέστρεψε στην Τραπεζούντα, για να ιδρύσει το Φροντιστήριον, όπου δίδαξε από το 1681 έως το 1689. Κατόπιν μετέβη στην ηγεμονική σχολή του Βουκουρεστίου, αφού προσκλήθηκε από τον Κωνσταντίνο Μπρανκοβάνο.

Επιδόθηκε μεταξύ άλλων στην παράφραση-απόδοση στα νεοελληνικά κειμένων της ελληνικής αρχαίας και πατερικής γραμματείας, βλ. Παπαδόπουλος-Κεραμεύς, *Documente Privitoare La Istoria Romanilor* (Βουκουρέστι, 1909), σ. ιε΄ επ. (άνω των εκατό έργων). *Δογματική Διδασκαλία της αγιωτάτης ανατολικής και καθολικής Εκκλησίας* (Βουκουρέστι, 1703).

ΚΥΠΡΙΑΝΟΣ, πατριάρχης Αλεξανδρείας

Κύπρος, 1723; – Αλεξάνδρεια;, 1783

[ο Κύπριος] Ιεροδιάκονος, διδάσκαλος της λογικής και της θεολογίας στην Αθωνιάδα την περίοδο της σχολαρχίας του Ευγενίου Βουλγάρεως, καθώς και στην Πατριαρχική Ακαδημία. Είχε σπουδάσει στην Πατριάδα Σχολή και στην Μαρουτσαία Ιωαννίνων υπό τον Ευγένιο. Το 1766 εξελέγη Πατριάρχης Αλεξανδρείας. Κατά την πατριαρχία του (1766-1783) ανασύστησε την Ελληνική Σχολή του Καΐρου (1775), διορίζοντας σχολάρχη τον Κερκυραίο λόγιο ιερομόναχο Γεράσιμο, και ίδρυσε άλλα σχολεία συμβάλλοντας στην αναβίωση των ελληνικών γραμμάτων στην Αίγυπτο. Ασχολήθηκε με την επίλυση του Σιναϊτικού ζητήματος. Μνημονεύεται στον *Λόγιο Ερμή* (1812) ως συντάκτης «Ιστορίας Εκκλησιαστικής», η οποία παρέμεινε ανέκδοτη.

ΚΥΡΙΑΚΙΔΗΣ, ΕΠΑΜΕΙΝΩΝΔΑΣ Θ.

ΚΠ., 1868 - Αθήνα, 1916

Φυσικομαθηματικός και βιογράφος των λογίων της Τραπεζούντας, υιός του καθηγητή της Θεολογικής Σχολής Χάλκης Θεοδώρου Κυριακίδη. Σπούδασε στο Τμήμα Φυσικών Επιστημών του Πανεπιστημίου Αθηνών ενώ παράλληλα εργαζόταν στην εφημερίδα *Ακρόπολη*. Ολοκλήρωσε της σπουδές του στην Γερμανία και την Ελβετία, όπου ειδικεύτηκε στην ηλεκτρολογία. Καθηγητής φυσικομαθηματικών στο Φροντιστήριο Τραπεζούντος (1892-1898) και υφηγητής ηλεκτρολογίας στο Πανεπιστήμιο Αθηνών. Μέλος του ΕΦΚΣ, του «Παρνασσού» και από το 1910 πρόεδρος του «Συλλόγου Μικρασιατών Ανατολή».

Εγχειρίδιο μαθηματικών (ΚΠ., 1902), *Δυναμικά μαγνητικά γραμμάι* (Αθήνα, 1902). *Βιογραφίαι των εκ Τραπεζούντος και της περί αυτήν χώρας από της αλώσεως μέχρις ημών ακμασάντων λογίων, μετά σχεδιάσματος ιστορικού περί του Ελληνικού Φροντιστηρίου των Τραπεζουντίων* (Αθήνα, 1897). *Ιστορία της παρά Τραπεζούντα ιεράς μονής της υπεραγίας Θεοτόκου της Σουμελά* (Αθήνα, 1898).

ΚΥΡΙΑΚΙΔΗΣ, ΕΠΑΜΕΙΝΩΝΔΑΣ Κ.

ΚΠ., 1861-1939

Κατατάσσεται στους δημοσιογράφους. Σπούδασε νομικά στο Πανεπιστήμιο Αθηνών. Εργάστηκε ως αρχισυντάκτης του *Νεολόγου* και της *Κωνσταντινουπόλεως* (1884-1887), εκδότης της εφημερίδας *Επιθεώρησις* (1887-1890), ανταποκριτής αθηναϊκών εφημερίδων στην Κωνσταντινούπολη. Ωστόσο συνέγραψε και ιστορικά έργα: *Ιστορία του Σύγχρονου Ελληνισμού από της ιδρύσεως του βασιλείου της Ελλάδος μεχρι των ημερών μας 1832-1892* (Αθήνα, 1892). *Δεκάτη ενάτη εκατονταετηρίς* και τα μυθιστορήματα *Ελπινίκη ή Ηθογραφία Κωνσταντινουπόλεως* (1893), *Απόκρυφα του Πέραν* (1889), *Η νύφη του Βοσπόρου* (1890), *Αι δύο καρδίαι* (1893)· *Υπό τας πεύκας* (1898).

ΚΥΡΙΑΚΙΔΗΣ, ΘΕΟΔΩΡΟΣ

Τραπεζούντα, 1831?-Κωνσταντινούπολη, 1878

Διδάσκαλος και συγγραφέας. Φοίτησε στο Φροντιστήριο Τραπεζούντος, σε γυμνάσιο των Αθηνών και για ένα έτος στη Φιλοσοφική Σχολή του Πανεπιστημίου Αθηνών (1849). Δίδαξε στο ελληνικό σχολείο Κερασούντος, στο Φροντιστήριο Τραπεζούντος και στη Θεολογική Σχολή Χάλκης, όπου συνέταξε κατάλογο της βιβλιοθήκης. Από την Χάλκη αποχώρησε το 1862, αλλά συνέχισε να διδάσκει μαθηματικά σε διάφορα εκπαιδευτήρια της Κωνσταντινουπόλεως. Συνιδρυτής της *Επταλόφου*, όπου και αρθρογραφούσε, άρθρα του δημοσιεύθηκαν επίσης στον *Νεολόγο* και στο ημερολόγιο *Ο χρόνος*.

Βίος Θεοδώρου Στουδίτου (ΚΠ., 1872).

ΚΥΡΙΑΚΟΠΟΥΛΟΣ, ΕΤΕΟΚΛΗΣ

Δημοσιογράφος, διευθυντής του εντύπου *Phare du Bosphore*, μέλος ΕΦΣΚ (1872). Το 1892 εξέδωσε στο Κάιρο την γαλλόφωνη εφημερίδα *Progres*.

ΚΥΡΙΛΛΟΣ Ε΄ [ΚΑΡΑΚΑΛΛΟΣ], πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως

Πελοπόννησος (Δημητσάνα), τέλη 17^{ου} αι.-Άγιο Όρος, 1775

Μητροπολίτης Μελενίκου (1737-1745) και αργότερα Νικομηδείας (1745-1748).

Οικουμενικός Πατριάρχης (1748-1751 και 1752-1757). Σπούδασε στις σχολές Δημητσάνας και Πάτμου, «ανήρ ελλόγιμος και φιλόσοφος καθιδρύσας εν τω του Άθωνος Όρει των Μουσών Γυμνάσιον».

ΚΥΡΙΛΛΟΣ ΣΤ΄, πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως

Αδριανούπολη, 1775-Αδριανούπολη, 17/18 Απριλίου 1821

[Σερμπετζόγλου, οι γονείς του κατάγονταν από την Καισάρεια] Μητροπολίτης Ικονίου (1803-1810), Αδριανουπόλεως (1810-1813) και Οικουμενικός Πατριάρχης (1813-1818). Εθνομάρτυρας. Φοίτησε στην σχολή της Αδριανούπολης υπό τον Ιερόθεο εκ Σμύρνης (Δενδρινό?), όπου ο μητροπολίτης Καλλίνικος τον χειροτόνησε διάκονο και σύντομα αρχιγραμματέα του. Χρημάτισε αρχιδιάκονος του Γαβριήλ Εφέσου. Όταν δε ο Καλλίνικος έγινε Οικουμενικός Πατριάρχης, τον κάλεσε στην Πόλη ως Αρχιδιάκονο της Μεγάλης Εκκλησίας.

Ιερογραφική Αρμονία εκ διαφόρων εμμέτρων πονημάτων (ΚΠ., 1802). *Πίναξ χωρογραφικός της μεγάλης αρχισατραπίας του Ικονίου* (Βιέννη, 1812. Κατά τον Τανταλίδη ο πίναξ χαλκογραφήθηκε στη Βιέννη το 1808). *Ιστορική περιγραφή του εν Βιέννη προεκδοθέντος χωρογραφικού πίνακος της Μεγάλης Αρχισατραπίας του Ικονίου* (ΚΠ., Πατριαρχικό Τυπογραφείο, 1815). «Ομιλίας ανέκδοτοι», βλ. Η. Τανταλίδου, Βίος Στεφάνου Καραθεοδωρή, σ. 31-31.

ΚΥΡΙΛΛΟΣ Β΄, πατριάρχης Ιεροσολύμων

Σάμος, 1792 - Κωνσταντινούπολη, 1877

[Κρητικού] Αρχιεπίσκοπος Σεβαστείας (1828) και Μητροπολίτης Λύδης (1838).

Κατά την πατριαρχία του (1845-1872) ίδρυσε εκπαιδευτήρια, οργάνωσε τυπογραφείο και συνέστησε την θεολογική σχολή του Τιμίου Σταυρού (1855).

Στην Κωνσταντινούπολη ίδρυσε το αγιοταφικό παρθεναγωγείο (1855) στο εκεί μετόχιο του Παναγίου Τάφου καθώς και ορφανοτροφείο στο Φανάρι.

Καθαιρέθηκε όταν δεν αντιτάχθηκε στην κήρυξη της Βουλγαρικής Εκκλησίας ως σχηματικής κατά το βουλγαρικό ζήτημα (1872).

ΚΥΡΙΛΛΟΣ Α΄, αρχιεπίσκοπος Σινά

Κρήτη (Χάνδακας), αρχές ΙΗ΄ αι.-Ιάσιο, 1790

Αρχιεπίσκοπος Σινά και Ραϊθού (1759-1790), θείος του Κωνσταντίου Α΄, ανέλαβε την μόρφωσή του. Εξασκούσε μεγάλη επιρροή στην Κωνσταντινούπολη κατά τον ύστερο ιη΄ αιώνα.

Ακολουθία ιερομάρτυρος Ιανουαρίου.. (Ενετίησι, 1776).

ΚΩΝΣΤΑΝΤΑΣ, ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ

Ιωάννινα, περ. 1800-ΚΠ. περ. 1875

Γιός ευπατρίδου εξ Ιωαννίνων Γεωργίου Κωνσταντά, σπούδασε σε σχολές των Ιωαννίνων και της Οδησσού. Οικοδιδάσκαλος ήδη προ του 1830 στην Οδησσό και περ. από το 1850 στην Κωνσταντινούπολη όπου απεβίωσε πάμπωχος.

Εξέδωσε την *Εκάβη* του Ευριπίδη (Οδησσός, 1831) και σύμφωνα με τον Γεδεών εν ΚΠόλει τα *Περίεργα ιστορικά, φυσικά και ηθικά της Σινικής Αυτοκρατορίας*, έργο μεταφρασμένο από τα γαλλικά (1841).

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΗΣ, ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ, πασάς

?-ΚΠ. (Χαλκηδόνα), 1890

Εκ των σπουδαιότερων Ελληνο-οθωμανών λογίων του ιθ΄ αιώνα. Δικαστής, διοικητικός υπάλληλος στην Θεσσαλονίκη, επόπτης των ελληνικών σχολείων της Πόλης και μέλος ΕΦΣΚ (1872). Ήταν μαθητής του Φωτιάδη πασά στο Μεταφραστικό Γραφείο της Κωνσταντινούπολης (Terceme Odasi) και αναφέρεται ως προστατευόμενος του βεζίρη Σαφβέτ (Safvet pasha).

Απέδωσε στα οθωμανικά το έργο του Κριτοβούλου ιμβρίου, ενώ στην ίδια γλώσσα συνέγραψε ιστορία της αρχαίας Ελλάδος βασιζόμενος σε πρωτογενείς πηγές: *Tarih-i Yunan-i kadim* (ΚΠ., 1869). Ακόμα: *Λεξικόν Αραβο-Περσο-Τουρκο-ελληνικόν* (ΚΠ., τυπ. Ι. Βρετού, 1873). *Οθωμανική*

Λογιοσύνη της Κωνσταντινούπολης

Χρηστομάθεια. Συλλογή των εκλεκτοτέρων τεμαχίων των αρίστων Οθωμανών συγγραφέων (ΚΠ., 1871, β' έκδ. ? 1874), *Οθωμανική Γραμματική* (ΚΠ., 1874).

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΗΣ, ΓΕΩΡΓΙΟΣ

ΚΠ., 1810-1882

[Χατζή Κωνσταντινίδης] Εισπράκτωρ και γραμματέας του Αγιοταφικού Μετοχίου Κωνσταντινουπόλεως, εργάστηκε επί μακρόν στην υπηρεσία του Πατριαρχείου Ιεροσολύμων στην οθωμανική πρωτεύουσα. Σπούδασε στην Πατριαρχική Ακαδημία υπό τον Σαμουήλ Κύπριον προ του 1830. Διαρρύθμιζε περιουσιακά θέματα (ενοικιάσεις και υπενοικιάσεις γαιών) του Παναγίου Τάφου στη Ρουμανία, όθεν απέκτησε αξιόλογη περιουσία, μεταξύ άλλων το από 1880 οίκημα της ελληνικής πρεσβείας στην Κωνσταντινούπολη όπου το 1861 συνήλθαν οι πρώτες συνεδριάσεις τους ΕΦΣΚ. Το 1881 εξελέγη μέλος του πατριαρχικού μικτού συμβουλίου. Σύμφωνα με τον Μ. Γεδεών (*Πατριαρχικής ιστορίας μνημεία Α'*, 4), ήταν γνώστης της μεσαιωνικής ιστορίας και είχε συνδράμει στο έργο τους τον Ανδρόνικο Δημητρακόπουλο και τον Κωνσταντίνο Σάθα, του οποίου εξέδωσε το *Σχεδιάσμα περί Ιερεμίου Β'* (Αθήνα, 1870). Είχε επίσης συνδράμει οικονομικά στην έκδοση *Των μετά την Άλωσιν του Κομνηνού Υψηλάντη*.

Διατριβή περί των αληθών αιτίων της κορυφώσεως των χρεών του κοινού του Παναγίου Τάφου (ΚΠ., 1834/Μόσχα, 1835;). «Ιστορικός εν επιτομή Πίναξ των από του 1821 έτους πατριαρχουσάντων εν Κωνσταντινουπόλει», εκδ. Μ. Γεδεών, *Πατριαρχικής ιστορίας μνημεία Α'* (Αθήνα, 1922).

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΗΣ, ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ, αρχιμανδρίτης Οικουμενικού Θρόνου

Θράκη (Γανοχώρια), 1850-1918

Μέγας ιεροκήρυξ του Οικουμενικού Πατριαρχείου (1895-1918), αρχισυντάκτης της *Εκκλησιαστικής Αλήθειας* (1892) όπου και δημοσίευσε διατριβές του. Σπούδασε στη Θεολογική Σχολή της Χάλκης και στην Γερμανία (1879-1884).

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΗΣ, ΜΙΧΑΗΛ

Εκ Κυζίκου. Καθηγητής των ελληνικών γραμμάτων σε σχολές της Αν. Θράκης (Σκοπός, 1862-69) και του Λονδίνου. Επιμελητής και εκδότης της ελληνικής

έκδοσης του *Λεξικού της ελληνικής γλώσσας* των H. G. Liddell και R. Scott (Αθήνα, 1904).

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Ε΄ [ΒΑΛΙΑΔΗΣ], πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως

Χίος (Βέσσα), 1833-Χάλκη, 1914

Σπούδασε στην Θεολογική Σχολή της Χάλκης (1852-1857). Αφού εμβάθυνε στις βιβλικές σπουδές στην Ευρώπη, υπηρέτησε ως πατριαρχικός γραμματέας και εξελέγη μητροπολίτης Μυτιλήνης (1876-1893) και κατόπιν Εφέσου έως το 1893 οπότε ανέβη στον Οικουμενικό Θρόνο.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ [ΒΑΦΕΙΔΗΣ], μητροπολίτης Διδυμοτείχου

ΚΠ., 1847-Διδυμότειχο, 1899

Μητροπολίτης Μαρωνείας (1885-1888), Σερρών (1888-1892), Νικοπόλεως και Πρεβέζης (1892-1896) και Διδυμοτείχου (1896-1899). Αδελφός του μητροπολίτη Ηρακλείας και εκκλησιαστικού ιστορικού Φιλαρέτου Βαφειάδη (1850-1933). Σπούδασε στη θεολογική Σχολή Χάλκης και στην Ακαδημία του Κιέβου (1869-1872). Διορίστηκε (1872) καθηγητής δογματικής και σλαβονικών στην Θεολογική Σχολή της Χάλκης (1872-1878) και διετέλεσε επόπτης των σχολών εν Κπολει.

Συνέγραψε πραγματείες κατηχητικού χαρακτήρα, λχ. *Ορθόδοξος χριστιανική κατήχησις προς χρήσιν της εν τοις γυμνασίοις και ανωτέροις εκπαιδευτηρίοις μαθητευούσης νεολαίας* (ΚΠ., 1883). «Σύγχρονα Εκκλησιαστικά Ζητήματα», *Εκκλησιαστική Αλήθεια* 2 (1881-2) 597-601, 615-619, 647-652, 679-684, 711-17, 743-747. 3 (1882-3) 1-5, 49-54, 177-183, 293-298, *Οι εν Αγγλία Θεολόγοι και η Διδαχή των Δώδεκα Αποστόλων* (τομ. 4, 1883-1884). *Ιερά Κατήχησις* (ΚΠ., 1904). *Ιστορία του εν Βεφά Μειδάν Βυζαντινού ιερού αγιάσματος της Κοιμήσεως της Θεοτόκου και των συναφών αυτώ σωματείων* (ΚΠ., 1918).

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ [ΤΥΠΑΛΔΟΣ], μητροπολίτης Σταυρουπόλεως

Κεφαλληνία, 1795-1868

Πρώτος σχολάρχης και καθηγητής θεολογίας και φιλοσοφίας της Θεολογικής Σχολής της Χάλκης (1844-1864). Αρχιμανδρίτης Οικουμενικού Θρόνου (1845)

και πιτουλάριος μητροπολίτης Σταυρουπόλεως (1848). Σπούδασε στην Χίο υπό τον Αθανάσιο Πάριο, και στη Βενετία όπου διετέλεσε ιεροκήρυκας και ιεροψάλτης της εκεί ορθοδόξου κοινότητας και καθηγητής στο Φλαγγινιανό Γυμνάσιο (1820). Επίσης δίδαξε επί μακρόν στην Ιόνιο Ακαδημία (1824-1838). *Κατήχησις Ορθοδόξου Χριστιανικής Πίστεως* (Κέρκυρα, τυπ. της Κυβερνήσεως, 1829). *Ακολουθία Φωτίου Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως* (ΚΠ., εκ της Πατριαρχικής του Γένους Τυπογραφίας, 1848). *Διπλούν παράλληλον, ή Η εκκλησία απέναντι του Πάπα και της κατά τον 15 αιώνα μεταρρυθμίσεως. Συντεθέν μεν Γαλλιστί υπό Αλεξάνδρου Στούρζα, μεταφρασθέν δε υπό Κωνσταντίνου μητροπολίτου Σταυρουπόλεως του Τυπάλδου* (ΚΠ., τυπ. Λαζαρίδης, 1851).

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ Α΄, πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως
ΚΠ., 1770-1859

[Ο από Σιναίου] «Φιλόσοφος ιεράρχης», αρχαιογνώστης της Βασιλεύουσας, αρχιεπίσκοπος Σινά (1805-1830) και Οικουμενικός Πατριάρχης (1830-1834). Σπούδασε στις Ακαδημίες Κωνσταντινουπόλεως, Ιασίου και Κιέβου. Μετέβη στην Αίγυπτο και το 1797 χειροτονήθηκε ιερομόναχος της σιναϊτικής αδελφότητας, σύντομα δε αρχιμανδρίτης και απεστάλη στο Κίεβο, ηγούμενος της Σιναϊτικής Μονής της Αγίας Αικατερίνης. Μετά την εκλογή του ως αρχιεπισκόπου και αφού διήλθε από την Ιερουσαλήμ για να λάβει κανονική χειροτονία παρέμεινε επί εξαιτία στο Σιναϊτικό Μετόχιον της Κύπρου, όπου επιδόθηκε σε ιστορικές μελέτες. Επανήλθε στην Κωνσταντινούπολη το 1811, στην αρχή διέμεινε στο σιναϊτικό μετόχιο του Παλατά και κατόπιν από το 1821 στην Αντιγόνη συγγράφοντας περί αρχαιοτήτων ΚΠόλεως. Ως πατριάρχης ίδρυσε σχολή σε Εξ Μάρμαρα (βλ. *ΠΕΦΣΚ* ΙΑ΄, 85), συνέστησε αλληλοδιδασκτική σχολή στην Κωνσταντινούπολη και την Ελληνεμπορική της Χάλκης (Μονή Θεοτόκου), ανέγειρε τον ναό της Ζωοδόχου Πηγής και το οικείο νοσοκομείο, στήριξε μια αναγέννηση της ορθόδοξης κοινοτικής ζωής και του πνευματικού βίου στην Πόλη.

Αρχαία Αλεξάνδρεια, Περιγραφή της πόλεως ταύτης εν τη κατά πάροδον περιηγήσι του Κιαιβο-Αικατερινο-Γραικικού Μοναστηρίου Αρχιμανδρίτου Κωνσταντίου[.] (Μόσχα, 1803). *Κυπριάς χαρίεσσα[.]* (Βενετία, 1819).

Κωνσταντινιάς παλαιά και Νεωτέρα ήτοι περιγραφή Κωνσταντινουπόλεως
(πρώτη έκδοση, τυπ. Π. Θεοδοσιου, Βενετία, 1820).

Λ

ΛΑΜΠΡΥΛ(Λ)ΟΣ, ΚΥΡΙΑΚΟΣ

Σμύρνη, 1810 – Αθήνα, 1882

[Χατζηνικολάου] Δημοσιογράφος, εκδότης εφημερίδων *Μνημοσύνη* και *Αμάθεια*. Σπούδασε νομικά στην Σιένα της Ιταλίας. Έζησε στην Σμύρνη και για σύντομο χρονικό διάστημα στο Βουκουρέστι όπου διεξήγαγε έρευνα περί της ελληνικής ιστορίας. Μέσω των δημοσιευμάτων του ανέπτυξε δράση κατά της προτεσταντικής και καθολικής προπαγάνδας.

Ο Μισσιοναρισμός και Προτεσταντισμός εις τας Ανατολάς[.] Σχέσεις του Προτεσταντισμού προς την Μητέρα πασών των Εκκλησιών και προς το Ελληνικόν Έθνος (Σμύρνη, 1836, μετατύπ. Αθήνα, 1837), *Le turban et la tiare* (Παρίσι, 1865), *Une mystification fatale[.]* (Αθήνα, τυπ. Ανδρ. Κορμομηλά, 1883).

ΛΑΠΑΤΗΣ, ΓΕΩΡΓΙΟΣ

ΚΠ., περ. 1770-1799

Γραμματέας (καγγελάριος; καϊμακάμης της Κραϊόβας) ηγεμόνα Κωνσταντίνου Χαντζερή του οποίου την τύχη ακολούθησε (θανάτωση στην ΚΠολη από τους Οθωμανούς). Αναφέρεται ως συγγραφέας εκτενούς φαναριώτικου στιχουργήματος στο πνεύμα του «Έρωτος αποτελέσματα» (Δημ. Πολέμης, «Ένα αισθηματικό αφήγημα του 1793», *Από τον Λέανδρο στον Λουκή Λάρα*, επιμ. Ν. Βαγενάς, Αθήνα, 2014, 314-343).

ΛΑΣΚΑΡΙΣ, ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ, βλ. Αλέξανδρος [Λάσκαρις], μητροπολίτης Σισανίου και Σιατίστης

ΛΕΒΙΔΗΣ, ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ

Άγ. Κωνσταντίνος (Έβερεκ), 1834 – Φλαβιανά (;), 1918

Ιστορικός συγγραφέας και αρχαιοδίφης εκ Καππαδοκίας, «μία εθνική συνείδηση εν προόδω». Φοίτησε στη Μεγάλη του Γένους Σχολή. Υπήρξε σχολάρχης σε πόλεις της Μικράς Ασίας, καθηγητής και διευθυντής της ιερατικής σχολής του Τιμίου Προδρόμου των Φλαβιανών καθώς και αντεπιστέλλον μέλος του Ρωσικού Αρχαιολογικού Ινστιτούτου.

Πνευματική Πανοπλία (γραιοτουρκικά, Σμύρνη, 1880). *Ιστορικόν δοκίμιον περιέχον την θρησκευτικήν και πολιτικήν ιστορίαν, την χωρογραφίαν και αρχαιολογίαν της Καππαδοκίας*. Τόμος Α' *Εκκλησιαστική Ιστορία* (ΚΠ., Δ. Φέξη, 1885). *Λεξικόν Ελληνο-Τουρκικόν* (ΚΠ., 1888). *Αι εν Μονολίθοις Μοναί της Καππαδοκίας και Λυκαονίας* (ΚΠ., 1899).

ΛΕΒΙΔΗΣ, ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΑΓΓ.

ΚΠ. (Ταταύλα) 1765-Αθήνα, 1852

Δικαιοφύλαξ της Μ. Εκκλησίας, εκδότης και Φιλικός. Η οικογένειά του ασκούσε επιρροή στην Κωνσταντινούπολη και είχε διασυνδέσεις στην Υψηλή Πύλη, ιδίως ο αδελφός του Δημήτριος (ΚΠ., 1768-1821) είχε οικονομικές σχέσεις με τον ναύσταθμο. Ανέλαβε, σε συνεργασία με τους μητροπολίτες Μολδαβίας Βενιαμίν, Ειρηνούπολεως και Βατοπεδίου, Γρηγορίο και τους ποστέλνικους Δημήτριο Μάνο και Ιακωβάκη Ρίζο, την δημοσίευση των απάντων του Ιωάννη του Χρυσοστόμου. Δαπάνη αυτού είχε εκδοθεί και *Γραμματική της Ελληνικής γλώσσης* (πριν το 1821). Κατά την έκρηξη της Ελληνικής Επανάστασης ευρίσκετο στην Μολδοβλαχία στον κύκλο του Μιχαήλ Σούτσου, κατέφυγε στην Οδησό και έπειτα στην επαναστατημένη Ελλάδα, όπου διετέλεσε έφορος του νομισματοκοπείου Αίγινας (1832-1833).

Για την οικογένεια Λεβίδη που διατηρούσε αρχοντικό στα Ταταύλα, την συμμετοχή της στην Φιλική Εταιρεία και το «Μέγα Σχέδιο» (δηλαδή να κτυπηθούν οι Οθωμανοί στο κέντρο της ισχύος τους, την Κωνσταντινούπολη), αλλά και για την σκληρή μεταχείριση που υπέστησαν τα μέλη της οικογένειας από τους Τούρκους το 1821 διαλαμβάνει ο Ν. Δ. Λεβίδης, *Περί της οικογενείας Λεβίδη* (Αθήνα, 1929), 3-7.

ΛΕΒΙΔΗΣ, ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ

ΚΠ., 1790-Αθήνα, 1868

[υιός του ανωτέρω Νικολάου Λεβίδη και αδελφός των Γεωργίου, μεγαλέμπορου στη Βλαχία, Περικλή, ζωγράφου επίσης στην Βλαχία και Δημητρίου, βλ. παρακάτω] Δημοσιογράφος εφημερίδας *Ελπίς*, επονομάστηκε «πατριάρχης της ελληνικής δημοσιογραφίας». Σπούδασε πολιτικές επιστήμες και ιστορία στην Βιέννη προ του 1821, μύηθηκε στην Φιλική Εταιρεία, πολέμησε στον Ιερό Λόχο. Σταδιοδρόμησε σε διοικητικές θέσεις στο ελληνικό κράτος (*Περί της οικογενείας Λεβίδη*, 10-14, 24-31).

Δημοσίευσε «Ιστορία του οθωμανικού κράτους» (εφ. *Ελπίς*, Φεβρ. 1846), «*Τα Ελληνικά Χρονικά*», εφημερίς πολιτική εκδοθείσα εν Μεσολογγίω υπό Δ. Ι. Μάγερ [...] μετατυπωθέντα (Αθήνα, 1840), *Η ελληνική φυλή και η Δύσις* (Αθήνα, 1856). *Le Gouvernement et l' Administration en Grece depuis 1833 par un temoin oculaire* (Γένοβα, 1863). *Λεξικόν Γαλλοελληνικόν* (μετά των Α. Σαμουρκάση, Α. Ραγκαβή Ν. Λεβαδέως, Π. Αργυρόπουλου, Αθήνα, ;).

ΛΕΒΙΔΗΣ, ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ

ΚΠ. (Ταταύλα), 1808-Αθήνα, 1893

Κατέφυγε το 1821 στην Οδησό όπου σπούδασε στο Λύκειο Richelieu με αυτοκρατορική υποτροφία. Πολέμησε στην Ελληνική Επανάσταση και στην συνέχεια σταδιοδρόμησε επί μακρόν στην διοίκηση του ελληνικού κράτους (διευθυντής του Γενικού Λογιστηρίου το 1846, πρόεδρος του Ελεγκτικού Συνεδρίου το 1866 κ.ά.).

Συνέταξε «Γενικό Λογαριασμό της από της εγκαθιδρύσεως της Βασιλείας μέχρι του έτους 1843 οικονομικής διαχειρίσεως», έργο το οποίο μετέφρασε στα γαλλικά.

ΛΕΟΝΤΙΑΣ, ΣΑΠΦΩ

ΚΠ., 1832-1900

[*Κληρίδη*] Ποιήτρια και παιδαγωγός, κόρη του διδασκάλου της ελληνικής γλώσσας στα εκπαιδευτήρια Κυδωνιών και Σμύρνης Λεοντίου Κληρίδη. Μορφώθηκε κοντά στον πατέρα της. Δίδαξε στο Παρθεναγωγείο της Σάμου

Λογιοσύνη της Κωνσταντινούπολης

(1844-58, 1861-63), στο Κεντρικό Παρθεναγωγείο της Σμύρνης (1863-1875) και στην Κωνσταντινούπολη (Παρθεναγωγείο Παλλάς, 1875-1886, 1891).

Απέδωσε στην νέα ελληνική τους *Πέρσες* του Αισχύλου και μετέφρασε σε ομοιοκατάληκτους στίχους την *Εσθήρ* του Ρακίνα. Άλλα έργα της: *Εγχειρίδιον οδηγητικόν προς την ανατροφήν των παιδων[.] κατά το σύστημα της Mme Necker de Saussure* (Σμύρνη, 1869), *Χρηστομάθεια κορασιακή*, 10 τόμοι (Σμύρνη, 1875-1877), *Ιστορίαι Ηθοποιοητικαί* (Σμύρνη, 1876), *Οικιακή οικονομία* (ΚΠ., 1887), *Ο ανήρ και η γυνή* (ΚΠ. 1899). Συνέγραψε επίσης ιστορικά και ηθικά διηγήματα, φιλολογικές μελέτες και ποιήματα που δημοσιεύθηκαν σε εφημερίδες και περιοδικά (συνεργαζόταν με το περιοδικό *Ευρυδίκη* που εξέδιδε η αδελφή της Αιμιλία Κτενά, το *Περιοδικό ΕΦΣΚ*, την *Πανδώρα* και την *Εφημερίδα των Κυριών*).

ΛΕΟΝΤΙΟΣ Ο ΚΑΙΣΑΡΕΥΣ

Καισάρεια, ;- Άγιο Όρος (Μ. Ξενοφώντος), μετά το 1851
Ιερομόναχος και ιεροκήρυκας, διδάσκαλος της Θεολογικής Σχολής Φαναρίου επί διευθύνσεως Βαρθολομαίου Κουτλουμουσιανού (1839) και ύστερον. Σπούδασε στην Ιερατική Σχολή της Καισάρειας. Ως ικανός ιεροκήρυκας στην Θεσσαλονίκη και την Κωνσταντινούπολη έχαιρε της εκτίμησης των Οικουμενικών Πατριαρχών Γρηγορίου ΣΤ΄ και Ανθίμου ΣΤ΄ από Εφέσου, ο οποίος τον επιφόρτισε με την διά του κηρυκτικού έργου ανάσχεση της επιρροής του Προτεσταντισμού στην πρωτεύουσα της Μακεδονίας.
Αναφέρεται ότι μελέτησε και συνέγραψε εκτενώς, μεταξύ άλλων απολογία Βαρθολομαίου Κουτλουμουσιανού.

ΛΕΟΝΤΟΠΟΥΛΟΣ, ΙΩΑΝΝΗΣ

Μυριόφυτον Γάνου και Χώρας, δεύτερο ήμισυ ιη΄ αιώνας - ΚΠ., 1828
Διδάσκαλος γραμματικής στην σχολή Μυριοφύτου, στην Κωνσταντινούπολη (Μεγάλη του Γένους Σχολή και ιδιωτικώς) και κατόπιν στη Ραιδεστό (1822-1828). Είχε σπουδάσει στην Μεγάλη του Γένους Σχολή υπό τον Ματθαίο Γανοχωρίτη (1787-9)

Συντελεστής της *Κιβωτού* και συγγραφέας *Νέου Οδηγού ή εγχειρίδιου περί Κλίσεως, Ορθογραφίας, και Συντάξεως των οκτω του λόγου μερών [...]* (Κωνσταντινούπολη, 1828).

Ο υιός του Γρηγόριος χειροτονήθηκε το 1864, επίσκοπος Μυριοφύτου και Περιστάσεως († 1881).

ΛΙΘΟΞΟΟΣ, ΝΙΚΟΛΑΟΣ

Θράκη (Σαράντα Εκκλησίες), 1868-Αθήνα, 1938

Διδάσκαλος (1895-1901) και έπειτα διευθυντής (1904-1918) του Ελληνικού Φροντιστηρίου της Τραπεζούντας. Φοίτησε στην Πατριαρχική Κεντρική Ιερατική Σχολή της Κωνσταντινούπολης και κατόπιν σπούδασε φιλολογία στην Αθήνα και παιδαγωγικά στην Γενεύη, στην Ζυρίχη και στην Ιένα (1900-1904). Εγκατέλειψε οριστικά την Τραπεζούντα το 1918 και από το 1919 έως το 1922 υπήρξε ο τελευταίος σχολάρχης της Ευαγγελικής Σχολής της Σμύρνης. Εγκαταστάθηκε στην Ελλάδα όπου διορίστηκε γυμνασιάρχης στην Νάξο και στην Αθήνα, ενώ υπήρξε μέλος του Διοικητικού Συμβουλίου της Επιτροπής Ποντιακών Μελετών.

ΛΙΜΑΡΑΚΗΣ, ΛΕΩΝΙΔΑΣ

?-ΚΠ., 1912

Ιατρός Μέγας Λογοθέτης της του Χριστού Εκκλησίας. Μέλος της Αυτοκρατορικής Ιατρικής Εταιρείας και Πρόεδρος ΕΦΣΚ (1907-1911). Φοίτησε στην ιατρική σχολή του Πανεπιστημίου Αθηνών. Χρημάτισε ιατρός της Θεολογικής καθώς και της Ελληνοεμπορικής Σχολής της Χάλκης. Με πρωτοβουλία του η Φιλόπτωχος Αδελφότης Κυριών ίδρυσε νοσηλευτική σχολή (1897).

Έκθεσις της Επιτροπής της απαρτιζομένης υπό Ξ. Ζωγράφου, Ι. Παπαδούκα, Σ. Στεφάνοβικ, Σ. Ζαβιτζάνου και Λ. Γ. Λιμαράκη συνταχθείσα υπό του εισηγητού αυτής Λ. Γ. Λ. Περί των εκθέτων ορφανών της εν Πέραν ελληνικής Κοινότητος (ΚΠ., τυπ. Α. Κορομηλά, 1888). «Statistique de mortalité de ville de Constantinople pendant l' année 1888», *Rev. Medico-Pharmaceutique* (1889), Υπόμνημα περί ιδρύσεων επαγγελματικών σχολών (ΚΠ., 1899). «Η

Λογιοσύνη της Κωνσταντινούπολης

παρά τοις αρχαίοις Αθηναίοις υπέρ των πτωχών και πένητων μέριμνα» ΠΕΦΣΚ ΚΘ', 93-106. *Ο εν ΚΠ ΕΦΣ. Μαυρογένειον βραβείον αρετής. Πανηγυρικός του Προέδρου[.]* (ΚΠ., τυπ. Η Ανατολή, 1910).

ΛΟΓΑΔΗΣ, ΝΙΚΟΛΑΟΣ

Βιθυνία (Κορίον), 1779 - ΚΠ., 1835

Διδάσκαλος των ελληνικών εν τη κατά τον Κουρούτζεσμε του Γένους Σχολή, αλλά και κατ' οίκον. Σχολάρχης Πατριαρχικής εν Φαναρίω (1830-1835). Οφφικάλιος (Δικαιοφύλαξ) Πατριαρχείου. Φοίτησε στη Χίο υπό τους Αθανάσιο Πάριο και Δωρόθεο Πρώιο. Υπήρξε διορθωτής κειμένων, συγγραφέας πατριαρχικών εγγράφων, ποιητής, πρωτεργάτης του μείζονος λεξικογραφικού εγχειρήματος της *Κιβωτού* στο οποίο συνεργάστηκε, εκτός από τον Δωρόθεο Πρώιο, με λόγιους όπως τους Κωνσταντίνο Ψωμάκη, Ιωάννη Λεοντόπουλο, Ιλαρίωνα Σιναΐτη, Ιωάννη Βασιλείου (Φιλήμονα). Ο Λογάδης έκανε την τελική θεώρηση του έργου εκ του οποίου εκδόθηκε μόνον ένας τόμος (Κωνσταντινούπολη, 1819).

Παράλληλον φιλοσοφίας και χριστιανισμού αθεΐσμου και δεισιδαιμονίας: Ήτοι, Εγκώμιον του αληθινού Φιλοσόφου, Μακαρισμός του ορθοδόξου Χριστιανού, Ψόγος του αθέου, Ταλανισμός του Δεισιδαίμονος (ΚΠ., 1830). *Αληθοφωνήσεις μητρικαί προς ψευδοφωνήσεις αντιμητρικάς χαριν των ομογενών διά συνδρομής του ευγενούς και εντιμοτάτου εν πραγματευταίς κυρίου Ευσταθίου Κατακουζηνού* (Βενετία, 1833).

ΛΩΤΟΣ, ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ

Χίος, 1763 – Σμύρνη, 1811

Πρωτοψάλτης της Σμύρνης και κωδικογράφος. Ήταν μαθητής του μουσικοδιδασκάλου Θεοδοσίου και αλληλογραφούσε με τον Αδαμάντιο Κοραή.

Συνέγραψε «Παπαδική Νέα» (1781), χειρόγραφο της οποίας σώζεται στην βιβλιοθήκη της Ιεράς Μονής Εσφιγμένου του Αγίου Όρους.

Μ

ΜΑΓΝΗΣ, ΔΑΝΙΗΛ Δ.

Δημητριάς (Άγιος Λαυρέντιος), 1769?-ΚΠ.?, 1857

[Κέκκας] Ιεροδιάκονος και Φιλικός, δίδαξε στην Βενετία, στο Άγιο Όρος, στην Χάλκη (τα έτη 1839-1840 διηύθυνε την Ελληνεμπορική Σχολή) και στην Μεγάλη του Γένους Σχολή όπου διορίστηκε το 1853 διευθυντής, αλλά αποχώρησε εντός πέντε μηνών. Φοίτησε σε σχολές του Πηλίου και συμπλήρωσε τις σπουδές του στην Γερμανία και στην Ακαδημία του Κάρλοβιτς.

Ιστορικομυθικόν λεξικόν (Βενετία, Ελλ. τυπ. Φρ. Ανδρέολα, 1834). *Γραμματική και μαθήματα της λατινικής γλώσσης δια τους πρωτοπείρους* (Βενετία, τυπ. Ιωσήππου Μολινάρη, 1834).

ΜΑΖΑΡΑΚΗΣ, ΑΝΘΙΜΟΣ, αρχιμανδρίτης του Οικουμενικού Θρόνου

Κεφαλληνία, 1800-Χάλκη, 1868

Διευθυντής της Εμπορικής Σχολής Χάλκης (1851-1868). Επίσκοπος (ονόματι ψιλω) Σελευκείας. Σπούδασε στην Ιερατική Σχολή της Κωνσταντινούπολης και κατόπιν φιλοσοφία στη Γερμανία. Διετέλεσε καθηγητής στο Διδασκαλείο της ΚΠ (Μεγάλη του Γένους Σχολή;) και επί μακρόν στο Φλαγγινιανό φροντιστήριο της Βενετίας (1837-1850).

Βιογραφία των ενδόξων ανδρών της νήσου Κεφαλληνίας (Βενετία, 1843, ανατύπωση: Αθήνα, Καραβίας, 1999). Το έργο μεταφράστηκε στα ιταλικά υπό Ν. Tommaseo: *Vitte degli uomini illustri dell'isola di Cefalonia*, (Βενετία, 1843). *Εσωτερικός διοργανισμός της εν Χάλκη Ελληνεμπορικής Σχολής* (Κωνσταντινούπολη, 1851).

ΜΑΚΡΑΙΟΣ, ΣΕΡΓΙΟΣ

Άγραφα (Φουρνά), 1735-1740(;) – Κωνσταντινούπολη, 1819

Διδάσκαλος και σχολάρχης (φιλοσοφικού τμήματος, 1778-1790) της Πατριαρχικής Ακαδημίας και χρονογράφος της Μεγάλης του Χριστού Εκκλησίας. Μαθητής του Ευγένιου Βούλγαρη στην Αθωνιάδα και την Πατριαρχική Σχολή, φιλοδόξησε και επέτυχε να σταδιοδρομήσει στην

Κωνσταντινούπολη, όπου από το 1763-1764 έως το 1801 διδάσκει σχεδόν ανελλιπώς τα φιλοσοφικά αλλά και τα εγκύκλια. Αργότερα εγκαταβιώνει στο Μετόχιον του Παναγίου Τάφου στο Φανάρι όπου εξακολουθεί να επιδίδεται σε μελέτες και να συγγράφει.

Τρόπαιον εκ της ελλαδικής πανοπλίας κατά των οπαδών του Κοπερνίκου εν τρισί διαλόγοις [...] (Βιέννη, 1797). Διδασκαλία ευσύνοπτος του μακαρίου Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως του Σχολαρίου ή Νόμος ευαγγελικός : εν επιτομή σαφώς και ευλήπτως εκτεθείς επιμελεία δε του σοφολογιωτάτου διδασκάλου κυρίου Σεργίου του Μακραίου (ΚΠ., Πατριαρχικό Τυπογραφείο, 1806). Σταχυολογία Γραμματική κατά πάροδον διατριβής (Βενετία, 1810). Επιτομή φυσικής ακροάσεως εκτεθείσα εν τρισί βιβλίοις (Βενετία, 1810). Εραστής σοφίας υπό των θείων Γραφών καθοδηγούμενος, είτουν εισήγησις δογματική (ΚΠ., εκ του Πατριαρχικού Τυπογραφείου, 1816). «Υπομνήματα Εκκλησιαστικής Ιστορίας», Κ. Σάθας (εκδ.), Μεσαιωνική Βιβλιοθήκη Γ', (Βενετία, 1872), 201-419.

ΜΑΚΡΙΔΗΣ, ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ, πασάς

ΚΠ.?, 1823-1909

Ιατρός και νομισματολόγος. Ανέβη εις την ιεραρχίαν του οθωμανικού στρατού (ως ιατρός). Συνέγραψε ιατρικά έργα και μελέτες περί νομισματικής και δημοσίευσε καταλόγους νομισματικών συλλογών.

ΜΑΚΡΙΔΗΣ, ΘΕΟΔΩΡΟΣ, βέης

ΚΠ., 1873-Αθήνα, 1940

[Théodore Macridy-Bey] Υιός του Κωνσταντίνου Βεή πασά. Αρχαιολόγος (νομισματολόγος) και βυζαντινολόγος, εργάσθηκε στο Αρχαιολογικό Μουσείο της Κωνσταντινούπολης στο τμήμα ελληνικής και βυζαντινής αρχαιολογίας (έφορος 1892-1923, διευθυντής, 1923-1930). Παράλληλα, πραγματοποίησε πολλές αρχαιολογικές ανασκαφές ανά την οθωμανική επικράτεια (Σιδώνα, Τύρος, Παλμύρα, Ράκα, Αμισός, Καισάρεια, Αδριανούπολη, Κωνσταντινούπολη). Το 1931 μετέβη στην Αθήνα όπου διηύθυνε το Μουσείο Μπενάκη.

A travers les nécropoles Sidoniennes (Paris, 1904). *Monuments funéraires de Constantinople* (Athens, 1925). Άρθρα του γραμμένα στην αγγλική και γαλλική γλώσσα που αναφέρονται στο ανασκαφικό του έργο δημοσιεύθηκαν σε διάφορα επιστημονικά περιοδικά, όπως τα: *Bulletin de correspondance hellénique*, *Recherches françaises en Turquie*, *Archaeologia*, κ.ά.

ΜΑΚΡΙΔΗΣ, ΝΙΚΟΛΑΟΣ

1873-1951

Λόγιος ιατρός. Εξέδωσε μελέτη *Η άλωση της Κωνσταντινουπόλεως* και Λεξικό Ιατρικής.

ΜΑΛΙΑΚΑΣ, ΑΒΡΑΑΜ

Λέσβος, 1842-ΚΠ., 1914

Διδάσκαλος ελληνικών και οθωμανικών στο Λύκειο Galatasaray, αλλά και στην Μεγάλη του Γένους Σχολή (1881-1905), μεταφραστής του παλατιού. Ο Sir Robert Graves αναφέρει για αυτόν ότι διδασκε ελληνικά σε Βρετανούς διπλωμάτες στην Κωνσταντινούπολη και ότι ήταν οπαδός της καθαρεύουσας (Stauss, «The Greek Connection in Ottoman Intellectual History», 61). Ακόμα αναφέρεται ως μέλος της Association pour l'encouragement des études grecs en France.

Τα Απόκρυφα της Ρωμαϊκής Αυλής, κατά τον ΙΘ αιώνα. Σύγγραμμα Ευγενίου Βριφφώλτου (Αθήνα, 1862). *Οθωμανικόν Αλφαβητάριον/ Elifba-yi rumî* (ΚΠ., 1875). *Λεξικόν Τουρκο-Ελληνικόν [..]* (ΚΠ., Βουτυράς, 1876).

ΜΑΛΛΙΑΔΗΣ, ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ

Νομομαθής, μέλος και πρόεδρος ΕΦΣΚ (1893-1895).

ΜΑΝΟΛΑΚΗΣ ΙΩΑΝΝΗΣ

17^{ος} αιώνας

[Κωνσταντινοπολίτης] Λόγιος, επιμελήθηκε έργο του Αδαμαντίου Ρυσίου που εκδόθηκε στο Αμστερνταμ το 1748.

ΜΑΝΟΣ, ΙΑΚΩΒΟΣ Ο ΑΡΓΕΙΟΣ

Πελοπόννησος (Άργος;), περ. 1650-ΚΠ., περ. 1730?

[ή Μάνας?] Σχολάρχης στην Πατριαρχική Ακαδημία ΚΠόλεως από το 1707 έως το 1721 όπου το Πατριαρχείο του είχε απονείμει τον τίτλο του Υπάτου των φιλοσόφων. Κατά μία άποψη γενάρχης του κλάδου των Μάνων εν ΚΠόλει. Συνδεόταν με τον Αλέξανδρο Μαυροκορδάτο εξ Απορρήτων και υπήρξε διδάσκαλος των τέκνων και των εγγονών του.

«Λόγος εις Αλέξανδρον Μαυροκορδάτον», *Ιστορία Ιερά ήτοι Τα Ιουδαϊκά* (Βουκουρέστι, 1716).

ΜΑΝΟΣ, ΜΙΧΑΗΛ

ΚΠ., 1655-?

Υιός (?) του Ιακώβου Αργείου. Σπούδασε ιατρική στην Ιταλία και έζησε στην Κωνσταντινούπολη όπου συνέγραψε πολλά έργα.

ΜΑΝΟΣ, ΓΕΩΡΓΙΟΣ

ΚΠ., 1726-1777

Μέγας Διερμηνεύς της Υψηλής Πύλης και μέγας ποστέλνικος της Βλαχίας (1766). Αντιπροσώπευσε αυτή στις διαπραγματεύσεις της συνθήκης του Κιουτσούκ Καϊναρτζή.

ΜΑΝΟΣ, ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ

ΚΠ., 1755-1813

Μέγας Λογοθέτης του Πατριαρχείου (1773-1781), μέγας ποστέλνικος της Βλαχίας και στη συνέχεια μέγας σπαθάριος. Σύζυγος της Ραλούς, κόρης του ηγεμόνα της Βλαχίας Μιχαήλ Σούτσου, η οποία χάθηκε μαζί με δεκαεπτά τέκνα και εγγόνια της στην πυρκαγιά που αποτέφρωσε την οικία της οικογένειας στα Θεραπειά το 1818.

ΜΑΝΟΣ, ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ

ΚΠ., 1754/5-1825

Αδελφός του Αλεξάνδρου. Διερμηνεύς της Υψηλής Πύλης, Ποστέλνικος Βλαχίας και Μολδαβίας, επιτετραμμένος της Υψηλής Πύλης στο Παρίσι, «άριστος ελληνιστής», διατηρούσε μεγάλη βιβλιοθήκη στα Θεραπεία.

Συνετέλεσε στο εγχείρημα της *Κιβωτού*, μετέφρασε στα ελληνικά το Λεξικόν της Γαλλικής Ακαδημίας (1820; *Θησαυρού*, του Ερρίκου Στεφάνου, 1818-1830) και συνέδραμε την έκδοση των Απάντων του Ιωάννη Χρυσοστόμου. Σύμφωνα με τον Κοδρικά, ολοκλήρωσε την μετάφραση του «Δοκιμίου περί των ηθών» του Βολταίρου που είχε ξεκινήσει ο πεθερός του Νικόλαος Καρατζάς.

ΜΑΝΟΣ, ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ

ΚΠ., 1784-Αθήνα, 1835

Ήταν γαμπρός του Μ. Διερμηνέα Ιάκωβου Αργυρόπουλου (συζ. Σεβαστής). Αναφέρεται ως σύμβουλος της Ελλάδος στην Κωνσταντινούπολη (προφανώς στο τέλος του βίου του).

Πραγματοποίησε μετάφραση του Νέου Αναχάρσιδος η οποία δεν εκδόθηκε. *? Τα κατά Κλεάνθην και Αβροκόμην πόννημα ποιμενικόν Κ.Μ.* (Βούδα, 1801, Τεργέστη, 1801, ΚΠ., 1811).

ΜΑΝΟΣ, ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ

ΚΠ., 1777-?

Γιός του Μεγάλου Λογοθέτη **Σκαρλάτου Μάνου** και της Αικατερίνης Σούτσου, νομομαθής, χρημάτισε Μέγας Λογοθέτης και Χατμάνος στις Ηγεμονίες. Ποιητής, στο πνεύμα της φαναριώτικης στιχουργίας του ιη' αιώνα.

? Τα κατά Κλεάνθην και Αβροκόμην πόννημα ποιμενικόν (Εν Βούδα 1801, εν Τριέστη 1802, εν ΚΠολει 1811, εν Αθήναις 1836).

ΜΑΝΟΣ, ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ

Αδελφός του Κωνσταντίνου. Πρέσβυς της Υψηλής Πύλης στο Παρίσι στην διάρκεια της Ελληνικής Επανάστασης.

ΜΑΝΟΣ, ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ

ΚΠ., 1792 ή 1795-Παρίσι;, 1869

Νομικός, δημοσιογράφος. Διοικητικό στάδιο στις Παραδουνάβιες (αρχές του 19^{ου} αιώνα), ακολούθησε τον Αλέξανδρο Υψηλάντη, έλαβε μέρος στην Ελληνική Επανάσταση και εγκαταστάθηκε στο Παρίσι, όπου δίδαξε στο Αθήναιον (1825). Εξέδωσε πολιτικά συγγράμματα περί του ανατολικού ζητήματος, ελληνικής ιστορίας (1830) και γεωγραφίας (1826). Εξέδιδε στις Βρυξέλλες την εφημερίδα *L' Orient*.

Résumé géographique de la Grèce et de la Turquie d'Europe (Παρίσι, Ambroise Dupont et Cie, 1826). *L' Orient rendu à lui-meme* (Παρίσι, 1861). *La Grèce et le Danemark* (Παρίσι, 1863).

ΜΑΝΟΣ, ΓΕΩΡΓΙΟΣ

Εξάδελφος του ανωτέρω. Γραμματέας της τουρκικής πρεσβείας στο Παρίσι, επιδόθηκε στην μελέτη της αρχαίας φιλολογίας. Αναφέρεται ότι του ζητήθηκε από τον Αμβρόσιο Didot να συγγράψει Νέο θησαυρό της ελληνικής γλώσσας αλλά απέθανε πριν επιληφθή του έργου.

ΜΑΝΟΥΗΛ ο ΒΥΖΑΝΤΙΟΣ

ΚΠ., ; - 1819

Πρωτοψάλτης της Μεγάλης του Χριστού Εκκλησίας (π. 1805-1819), διάδοχος του Πέτρου Βυζαντίου και μαθητής του Ιακώβου πρωτοψάλτου και του Γεωργίου του Κρητός (ακμή περ. 1790, †1815).

Συνθεσε διάφορα μέλη όπως χερουβικά έντεχνα, ορισμένα Κοινωνικά του ενιαυτού, οκτώ κατ' ήχον Δοξολογίες σύντομες, κ.ά. Συνέγραψε *Συλλογήν των ιδιομέλων μετά διαφόρων κοντακίων και απολυτικών* η οποία δημοσιεύθηκε το 1831 από τον Χουρμούζιο Χαρτοφύλακα.

ΜΑΤΘΑΙΟΣ [ΠΕΤΡΙΔΗΣ], μητροπολίτης Αδριανουπόλεως

Σμύρνη (Βρύουλα), ;-ΚΠ., 1895

Ιεράρχης του Οικ. Πατριαρχείου. Μητροπολίτης Δρυϊνουπόλεως (1867-1876), Πελαγονείας (1876-1887) και Αδριανουπόλεως (1887-1890).

ΜΑΤΘΑΙΟΣ, μητροπολίτης Κυζίκου

Αίνος, μέσα ΙΗ΄αίωνα-Κύζικος, 1831

Μητροπολίτης Αίνου (1807), Θεσσαλονίκης (1821) και Κυζίκου (1824). Μαθητής του Σέργιου Μακραιού στην Πατριαρχική Ακαδημία Κωνσταντινουπόλεως. Δίδαξε στη σχολή των Επιβατών (Θράκη), στην Πατριαρχική Ακαδημία (γραμματικά, επί Δωροθέου Πρωίου, π. 1800-1803) και ως οικοδιδάσκαλος μεγάλων γενών της Κωνσταντινούπολης (Σούτσοι, Μουρούζαι, Καλλιμάχαι, Μαυρογένη, Χαντζερή).

Αντίρρησης προς την εν είδει απολογίας περί την εις το χυδαίον μεταφράσεως των Ιερών Γραφών [...] του μακαρίτου Τορνόβου (ΚΠ., Πατριαρχικό Τυπογραφείο, 1841). Αναφέρονται (Γεδεών, *Χρονικά*, 207, Άμαντος, «Λόγιοι Θράκης», *Θρακικά* Παράρτημα Γ΄Τ. σ. 141-142) και τα: «Περιγραφή της Μητροπόλεως Κυζίκου», «Επιτομή της Λογικής Ευγενίου του Βουλγάρεως» (περί το 1814). *Απολογία ιστορικοκριτική* (Τεργέστη, 1814).

ΜΑΤΘΑΙΟΣ Ο ΑΠΟ ΓΑΝΟΥ ΚΑΙ ΧΩΡΑΣ

Γάνος?-Άγιον Όρος, 1805

Ιερομόναχος, διδάσκαλος γραμματικής στην Πατριαρχική Ακαδημία της Κωνσταντινούπολης (1786-1790;), όπου υπήρξε και μαθητής. Κατόπιν δίδαξε στην ελληνική σχολή Μυριοφύτου (Ανατολικής Θράκης πλησίον Σηλυβρίας, πιθανός ιδρυτής της σχολής επί μητροπολίτη Μελετίου).

Γραμματικής εισαγωγή βιβλία τρία (Βιέννη 1796)· *Εγχειρίδιον περί Συντάξεως των οκτώ του λόγου μερών* (Βενετία/ή Βιέννη;, 1775 και ΚΠολη 1816)· «Θεματογραφία και ψυχαγωγική ερμηνεία των στοιχείων α, β, γ της Ιλιάδος», Παπαδόπουλος Κεραμεύς, *Ιεροσολυμιτική βιβλιοθήκη Α΄*, 364. «Επιγράμματα: εις Χριστόν, εις ναόν μητροπόλεως Γάνου, εις Όρκον σωτήριον Βασιλείου του Ποστελνίκου» κ.ά. βλ. Άμαντος, «Λόγιοι Θράκης», σ. 142-143.

ΜΑΥΡΟΓΕΝΗΣ, ΝΙΚΟΛΑΟΣ

Πάρος, 1735 -ΚΠ.; 1790

Δραγομάνος του Στόλου. Διορίστηκε Ηγεμών Βλαχίας (1786) και Μολδαβίας (1788). Σπούδασε στις Σχολές Σίφνου και Κωνσταντινουπόλεως. Η δραγομανία του συνέπεσε με τον Ρωσοτουρκικό πόλεμο (1768-1771) μετά τον

τερματισμό του οποίου διαδραμάτισε σημαντικό ρόλο για την ειρήνευση στο Αιγαίο. Ως ηγεμών εθεωρείτο αυταρχικός (ο Ρήγας που διητέλεσε γραμματικός του τον αποκαλεί «έκτρωμα της φύσεως και ανάξιον ηγεμόνα της Βλαχίας»), παρά ταύτα, κατέβαλε φροντίδα για την ίδρυση και ενίσχυση σχολών, την ανέγερση και αποπεράτωση ναών, και την κατασκευή κοινωφελών έργων στα νησιά του Αιγαίου. Εκτελέστηκε τον Οκτώβριο του 1790 μετά από ήττα των στρατευμάτων που ηγείτο κατά τον Β΄ Ρωσοτουρκικό πόλεμο (1787-1792). Ήταν πολύγλωσσος και ευρυμαθής ενώ είχε συνθέσει και κάποια ποιήματα.

ΜΑΥΡΟΓΕΝΗΣ, ΙΩΑΝΝΗΣ

Αντιπρόεδρος της Υψηλής Πύλης στη Βιέννη (1811-1821) και το Λονδίνο (1832-1835). Ιδρυτικό μέλος εταιρείας ομογενών για την ενίσχυση των εν ταις ευρωπαϊκαίς ακαδημαίαις σπουδαζόντων Ελλήνων.

ΜΑΥΡΟΓΕΝΗΣ, ΣΠΥΡΙΔΩΝ, πασάς

Θεραπεία, 1816-1902

Καθηγητής της Ιατρικής Σχολής στην Κωνσταντινούπολη (υγιεινή και γενική παθολογία), γενικός επιθεωρητής των στρατιωτικών νοσοκομείων, αρχίατρος και έμπιστος του Σουλτάνου Αμπδούλ Χαμίτ Β΄, ήταν επί σαράντα τέσσερα έτη ιατρός των ανακτόρων. Σπούδασε στην Κωνσταντινούπολη και στην Ιατρική Σχολή του Πανεπιστημίου της Βιέννης. Μετά την επάνοδό του στην Κωνσταντινούπολη διορίστηκε διευθυντής του νοσοκομείου του Χαϊδαρ-πασά. Από τους ιδρυτές του ΕΦΣΚ, ο οποίος υπήρξε κατά κάποιον τρόπο μετεξέλιξη του salon litteraire που φιλοξενούσαν στην οικία τους οι Μαυρογένη από το 1860.

«Ομοιότητες και διαφοραί εν εκατέρω των φύλων υπό φυσιολογικήν και ψυχολογικήν έποψιν», *ΠΕΦΣΚ Α΄*, σ. 13, «Περί ζωής και ψυχής και των προς αλλήλας σχέσεων αυτών», *ΠΕΦΣΚ Α΄*, Β΄, «Περί της καταστάσεως του Φιλολογικού Συλλόγου», *ΠΕΦΣΚ Β΄*, 254, «Περί ύπνου και των ενυπνίων υπό φυσιολογικήν έποψιν», *ΠΕΦΣΚ Δ΄*, 126.

La Langue Turque comme Langue d'Enseignement des Sciences Médicales (ΚΠ., τυπ. M. de Castro, 1871). *Rapport Présenté à Sa Majesté*

Impériale le Sultan sur l'État de l'Hygiène Publique à Constantinople en Janvier 1881 par son Médecin en Chef et son Médecin Particulier le Docteur Spiridion Mavrogény (ΚΠ., 1881). *Βίος Κωνσταντίνου του Καραθεοδωρή* (Παρίσι: Gauthier - Villars, 1885). *Les Bains Orientaux avec une Notice Biographique sur Jules van Millingen par le Dr. S.S. Mavrogény* (Στρασβούργο, 1891).

ΜΑΥΡΟΓΕΝΗΣ, ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ, βέης

ΚΠ. (Μέγα Ρεύμα), 1845-ΚΠ., 1929

Υιός του Σπυρίδωνος, μέλος του Συμβουλίου του Κράτους, Ηγεμών Σάμου (1901-1903). Μεταξύ άλλων θέσεων διετέλεσε επιτετραμμένος των Οθωμανών στην Ουάσιγκτον και πρέσβυς στην Βιέννη.

«Περί της φιλοσοφίας εν Γερμανία και Γαλλία κατά τον ΙΘ΄ αιώνα», *ΕΦΣΚΣΤ΄*, 78, «Μελέται περί της φιλανθρωπίας του Βολταίρου», *Τεύχος Πεντηκονταετηρίδος*, 94. *Συμβολαί εις την ιστορίαν της εγγύς ανατολής. Ανέκδοτα έγγραφα και κείμενα του Αλεξάνδρου Μαυρογένους*, εκδ. Αρχιμανδρ. Ιερόνυμο Κωνσταντινίδη (ΚΠολη, 1950).

ΜΑΥΡΟΕΙΔΗΣ, ΝΙΚΟΛΑΟΣ

Κεφαλληνία (Αργοστόλι), 1708-1788

Ιεροκήρυξ της Μ. Εκκλησίας στην Κωνσταντινούπολη και το Ιάσιο, μέχρι τέλους του βίου κηρύξας. Σπούδασε στην Πάδοβα και αφού περιόδευσε στην Ελλάδα προσεκλήθη στην Κωνσταντινούπολη από τον Πατριάρχη Σεραφείμ και αργότερα στην Μολδοβλαχία από τον ηγεμόνα Μιχαήλ Ρακοβίτσα.

Το αποστολικόν δίκτυον (Ιάσιο, 1756).

ΜΑΥΡΟΚΟΡΔΑΤΟΣ, ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ

ΚΠ., 1636-1709

[Ο εξ απορρήτων της βασιλείας των Οθωμανών] Ιατροφιλόσοφος, γενάρχης των Ελλήνων της Πόλης, μέγας διερμηνέας και μέγας λογοθέτης της του Χριστού Μεγάλης Εκκλησίας. Σπούδασε στο Πανεπιστήμιο της Πάδοβας και διέμεινε για ένα διάστημα στην Φλωρεντία, προτού επιστρέψει στην ΚΠολη όπου δίδαξε στην Πατριαρχική Ακαδημία, εξασκώντας παράλληλα το ιατρικό

επάγγελμα. Εγένετο γνωστός στον Μ. Βεζίρη Κιοπρουλή Αχμέτ, ο οποίος τον διόρισε διερμηνέα της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας στη θέση του Παναγιώτη Νικούσιου αποθανόντος το 1673. Το 1683 φυλακίστηκε στην Αδριανούπολη αλλά το 1686 είχε αποκατασταθεί και το 1688 εστάλη ως πρέσβυς στην Βιέννη. Μετά δέκα έτη διαπραγματεύτηκε την συνθήκη του Κάρλοβιτς.

Συγγραφέας πολιτικών, φιλοσοφικών και ιστορικών πονημάτων, επιστολών, καθώς και ιατρικής πραγματείας περί κυκλοφορίας του αίματος : *De instumento respirationis et circulatione sanguinis* (Bologna?, 1664). *Ιστορία ιερά, ήτοι, Τα Ιουδαϊκά κατ' επιτομήν συγγραφέντα [..]* (Βουκουρέστι, 1716). Χφ: «Ρητορική», «Ερμηνεία εις το περί γενέσεως και φθοράς του Αριστοτέλους», «Ρωμαϊκή ιστορία». *Γραμματική περί συντάξεως* (Βενετία, 1745). *Φροντίσματα [..]* (Βιέννη, 1805).

ΜΑΥΡΟΚΟΡΔΑΤΟΣ, ΙΩΑΝΝΗΣ

ΚΠ., 1684-Βουκουρέστι, 1720

Μέγας διερμηνεύς (1709-1717) και Λογοθέτης της Εκκλησίας, διετέλεσε ηγεμών Μολδαβίας και Βλαχίας.

ΜΑΥΡΟΚΟΡΔΑΤΟΣ, ΝΙΚΟΛΑΟΣ

ΚΠ., 1670-Βουκουρέστι, 1730

Μέγας Διερμηνεύς, πρώτος Φαναριώτης Οσποδάρος της Μολδαβίας, κατόπιν Ηγεμών Βλαχίας (1716, 1719-1730). Φιλόσοφος, λάτρης του Πλάτωνα και γνώστης των νεοτέρων, πολύγλωσσος και πολύγραφος. Υπήρξε μαθητής του Χρυσάνθου Νοταρά (του μετέπειτα πατριάρχου Ιεροσολύμων) και του Ιακώβου Μάννα ή Μάνου του Αργείου.

Περί των καθηκόντων βίβλος (Βουκουρέστι, Μ. Αγίων Πάντων, 1719, β' έκδ. Λειψία, 1722). *Πολιτικόν Θέατρον* (Λειψία, 1758, 1766). *Φιλοθέου Πάρεργα* (Βιέννη, 1800).

ΜΑΥΡΟΚΟΡΔΑΤΟΣ, ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ

ΚΠ.?, 1711 – Γαλάτσι, 1769

Φαναριώτης Ηγεμόνας της Μολδοβλαχίας στον θρόνο της οποίας ανήλθε το 1730 και ηγεμόνευσε κατά διαστήματα συνολικά δέκα φορές (έξι στη Βλαχία

και τέσσερις στη Μολδαβία). Υιός του Νικολάου Μαυροκορδάτου, ιδιαίτερης μόρφωσης και πολύγλωσσος (μιλούσε 6 γλώσσες). Διάσημος για την κατάργηση της δουλείας στην Βλαχία και την Μολδαβία και εν γένει για την μεταρρύθμιση του 1740, καλούμενη «Ρεφόρμα», βασική καινοτομία της οποίας υπήρξε η μετάφραση της Αγίας Γραφής στη ρουμανική γλώσσα. Πέθανε το 1769 μετά από τραυματισμό σε μάχη στο Γαλάτσι, κατά τη διάρκεια του Ρωσοτουρικού πολέμου (1768-1771).

ΜΑΥΡΟΚΟΡΔΑΤΟΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ

ΚΠ., 1754 - Μόσχα, 1819

[Ο Φιραρής] Μέγας Διερμηνεύς (1782), ηγεμόνας Μολδαβίας (1785), δραπέτευσε στη Ρωσία τον Δεκέμβριο του 1786. Συνεργάστηκε στο *Λεξικόν τρίγλωσσον της γαλλικής, ιταλικής και ρωμαϊκής διαλέκτου* (Βιέννη 1790) και συνέγραψε το στιχούργημα *Βόσπορος εν Βορυσθένει* (Μόσχα, 1810).

ΜΑΥΡΟΚΟΡΔΑΤΟΣ, ΝΙΚΟΛΑΟΣ

ΚΠ., 1744-1818

Αξιωματούχος στις Παραδουνάβιες και στην Κωνσταντινούπολη, ήταν ο πατέρας του Αλεξάνδρου, πρωθυπουργού της Ελλάδος. Συνέθεσε ποιήματα που κυκλοφορούσαν ανώνυμα. Σώζεται μία ελεύθερη απόδοση αρχαίας βουκολικής ποίησης με τίτλο «Έρως δραπέτης» που παραπέμπει στην θεματολογία του Αθανάσιου Χριστόπουλου.

ΜΑΥΡΟΚΟΡΔΑΤΟΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ

ΚΠ., 1791-Αίγινα, 1865

Πρωθυπουργός της Ελλάδος. Φοίτησε στην Μεγάλη του Γένους Σχολή και συμπλήρωσε τις σπουδές του στην Πίζα της Ιταλίας. Το 1812 διορίστηκε γραμματέας και αξιωματούχος του θείου του ηγεμόνος Βλαχίας Ιωάννου Καρατζά. Με το ξέσπασμα της Επανάστασης μετέβη από την Πίζα στο Μεσολόγγι και επιχείρησε να οργανώσει πολιτικά και στρατιωτικά τον Αγώνα. Ορίστηκε πρόεδρος της Α΄ Εθνοσυνέλευσης στην Επίδαυρο όσο και της Β΄ στο Άστρος. Επί βασιλείας Όθωνος χρημάτισε υπουργός Εσωτερικών και

Λογιοσύνη της Κωνσταντινούπολης

πρεσβευτής. Μετά την επανάσταση του 1843 διετέλεσε αντιπρόεδρος της Βουλής και αργότερα πρωθυπουργός (1844, 1853).

Επιστολάριον εκ διαφόρων ερανισθέν [..] προσφωνηθέν δε τοις των Ελλήνων φιλομαθέσι νέοις (ΚΠ., Πατριαρχικόν Τυπογραφείον, 1805).

ΜΑΥΡΟΚΟΡΔΑΤΟΣ, ΓΕΩΡΓΙΟΣ

ΚΠ., 1802- Αθήνα, 1858

[Υιός του Αλέξανδρου Γ. Μαυροκορδάτου (1784-1856)., μεγάλου ποστέλνικου και χατμάνου της Μολδαβίας, πρωτοξαδέλφου του Αλ. Ν. Μαυροκορδάτου]. Καθηγητής πανεπιστημίου. Σπούδασε νομικά στο Παρίσι όπου το 1834 αναγορεύτηκε διδάκτορας του Δικαίου ενώ αργότερα έλαβε τον τίτλο του διδάκτορα θεολογίας από την Αγία Σύνοδο της Ρωσίας. Μετά την εγκατάστασή του στην Ελλάδα το 1835 εργάστηκε ως δικηγόρος και καθηγητής γαλλικού (αστικού) δικαίου στην Νομική Σχολή του Πανεπιστημίου Αθηνών. Διετέλεσε δις κοσμήτορας της Νομικής Σχολής και πρύτανης (1849-1850).

Εγχειρίδιον της Ελληνικής Εμπορικής Νομοθεσίας (Αθήνα 1836)· Διατριβή περί γάμου, περί διαζυγίου και περί ληξιαρχικών βιβλίων (Αθήνα 1846)· Περί της Εκκλησίας της Ελλάδος (3 τεύχη, Αθήνα 1852).

ΜΑΥΡΟΚΟΡΔΑΤΟΣ, ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ

ΚΠ., 1810 – Αθήνα, 1839

Καθηγητής του Πανεπιστημίου Αθηνών. Νεότερος αδελφός του καθηγητή Γεωργίου Μαυροκορδάτου. Τακτικός καθηγητής της ανατομίας και της φυσιολογίας της Ιατρικής Σχολής του Πανεπιστημίου Αθηνών (1837-1839).

Ανατομία του ανθρωπίνου σώματος (Αθήνα, 1836)· «Ότι η Κωνσταντινούπολις πατρίς της πανώλους», *Ασκληπιός Α΄*.

ΜΑΥΡΟΚΟΡΔΑΤΟΣ, ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ

Οδησσός, 1821 – Πειραιάς, 1873

Υιός του Στέφανου Μαυροκορδάτου. Νομικός και πολιτικός (διετέλεσε υπουργός εξωτερικών το 1862), σπούδασε νομική στην Αθήνα, την Γερμανία και το Παρίσι. Το 1847 διορίστηκε υφηγητής του Δικαίου στο Πανεπιστήμιο Αθηνών, γρήγορα όμως μετέβη στην Σμύρνη για να διδάξει νομικά (εμπορικό

δίακαιο) και γαλλική φιλολογία στην Ευαγγελική Σχολή. Επέστρεψε στην Αθήνα το 1850 και διετέλεσε πρωτοδίκης (1850-1856) και μέλος της Επιτροπής που συνέταξε το σχέδιο του Αστικού Κώδικα. Ακολούθως υπηρέτησε ως ανώτερος δημόσιος υπάλληλος και Υπουργός (Εξωτερικών 1863, Εκκλησιαστικών και Δημοσίας Εκπαιδεύσεως 1872).

Άτλας του Αρχαίου Κόσμου (Αθήνα, 1841)· *Δοκίμιον ιστορικών περί της ρωσικής νομοθεσίας* (Αθήνα, 1858)· *Θρησκευτικά μελέται προς μόρφωσιν Χριστιανικών αρετών* (κατ' επιλογή μετάφραση απ' το γερμανικό πρωτότυπο του Heinrich Zschokke, τομ. 5, Αθήνα, 1861-1865).

ΜΑΥΡΟΚΟΡΔΑΤΟΣ, ΝΙΚΟΛΑΟΣ

Αθήνα, 1837-1903

Υιός του Αλεξάνδρου (πρωθυπουργού). Πρέσβυς στην Κωνσταντινούπολη.

ΜΑΥΡΟΚΟΡΔΑΤΟΣ, ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΑΛ.

ΚΠ., 1839 – 1902

Συλλέκτης σπάνιων βιβλίων και χειρογράφων. Ο Κ. Σάθας του αφιέρωσε τον τρίτο τόμο της Μεσαιωνικής Βιβλιοθήκης: «τω ενθέρμω ζηλωτή των περι τας ιστορικάς παραδόσεις του Πανελληνίου ερευνών».

ΜΑΥΡΟΜΜΑΤΗΣ, ΝΕΟΦΥΤΟΣ

Πάρος/Αντίπαρος;, 1656/1662-Άγιο Όρος, 1740/1746

Πρώην μητροπολίτης Ναυπάκτου και Άρτης (1702-1727) και επίσκοπος Σαντορίνης (1697), είχε σπουδάσει στην Πατριαρχική Ακαδημία της Κωνσταντινουπόλεως. Παραιτήθηκε και μετέβη στο Άγιον Όρος (Μονή Ιβήρων), όπου συνέταξε κατάλογο των χειρογράφων και εντύπων της Μονής.

Συνέγραψε *Σύντομο χρονικό από Αδάμ μέχρι του 1733* (1737), *Ακολουθία του Μεγαλομάρτυρος Γεωργίου και του Οσίου Μαξίμου του Ομολογητού* (Βουκουρέστι, 1723), δύο παρακλητικούς κανόνες, στιχηρά και καθίσματα προς τιμήν της Θεοτόκου και *Απάνθισμα της χριστιανικής πίστεως* (ΚΠ. 1718) σύγγραμμα που τον καθιέρωσε ως πρωτοπόρο στην έκδοση κειμένων που απευθύνονταν στους τουρκόφωνους χριστιανικούς πληθυσμούς της Μικράς Ασίας.

ΜΑΥΡΟΦΡΥΔΗΣ, ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ

Καππαδοκία (Ανδρονίκιο), 1828 – Μεσολόγγι, 1866

[Καρακάσογλου] Φιλολόγος και γλωσσολόγος. Σπούδασε στην Ευαγγελική Σχολή της Σμύρνης όπου και δίδαξε (1846-1848). Δίδαξε επίσης την τουρκική στην Ζωσιμαία Σχολή Ιωαννίνων (1848-1850). Αναγορεύθηκε διδάκτωρ της Φιλοσοφίας του Πανεπιστημίου Αθηνών (1855), μετέβη στην Γερμανία για γλωσσολογικές σπουδές (1855-1859), ως υπότροφος του Ελληνικού Κράτους. Το 1861 διορίστηκε καθηγητής ελληνικής φιλολογίας στο Πανεπιστήμιο Αθηνών όπου και υπηρέτησε μέχρι το θάνατό του.

Δημοσίευσε διάφορες ιστορικές και γλωσσολογικές μελέτες σε γερμανικά περιοδικά καθώς και στο περιοδικό *Φιλίστωρ*, του οποίου υπήρξε εκδότης μαζί με τον αρχαιολόγο Στέφανο Κουμανούδη (1818-1899) και τον φιλόλογο Κωνσταντίνο Ξανθόπουλο (1815-1887). Ακόμα: *Περί της ελεγειακής ποιήσεως των αρχαίων Ελλήνων* (1854, διδακτορική διατριβή)· *Εκλογή μνημείων της νεώτερης ελληνικής γλώσσης* (τ. Α', Αθήνα, 1866)· *Δοκίμιον Ιστορίας της ελληνικής γλώσσης από της ομηρικής εποχής* (Σμύρνη, 1871).

ΜΕΛΕΤΙΟΣ, μητροπολίτης Ηρακλείας

Λέρος, ; - ;, 1821

Σπούδασε στην Κωνσταντινούπολη. Επίσκοπος Μυριοφύτου και Περιστάσεως (1788), μητροπολίτης Ηρακλείας (1794). Διετέλεσε επίτροπος της Πατριαρχικής Σχολής και ίδρυσε την Ελληνική Σχολή Μυριοφύτου. Υπέγραψε σημαντικά πατριαρχικά σιγγίλια και αποφάσεις, κατάλογο των οποίων δημοσίευσε ο Ευλόγιος Κουρίλας στα *Θρακικά*, ΚΗ', σ. 149-154.

ΜΕΛΕΤΙΟΣ, πατριάρχης Ιεροσολύμων

Αίνος, β' ήμισυ 17 αι. – ΚΠ., μετά το 1737

Μητροπολίτης Καισαρείας της Παλαιστίνης και πατριάρχης Ιεροσολύμων (1731-1737), διάδοχος Χρυσάνθου Νοταρά, του οποίου εξέδωσε ομιλίες: *Ομιλίας ολίγαι εκ των πολλών ευρεθείσαι[.]* (Βενετία, τυπ. Αντ. Βόρτολι, 1734).

ΜΕΛΙΣΣΗΝΟΣ [ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ], επίσκοπος Μαρωνείας

Σαράντα Εκκλησίες, 1855/57 – (;) 1920

Ιεράρχης και νομικός (διδάκτωρ νομικής). Σπούδασε στην Μεγάλη του Γένους Σχολή (1877). Διετέλεσε διευθυντής τής Ελληνικής Σχολής Σαράντα Εκκλησιών (1878 – 1880). Επίσκοπος Παμφίλου, χωροεπίσκοπος Ταταούλων και μετέπειτα μητροπολίτης Μαρωνείας και Θάσου (1914-1920).

Τα κωλύματα του γάμου εν τη Ανατολική Ορθοδόξω Εκκλησία (ΚΠ., 1889). *Περιγραφή ιστοριογεωγραφική της εκκλησίας Σαράντα Εκκλησιών* (Αθήνα, 1881). *Η Θράκη και αι Σαράντα Εκκλησίαι[.]* (ΚΠ., 1897). *Τα Ταταύλα ήτοι Ιστορία των Ταταούλων* (ΚΠ., 1913). Έγραψε ακόμα πολλές μελέτες περί κανονικού δικαίου, οι οποίες δημοσιεύθηκαν στην *Εκκλησιαστική Αλήθεια*.

ΜΕΡΤΖΙΔΗΣ, ΣΤΑΥΡΟΣ

τέλη 19^{ου} αιώνα

Ιατρός και συγγραφέας. *Οι Φίλιπποι, έρευνα και μελέται χωρογραφικά υπό αρχαιολογικήν, γεωγραφικήν, ιστορικήν, θρησκευτικήν και εθνολογικήν έποψιν* (ΚΠ., 1897).

ΜΕΤΑΞΑΣ-ΒΟΣΠΟΡΙΤΗΣ, ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Χ.

ΚΠ. (Βαφειοχώρι), 1858-Γαλάτσι (Ρουμανία), 1908

Βοτανολόγος-γεωπόνος, διηύθυνε τα κτήματα Ζαρίφη στην επαρχία Βαγδάτης. Μέλος επιστημονικών εταιρειών βοτανικής, καθώς και; του Φιλολογικού Συλλόγου ΚΠόλεως, όπου πάντως έδωσε διαλέξεις που δημοσιεύθηκαν αυτοτελώς: *Εκδρομή εις Βαβυλώνα* (ΚΠ., 1891), *Από Βαγδάτης εις Ινδίας* (ΚΠ., 1894), *Από Βομβάης εις Κωνσταντινούπολιν* (1895). Δημοσίευσε κείμενα βοτανολογικού και ζωολογικού ενδιαφέροντος (*Revue Horticole, Journal d' agriculture pratique, Revue des Sciences naturelles*), καθώς και ταξιδιωτικές εντυπώσεις και διηγήματα σε λογοτεχνικά έντυπα (*Εβδομάς, Ακρόπολις Φιλολογική, Παρνασσός, Εθνικόν Ημερολόγιον Σκόκου*). Επίσης: *Σκηναί της ερήμου. Ήθη Βεδουίνων* (Αθήνα, 1899, επανέκδοση: 1988). *Υπό την σκιάν των φοινίκων* (Αθήνα, 1904), *Δζεμήλα και άλλα διηγήματα* (Αθήνα, 1988).

ΜΕΤΑΞΟΠΟΥΛΟΣ, ΠΑΡΘΕΝΙΟΣ, αρχιμανδρίτης

Τραπεζούντα?-Βουκουρέστι?, 1769

Ηγούμενος Μονής Σουμελά. Έγραψε *Ιστορικόν της πόλεως Τραπεζούντος και των βασιλέων αυτής μέχρι της αλώσεως* (Λειψία, 1775) και *Διδασκαλία Χριστιανική τής Ορθοδόξου ημών πίστεως [...] Νυν πρώτον τυπωθείσα Δίγλωττος εις Απλήν Ρωμαϊκήν Γλώσσαν, καί Τουρκικήν* (Βουκουρέστι 1768).

ΜΗΛΙΟΠΟΥΛΟΣ, ΙΩΑΝΝΗΣ Π.

Μέλος της Μεσαιωνολογικής Εταιρείας Κωνσταντινουπόλεως, αναπτύσσει αρχαιολογικά ενδιαφέροντα με επίκεντρο κυρίως τον Πόντο, ενδιαφέροντα τοπογραφικά και γενικώς ιστορικά, πραγματοποιεί μεταφράσεις. Υπάλληλος του Γραφείου των μεταφραστών των Τελωνείων (1885) και αργότερα (1890) της γενικής διεύθυνσης εμμέσων φόρων.

Περιοδεΐαι εν Περσία: ήτοι περιγραφή των από Πετρούπολεως εις Τεχεράνην και εκείθεν δια Τραπεζούντος εις Κωνσταντινούπολιν χωρών (ΚΠ., Τύποις Γραφικού Κόσμου, 1881). *Επιτομή της Οθωμανικής Ιστορίας* (Εν Κωνσταντινούπολει 1883). *Αρχαιολογικάί ζητήσεις* (ΚΠ., Π. Αγγελίδης, 1921).

ΜΙΣΑΗΛΙΔΗΣ, ΕΥΑΓΓΕΛΙΝΟΣ

Φρυγία (Κολόη), 1820-ΚΠ., 1890

Μεταφραστής τουρκικής γλώσσας, δημοσιογράφος και εκδότης. Αρχικά εργάστηκε στην Σμύρνη (1845-1850), αλλά το 1850 ίδρυσε στην Κωνσταντινούπολη την τουρκόφωνη εφημερίδα *Ανατολή* και τον ομώνυμο εκδοτικό οίκο από τον οποίο εκδόθηκαν περί τα πενήντα βιβλία στην ελληνοτουρκική διάλεκτο.

ΜΙΣΑΗΛΙΔΗΣ, ΓΕΩΡΓΙΟΣ

Γ. Μισαηλίδης, Β. Μιχαηλίδης, *Ιωακείμ Γ' ο Μεγαλοπρεπής Πατριάρχης* (Κωνσταντινούπολη, 1901).

ΜΙΣΑΗΛΙΔΗΣ, ΧΡΙΣΤΟΦΟΡΟΣ Ε.

Φανάρι, 1855-1923

Ο γιός του Ευαγγελινού, συνέχισε, μετά τον θάνατο του πατέρα του, να εκδίδει την *Ανατολή* μέχρι τον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο, ενώ παράλληλα συνέγραφε ποιήματα και κωμειδύλια.

ΜΙΣΙΤΖΗΣ, ΔΗΜΟΣΘΕΝΗΣ

Σάμος, 1826-ΚΠ., 1911

Διδάσκαλος αλληλοδιδασκτικής μεθόδου στην ΚΠ, συγγραφέας θεατρικών και σχολικών έργων. Έδρασε «προς προαγωγήν του θεσμού των δημοσίων μαθημάτων, αναγνωστηρίων, ψυχαγωγικών συγκεντρώσεων εν Ψαμμαθία και ταις πέριξ συνοικίας» κατά το 1866-1870. «Έσπευδεν προς υποστήρικιν αδελφοτήτων και συλλόγων».

ΜΙΧΑΗΛ [ΚΛΕΟΒΟΥΛΟΣ], επίσκοπος Σάρδεων

Αδριανούπολη, 1848-ΚΠ., 1918

Αρχιμανδρίτης, διετέλεσε από το 1889 και μέχρι τον θάνατό του διευθυντής της Μεγάλης του Γένους Σχολής. Προηγουμένως είχε διδάξει στην ελληνική σχολή Κίου (1871-2), στην Ελληνεμπορική (1872-1876) και την Θεολογική Σχολή της Χάλκης (1883-1888). Σπούδασε στο Πανεπιστήμιο Αθηνών και στα Πανεπιστήμια Μονάχου, Χάλλης, Λειψίας και Τυβίγγης (1876-1882), ανακηρυχθείς διδάκτωρ φιλοσοφίας το 1883. Τιμήθηκε με τον τίτλο του επισκόπου Σάρδεων από τον πατριάρχη Ιωακείμ Γ΄.

Η Καινή Διαθήκη, εγκρίσει της Μεγάλης του Χριστού Εκκλησίας, (ΚΠ., 1904), *Λογοδοσίαι της Μεγάλης του Γένους Σχολής*, σχολικά έτη 1907/8-1912/3, *Έκθεσις των πεπραγμένων εν τη Πατριαρχική Μεγάλη του Γένους Σχολή κατά τα σχολικά έτη 1909-1910 και 1910-1911* (ΚΠ., Τυπ. Γεράρδου, 1912). *Στοιχειώδεις Χριστιανική Ηθική*, επίμ. Κασσανδρείας Καλλινίκου Χαραλαμπίκη (Θεσσαλονίκη, 1955).

ΜΙΧΑΛΟΠΟΥΛΟΣ, ΜΙΧΑΗΛ Ε.

Χανιά, 1851-Αθήνα, 1928

Δημοσιογράφος και καθηγητής, δίδαξε στο Γυμνάσιο της Αδριανούπολης και διετέλεσε διευθυντής της Κεντρικής Σχολής στα Ταταύλα (1897-1899). Εργάστηκε ως συντάκτης και διευθυντής του Νεολόγου και της Εβδομαδιαίας Επιθεωρήσεως (1888-1894) και ήταν αρχισυντάκτης του *Ταχυδρόμου Κωνσταντινουπόλεως* (1899-1910).

Θησαυρός βιωτικής σοφίας ήτοι απάνθισμα διδακτικών γνωμών των διασημοτέρων ανδρών και γυναικών πάντων των εθνών[.] τόμος πρώτος (ΚΠ., 1910). *Το Άγιον Όρος* (Νέα Υόρκη, 1913).

ΜΟΓΕΣ, ΞΕΝΟΦΩΝ Δ.

Δίδασκε ιχνογραφία (ζωγραφική και προοπτική) στην Ελληνεμπορική Σχολή της Χάλκης από το έτος 1870. Το βιβλίο του *Η εν Χάλκη Ελληνεμπορική Σχολή* (ΚΠ., τυπ. Βουτυρά, 1875) αποτελεί σημαντική πηγή γνώσης για τον συγκεκριμένο εκπαιδευτικό θεσμό, ιδίως για τα μετά τον Βαρθολομαίο Κουτλουμουσιανό έτη.

ΜΟΣΤΡΑΤΟΣ, ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ Γ.

ΚΠ., 1852-1909

Καθηγητής της ελληνικής φιλολογίας και γραμματολογίας στην Μεγάλη του Γένους Σχολή. Διδάκτωρ φιλοσοφίας Πανεπιστημίου του Βερολίνου, διετέλεσε Σχολάρχης της Αμπετείου Σχολής του Καίρου και δίδαξε σε πολλά εκπαιδευτήρια της Κωνσταντινούπολης (Ζάππειο, Ζωγράφειο, Ιωακείμιο, Λύκειο Χατζηχρήστου κ.α.). Γ. Γραμματέας Φολεγάνδριου Φιλεκπαιδευτικής Αδελφότητας Κωνσταντινουπόλεως.

Die Padagogik des Helvetius (Βερολίνο, 1891). *Περί μεθόδου Λόγος του Καρτεσιού εκ του γαλλικού υπό Δ. Γ. Μ.* (ΚΠ., τυπ. Βουτυρά, 1878).

ΜΟΣΧΟΠΟΥΛΟΣ, ΝΙΚΗΦΟΡΟΣ

ΚΠ., 1871-Αθήνα, 1964

Συντάκτης *Νεολόγου*, *Spectateur d'Orient* και άλλων περιοδικών. Συγγραφέας πολιτικο-ιστορικών πραγματειών, πρέπει να διέμεινε στην ΚΠολη έως το 1922. Εργάστηκε αργότερα στο ελληνικό υπουργείο των εξωτερικών και συνέγραψε πολλά έργα διπλωματικής και γενικής πολιτικής ιστορίας, ιδίως περί Τουρκίας, Βαλκανίων, Αρμενίας, Αγίων Τόπων κλπ. Είχε σπουδάσει στην Μεγάλη του Γένους Σχολή και στο Παρίσι (École des Hautes Etudes en Sciences sociales) όπου εκπόνησε διατριβή περί του ρόλου των Ελλήνων κατά την εξέλιξη των φιλελευθέρων ιδεών στην Ανατολή.

Το αρμενικόν ζήτημα. Συμβολή εις την διπλωματικήν ιστορίαν (Αθήνα, 1924). *Το ζήτημα των Στενών (ήτοι της Κωνσταντινουπόλεως)* (Αθήνα, 1926). *Αι νέαι τουρκικαί ιστορικαί και εθνολογικαί θεωρίαι* (Αθήνα, 1935). *La Terre Sainte: essai sur l'histoire politique et diplomatique* [...] (Αθήνα, 1956).

ΜΟΥΡΟΥΖΗΣ, ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ

ΚΠ., 1768-Σούμλα (Βουλγαρία), 1812

Μέγας Διερμηνεύς (1808-1812), υποστήριξε το εγχείρημα της *Κιβωτού*, ενώ κατ' ουσίαν υπήρξε ο νέος ιδρυτής της Πατριαρχικής Σχολής κατά την περίοδο της εγκατάστασης αυτής στην Ξηροκρήνη από το 1803. Επίσης ίδρυσε και ενίσχυσε οικονομικά σχολές στη Χίο, στο Πήλιο και στις Κυδωνίες. Κατά τη διάρκεια του Ρωσοτουρκικού πολέμου (1806-1812), συνόδευσε τον Μεγάλο Βεζίρη στο πολεμικό μέτωπο, μετά την υπογραφή της δυσμενούς για την Οθωμανική Αυτοκρατορία συνθήκης του Βουκουρεστίου (1812) ο Σουλτάνος Μαχμούτ Β΄ διέταξε τον αποκεφαλισμό του.

ΜΟΥΡΟΥΖΗΣ, ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ

ΚΠ., 1788-;, 1844

Έδρασε κυρίως εκτός Οθωμανικής Αυτοκρατορίας, στην Οδησσό και στην Μολδαβία. Ασχολήθηκε ιδίως με την βοτανική και την κηποτεχνία, ενώ το 1825 δημοσίευσε στο Παρίσι (Firmin Didot) ένα έργο με τίτλο *Ποιητικά Μελέται*.

ΜΟΥΡΟΥΖΗΣ, ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ

1789-4 Απριλίου 1821

Υιός του Αλεξάνδρου (π. 1760-1816). Μέγας Διερμηνεύς της Υψηλής Πύλης επί βραχύ, εκτελέστηκε ως συνεργάτης του Αλ. Υψηλάντη.

ΜΟΥΣΑΙΟΣ, ΜΙΧΑΗΛ

Λυκία (Λιβίσι), 1829-1896

Λόγιος από το Λιβίσι της Λυκίας όπου δίδασκε επί σαράντα έτη χαρακτηριζόμενος «το φώς του Λιβισίου».

Λεξιλόγιον της λειβησιανής διαλέκτου (Αθήνα, Παρνασσός, 1884). «Ο γάμος του Μαλώνη Αντιφάτου» (βλ. *Δελτίο Κέντρου Μικρασιατικών Σπουδών* 5, 275).

ΜΟΥΣΟΥΡΟΣ ΓΚΙΚΑΣ, ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ

ΚΠ.;, ; - Αθήνα, 1924

Ελληνοοθωμανός αξιωματούχος φιλελεύθερων απόψεων. Ανεδείχθη Γερουσιαστής (1908-1913). Υπουργός Ταχυδρομείων και Τηλεγραφείων, πολιτικός Σύμβουλος των Πατριαρχείων. Ήταν γραμματέας του σουλτάνου Αμπντούλ Χαμίτ Β΄ από τον οποίο καταδιώχθηκε για τις φιλελεύθερες ιδέες του και κατέφυγε στο Παρίσι όπου υπήρξε συνεργάτης του επίσης εξόριστου φιλελεύθερου πρίγκιπα Σαμπαχεντίν (1879-1948). Επέστρεψε στην Κωνσταντινούπολη με την επικράτηση των Νεότουρκων αλλά τελικά απογοητεύτηκε. Ίδρυσε στο Παρίσι τον «Σύλλογο των Αλυτρώτων» και εγκαταστάθηκε στην Αθήνα το 1922.

ΜΟΥΣΟΥΡΟΣ, ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ

ΚΠ., 1809-1901

Πρεσβευτής της Τουρκίας στην Αθήνα (1841-1848), στην Βιέννη (1848-1851) και στο Λονδίνο (1851-1879). Σπούδασε στην σχολή των Λαζαριστών στην Νάξο. Γραμματέας της αυστριακής πρεσβείας στην Αθήνα και τοποτηρητής του ηγεμόνα της Σάμου Στεφάνου Βογορίδη κατά τα έτη 1834-1837.

Κατέλιπε τρίτομο μετάφραση της Θείας Κωμωδίας του Δάντη στην ελληνική σε δωδεκασύλλαβους στίχους: *Άδης, Καθαρτήριο, Παράδεισος* (Λονδίνο, Williams and Norgate, 1882-1885).

ΜΠΑΖΙΛΙ, ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΜΙΧΑΗΛΟΒΙΤΣ

ΚΠ., 1809 – Οδησός, 1884

[Базили, Константин Михайлович, Μπαζίλης, Βαζίλης?] Ελληνικής καταγωγής Ρώσος διπλωμάτης και συγγραφέας. Μετά το 1821 κατέφυγε στην Οδησό όπου φοίτησε στο Λύκειο Richelieu (1827-1830) και σε ηλικία 20 ετών εντάχθηκε στο ρωσικό διπλωματικό σώμα. Χρημάτισε πρόξενος στη Συρία και την Παλαιστίνη (1839-1853), ενώ το 1860 διορίστηκε πρόεδρος του Εφετείου Οδησού.

Αρχιπελαγ и Греция в 1830—1831 гг [Το Αιγαίον πέλαγος και η Ελλάς] (Πετρούπολη, 1834), *Очерки Константинополя* [Απόψεις της Κωνσταντινουπόλεως] (Πετρούπολη, 1835), *Босфор и новые очерки Константинополя* [Ο Βόσπορος και νέαι απόψεις της Κωνσταντινουπόλεως] (Πετρούπολη, 1836), *Сирия и Палестина под турецким правительством* [Η Συρία και η Παλαιστίνη υπό την τουρκικήν κυβέρνησιν] (Οδησός, 1861-1862), κ.ά.

ΜΥΣΤΑΚΙΔΗΣ, ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ Α.

ΚΠ. (Κοντοσκάλιον), 1859-Θεσσαλονίκη, 1933

Καθηγητής ιστορίας και γεωγραφίας για περίπου μία τριακονταετία (1899-1926) στην ΜΓΣ. Επιμελητής και Υποδιευθυντής του Αρχαιολογικού Μουσείου Κωνσταντινουπόλεως (1895-1927). Μέλος Διαρκούς Εθνικού Μικτού Συμβουλίου. Φοίτησε στην ΜΓΣ (1876), και στα Πανεπιστήμια Αθηνών (1883-1885) και Τυβίγγης όπου υπέβαλε την διατριβή του (1890). Υπηρέτησε ακόμα ως σχολάρχης στο Ελληνικό σχολείο Αίνου (1880-1882), γυμνασιάρχης στα Ζαρίφεια Διδασκαλεία της Φιλιππούπολης (1882-1883, στην Ροδοκανάκειο Σχολή Καισαρείας (1890-1892) και ως γυμνασιάρχης στην Θεσσαλονίκη (1895-1896), ενώ πάμπολλες υπήρξαν οι μελέτες που εξέδωσε. Πρός το τέλος του βίου του, το 1927, εγκαταστάθηκε στην Θεσσαλονίκη.

Λογιοσύνη της Κωνσταντινούπολης

Ο Ιερός κλήρος κατά τον ΙΣΤ΄ αιώνα. Μάξιμος ο Μαργούνιος (Αθήνα, 1892). *Οι εν Αθήναις και οι εν Κων/πόλει λόγιοι. Εργασίαι αυτών, επιστημονικός βίος, γεωγραφία, ιστορία, παλαιογραφία, εκκλησιαστική ιστορία* (ΚΠ., εκ του Πατρ. Τυπογραφείου, 1907).

ΜΩΡΑΪΤΟΠΟΥΛΟΣ, Γ. Κ.

Συγγραφέας σχολικών εγχειριδίων.

Τοπογραφία Κωνσταντινουπόλεως (ΚΠ., 1895), *Γεωγραφία*, 3 Τεύχη (ΚΠ., 1894), *Ρωμαϊκή ιστορία κατά βιογραφικήν μέθοδον* (ΚΠ. 1893). Επίσης: *Θεσσαλονίκη* (Αθήνα, 1882).

N

ΝΑΘΑΝΑΗΛ [ΚΑΛΛΟΝΑΡΗΣ], μητροπολίτης Εφέσου

Χίος;, - ?

[ή Κλωνάρης, και Χίκας;] Διδάσκαλος στην Χίο, «ειδήμων της λατινικής», εγκαταστάθηκε στην Κωνσταντινούπολη και δίδαξε στην Πατριαρχική Ακαδημία την οποία και διηύθυνε κατά τα έτη 1744-1748. Από το 1739 προΐσταται της μητροπόλεως Αγχιάλου, ενώ από το 1753 έως το 1761 κατέλαβε τη θέση του μητροπολίτη Εφέσου.

ΝΕΟΦΥΤΟΣ [ΔΡΥΜΑΔΗΣ], μητροπολίτης Δέρκων

?-ΚΠ., 1881

Μητροπολίτης Χίου (1856-1860) και Δέρκων (1865-1875), μέλος Διαρκούς Ιεράς Συνόδου (1867-1881) με ενεργό δράση στο ζήτημα του βουλγαρικού σχίσματος.

Έργα τινά μετά της βιογραφίας αυτού εκδιδόμενα υπό Β. Διαμαντοπούλου δαπάνη εξοχωτάτου Χρηστάκη εφέντη Ζωγράφου (ΚΠ., τυπ. Βουτυρά, 1881).

ΝΙΑΓΚΑΣ, ΓΕΩΡΓΙΟΣ

Καστοριά (Κλεισούρα), περ. 1830-ΚΠ.; μετά το 1891;

Καθηγητής ελληνικής φιλολογίας, συνέθεσε ωδές και ειδύλλια προς προσωπικότητες της εποχής του: αρχιναύαρχο της Ρωσίας Μέγα Δούκα Κωνσταντίνο, Σίμωνα Σίνα, υιούς Βίκτωρος Εμμανουήλ, βασιλέα Γεώργιο, Γεώργιο Ζαρίφη, Τζαννή Στεφάνοβικ Σκυλίτση, Γρηγόριο Μαρασλή κ.ά., αλλά και προς τον Ελληνικό Φιλολογικό Σύλλογο και το Ζάππειο, οι οποίες εκδόθηκαν στην Κωνσταντινούπολη στο διάστημα 1859-1891, βλ. Κομνηνή Δ. Πηδώνια, *Η Καθ' ημάς Ανατολή Β'* (1994), 25-63.

ΝΙΚΗΦΟΡΟΣ [ΓΛΥΚΑΣ], μητροπολίτης Μηθύμνης

Ίμβρος (Γλυκύ), 1819-Λέσβος, 1896

Αρχιμανδρίτης και ιεροκήρυκας του Οικουμενικού Πατριαρχείου, μητροπολίτης Ίμβρου (1873-1881), κατόπιν έως τον θάνατό του μητροπολίτης Μηθύμνης. Σπούδασε στην Εμπορική (1841-1845) και στη Θεολογική Σχολή της Χάλκης (αποφ. 1849). Συμπλήρωσε τις σπουδές του στα πανεπιστήμια Αθηνών (1860), Παρισίων (1861) και Στρασβούργου (1862-1864). Στη Θεολογική Σχολή διετέλεσε αργότερα καθηγητής μαθηματικών, θεολογίας και ιστορίας (1849-1852, 1864-1872) και σχολάρχης (1864-1865). Δίδαξε θεολογία στις ενοριακές σχολές του Σταυροδρομίου, χρημάτισε διδάσκαλος και σχολάρχης της πατριαρχικής σχολής του Καΐρου (1852-1856), σχολάρχης της Αθωνιάδος (1856-1857) και της Εμπορικής Σχολής Χάλκης (1872). Κατά την παραμονή του στην Ίμβρο ασχολήθηκε με την συλλογή αρχαίων επιγραφών και νομισμάτων, ενώ ίδρυσε και το πρώτο ελληνικό σχολείο της νήσου.

Λόγος επιτάφιος εις τον εν μακαρία τη λήξει αοίδιμον πατριάρχην Κωνσταντινουπόλεως Κωνστάντιον τον Α' τον από Σιναίου, εκφωνηθείς κατά την κηδείαν αυτού τη 6 Ιανουαρίου 1859 εν τη Μεγάλη του Χριστού Εκκλησία (ΚΠ., 1859), «Κώδιξ περιέχων τας αντιγραφάς των επιστολών, ψηφισμάτων, επιταγμάτων, αιτημάτων, ων αποστέλλει και δέχεται το εν Βυζαντίω μέγα και κοινόν του γένους μουσείον επί της σχολαρχίας του κ. Δωροθέου Πρωΐου», *ΕΦΣΚ* 13 (1880) 203. *Εκκλησιαστικοί λόγοι και ομιλίες*, 2 τόμοι (ΚΠ., 1886), *Λόγοι επιτάφιοι και πανηγυρικοί εκφωνηθέντες κατά διαφόρους καιρούς* (ΚΠ., 1887), *Βιογραφία ως ημερολογία* (Αθήναι, 1907).

ΝΙΚΟΛΑΪΔΗΣ, ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ

ΚΠ., 1815/17- Αθήνα, 1903

Στρατιωτικός, δημοσιογράφος και συγγραφέας. Φοίτησε στο Κεντρικό Πολεμικό Σχολείο της Αίγινας ενώ αργότερα σπούδασε θετικές επιστήμες στο Πανεπιστήμιο Αθηνών. Πήρε μέρος στον Κριμαϊκό Πόλεμο ως ακόλουθος του Ρωσικού στρατού και στον γαλλοπρωσικό πόλεμο (1870-1871) ως εθελοντής στο πολιορκημένο Παρίσι.

Les Turcs et la Turquie contemporaine. Itineraire et compte - rendu de voyage dans les provinces o Homanes avec cartes detaillées, 2 τόμοι (Παρίσι, 1859).

Un mari en vacances (Παρίσι, 1865)· *Le réché du pacha : roman historique* (Παρίσι, 1873)· *Η Κοσμοπολίτις ή Περιήγησης Αθιγγανίδος εν Ευρώπη και Ασία* (Βενετία, 1881)· *Αλή - Χουρσχήδ Μπέης, Επεισόδιον της Ελληνικής Επαναστάσεως* (Παρίσι, 1882), το έργο μεταφράστηκε στα γαλλικά από τον ίδιο το συγγραφέα και εκδόθηκε υπό τον τίτλο *Grandeur et décadence d' Ali Hourchid Bey. Episode de la Révolution Grecque* (Παρίσι, 1883)· *Ελένη, Δράμα εις πράξεις δύο* (Παρίσι, 1890).

ΝΙΚΟΛΑΪΔΗΣ, ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ

Εκδότης εφημερίδος *Κωνσταντινούπολις* και περιοδικού *Επτάλοφος*. Ήταν ιδιοκτήτης των ομώνυμων εκδόσεων, από τις οποίες τυπώθηκαν μεταφράσεις αρχαίου δράματος. Είχε επίσης διατελέσει συντάκτης και διευθυντής του *Ανατολικού Αστέρου*, καθώς και της τουρκόφωνης εφημερίδας Σερβέτ.

Οθωμανικοί κώδικες μεταφρασθέντες εκ του τουρκικού και επί το συστηματικώτερον καταταχθέντες (ΚΠολη 1869-90).

ΝΙΚΟΛΑΪΔΗΣ, ΚΛΕΑΝΘΗΣ

ΚΠ., 1858 - ?, 1938

Σπούδασε νομικά στην Αθήνα και στην Γερμανία, όπου ανακηρύχθηκε διδάκτωρ και εξέδιδε τα περιοδικά *Orientalische Korrespondenz* και *Νέα Ελλάδα* (1899-1900). Χρημάτισε διδάσκαλος στην σχολή ανατολικών γλωσσών του Πανεπιστημίου της Βιέννης.

La Question Macédonienne dans l' Antiquité, au Moyen-Age et dans la politique actuelle (Βερολίνο, 1899), *Die neueste Phase der Macedonischen*

Frage (Βερολίνο, 1903). *Ιστορία του Ελληνοτουρκικού πολέμου* (Αθήνα, 1915).

ΝΙΚΟΛΑΪΔΗΣ, ΝΙΚΟΛΑΟΣ

Εκδότης εφημερίδων: *L' Orient* (ιδρύθηκε στο Παρίσι). *Sa Majeste Imperiale Abd-ul Hamid Khan II* (Βρυξέλες, 1907).

ΝΙΚΟΛΑΪΔΗΣ ΦΙΛΑΔΕΛΦΕΥΣ, ΧΡΙΣΤΟΣ

Φιλαδέλφεια (Μικρά Ασία), 1808 – Αθήνα, 1892_

Εκδότης, διευθυντής παρθεναγωγείου στη Σμύρνη και γενικός γραμματέας της Φιλεκπαιδευτικής Εταιρείας. Εκπαιδεύτηκε στην Σμύρνη και αργότερα στην Γκιλφόρδαιο Ακαδημία της Κέρκυρας. Κάτοχος της τουρκικής και της αραβικής γλώσσας, προσελήφθη στην Αγγλική Βιβλική Εταιρεία για την μετάφραση της Αγίας Γραφής στα Τουρκικά, Νέα Ελληνικά, Ισπανοεβραϊκά/Λαντίνο και Αραβικά. Το 1848 ίδρυσε στην Κέρκυρα το τυπογραφείο Ερμής, ενώ το 1850 μετέφερε τις εκδοτικές του δραστηριότητες στην Αθήνα, όπου και τύπωσε πλήθος συγγραμμάτων στα Ελληνικά, Τουρκικά, Εβραϊκά, Αλβανικά, Γαλλικά κ.ά, ενώ και ο ίδιος συνέγραψε «διατριβές» και μονογραφίες. Συμμετείχε στην ίδρυση πολλών συλλόγων, εταιρειών και άλλων σωματείων («Παρνασσός», «Εταιρεία τών Φίλων τού Λαού», «Αρχαιολογική Εταιρεία» κ.ά.). *Χρονολογικός Πίναξ* και πλείστες άλλες διατριβές και μονογραφίες.

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ο ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΙΟΣ

ιζ' αιών

Μέγας Εκκλησιάρχης του εν Κωνσταντινουπόλει Πατριαρχικού Θρόνου. Τούτου τα συγγράμματα κατεκάη εν τω Φαναρίω.

ΝΟΝΝΟΤΗΣ, ΑΙΜΙΛΙΟΣ

Διδάκτωρ φιλοσοφίας, καθηγητής στη Μεγάλη του Γένους (επί Ε. Κλεοβούλου και Φ. Βρυεννίου) και στο Αυτοκρατορικό Λύκειο του Γαλατά Σαράι. Μέλος του ΕΦΣΚ, μεταφραστής *Επιτομής Φυσικής Ιστορίας* (ΚΠ., 1873), την οποία είχε χρηματοδοτήσει ο Χρηστάκης Ζωγράφος. Συνέταξε επίσης κατάλογο της

Λογιοσύνη της Κωνσταντινούπολης

βιβλιοθήκης της ΜΓΣ. Συγγενής και απόγονος του ήταν ο **Ευθύμιος Νοννότης**, καθηγητής λατινικών και Φυσικής στη ΜΓΣ περί το 1886.

ΝΟΤΑΡΑΣ, ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ

Ανιψιός και προστατευόμενος Χρυσάνθου Ιεροσολύμων. Σπούδασε ιατρική και φιλοσοφία στο Πανεπιστήμιο της Πάδοβας (περ. 1708-1711). Ήταν αρχιατρός του ηγεμόνα Ιωάννη Μαυροκορδάτου. Μετέφρασε από τα λατινικά σύντομη γεωγραφική πραγματεία περί μερισμού της υδρογείου.

ΞΑΝΘΟΠΟΥΛΟΣ, ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ

Τραπεζούντα, 1815-Αθήνα 1887

Παιδαγωγός και συγγραφέας, διετέλεσε διευθυντής του Ελληνικού Φροντιστηρίου της Τραπεζούντος, της εν Σμύρνη Ευαγγελικής Σχολής και της εν Χάλκη Ελληνοεμπορικής, καθώς και αργότερα στην Αθήνα του Αρσακείου. *Συνοπτική Έκθεσις της πνευματικής αναπτύξεως των νεωτέρων Ελλήνων* (Κωνσταντινούπολη, 1880)

ΞΕΝΗΣ, ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ

Εκδότης εφημερίδος *Βυζαντίς* (1856) καθώς και *Τηλέγραφου του Βοσπόρου και Βυζαντίδος* (1857-1863).

Ο

ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΗΣ, ΓΕΩΡΓΙΟΣ

Πειραιάς, 1848-ΚΠ., 1931

Σπούδασε στη Γερμανία και το 1873 εγκαταστάθηκε στην Κωνσταντινούπολη. Μέλος ΕΦΣΚ (Βιολογικό Τμήμα), Ιατρικής Εταιρείας, ιατρός των ανακτόρων.

ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΗΣ, ΔΗΜΟΣΘΕΝΗΣ Η.

Πόντος (Αργυρούπολη), 1858-Αθήνα, 1938

Καθηγητής φιλολογικών στην Μεγάλη του Γένους Σχολή (1888-1914), αντιπρόεδρος του Φιλολογικού Συλλόγου και του Διδασκαλικού Συνδέσμου, Μέλος Κεντρ. Πατρ. Επιτροπής. Σπούδασε στα Πανεπιστήμια του Μονάχου και της Λειψίας όπου το 1887 αναγορεύθηκε διδάκτωρ. Το επόμενο έτος διορίστηκε καθηγητής λατινικών στη Μεγάλη του Γένους Σχολή όπου υπηρέτησε ως το 1914, ενώ δίδαξε επίσης στο Ζωγράφειο και το Ιωακείμειο. Ήδη ωστόσο από τον πόλεμο μετοίκησε στην Αθήνα όπου το 1931 έγινε διευθυντής του Μεσαιωνικού Αρχείου της Ακαδημίας Αθηνών, ενώ μετείχε στην συντακτική επιτροπή του *Αρχείου Πόντου*.

Επιδόθηκε σε γλωσσολογικές και λαογραφικές μελέτες και συνέγραψε εκπαιδευτικά εγχειρίδια. *Συντακτικόν της γερμανικής γλώσσης* (Λειψία, 1885). *Λατινική μέθοδος προς χρήσιν των γυμνασίων* (ΚΠ. τυπ. Ν. Γ. Κεφαλίδου, 1892). *Αναγνωστικόν εκ του Ηροδότου*, 2 τχ. (ΚΠ., Γ. Σεϊτανίδης, 1898). *Περί του γλωσσικού ζητήματος παρήμιν* (Αθήνα, 1903). *Σεβαστοπούλειος Αγών Κωνσταντινουπόλεως. Έκθεσις της Αγωνοδίκου Επιτροπείας αναγνωσθείσα τη 19 Σεπτεμβρίου 1911 εν τη Μεγάλη του Γένους Σχολή υπό του εισηγητού Δ. Η. Οικονομίδου* (ΚΠ., Πατρ. Τυπογρ., 1911). *Πόντος και τα δίκαια του εν αυτώ ελληνισμού :: από χωρογραφικής, εθνογραφικής και ιστορικής απόψεως* (Αθήνα, Σύλλογος προς Διάδοσιν Ωφελίμων Βιβλίων, 1920).

ΟΙΚΟΝΟΜΟΣ, ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ

Τσαρισάνη, 1780-Αθήνα, 1857

[εξ Οικονόμων γενεαλογούμενος] Καθηγητής των φιλολογικών μαθημάτων στο Φιλολογικό Γυμνάσιο της Σμύρνης, όπου διετέλεσε σχολάρχης (1814-1819). Ο Πατριάρχης Γρηγόριος Ε΄ τον κάλεσε στην Κωνσταντινούπολη και του απένειμε το οφφίκιο του ιεροκήρυκα και διδασκάλου πασών των ορθοδόξων εκκλησιών. Μετά την Επανάσταση κατέφυγε στην Οδησό και έπειτα στην Αγία Πετρούπολη. Εξελέγη σύνεδρος της Εκκλησιαστικής Ακαδημίας και μέλος της Ακαδημίας Επιστημών της Αγίας Πετρούπολης και αντεπιστέλλον μέλος της Ακαδημίας του Βερολίνου. Μετά την εγκατάστασή του στην Ελλάδα, το 1834, τάχθηκε κατά του Αυτοκεφάλου της Ελλαδικής Εκκλησίας.

Λογιοσύνη της Κωνσταντινούπολης

Τέχνης ρητορικής βιβλία τρία (Βιέννη, 1813), *Ιερά κατήχησις* (Βιέννη, 1814). *Μολιέρου Εξηνταβελώνης* (Βιέννη, 1816, Αθήνα, 1888). *Επιτάφιος λόγος εις τον αείμνηστον πατριάρχη Κωνσταντινουπόλεως Γρηγόριον* (Μόσχα, 1821). *Περί της συγγενείας της σλαυωνορωσσιακής γλώσσης προς την ελληνικήν*, 3 τόμοι (Πετρούπολη, 1828). *Περί της γνήσιας προφοράς της ελληνικής γλώσσης* (Πετρούπολη, 1830). *Περί των Ο' ερμηνευτών της Παλαιάς Διαθήκης* (Αθήνα, 1844-49). *Etude sur Smyrne* (Σμύρνη, τυπ. Tatikian, 1868). Μετά θάνατον, ο γιός του **Σοφοκλής** (1809-1877) εξέδωσε πολλά από τα κείμενά του: *Τα σωζόμενα εκκλησιαστικά συγγράμματα*, 3 τόμοι (Αθήνα, 1862-66). *Τα σωζόμενα φιλολογικά συγγράμματα* (Αθήνα, 1871).

ΟΙΚΟΝΟΜΟΣ, ΣΤΕΦΑΝΟΣ

Τσαριστάνη, 1786-Βιέννη, 1831

Αδελφός Κωνσταντίνου. Ιατρός και καθηγητής, υπήρξε μαθητής εν Τσαριστάνη του Κωνσταντίνου Κούμα, τον οποίον ακολούθησε στην Βιέννη όπου σπούδασε ιατρική, και κατόπιν στην Σμύρνη, όπου δίδαξε χημεία και φυσική ιστορία στο Φιλολογικό Γυμνάσιο. Μετά την Επανάσταση κατέφυγε στην Τεργέστη και στη Βιέννη.

Γραμματική της ελληνικής γλώσσης (Βιέννη, 1812), *Συλλογή των εν επιτομή τοις πάλαι γεωγραφηθέντων*, 2 τόμοι (Βιέννη, 1807-1808), *Περί των κατά το εν Σμύρνη φιλολογικόν γυμνάσιον συμβάντων* (Βιέννη, 1819).

ΟΜΗΡΟΛΗΣ, ΑΒΡΑΜΙΟΣ

Καππαδοκία (Ανδρονίκιο), 1799 – Κωνσταντινούπολη, 1839

Διευθυντής (1834) του Ελληνικού Φροντιστηρίου της Μ. Καμαριωτίσσης της Χάλκης (Ελληνεμπορικής), όπου συνέταξε τους οργανικούς κανονισμούς και δίδαξε μαθηματικά. Προηγουμένως είχε σπουδάσει στην Σμύρνη υπό τους Κ. Οικονόμο εξ Οικονόμων και Κ. Κούμα και από το 1828 διηύθυνε την Ευαγγελική Σχολή όπου αναδιοργάνωσε το πρόγραμμα των μαθημάτων και το τυπογραφείο.

Δοκίμιον Επιστολικών Κανόνων (Σμύρνη, 1834). *Νόμοι και κανόνες οργανικοί* (ΚΠ., 1834).

Π

ΠΑΓΚΡΑΤΙΟΣ ΔΗΜΕΡΟΥ

Εξ Ιωαννίνων, διάκονος της Μεγάλης Εκκλησίας, συνέταξε «κατάλογον των πατριαρχών από Ιερεμίου Γ΄ μέχρι Γαβριήλ Γ΄ (1772-80)».

ΠΑΪΣΙΟΣ Β΄, μητροπολίτης Καισαρείας

Καππαδοκία (Φάρασα), π. 1780 – Καισάρεια, 1871.

[Κεπόγλου] Σχολάρχης της Ιερατικής Σχολής Φλαβιανών. Μετέφρασε και εξέδωσε σε ελληνοτουρκική γραφή την *Ιεράν Κατήχησιν* του Πλάτωνος Μόσχας και την *οσον Αδολεσχίαν* του Ευγενίου Βουλγάρεως. Έχει γράψει απομνημονεύματα με θέμα την εκκλησιαστική ιστορία της Καππαδοκίας από τα μέσα του 17^{ου} αιώνας.

ΠΑΪΣΙΟΣ Β΄, πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως

Καισάρεια, τελευταίο τρίτο 17^{ου} αι. – Χάλκη (Μ. Καμαριωτίσσης), 1756

Μητροπολίτης Νικομηδείας και τέσσερις φορές πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως, στο διάστημα από το έτος 1726 έως το 1756.

ΠΑΪΣΙΟΣ, μητροπολίτης Φιλιππουπόλεως

Θεσσαλία (Κλίνοβο), β΄ ήμισυ 17^{ου} αι. - Φιλιππούπολη, 1822

Επίσκοπος Σταγών (1800- π.1813), Μητροπολίτης Σηλυβρίας (1816-1818) και Φιλιππουπόλεως (1818-1822). Φοίτησε στη Σχολή Τρικάλων και στην Πατριαρχική Ακαδημία. Υπήρξε έφορος και επιστάτης της Πατριαρχικής Σχολής. Διασώζεται κώδικας με επιστολές του.

ΠΑΛΑΙΟΛΟΓΟΣ, ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ

Δημοσιογράφος (*Νεολόγος, ΚΠολις*) και εκδότης Ημερολογίου της Ανατολής. Απόφοιτος Μεγάλης του Γένους Σχολής (1869), βιβλιοφύλαξ της Σχολής και μέλος της υπέρ αυτής αδελφότητας «Ξηροκρήνη».

ΠΑΛΑΙΟΛΟΓΟΣ, ΑΡΙΣΤΕΙΔΗΣ

?, - ΚΠ. (Χάλκη), 186?

Γενικός πρόξενος της Ελλάδος στην Κωνσταντινούπολη, ιδρυτικό μέλος ΕΦΣΚ (1861), συμμετείχε στον κύκλο Μαυρογένη-Βασιιάδη. Πνίγηκε ενώ κολυμπούσε στη Χάλκη, «κάτωθι της Θεολογικής Σχολής», βλ. Ζωηρός, *Αναμνήσεις*, 8. *Ελληνισμός ή ρωσισμός, ήτοι η μεταξύ Αγγλίας και Ρωσσίας απόρρητος διαπραγματεία περί του ανατολικού ζητήματος* (Αθήνα, 1854).

ΠΑΛΑΙΟΛΟΓΟΣ, ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ

ΚΠ., 1794-1844

Συγγραφέας και μεταφραστής κειμένων φιλολογικού και, κυρίως, γεωπονικού περιεχομένου. Φοίτησε στην Πατριαρχική Ακαδημία και κατόπιν στο Παρίσι και το Λονδίνο, όπου ασχολήθηκε με τη φιλολογία και τη γεωπονία. Εργάστηκε στην διοίκηση στην Ελλάδα, αλλά το 1839 επέστρεψε στην γενέτειρα πόλη του και υπηρέτησε στην ελληνική πρεσβεία.

Esquisses de mœurs turcs (Παρίσι, 1827). *Πολυπαθής* (Αθήνα, 1839), *Ζωγράφος* (Κωνσταντινούπολη, 1842). *Επιστολάριον ήτοι υποδείγματα διαφόρων επιστολών* (Αθήνα, 1887).

ΠΑΛΑΜΑΣ, ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ, αρχιμανδρίτης

Θεσσαλονίκη;, -Παρίσι, ?

Σχολάρχης της Μεγάλης του Γένους Σχολής (1877/8-1888), σπούδασε στη Θεολογική Σχολή της Χάλκης (απόφ. 1860) και σε ρωσικές ακαδημίες και δίδαξε στην Θεολογική Σχολή του Σταυρού (Ιερουσαλήμ).

Ιεροσολυμιάς ήτοι Επίτομος ιστορία της αγίας πόλεως Ιερουσαλήμ από της θεμελιώσεως αυτής έως των νεωτάτων χρόνων [...] (Ιεροσόλυμα, Τυπ. Παναγίου Τάφου, 1862). Ορθόδοξος Χριστιανική Ηθική (ΚΠ., Τυπ. Ανατ. Αστέρως, 1881).

ΠΑΛΑΜΑΣ, ΙΩΑΝΝΗΣ

†1840

Διδάσκαλος (1808-1810) και ίσως σχολάρχης στην Πατριαρχική Ακαδημία (1810-1812), δίδαξε επίσης στην Οδησό (1821-1828). Γιός του διδασκάλου

του γένους **Παναγιώτη Παλαμά** (1722-1801), ιδρυτή της Παλαμιαίας Σχολής Μεσολογγίου, ο οποίος είχε σπουδάσει στην Πατριαρχική Ακαδημία.

ΠΑΝΑΣ, ΕΥΣΕΒΙΟΣ

Κεφαλληνία, 1798-ΚΠ.; 1868

Μέγας Ιεροκήρυκας της Μεγάλης Εκκλησίας, μέλος της Κεντρικής Εκκλησιαστικής Επιτροπής επί Γρηγορίου ΣΤ΄, διορίστηκε το 1836 γενικός έφορος των σχολών.

Λόγοι συνταχθέντες και εκφωνηθέντες εν Πατριαρχείοις και αλλαχού (Κεφαλληνία, 1856).

ΠΑΝΤΑΖΗΣ, ΜΙΛΤΙΑΔΗΣ

Μονοδέντρι Ζαγορίου, 1850 – Αθήνα (;), 1907

Καθηγητής φιλολογίας, συνιδρυτής Ελληνικού Λυκείου στο Πέραν, σχολάρχης της Ζωσιμαίας Σχολής Ιωαννίνων (1881-1888), και Καθηγητής Φιλολογίας στο Πανεπιστήμιο Αθηνών.

Έγραψε κριτικά σχόλια στον Πλάτωνα, τον Δημήτριο τον Ψευδοφαληρέα κ.ά., καθώς και βίους Ελλήνων ποιητών και συγγραφέων. *Περί του καθ' Όμηρον οικιακού βίου*, (ΚΠ., 1868), *Περί της παιδευτικής των Ελληνικών γραμμάτων δυνάμεως* (ΚΠ., 1869), *Ανθολόγιον τεχνολογικόν*, (ΚΠ., 1874), *Η Ισοκράτειος ρητορική τέχνη από των λόγων αυτού ποριζομένη* (Αθήνα, 1904).

ΠΑΠΑΓΙΑΝΝΟΠΟΥΛΟΣ, ΝΙΚΗΤΑΣ

; - ΚΠ., έως τα τέλη του 19^{ου} αι.

Διδάσκαλος, γραμματέας του Φιλολογικού Τμήματος και βιβλιοφύλακας του ΕΦΣΚ (1890 – 1895). Παρουσίασε «νέαν ταξινόμησιν και σύνταξιν της βιβλιοθήκης καθ' ύλην» (βλ. *Περιοδικό ΕΦΣΚ* ΚΓ΄, σ. 61.)

ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ ΚΕΡΑΜΕΥΣ, ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ

Πήλιο (Δράκεια), 1856- Αγία Πετρούπολη, 1912

Φοίτησε στην Ευαγγελική Σχολή Σμύρνης, χρημάτισε διδάσκαλος της σχολής, επιμελητής της βιβλιοθήκης και του μουσείου αυτής, και γραμματέας του ΕΦΣΚ (1881) όπου του ανετέθη η σύνταξις της *Μαυρογορδατείου Βιβλιοθήκης*.

Λογιοσύνη της Κωνσταντινούπολης

Υφηγητής της Μεσαιωνικής και Νεοελληνικής Γλώσσας και Φιλολογίας στο Πανεπιστήμιο της Αγίας Πετρούπολεως (1892-1894) και τμηματάρχης του θεολογικού τμήματος της Δημόσιας Αυτοκρατορικής Βιβλιοθήκης της Ρωσίας (1894-1912).

Στο εκτενές έργο του δεσπόζουν η *Ιεροσολυμιτική βιβλιοθήκη ήτοι, Κατάλογος των εν ταις βιβλιοθήκαις του αγιωτάτου αποστολικού τε και καθολικού ορθοδόξου πατριαρχικού θρόνου των Ιεροσολύμων και πάσης Παλαιστίνης αποκειμένων ελληνικών κωδίκων* (Πετρούπολη, 1891-1915) και ο δέκατος τρίτος τόμος των *Documente Privitoare La Istoria Romanilor* (Βουκουρέστι, 1913), όπου δημοσιεύονται έργα Φαναριωτών και Ελλήνων λογίων της Πόλης.

ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ, ΓΕΩΡΓΙΟΣ Ι.

ΚΠ., 1862-1938

Άρχων Μέγας πρωτέκδικος του Οικουμενικού Πατριαρχείου, ιστορικός της εκκλησιαστικής βυζαντινής μουσικής, εργάστηκε (και) ως δημοσιογράφος. Συνετέλεσε στην ίδρυση μουσικών συλλόγων στην Κωνσταντινούπολη, διευθυντής της μουσικής σχολής του εν Εκκλησιαστικού Μουσικού Συλλόγου. *Συμβολαί εις την ιστορίαν της παρ' ημίν εκκλησιαστικής μουσικής* (Κπολη, 1890), *Η Σύγχρονος Ιεραρχία της Ορθοδόξου Ανατολικής Εκκλησίας* (Αθήνα, 1895), *Ιστορική επισκόπησις της βυζαντινής εκκλησιαστικής μουσικής από των αποστολικών χρόνων μέχρι των καθ' ημάς (1-1900 μ.Χ)*, (Αθήνα, 1904).

ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ, ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ

Ευρυτανία (Αν. Φραγκίστα), 1870- Αθήνα, 1932

[**Τυμφρηστός**] Σπούδασε στο Λύκειο Χατζηχρήστου στην Κωνσταντινούπολη και στην Νομική Αθηνών. Διέμεινε στην Πόλη έως το 1912 ασκώντας το επάγγελμα του δικηγόρου. Συνέγραφε λαϊκά μυθιστορήματα, διηγήματα, ποιήματα και μελέτες. *Η ωραία του Πέραν* (Αθήνα, 1920).

ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ, ΕΥΣΤΡΑΤΙΟΣ

ΚΠ., 1847 - 1909

Ιεροψάλτης, δίδασκαλος της βυζαντινής μουσικής στον εκκλησιαστικό μουσικό σύλλογο και της ευρωπαϊκής μουσικής σε διάφορα εκπαιδευτήρια της Κωνσταντινουπόλεως.

Συντελεστής του έργου *Ο ρυθμός εν τοις άσμασι της Εκκλησίας* (Αθήνα, 1903).

ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ, ΗΣΑΪΑΣ

Πύργος (Ηλεία), 1852 – Ρώμη, 1932

Έλληνας Ενωτικός επίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως, επονομασθείς «νέος Βησσαρίων». Σπούδασε φιλοσοφία και θεολογία στην ίδια πόλη.

ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ, ΙΩΑΝΝΗΣ (ΤΖΑΝΗΣ)

Κωνσταντινούπολη, 1877-Αθήνα, 1957

[Υιός του Βασιλείου Παπαδοπούλου, ιατρού του οθωμανικού στόλου και αδελφός της διηγηματογράφου Αλεξάνδρας Παπαδοπούλου] Διδάκτωρ Φιλολογίας της Σορβόνης (1908), Μέγας υπομνηματογράφος του Οικουμενικού Πατριαρχείου, τελευταίος πρόεδρος του ΕΦΣΚ. Μεταξύ των ετών 1904-1926 δίδαξε στην Μεγάλη του Γένους Σχολή, στο Ζωγράφειο, στο Εθνικό Ελληνογαλλικό Λύκειο και στη Σχολή Γλωσσών και Εμπορίου Κωνσταντινουπόλεως. Χρημάτισε επίσης καθηγητής της Μεσαιωνικής Φιλολογίας του Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης (1926-1938).

Théodore II Lascaris, empereur de Nicée (Παρίσι, 1908), *Les citernes à ciel ouvert et le fossé des murailles de Byzance* (ΚΠ., 1919). *Les palais et les églises des Blachernes* (Αθήνα, 1928), *Γρηγορίου Χιονιάδου του Αστρονόμου επιστολαί* (Θεσσαλονίκη, 1929), *Η Κρήτη υπό τους Σαρακηνούς* (Αθήνα, 1948).

ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ, ΝΙΚΟΛΑΟΣ

Συγγραφέας *Εμπορικής Εγκυκλοπαιδείας* (Βενετία, τυπ. Ν. Γλυκός, 1815-1817), διά προτροπής και δαπάνης του εν Κωνσταντινουπόλει φιλογενούς

Λογιοσύνη της Κωνσταντινούπολης

συστήματος των Ελλήνων μεγαλεμπόρων. Επίσης: Εμπορικός κώδιξ της Γαλλίας μεταφρασθείς εκ του γαλλικού πρωτοτύπου (Βιέννη, 1817).

ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ, ΣΠΥΡΙΔΩΝ

Ιεροδιάκονος. Μετέφρασε την Ιστορίαν του μεταξύ Ρώσων και Τούρκων πολέμου (Βενετία, 1770).

ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ, ΦΙΛΙΠΠΟΣ

Βάρνα, 1853 – Αθήνα, 1918

Σπούδασε θεολογία στα Πανεπιστήμια Αθηνών, Λειψίας, Τυβίγγης και Βερολίνου. Χρημάτισε καθηγητής θεολογίας στη Θεολογική και στην Εμπορική σχολή Χάλκης (1880-1888, οπότε απελύθη από τον Γ. Γρηγορά ως ιωακειμικός), στο Αρσάκειο Αθηνών, καθώς και στη Ριζάρειο Εκκλησιαστική Σχολή (1898-1918).

Εκκλησιαστική ρητορική (ΚΠολη, τυπ., Α. Μαζούρη και Β. Φιλιππίδου, 1888), *Λειτουργική της Ορθοδόξου Ανατολικής Εκκλησίας* (Αθήνα, 1895), *Κατηχητική* (Αθήνα, 1904).

ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ, ΧΡΗΣΤΟΣ

Αδριανούπολη, 1835-Αθήνα, 1906

Σπούδασε φιλοσοφία στην Γερμανία και δίδαξε στην Αδριανούπολη (1858-1862), στην Χάλκη (φιλοσοφικά και μαθηματικά στην Θεολογική Σχολή, 1864-1872 και διευθυντής της Ελληνεμπορικής το 1878) και στο Πανεπιστήμιο Αθηνών (1878-1906) όπου το 1881 εξελέγη καθηγητής της φιλοσοφίας. Μέλος του ΕΦΣΚ;

Λογική (Χάλκη, εκ του λιθογραφείου της Θεολογικής Σχολής, 1876). *Εμπειρική ψυχολογία* (Αθήνα, 1887), *Στοιχεία λογικής* (Αθήνα, 1888 και 1895) και άλλα έργα.

ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ, ΧΡΗΣΤΟΣ

Βιθυνός, μέλος ΕΦΣΚ. Εμποροδίκης Τριπόλεως (Αφρική) και Πρεβέζης. Το 1865 παρέδωσε διάλεξη στον Φιλολογικό Σύλλογο ΚΠ για την ιστορία της Βιθυνίας (*ΠΕΦΣΚ Γ'*, 45). Συνέγραψε, μετά του Μ. Κλεωνύμου, *Βιθυνικά ή*

επίτομο μονογραφία της Βιθυνίας και των πόλεων αυτής (ΚΠ., τυπ. Ι. Βρετός, 1867).

ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ, ΑΛΕΞΑΝΔΡΑ

ΚΠ. (Βλάχκα), 1867- ΚΠ, 1906

Διηγηματογράφος και δασκάλα. Οικοδιδάσκαλος, δίδαξε σε Κωνσταντινούπολη και Βουκουρέστι, διευθύντρια παρθεναγωγείων στη Σηλυβρία και την Θεσσαλονίκη. Συνεργάτης εφημερίδων και περιοδικών σε Κωνσταντινούπολη, Αθήνα, Βουκουρέστι. Δίηγημά της στον *Ταχυδρόμο* Κωνσταντινουπόλεως αναμόχλευσε τις αντιθέσεις γύρω από το γλωσσικό ζήτημα (δημοτικισμός και αντίπαλοι) και οδήγησε στον αποκλεισμό της από την διδασκαλία στην Πόλη.

Συνέγραψε την έμμετρη κωμωδία «Λαχειοφόρον Γραμμάτιον» στο *Ημερολόγιον των Κυριών* (1888-1889), τις συλλογές διηγημάτων *Δεσμής διηγημάτων* (1889) και *Διηγήματα. Μέρος Α΄* (1891). Νουβέλα *Ημερολόγιον της δεσποινίδος Λεσβίου* (1894).

ΠΑΠΑΖΟΓΛΟΥ, ΝΕΟΚΛΗΣ

Σμύρνη, 1799 - ;

Δίδαξε στο Φιλολογικό Γυμνάσιο Σμύρνης και στην Ελληνεμπορική Σχολή της Χάλκης. Χρημάτισε συνδιευθυντής (1834-1835) και σχολάρχης (1837-1838) της Ευαγγελικής Σχολής Σμύρνης. Κατά τη σχολαρχία του εμπλούτισε τη βιβλιοθήκη και σύστησε αναγνωστήριο (Ελληνικόν Μουσείον).

Πραγματοποίησε την πρώτη ελληνική έκδοση των *Περσικών επιστολών* του Μοντεσκιέ στη Σμύρνη (1836). Επίσης: *Στοιχεία Γαλλικής Γραμματικής* (Σμύρνη, 1836).

ΠΑΡΑΝΙΚΑΣ, ΜΑΤΘΑΙΟΣ

Ήπειρος (Ζαγόρι-Βίτσα), 1832 - ΚΠ., 1914

Διδάσκαλος ελληνικών και ιστορικός των γραμμάτων και της παιδείας του Γένους. Σπούδασε στην Ζωσιμαία Σχολή Ιωαννίνων, κατόπιν φιλολογία στην Φιλοσοφική Αθηνών. Αναγορεύθηκε διδάκτωρ φιλοσοφίας του Πανεπιστημίου

Λογιοσύνη της Κωνσταντινούπολης

του Μονάχου. Δίδαξε σε διάφορα σχολεία (Γυμνάσιο Μαδυτού, Εμπορική Σχολή Χάλκης, Ζάππειο Παρθεναγωγείο). Διετέλεσε Γυμνασιάρχης στη Χαλκηδόνα, στην Αδριανούπολη, στην Ευαγγελική Σχολή Σμύρνης (1878-1885) και στην Τραπεζούντα, ενώ δίδαξε ρητορική στην Θεολογική Σχολή της Χάλκης. Τακτικό Μέλος ΕΦΣΚ (1862) και συγγραφέας μεταξύ πολλών του *Σχεδιάσματος περί της εν τω ελληνικώ έθνει καταστάσεως των γραμμάτων από αλώσεως Κωνσταντινουπόλεως μέχρι των αρχών της 10' εκατονταετηρίδος* (ΚΠ., 1867). Επίσης: *Beiträge zur byzantinische Litteratur* (Munchen, 1870). *Anthologia Graeca carminum christianorum* (Leipzig, 1871). *Ιστορία της Ευαγγελικής Σχολής Σμύρνης εκ των πηγών συνταχθείσα* (Αθήνα, 1885).

ΠΑΡΘΕΝΙΟΣ ΚΑΙΣΑΡΕΥΣ, αρχιμαδρίτης

Ιεροδιδάσκαλος, αποφοίτησε από την Θεολογική Σχολή της Χάλκης το 1852. Κήρυττε επί πολλά έτη στη Σμύρνη, όπου εξέδωσε *Λεξικόν Εγκυκλοπαιδείας περιέχον τα κυριώτερα των επιστημών και τεχνών συγγραφέν μεν γαλλιστί υπό εταιρίας σοφών [...] μεταφρασθέν δε κατ' επιτομήν εκ του γαλλικού υπό Π. Γερακάκη* (τυπ. Π. Μαρκοπούλου, 1861-1864).

ΠΑΡΜΕΝΙΔΗΣ (ΑΝΑΣΤΑΣΙΑΔΗΣ), ΧΡΗΣΤΟΣ Α.,

ΚΠ., περ. 1820 – Αθήνα, 1869

Ποιητής, πεζογράφος και μεταφραστής, δημοσίευσε στην Κωνσταντινούπολη και στην Αθήνα. Φοίτησε στο Κεντρικό Σχολείο της Αίγινας, στο γυμνάσιο της Ερμούπολης και στα πανεπιστήμια της Αθήνας (φιλολογία) και του Παρισιού. Εργάστηκε ως έμπορος στην Κωνσταντινούπολη και στο Μάντσεστερ.

Πρώται εμπνεύσεις (ΚΠ., τυπ. Αθηνά, 1844), *Ο Λάσκαρις ή Οι Έλληνες κατά τον 1Ε' αιώνα μετάφρασις εκ των του κυρίου Βιλλεμαίνου και Διάφορα ποιήματα υπό Χρήστου Α. Παρμενίδου* (Αθήνα, 1847).

ΠΑΣΠΑΛΛΗΣ, ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ

[Υιός; Ιωάννη Πασπαλλή γραμματέα του Κοινού επί Αγαθαγγέλου και κατόπιν ταμία επί Κωνσταντίου] Τραπεζίτης, δημοσίευσε άρθρα για την εκκλησιαστική μουσική και ήταν μέλος του Εκκλησιαστικού Μουσικού (1863) και του

Φιλολογικού Συλλόγου Κωνσταντινουπόλεως (ταμίας, 1861). Χρηματοδότησε την έκδοση του βίου και των συγγραφών του από Σιναίου Κωνσταντίου Α΄ (ΚΠ., τυπ. Πρόοδος, 1866).

ΠΑΣΠΑΤΗΣ, ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ

Χίος, 1814-Αθήνα, 1891

Ιατρός, βυζαντινολόγος και αρχαιογνώστης. Σπούδασε στο Amherst College της Μασαχουσέτης (1831) και ιατρική στα πανεπιστήμια του Παρισιού και της Πίζας. Το 1840 εγκαταστάθηκε στην Κωνσταντινούπολη όπου άσκησε το ιατρικό επάγγελμα (διευθυντής του Ελληνικού Νοσοκομείου Επταπυργίου 1851-1856) και επιδόθηκε σε μελέτες επιδημιολογίας, ιστορίας, αρχαιολογίας και γλωσσολογίας. Ίδρυτικό μέλος του ΕΦΣΚ και της Εκπαιδευτικής και Φιλανθρωπικής Αδελφότητας. Το 1882 μετοίκησε στην Αθήνα όπου διορίστηκε πρόεδρος του Δρομοκαϊτείου Ψυχιατρείου (1887-1891).

Υπόμνημα περί του γραικικού νοσοκομείου των Επτά Πύργων (Αθήνα, 1862). *The Great Palace of Constantntinople* (Λονδίνο, 1870). *Étude sur les Tchingianés ou Bohemiens de l'Empire Ottoman* (ΚΠ., Αντ. Κορομηλάς, 1870). *Βυζαντιναί Μελέται Τοπογραφικάί και Ιστορικάί* (Κωνσταντινούπολη, 1877), *Τα βυζαντινά ανάκτορα και τα περίξ αυτών ιδρύματα* (Αθήνα, 1885), *Το Χιακόν γλωσσάριον: Ἦτοι η εν Χίω λαλούμενη γλώσσα μετά τινών επιγραφών αρχαίων τε και νέων και του χάρτου της νήσου* (Αθήνα, 1888). *Πολιορκία και άλωσις Κωνσταντινουπόλεως* (Αθήνα, 1890).

ΠΑΧΤΙΚΟΣ, ΓΕΩΡΓΙΟΣ

Βιθυνία (Ορτάκιοϊ), 1869 – ΚΠ., 1916

Φιλολόγος, μουσικός και μουσικολόγος, δημοσίευσε σχετικές μελέτες. Σπούδασε στην ΚΠολη και στην Αθήνα (φιλολογία στο Παν. Αθηνών). Εκδότης περιοδικού *Μουσική*.

Ολυμπιακοί αγώνες εν Βιθυνία: Πραγματεία αναγνωσθείσα εν τω εν Αθήναις συλλόγω των μικρασιατών "Ἡ Ανατολή" (Αθήνα, 1893). *Αρχαίαι ελληνικαί μελωδίαί* (ΚΠ., 1894). *Ἡ μελοποιῖα των χορικών και των κομμών Ιφιγένειας της εν Ταύροις του Ευριπίδου* (Αθήνα, 1901). *260 δημῶδη ελληνικά άσματα[.] της*

Λογιοσύνη της Κωνσταντινούπολης

Μικράς Ασίας, Θράκης, Μακεδονίας, Ηπείρου και Αλβανίας, Ελλάδος, Κρήτης, νήσων του Αιγαίου, Κύπρου και των παραλίων της Προποντίδος Συλλεγέντα και παρασημανθέντα (1888-1904) υπό Γ. Δ. Παχτίκου (Αθήνα, 1905).

ΠΕΚΙΟΣ, ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ Κ.

Απόφοιτος της ΜΓΣ. *Πνευματική Άποψις της Τουρκοκρατούμενης Ελλάδος* (ΚΠ., τυπ. Ζέλλιτς, 1880). *Νεοελληνική Εγκυκλοπαιδεία ήτοι συλλογή των παιδαγωγικωτέρων και ηθικωτέρων λόγων των Ελλήνων συγγραφέων αρχαίων τε και νεωτέρων παραφρασθείσα εις την καθομιλουμένην προς χρήσιν των σχολείων [...] εκδόται Αλέξανδρος Πέκιος, Ν. Δημητρόπουλος* (ΚΠ., τυπ. Α. Ζέλλιτς και Υιών, 1878).

ΠΕΤΡΑΚΙΔΗΣ, Π. Γ.

Φιλολόγος. Συνέγραψε *Γραμματική της Ελληνικής γλώσσης προς χρήσιν των σχολείων, ερανισθείσα εκ των δοκιμωτέρων και νεωτέρων πηγών* (ΚΠ., 1879).

ΠΕΤΡΟΠΟΥΛΟΣ, ΓΕΩΡΓΙΟΣ

(Γιωργάκης) Διερμηνέας (Υπουργείο Πολέμου, Αστυνομία). Εξέδωσε συντομευμένο στα οθωμανικά το έργο του πατριάρχη Κωνσταντίου Α΄ *Κωνσταντινιάς παλαιά τε και νεωτέρα*. «Hey'et-i sabika-i Konstantiniyye» στην εφημερίδα *Tercuman-ı Akval* (1860), και β΄ έκδοση: ΚΠ., 1872.

Ο πατέρας του, λογοθέτης Αλέξανδρος Πετρόπουλος, ήταν συγγραφέας γεωγραφικής πραγματείας βασισμένης σε γαλλικές πηγές.

ΠΕΤΡΟΣ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΙΟΣ

Λακωνία, π. 1730-ΚΠ., 1778

[ο **Λαμπαδάριος**] Δεσπόζουσα φυσιογνωμία της εκκλησιαστικής μουσικής, διδάσκαλος της βυζαντινής και οθωμανικής *αραβοπερσικής* μουσικής, μελοποιός και λαμπαδάριος της Μ. Εκκλησίας. Μαθήτευσε στη Σμύρνη και έπειτα στην ΚΠολη ως μαθητής του Ιωάννη Τραπεζούντιου, Πρωτοψάλτη της Μ. Εκκλησίας. Ο ίδιος ανέδειξε λαμπρούς μαθητές (Πέτρο Βυζάντιο, Ανδρέα Σιγηρό, κ.ά.). Άπαντα τα εκκλησιαστικά μελουργήματά του έχουν εκδοθεί σε

εξήγηση του Γρηγορίου Πρωτοψάλτου και αποτελούν την σπονδυλική στήλη της ασματολογίας της ελληνορθόδοξου Εκκλησίας.

ΠΕΤΡΟΣ ΒΥΖΑΝΤΙΟΣ ο και Φυγάς

Νεοχώριο, ?-Ιάσιο, 1808

Δομέστικος (περ. 1771-1789), Λαμπαδάριος (1789-1800) και Πρωτοψάλτης (π.1800-1805) της Μεγάλης Εκκλησίας, μαθητής του Πέτρου Πελοποννησίου. Μετέγραψε στη μουσική γραφή του διδασκάλου του πολλά παλαιά μέλη. Συνέγραψε Χερουβικά, Κοινωνικά, σύντομο Ειρμολόγιο, σύντομα Κεκραγάρια, αργή Δοξολογία.

ΠΙΤΣΙΠΙΟΣ, ΙΑΚΩΒΟΣ

Χίος, π. 1800 – ΚΠ., 1869

Καθηγητής φιλολογίας και λογοτέχνης. Φοίτησε στο λύκειο της Χίου, στη Μεγάλη του Γένους Σχολή και αναφέρεται ότι σπούδασε νομικά στο Παρίσι. Αναφέρεται ακόμα ως μέλος της Φιλικής Εταιρείας και ότι έλαβε μέρος στη μάχη του Δραγατσανίου με τον Ιερό Λόχο. Εργάστηκε ως καθηγητής φιλολογίας και ρητορικής στο Αυτοκρατορικό Λύκειο της Οδησσού, ως μέλος του Αρχαιολογικού Μουσείου της ίδιας πόλης (1823-1837), ως καθηγητής Ελληνικών και Γαλλικών στο Γυμνάσιο της Ερμούπολης (1838-1844), ως καθηγητής και για τρεις μήνες σχολάρχης της Μεγάλης του Γένους Σχολής (1849) και ως κρατικός υπάλληλος της οθωμανικής κυβέρνησης (επιτροπή για την εφαρμογή των μεταρρυθμίσεων-Τανζιμάτων). Από το 1850 και εξής, στράφηκε προς την πολιτική και τη θρησκευσιολογία, δημοσιεύοντας δοκίμια στη Ρώμη, στο Παρίσι και στη Βιέννη. Αρχικά υποστήριζε την Ένωση των Εκκλησιών και διηύθυνε κάποια Χριστιανική Ανατολική Εταιρεία υπό την αιγίδα του πάπα, αργότερα ωστόσο ήρθε σε ρήξη και κατήγγειλε την Καθολική Εκκλησία. Βρέθηκε πνιγμένος στον Βόσπορο και εικάζεται ότι δολοφονήθηκε, λόγω και των αντι-ισλαμικών και μάλλον ανατρεπτικών απόψεών του.

Στην Οδησό εξέδωσε *Λογική Γραμματικής της Ελληνικής Γλώσσης διά τους πρωτόπειρους παίδας* (1834), στη Σύρο το μυθιστόρημα *Η ορφανή της Χίου ή ο θρίαμβος της αρετής* (1839, επανέκδοση: Αθήνα, 1995), μαθητικά εγχειρίδια καθώς και το εγκυκλοπαιδικού χαρακτήρα περιοδικό *Αποθήκη των Ωφέλιμων*

Λογιοσύνη της Κωνσταντινούπολης

και *Τερπνών Γνώσεων* (1847), όπου δημοσίευσε, το 1848, το μυθιστόρημα του *Ο πίθηκος Ξουθ ή Τα ήθη του αιώνας*, το οποίο έμεινε ημιτελές. Επίσης: *Ο Ανατολικός Χριστιανός ή επιστολαί περί της ενεστώσης κυβερνήσεως της εν ΚΠολει ανατολικής Εκκλησίας, της διαγωγής του κλήρου αυτής και της κοινωνικής καταστάσεως των υπό τον πατριαρχικόν τούτον θρόνον διατελούντων λαών* (εν Μελίτη, 1852), *L' Eglise orientale. Expose historique de sa séparation et de sa réunion avec celle de Rome* (Rome, Congr. Propaganda Fidei, 1855). *L' Orient. Les Reformes de l' Empire byzantin* (Paris, 1858). *The Eastern Question Solved. In a Letter to Lord Palmerston* (London, 1860), *Le Romanisme*, (Paris, 1860). *La Question d' Orient en 1860 ou la grande crise de l' Empire byzantin* (Paris, 1860).

ΠΛΑΤΩΝ [ΦΡΑΓΚΙΑΔΗΣ], μητροπολίτης Χίου

Χίος, 1776-1822

Μητροπολίτης Χίου (1817), Εθνομάρτυρας. Βιβλιοφύλαξ και σχολάρχης (1807-1809) της Πατριαρχικής Σχολής, μαθητής Δωροθέου Πρωΐου.

ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΑΣ, ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ

Δίγλωσσες ποιητικές εκδόσεις: *Η Ηχώ της Κωνσταντινουπόλεως περιέχουσα άσματα ερωτικά, αστεία και Οθωμανικά και Ο βουλγαροφαναριώτης ήτοι τα απόκρυφα των ερωτευμένων νέων και νεάνιδων [...] (ΚΠ., 1854). Τα αποτελέσματα του συρμού (ΚΠ., 1860).*

ΠΟΛΥΕΙΔΗΣ, ΘΕΟΚΛΗΤΟΣ, αρχιμανδρίτης

Αδριανούπολη, τέλη ιζ' αι. - Λειψία, 1746

Σπούδασε στη Σχολή της Αδριανουπόλεως και το 1713 έγινε μοναχός της Μ. Ιβήρων. Μεταξύ πυκνών περιοδειών ανά την Ευρώπη, μετέβη στη Γερμανία ως απεσταλμένος του Πατριαρχείου και το 1743 ίδρυσε την ελληνική ενορία στη Λειψία, όπου διέμενε ο επίσης αρχιμανδρίτης του Αγίου Όρους Αθανάσιος Δορόσταμος.

Το χρησολογικό έργο του *Όραμα του μοναχού Αγαθαγγέλου* (Αθήνα, 1837) γνώρισε μεγάλη διάδοση σε χειρόγραφο και έντυπη μορφή.

ΠΟΛΥΧΡΟΝΙΑΔΗΣ, ΓΕΩΡΓΙΟΣ

Ζαγόρι (Σκαμνέλι), 1837/8-ΚΠ., 1890

Συντάκτης *Ομόνοιας* και *Βυζαντιδος*, ανέλαβε για βραχύ διάστημα την εφημερίδα *Μικρά Ασία*. Μεταφραστής από τα γαλλικά και τουρκικά (*Ροδών* του Σααδή, ΚΠ., 1871, κ.ά.). Συνέγραψε «Διατριβή εις την παλαιάν ιστορίαν της Ηπείρου».

ΠΡΕΒΕΖΙΩΤΟΥ, ΚΟΡΝΗΛΙΑ

ΚΠ., 1878-Αθήνα, 1964

[Ταβανιώτου. Αδελφή της Αγγλαΐας, συγγραφέως *Οικιακής Οικονομίας*, Κωνσταντινούπολη, 1896] Συγγραφέας, εκδότρια *Βοσπορίδος* (μαζί με τον σύζυγό της Εμμανουήλ Ταβανιώτη, ΚΠ., 1898/9-1906). Δημοσίευσε διηγήματα, ποιήματα, μεταφράσεις μεταξύ άλλων στον *Νεολόγο Κωνσταντινουπόλεως*, η ποιητική της συλλογή *Πρώται ππήσεις* (1859) βραβεύθηκε το 1893 από τον ΕΦΣΚ. *Ιστορία του αγιάσματος των Βλαχερνών* (ΚΠ., Πατρ. Τυπ., ?).

ΠΡΟΔΡΟΜΙΤΗΣ, ΧΡΙΣΤΟΦΟΡΟΣ (Χριστόδουλος Δημητριάδης)

Σέρρες, 1822-Μ. Τιμίου Προδρόμου, 1916

Ηγούμενος της Μ. Τιμίου Προδρόμου Σερρών (1892- 1904). Σπούδασε στη Θεολογική Σχολή της Χάλκης όπου και δίδαξε στα μέσα του 19^{ου} αιώνα. Μετά από περαιτέρω σπουδές στην Αθήνα δίδαξε στην ιερατική σχολή της Μ. Τιμίου Προδρόμου (1870-1879) και στην Αθωνιάδα (1879-1887). Έγινε γνωστός στην Κωνσταντινούπολη διά του *Ευαγγελικού Κήρυκος*, μετά δε την ίδρυση της *Εκκλησιαστικής Αληθείας* δημοσίευσε και εν αυτή.

Προσκυνητάριον της Μ. Προδρόμου (Λειψία, 1903), *Κανονικόν : Ήτοι Οι Θείοι Κανόνες των Αγίων Και Πανσέπτων Αποστόλων, των τε Οικουμενικών Και Τοπικών Συνόδων, Και των κατά μέρος θεοφόρων Πατέρων*, (ΚΠ., 1900).

ΠΡΟΚΟΠΙΟΣ ΒΥΖΑΝΤΙΟΣ

ΚΠ.;-1753

Ιεράρχης, δίδασκαλος και σχολάρχης του γραμματικού τμήματος (1748-1752) της Πατριαρχικής Ακαδημίας. Έγραψε δεκαεξάστιχα επιγράμματα.

ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ, ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ (ΠΑΜΠΕΡΗΣ)

Μοσχόπολη αρχές του 18^{ου} αιώνα – ;

Ιατρός, αξιωματούχος της Δακίας και ιερομόναχος ονομασθείς Προκόπιος. Σπούδασε στην ΚΠ. (Πατριαρχική Ακαδημία) και στην Πάδοβα. Κατά παραγγελία του Νικολάου Μαυροκορδάτου συνέγραψε προσωπογραφία λογίων «Επιτεμημένη επαρίθμησις των κατά τον παρελθόντα αιώνα λογίων Γραικών και περί τίνων εν τω νυν αιώνι ανθούντων», βλ. A. Fabricius *Bibliotheca Graeca*, τ. XI (Αμβούργο, 1722).

ΠΡΩΙΟΣ ΔΩΡΟΘΕΟΣ, βλ. Δωρόθεος [Πρώιος], Μητροπολίτης Αδριανουπόλεως

ΠΥΛΑΔΗΣ, ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ

Καππαδοκία, περ. 1808-ΚΠ., 1888

Μέλος ΕΦΣΚ (1861-1886), επιδόθηκε με επιτυχία στο εμπόριο. Σπούδασε στην Μεγάλη του Γένους Σχολή υπό τον Ν. Λογάδη και για δύο χρόνια παρακολούθησε μαθήματα φιλολογίας στο Πανεπιστήμιο Αθηνών. Σύμφωνα με τον Γεδεών εξέδωσε ίδιαις δαπάναις στην ΚΠολη τα *Καππαδοκικά* του Παύλου Καρολίδη (τυπ. Ε. Μισαηλίδου, 1874).

ΡΑΓΚΑΒΗΣ, ΑΝΔΡΟΝΙΚΟΣ

ΚΠ., 1625-1717

[ο Βυζάντιος] Μέγας Ρήτωρ και Χαρτοφύλαξ της Μεγάλης του Χριστού Εκκλησίας. «Ενησχολείτο προ πάντων εν τη εκκλησιαστική παιδεία καθ' ην και πλείστον επέδωκε» (Ζαβίρας, *Ελληνικόν Θέατρον*, 178).

ΡΑΓΚΑΒΗΣ, ΜΑΝΟΥΗΛ

ΚΠ., 1660-1737

Μπάνος Βλαχίας, σύζυγος της θυγατέρας του Κωνσταντίνου Μπρανκοβάνου, εξορίστηκε στην Κιουτάχεια (Ρίζιον;) από όπου επονομάστηκε Ρίζος. Επιδόθηκε στο εμπορικό στάδιο στην Κωνσταντινούπολη.

ΡΑΓΚΑΒΗ, ΜΑΡΙΩΡΑ-ΡΙΖΟΥ

ΚΠ., αρχές ΙΗ΄ αιώνα – Βαθurrύαξ Βοσπόρου, 1797

[Μαντάμ Τυανίτη] Αδελφή Ιακωβάκη Ρίζου (1716-1779). Σύζυγος ιατρού Γεωργίου Τυανίτη στον οποίον αφιερώθηκε η *Βοσπορομαχία* του Μομάρς. Μιλούσε ξένες γλώσσες και διατηρούσε φιλολογικό σαλόνι στο Σταυροδρόμι και στο Βαθurrύακα (Büyükdere) όπου σύχναζαν ευρωπαίοι διπλωμάτες.

ΡΑΓΚΑΒΗΣ, ΙΩΑΝΝΗΣ ΡΙΖΟΣ ο ΜΑΝΕΣ

Κωνσταντινούπολη, 1710 – 1788 ή 1760 (;

Φαναριώτης ιατροφιλόσοφος και ποιητής, με σπουδές στην Ευρώπη (Πάδοβα και Λάιντεν). Άφησε σιχούργημα με τίτλο *Στοιχειομαχία*, που τυπώθηκε το 1746 στην Βενετία (ως παράρτημα της *Βατραχομυομαχίας* του Γεωργίου Οστοβίκ) και ανέκδοτη «Επιτομή Χρονολογίας».

ΡΑΓΚΑΒΗΣ, ΙΑΚΩΒΟΣ ΡΙΖΟΣ

ΚΠ, 1716-1779

[Ιακωβάκης] Σπαθάριος και Καπί-κεχαγιάς της Βλαχίας και αργότερα της Μολδαβίας. Σπούδασε στην Ιταλία. Αναφέρεται ως ποιητής και ότι διατηρούσε βιβλιοθήκη στα μέσα του ιη΄ αιώνα στο Σταυροδρόμιο.

ΡΑΓΚΑΒΗΣ, ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ ΡΙΖΟΣ

ΚΠ., ?-?, 1806

Υιός Ιωάννου του Μανέ (ή του αδελφού του Αντωνίου), επίσης ιατρός. Εξάσκησε το επάγγελμά του στις παραδουνάβιες ηγεμονίες. Σώζεται χφ. «Δοκίμιον περί της νέας Ιατρικής διδασκαλίας του Βραώνος».

ΡΑΓΚΑΒΗΣ, ΓΕΩΡΓΙΟΣ Ι. ΡΙΖΟΣ

Μέγας Ποστέλνικος της Βλαχίας Μετέφρασε στα ελληνικά τον *Αμύντα* (*Aminta*, 1573) του Torquato Tasso και τον *Πιστό βοσκό* (*Il pastor fido*, 1590) του Giovanni Battista Guarini. Είχε νυμφευθεί την Ραλλού Σούτσου, επίσης λογία, θυγατέρα του Νικολάου, Μ. δραγομάνου αποκεφαλισθέντος το 1769 και αδελφή του τελευταίου Έλληνας πρίγκηπος Βλαχίας Αλεξάνδρου.

ΡΑΓΚΑΒΗΣ, ΙΑΚΩΒΟΣ ΡΙΖΟΣ

Κωνσταντινούπολη, 1779-Αθήνα, 1855

Μέγας Ποστέλνικος Βλαχίας, συγγραφέας, ποιητής και μεταφραστής. Συνιδρυτής της Φιλεκπαιδευτικής Εταιρείας και της Αρχαιολογικής Εταιρείας (Αθήνα).

Τα ελληνικά ήτοι περιγραφή γεωγραφική, ιστορική, αρχαιολογική και στατιστική της αρχαίας και νέας Ελλάδος : Εις τρεις τόμους (Αθήνα, 1853-1854). Μετέφρασε την *Αινειάδα* του Βιργιλίου σε εξάμετρους στίχους (Αθήνα, 1871 - 1872), δράματα του Βολταίρου, του Ρακίνα και του Κορνέιγ (Αθήνα, 1836), ενώ συνέγραψε θεατρικά έργα και ποιήματα.

ΡΑΓΚΑΒΗΣ, ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΡΙΖΟΣ

ΚΠ., 1809-Αθήνα, 1892

Ποιητής, συγγραφέας, καθηγητής της Αρχαιολογίας στον Πανεπιστήμιο Αθηνών (1844-1873) και διπλωμάτης. «Πατριάρχης φαναριωτικής ποιήσεως». Σπούδασε μετά το 1821 στο Λύκειο Richelieu της Οδησσού. Διετέλεσε σύμβουλος στο Υπουργείο Παιδείας, υπουργός των Εξωτερικών (1856-1859) και πρέσβυς (Ουάσιγκτον 1867, Παρίσι 1868-1874, Βερολίνο 1874-1887).

Διονύσου πλούς (1864). *Ελληνική Χρηστομάθεια εκ των δοκιμωτέρων Ελλήνων πεζογράφων και ποιητών* (Αθήνα, 1864). *Πλουτάρχου Βίοι Παράλληλοι*, Τόμοι Ι' (Αθήνα, 1864-6). *Αρχαιολογία. Ιστορία της αρχαίας καλλιτεχνίας* (Αθήνα, 1865-6). *Άπαντα τα Φιλολογικά*, τόμοι ΙΗ' (Αθήνα, 1874-1888). *Histoire littéraire de la Grèce moderne*, 2 Τόμοι (Παρίσι, 1877). *Λεξικόν της Ελληνικής Αρχαιολογίας*, 2 τόμοι (Αθήνα, 1888-1891).

ΡΑΓΚΑΒΗΣ, ΕΥΓΕΝΙΟΣ ΡΙΖΟΣ

Αγγλία, 1850 – Γαλλία (Νίκαια), 1941.

Στρατιωτικός και συγγραφέας. Υιός του Αλεξάνδρου. Συνέγραψε έργα γενεαλογίας και οικοσημολογίας όπως τα *Livre d'or de la noblesse Phanariote et des familles princières de Valachie et Moldavie* (Αθήνα, 1904) και *Recueil de documents concernant la famille Rizo-Rangabé* (Αθήνα, 1932)

ΡΑΔΙΝΟΣ, ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ Ι.

ΚΠ. (Θεραπεία), τέλη 19^{ου} αιώνας – Πάτρα (:), π. 1840

Σχολάρχης της Ελληνικής Σχολής εν Θεραπείοις, διδάσκαλος του Προκαταρτικού σχολείου Οδησσού (1821-1823) και διευθυντής του Βασιλικού Γυμνασίου Πατρών (1838-1840). Μεταφραστής του Ηροδότου (Αθήνα, 1836).

ΡΑΖΗΣ, ΑΧΙΛΛΕΑΣ Γ.

Γενικός επιθεωρητής δασών της επαρχίας Νικομηδείας και της ζώνης της Ανατολής. *Εγχειρίδιον Μηχανικής καί Δασολογίας*, 2 Τόμοι (ΚΠ., τυπ. Νεολόγου, 1888).

ΡΑΖΗΣ, ΓΕΡΑΣΙΜΟΣ Μ.

Κεφαλληνία (Φαρακλάτα), π.1810 – ΚΠ., μετά το 1875

Δίδαξε στο Αργοστόλι και κατόπιν στην Χάλκη όπου διηύθυνε την Ελληνεμπορική (1850 μέχρι Μαρτίου 1851), ενώ συνέστησε ιδιαίτερο φροντιστήριο στην ΚΠ. Το 1860 αναφέρεται ως σχολάρχης Μαγνησίας ενώ γύρω στα 1875 είχε επιστρέψει στη Χάλκη γενόμενος βιβλιοφύλαξ της Ελληνεμπορικής σε ηλικία 65 ετών.

Κανονισμός διά τα εν τη παρά Σιπύλω της Λυδίας Μαγνησία Δημόσια Εκπαιδευτήρια. Συνταχθείς τό πρώτον υπό Γ. Μ. Ραζή Σχολάρχου Μαγνησίας (Σμύρνη, Τυπ. Π. Μαρκοπούλου, 1860).

ΡΑΖΗΣ, ΓΕΩΡΓΙΟΣ

Διδάσκαλος οθωμανικής και γαλλικής γλώσσας, μεταφραστής. Σπούδασε στην Κέρκυρα και στο Παρίσι όπου ενδεχομένως δίδασκε στην Σχολή ανατολικών

γλωσσών. Προ του 1821 βρίσκεται στην Κωνσταντινούπολη έχοντας εξελιχθεί σε διακεκριμένο οριενταλιστή.

Σύμμικτα Διάφορα εκ των συγγραφέων των νεωτέρων Ελλήνων ερανισθέντα προς χρήσιν των διδασκομένων την απλοελληνικήν διάλεκτον (Παρίσι, 1817). *Vocabulaire francais-turc*, 2 vols. (St Petersburg, 1828), *Grammaire Francaise* (ΚΠ., 1838). Του αποδίδεται η μετάφραση στα οθωμανικά του έργου *Αλεξάνδρου Ανάβασις* του Αρριανού (*Târîh-i İskender bin Filirpos*, Κάιρο, τυπ. Βύλαq, 1838).

ΡΑΖΗΣ, ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ

Μεσολόγγι, π.1760 – ΚΠ.;;, 1820.

Ιατροφιλόσοφος αδελφός του διδάκτορα της ιατρικής Κωνσταντίου. Σπούδασε στην Παλαμαία Σχολή Μεσολογγίου και ιατρική στην Πάδοβα. Εργάστηκε στην ΚΠόλη ως προσωπικός ιατρός του Οθωμανών αξιωματούχων (ιατρός του ναυαρχείου). Συνήργησε στην ίδρυση σχολείου στην Αθήνα «το οποίον εστεραίωσε για πατριαρχικού σιγιλλίου», ενώ συνέστησε και την Φιλόμουσον Εταιρεία (Αθηνών). Μετέφρασε από τα λατινικά την Γεωμετρία του Καμετίου (Βενετία, 1787).

ΡΑΛΛΗΣ, ΓΕΩΡΓΙΟΣ Α.

ΚΠ. (Φανάρι), 1805 – Badgastein (Αυστρία), 1883.

Καθηγητής νομικής και πολιτικός, διετέλεσε πρόεδρος του Αρείου Πάγου (1849-1861), υπουργός Δικαιοσύνης και Εξωτερικών, πρύτανης του Πανεπιστημίου Αθηνών (1838-1841, 1867-1869) και κοσμήτωρ της νομικής σχολής.

Σύνταγμα των ιερών κανόνων εις εξ τόμους (Αθήνα, 1852-1859).

ΡΑΛΛΗΣ, ΜΙΧΑΗΛ

Καθηγητής των φυσικών επιστημών στην Εμπορική Σχολή Χάλκης.

Χλωρίς της νήσου Χάλκης : ήτοι περιγραφή των ανά την νήσον αγρίων φυτών (ΚΠ.? 1886).

ΡΑΜΑΔΑΝΗΣ, ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ

ΚΠ., 1665/1670–;, 1735/1745

Ιστοριογράφος και αξιωματούχος στις Παραδουνάβιες Ηγεμονίες (ποστέλνικος και μ. σπαθάρης). Συνέθεσε, με εντολή του βοεβόδα Κωνσταντίνου Μαυροκορδάτου, «Ιστορίαν συμβάντων» στην οθωμανική αυτοκρατορία και στις παραδουνάβιες ηγεμονίες κατά την περίοδο 1648-1704. Κατά μία άποψη, το έργο που παρέμενε ανέκδοτο δημοσίευσε ο Σάθας με το όνομα του Καισαρίου Δαπόντε (*Μεσαιωνική Βιβλιοθήκη Γ'*, σ. 3-70).

ΡΑΠΤΑΡΧΗΣ, ΙΩΑΝΝΗΣ Μ.

ΚΠ?, 1838 (1812?)-1871?

Εκδότης (1863-1865) και συντάκτης *Επταλόφου* (και κατόπιν *Κωνσταντινουπόλεως*), συγγραφέας ποικίλης ύλης και μεταφραστής στα ελληνικά γαλλικών θεατρικών και άλλων λογοτεχνικών έργων (Μολιέρου, Ουγκώ, Βέρν).

Ενδεικτικός του χαρακτήρα του έργου του είναι ίσως ο τίτλος έκδοσής του *Ανάμικτα συγκείμενα εξ ύλης ποικίλης, πεζής και εμμέτρου, ερριμμένης αφελώς ως εν χαρτοφυλακίω* (Αθήνα, 1862). *Συλλογή Ξένων Δραμάτων προς χρήση της Εθνικής ημών Σκηνής*, 2 Τόμοι περιέχοντες τα δράματα του Βίκτορος Ούγου. *Λουκρητία Βοργία, Αγγελος Παταίου, Μαρία η Τυδορίς, Ρουϊ-Βλας, οι Βυργράβοι και ο Ιρνάνης* (ΚΠ., 1861).

ΡΑΦΑΗΛ, ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ

ΚΠ., ?-ΚΠ., περ. 1730

Λογοθέτης γενικού της Μεγάλης Εκκλησίας, λογογράφος και στιχουργός.

ΡΙΖΟΣ-ΝΕΡΟΥΛΟΣ, ΙΑΚΩΒΟΣ

ΚΠ., 1778-1849/50

Φαναριώτης αξιωματούχος που μετέβη μετά το 1821 στην Ελλάδα. Υπουργός Παιδείας επί Όθωνος, επί των ημερών του ιδρύθηκε το Πανεπιστήμιο και η Φιλεκπαιδευτική Εταιρεία. Επίσης Υπουργός των Εκκλησιαστικών, της Δικαιοσύνης, Σύμβουλος της Επικρατείας, Πρόεδρος της Αρχαιολογικής

Λογιοσύνη της Κωνσταντινούπολης

Εταιρείας. Το 1848 επιστρέφει στην γενέτειρά του ως πρέσβυς της Ελλάδος «πολίτης ελεύθερος, ίσος τοις ποτε δεσπότης αυτού».

Συνέγραψε θεατρικά έργα ενώ ήδη από το 1824 είχαν εκδοθεί οι παραδόσεις του για την ιστορία της ελληνικής λογοτεχνίας: *Cours de la littérature Grecque Moderne* (Γενεύη, 1827). Επίσης: *Κορακίστικα ή διόρθωσις της ρωμαϊκής γλώσσας, κωμωδία εις τρεις πράξεις υπό του Ι. Ρ. Μεγάλου Ποστελνίκου* (Μαχμούτπασα, ΚΠ., 1813, Βιέννη, 1816). *Κούρκας αρπαγή* (Βιέννη, 1816). *Histoire moderne de la Grece depuis la chute de l' empire d' Orient* (Γενεύη, 1828). *Analyse raisonnee de l' ouvrage intitule Charte Turque: Κριτική ανάλυση του συγγράμματος που επιγράφεται Τουρκική Χάρτα* (εκδ. Β. Bouvier, Α. Λαζαρίδου, Αθήνα: ΜΙΕΤ, 2013).

ΡΙΖΟΣ-ΡΑΓΚΑΒΗΣ, βλ. Ραγκαβής

ΡΙΖΟΣ, ΝΙΚΟΛΑΟΣ Σ.

Σινασός, 1838-1893

Ιστοριοδίφης. *Καππαδοκικά ήτοι Δοκίμιον ιστορικής περιγραφής της Αρχαίας Καππαδοκίας, και ιδίως των επαρχιών Καισαρείας και Ικονίου* (ΚΠ., 1856).

ΡΙΖΟΣ, ΣΕΡΑΦΕΙΜ,

Σινασός, 1882 – Νέα Σινασός Ευβοίας, 1969.

Διδάσκαλος των εκπαιδευτηρίων της Σινασού, 1914-1923. Φοίτησε στην Ιερατική Σχολή Καισαρείας, στην Μεγάλη του Γένους Σχολή και στο Lycée de Galatasaray. Μετά την Ανταλλαγή συνέβαλε στην αποκατάσταση των σινασιτών προσφύγων. Συνέγραψε μονογραφία γύρω από τη γενέτειρά του *Η Σινασός* (Αθήνα, 2007).

ΡΟΥΜΗ, ΣΑΒΒΑΣ, πασάς

Νιγδη, 1828 ή 1843-ΚΠ.; 1898

Ελληνοοθωμανός αξιωματούχος οικονομικών υπηρεσιών, άριστος γνώστης της τουρκικής και αραβικής, συνέγραψε ποιήματα στα τουρκικά, ενώ άρθρα του δημοσιεύθηκαν στην *Sabah* και σε άλλες τουρκικές εφημερίδες.

ΡΥΣΙΟΣ, ΔΙΑΜΑΝΤΗΣ

Βιθυνία (Ρύσιον), π. 1670 – Σμύρνη, π. 1747

Διδάσκαλος της Πατριαρχικής Ακαδημίας (1700-1704). Δίδαξε επίσης στην Κρήτη (1704-6), στη Χίο (τουλάχιστον έως το 1712) και στη Σμύρνη, όπου παράλληλα με τη διδασκαλία ασχολήθηκε με το εμπόριο. Η κόρη του Θωμαΐς ήταν η μητέρα του Αδαμάντιου Κοραή. Συνέγραψε έργο με τίτλο *Λατίνων θρησκείας έλεγχοι* 36 και τις ο εκάστου λόγος (Αμστερνταμ, 1748).

ΡΩΤΑΣ, ΠΛΑΤΩΝ

Τεργέστη, 1824 – ΚΠ.,?

Δικηγόρος και δημοσιογράφος. Υιός του λόγιου εμπόρου και εκδότη των έργων του Κοραή, Ιακώβου Ρώτα του Κείου. Σπούδασε νομικά στο Πανεπιστήμιο Αθηνών. Το 1845 εγκαθίσταται με την αδελφή του **Μαρία** στην ΚΠολη όπου εκείνη αναλαμβάνει χρέη διευθύντριας του ελληνικού παρθεναγωγείου Σταυροδρομίου. Υπήρξε μαζί με τον επίσης δικηγόρο **Ιωάννη Γεωργαντόπουλο** συντάκτης των κύριων πολιτικών άρθρων της εφημερίδος *Βυζαντίς* (1871-1888).

ΣΑΒΒΑΣ, ΙΩΑΝΝΗΣ, πασάς

Ιωάννινα, 1832-Παρίσι, 1904

Ιατρός, διευθυντής του αυτοκρατορικού λυκείου, μέλος ΕΦΣΚ, υπουργός εξωτερικών του Οθωμανικού Κράτους, διοικητής της Κρήτης επί Σουλτάνου Αμπντούλ Χαμίτ (1885). Εγκαταστάθηκε στο Παρίσι όπου συνέγραψε *Étude sur la théorie du droit musulman* (Paris, Marchal & Billard, 1892-1902).

Λογισύνη της Κωνσταντινούπολης

ΣΑΛΤΕΛΗΣ, ΘΕΜΙΣΤΟΚΛΗΣ

;, 1835- ΚΠ., 1903 ή 1911;

Καθηγητής στη Μεγάλη του Γένους Σχολή. Επικεφαλής της βιβλιοθήκης του ΕΦΣΚ (1876-1882). Σπούδασε στη Φιλοσοφική Σχολή του Πανεπιστημίου Αθηνών.

Στοιχειώδης μετρική των παλαιών ελλήνων κατά Hugo Gleditsch : Προς χρήση μάλιστα των γυμνασίων (ΚΠ., τυπ. Παλλαμάρη, 1893).

ΣΑΛΤΕΛΗΣ, ΝΙΚΟΛΑΟΣ Ι.

Κυδωνίες, 1810 - Σμύρνη, 1849

Μαθητής του Γρηγορίου Σαράφη και του Βενιαμίν Λέσβιου στη Σχολή Κυδωνιών. Σπούδασε ιατρική στο Παρίσι όπου εισήλθε στον κύκλο του Κοραή. Συνέγραφε το ποίημα *Κυδωνιάτης* (Παρίσι, 1821, Αθήνα, 1882), μετέφρασε τον Βέρθερο του Γκαίτε (Σμύρνη, 1848).

ΣΑΜΑΡΤΖΙΔΟΥ, ΕΥΦΡΟΣΥΝΗ

Σκύρος, 1821 – Βόλος, 1877

[το γένος Δημητρίου Μάρου] Εκπαιδευτικός «σκαπανεύς της γυναικείας εκπαιδεύσεως ανά την Τουρκίαν». Σπούδασε στο Αρσάκειο. Δίδαξε στη Μυτιλήνη, στη Λάρισα, στην ΚΠολη και σε πλείστες άλλες πόλεις της Τουρκίας. Ιδρύτρια του πρώτου ελληνικού γυναικείου περιοδικού *Κυψέλη* (ΚΠολη 1845), παράλληλα αρθρογραφούσε για τα περιοδικά *Αρμονία* (Σμύρνη) και *Αθηνά* (Αθήνα). Άφησε *Συλλογή Ποιήσεων* (Αθήνα, 1857).

ΣΑΜΑΡΤΣΙΔΗΣ, ΧΡΙΣΤΟΦΟΡΟΣ

Λευκάδα, 1843 – Χάλκη, 1900

Φιλολόγος, συγγραφέας και δημοσιογράφος. Σπούδασε στην Αθήνα και υπηρέτησε ως καθηγητής και γυμνασιάρχης στην Φιλιππούπολη, Αδριανούπολη και Κωνσταντινούπολη (από το 1864-1872 καθηγητής σε ιδιωτικά εκπαιδευτήρια και αργότερα στη σχολή των Θεραπειών, 1885-1887, στο Ζάππειο, 1896-1900, και στη Θεολογική Σχολή της Χάλκης). Στην Αθήνα ανέλαβε την έκδοση του περιοδικού *Παρνασσός* του ομώνυμου φιλολογικού συλλόγου, υπήρξε επίσης συνεργάτης του περιοδικού *Διάπλασις των Παίδων*,

εγκαταστάθηκε στην ΚΠολη όπου και εργάστηκε ως δημοσιογράφος μέχρι το θάνατό του.

Ο κάλυξ ή Πρώται ωδαί (Αθήνα, 1860). *Το πνεύμα των τραγωδιών του Αισχύλου* Α. *Προμηθεύς Δεσμώτης* Β. *Αγαμέμνων* (Αθήνα, 1861). *Απόκρυφα Κωνσταντινουπόλεως* (ΚΠ, 1868-1869). *Ποίημα επί τοις αποκαλυπτηρίοις του εν Ζαππείω αδριάντος του Βύρωνος* (Αθήνα, 1896).

ΣΑΜΟΥΗΛ ο ΚΥΠΡΙΟΣ, επίσκοπος Μεσημβρίας

Κύπρος, 1782-ΚΠ., 1855

Διευθυντής της Μεγάλης του Γένους Σχολής και του Πατριαρχικού Τυπογραφείου. Οικοδιδάσκαλος μεγάλων γενών της Κωνσταντινουπόλεως (Σούτσων, Μουρούζων, μιμάχων, Χαντζερή). Συνέγραψε και εξέδωσε εκκλησιαστικά έργα.

Αντίρρησις Ματθαίου του Κυζίκου[..] κατά της μεταφράσεως των Αγίων Γραφών, επιστασία Σαμουήλ πρώην Μεσημβρίας του Κυπρίου προτάξαντος και βιογραφία του Ματθαίου (ΚΠ., 1841).

ΣΑΜΟΥΗΛ [ΧΑΝΤΖΕΡΗΣ], πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως

ΚΠ, 1700 - Χάλκη, 1775

[**Σκαρλάτος**] Μητροπολίτης Δέρκων (1731), Οικουμενικός Πατριάρχης (1763-1768, 1773-1774). Φοίτησε στην πατριαρχική ακαδημία. Ως πατριάρχης επανέφερε το 1767 στη δικαιοδοσία της Μ. Εκκλησίας τις αρχιεπισκοπές Ιπεκίου και Αχρίδος και υπήρξε ιδρυτής σχολείων στην ΚΠολη και στις επαρχίες του οικουμενικού θρόνου. Προσπάθησε δε να ενθαρρύνει τον Ευγένιο Βούλγαρη και τον Νικηφόρο Θεοτόκη να παραμείνουν στην Βασιλεύουσα. Η συμβολή του στα ελληνικά γράμματα υπογγραμμίστηκε από τον Κωνσταντίνο Α΄ από Σινάιου, ενώ κατά τον Ι. Ρίζο Νερουλό, ο Σαμουήλ μαζί με τον Ευγένιο Βούλγαρη σημαδεύουν την δεύτερη φάση της αναγέννησης των νεοελληνικής παιδείας.

Αναφέρεται ότι παρέφρασε πολλούς λόγους του Δημοσθένους και Πλάτωνος στα νέα ελληνικά και συνέταξε άξια λόγου ρητορική. «*Διαταγαί περί γάμων*», *Λόγοι πατριωτικοί απλοσύνθετοι, για τη σκλαβιά της γυναίκας και για το*

Λογιοσύνη της Κωνσταντινούπολης

χαλασμό του γένους, στηλιτευτικοί της προίκας και του εμπορικού γάμου. κηρυγμένοι στα 1767 από τον πατριάρχη Σαμουήλ Χαντζερή, αποκαταστημένοι από τον Γ. Βαλέτα (Αθήνα, 1948). Η απολογία του πατριάρχου Σαμουήλ του Χαντζερή, υπό Β. Κ. Στεφανίδου (Τεργέστη, 1908).

ΣΑΡΑΦΗΣ, ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ

Κυδωνίες, 1780-1822

Ιερομόναχος. Φοίτησε στη Σμύρνη και στην Πάτμο (γύρω στα 1795). Διδάσκαλος της Ακαδημίας Κυδωνιών μετά των Ευστρατίου Πέτρου, Βενιαμίν Λέσβιου, Θ. Καϊρή και Γρηγορίου Ροΐδη.

Γραμματικής βιβλίον (Κυδωνίες, 1820). *Στοιχείωσις θεολογική προπαρασκευαστική της Δογματικής Θεολογίας* (Αθήνα, 1840). *Λόγοι Εκκλησιαστικοί* (Σμύρνη, τύπ. Αρμονίας, 1909).

ΣΑΡΡΟΣ, ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ

Ζαγόρι (Βίτσα), 1784 – Βουκουρέστι, 1858

Φοίτησε στη Σχολή Ιωαννίνων (την μετέπειτα Καπλάνειο) υπό τον Αθανάσιο Ψαλίδα. Εγκαταστάθηκε στην Κωνσταντινούπολη. Μνημονεύεται ως «συνεργήσας εις τε βιβλίων ωφελιμοτάτων εκδόσεις και εις επιμέλειαν των μουσών» (Κ. Οικονόμου εξ Οικονόμων εν *Περιοδικώ ΕΦΣΚΛΒ'*, 99).

ΣΑΡΡΟΣ, ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ

Ζαγόρι (Βίτσα), 1869-Αθήνα, 1937

Εκπαιδευτικός, διακρινόμενος από κινητικότητα: δίδαξε σε Θεσσαλονίκη, Αλεξανδρούπολη, Κύπρο, Κέρκυρα, Αδριανούπολη. Καθηγητής στη Μεγάλη του Γένους Σχολή (1909-1922), μέλος του ανώτατου εκπαιδευτικού συμβουλίου των Πατριαρχείων και πρόεδρος του Φιλολογικού Τμήματος του ΕΦΣΚ.

Μετέφρασε πολλές αρχαίες τραγωδίες: *Σοφοκλέους Αντιγόνη, Ιχνευταί Σάτυροι, Οιδίπους Τύρανος επί Κολωνώ* (Αθήνα, 1932), *Ευριπίδου Ιππόλυτος, Ιφιγένεια η εν Αυλίδι, Ιφιγένεια εν Ταύροις, Άλκηστις* (Αθήνα, 1934), *Ανδρομάχη, Ηλέκτρα, Εκάβη, Αίας, Μήδεια* (Αθήνα, 1935).

Το Ελληνικόν πνεύμα δια μέσου των αιώνων (ΚΠ., 1912). «Κατάλογος των χειρογράφων του εν Κωνσταντινουπόλει Ε.Φ.Σ.», *Επετηρίς Βυζαντινών σπουδών* Η' (1931), Θ' (1932).

ΣΕΡΑΦΕΙΜ ο ΑΠΟ ΠΙΣΙΔΙΑΣ, μητροπολίτης πρώην Αγκύρας

Απάλεια, 1720 – ΚΠ, 1790

Ιερομόναχος της Μονής Κύκκου στην Κύπρο, διέμεινε για μεγάλα διαστήματα στην Κωνσταντινούπολη και στην Βενετία, επιδοθείς σε μεγάλο εκδοτικό και μεταφραστικό έργο (μεταφράσεις κυρίως θρησκευτικών κειμένων στα καραμανλίδικα, έκδοση του *Πολιτικού Θεάτρου* του Ν. Μαυροκορδάτου, κ.ά.). Το 1774 εξελέξη στη Μητρόπολη Αγκύρας, θέση στην οποία παρέμεινε έως το 1782, οπότε επέστρεψε στην Κωνσταντινούπολη.

Σύνταγμα ή Χρηστοθήθεια (Βενετία, 1782), *Πνευματική Κιθάρα* (Βενετία, 1783). *Περιγραφή της μονής του Κύκκου* (ελληνικά: Βενετία, 1782, 1817, 1819, τουρκικά: Βενετία 1782, 1816).

ΣΙΔΕΡΙΔΗΣ, ΞΕΝΟΦΩΝ Α.

ΚΠ. (Χρυσόπολη), 1851-ΚΠ., 1921/9(;) ΑΡΓΑΙΟΣ

Πατριογράφος Κωνσταντινουπόλεως: στο έργο του περιλαμβάνονται μελέτες, πολλές δημοσίευτες, για την τοπογραφία, την ιστορία, την προσωπογραφία, την αρχαιολογία του Βυζαντίου. Εργάστηκε κυρίως ως έμπορος και απέκτησε σημαντική περιουσία, ενώ ο αδελφός του Σπυρίδων (1849-1913) διακρίθηκε ως εφοπλιστής και ιδιοκτήτης μεγάλης ακίνητης περιουσίας στην Κωνσταντινούπολη.

Περί της εν Κωνσταντινουπόλει Μονής του Σωτήρος του Φιλανθρώπου (ΚΠ., Πατρ. Τυπ., 1898). *Oeuvres complètes de Georges Scholarios publiées pour la première fois par Louis Petit, X. A. Siderides, Martin Jugie*, 8 τ. (Παρίσι, Maison de la Bonne Presse, 1928-1936).

ΣΙΩΤΗΣ, ΙΩΑΝΝΗΣ

ΚΠ., 1859 – Αθήνα, 1930

Ιατρός στην ΚΠολη και μετέπειτα πολιτικός στο ελληνικό κράτος. Φοίτησε στη Μεγάλη του Γένους Σχολή και σπούδασε ιατρική στο Παρίσι. Μέλος του Ομίλου δημοτικιστών της Κωνσταντινούπολης, της Οργανώσεως Κωνσταντινουπόλεως και της Επιτροπής Εθνική Άμυνας Κωνσταντινουπόλεως. Υπουργός Παιδείας (κυβέρνησης Στυλιανού Γονατά, Νοέμβριος 1922 – Απρίλιος 1923).

«Από την ζωή των Φιλανθρωπικών Καταστημάτων», *Ημερολόγιον Εθνικών Φιλανθρωπικών Καταστημάτων* (ΚΠ. 1905). *Εκθεσις περί διοργανώσεως της χειρουργικής κλινικής του Εθνικού Νοσοκομείου* (ΚΠ., 1902).

ΣΚΑΛΙΕΡΗΣ, ΚΛΕΑΝΘΗΣ

; -Αθήνα, 1891

Πρόεδρος του τεκτονικού οίκου «Πρόοδος» στην Κωνσταντινούπολη, όπου επιδόθηκε σε επιχειρηματικές εργασίες στα μέσα του 19^{ου} αιώνα. *Appel a la Justice International des Grandes Puissances par rapport au process de Constantinople [...]*, Αθήνα 1881.

Ο γιός του Γεώργιος συνέγραψε μελέτες περί Μικράς Ασίας: *Λαοί και φυλαί της Μικράς Ασίας. Μετά πινάκων και χαρτών* (Αθήνα, 1922).

ΣΚΟΥΛΟΥΔΗΣ, ΣΤΕΦΑΝΟΣ

ΚΠ., 1838 – Αθήνα, 1928

Ιδρυτής μετά του Ανδρέα Συγγρού και Γεωργίου Κορωνιού της Τράπεζας Κωνσταντινουπόλεως. Μετά την εγκατάστασή του στην Αθήνα (1876) ακολούθησε καριέρα διπλωμάτη και πολιτικού, διετέλεσε βουλευτής, υπουργός και πρωθυπουργός (τέλη 1915 – Ιούνιος 1916). Δημοσίευσε το διήγημα *Θήρας αναμνήσεις* (1858), την ποιητική συλλογή *Θυμέλη* (1863), και φυλλάδια πολιτικού περιεχομένου.

ΣΚΥΛΙΤΣΗΣ ΙΣΙΔΩΡΙΔΗΣ, ΙΩΑΝΝΗΣ

Σμύρνη, 1819 – Μονακό, 1890

[ή/και Σκυλίτσης] Δημοσιογράφος, εκδότης, ποιητής και μεταφραστής. Φοίτησε στην Ευαγγελική Σχολή και ίσως αργότερα στην Εμπορική Σχολή της Χάλκης. Συντάκτης της *Αμάθειας*, ιδρυτής της *Εφημερίδος της Σμύρνης* (1849), της *Ημέρας* (Τεργέστη, 1855) καθώς και των περιοδικών *Φιλολογικός Κήπος* (Σμύρνη, 1839) και *Μύρια Όσα* (Παρίσι, 1867-68). Μετέφρασε τον *Θάνατο του Σωκράτους* του Λαμαρτίνου (1841) τους *Αθλίους* του Β. Ουγκώ (1862) καθώς και έργα των Μολιέρου, Ρακίνα, Εζέν Συ, Αλεξάνδρου Δουμά (πατρός), Εντμόν Αμπού και Μιγκέλ ντε Θερβάντες.

ΣΟΥΤΣΟΣ (ΔΡΑΚΟΣ), ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ

Φανάρι, ιη΄ αι.

Ρήτωρ και Μέγας Λογοθέτης (1738). Συνέγραψε Χρονογραφία εκδοθείσα εν ΚΠόλει υπό του Μ. Γεδεών;, μετέφρασε Φυσική Ιστορία του Μπουφόν. Αναφέρεται επίσης ως συγγραφέας ενός ελληνο-λατινο-αραβικού λεξικού (Iorga, *Το Βυζάντιο μετά το Βυζάντιο*, 241) και ιδιοκτήτης αξιόλογης συλλογής βιβλίων.

ΣΟΥΤΣΟΣ, ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΝΙΚΟΛΑΟΥ

ΚΠ., 1745-1816

[Γνωστός ως Δραγουμανάκης, εκ του πατρός του μεγάλου διερμηνέως των Οθωμανών]. Φαναριώτης στιχουργός, μεταφραστής και θεατρικός συγγραφέας. *Πονήματα τινά δραματικά* (;, 1805), ενώ μετέφρασε και εξέδωσε τον *Πιστό βοσκό* του Γουαρινού (Βενετία, 1804). Ηθογραφία: *Αλεξανδροβόδας* (1785), ένα από τα πρώτα σατιρικά κείμενα στην ιστορία του νεοελληνικού θεάτρου που σατιρίζει τον Αλέξανδρο Μαυροκορδάτο Φιραρή. Ο αδελφός του **Αλέξανδρος** πρέπει επίσης να είχε αφήσει στίχους.

ΣΟΥΤΣΟΣ, ΜΙΧΑΗΛ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ

Μέγας διερμηνέας (1782-1783), ηγεμών Βλαχίας (1783-85 και 1791-93 και κατόπιν Μολδαβίας 1793-95). Φαναριώτης αναμορφωτής, ανέθεσε στον

Δημήτριο Καταρτζή την μετάφραση του έργου του Real de Curban «La science du gouvernement», καθώς και του Λεξικού της Γαλλικής Ακαδημίας. Επίσης στον Π. Κοδρικά την μετάφραση του έργου του Fontenelle «De la pluralite de mondes», που αναφέρεται ότι καταδικάστηκε από την Εκκλησία (Δημαράς, Νεοελληνικός Διαφωτισμός, 351).

ΣΟΥΤΣΟΣ, ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ

ΚΠ., 1803-Σμύρνη, 1863

Επικός και σατυρικός ποιητής, εκπρόσωπος του φαναριώτικου ρομαντισμού. Γιος του διπλωμάτη Κωνσταντίνου Σούτσου (1760-1810) και της Ελένης, αδελφής του Ιακωβάκη Ρίζου-Νερουλού. Σπούδασε στη Σχολή της Χίου και σε λύκειο των Παρισίων. *Histoire de la révolution grecque par Alexandre Soutzo, témoin oculaire d'une grande partie des faits qu'il expose* (Παρίσι, F. Didot, 1829).

ΣΟΥΤΣΟΣ, ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ

ΚΠ., 1806-Αθήνα, 1868

Δραματικός και λυρικός ποιητής, πεζογράφος, από τους κύριους εκπροσώπους του ρομαντισμού στην Ελλάδα. Ακολούθησε παράλληλη πορεία και σπουδές με τον αδελφό του (ΚΠολη-Χίος-Παρίσι-Πάδοβα-Αθήνα). *Odes d' un jeu grec* (1828). *Ο οδοιπόρος τραγωδία εις πέντε πράξεις* (α' έκδ., Ναύπλιο, 1833;). *Ο Λέανδρος* (Ναύπλιο, τυπ. Κ. Τόμπρα Κυδωνιέως και Κ. Ιωαννίδου Σμυρναίου, 1834).

ΣΟΥΤΣΟΥ, ΑΙΚΑΤΕΡΙΝΗ

Αθήνα, προ του 1840;

Θυγατέρα; του ηγεμόνος της Μολδαβίας Αλεξάνδρου. *Διάλογοι Φωκίωνος, ότι οικειότατον το ηθικόν προς το πολιτικόν, υπό Μαβλή μεταφρασθέντες δε υπό της νεάνιδος Αικατερίνης Σούτσης* (Ιάσιο, 1819). ; *Κλημεντίνα ή ότι αναγκαία η μάθησις προς τας γυναίκας υπό της μακαρήτιδος Αικατερίνης Βαλέτα το γένος Σούτσης* (Αθήνα, τυπ. Αγγελίδου, 1840).

ΣΟΥΤΣΟΥ, ΡΑΛ(Λ)ΟΥ

Μητέρα; του ηγεμόνος της Μολδαβίας Αλεξάνδρου. *Παραινήσεις μητρός προς θυγατέρα, μεταφρασθείσαι εκ των εκλεκτοτέρων συγγραμμάτων της κυρίας Δελαμπέρ παρά της εκλαμπροτάτης Δομνίτζας Ραλούς Σούτζης και προσφωνηθείσαι τω υψηλοτάτω πατρί αυτής, αποδοθείσαι δε κατά χάριν τη εν Κωνσταντινουπόλει βιβλιονομική εφορεία* (Βενετία, παρά Ν. Γλυκεΐ, 1819, β' έκδ., Πάτρα, 1859).

ΣΟΦΟΚΛΗΣ, ΓΑΒΡΙΗΛ

Καισάρεια, ? – ΚΠ., ?

Καθηγητής εν Κωνσταντινουπόλει, διευθυντής της Ενοριακής Σχολής Σταυροδρομίου (1859-1874) και θεωρούμενος ως μεταρρυθμιστής. Μέλος ΕΦΣΚ, στο περιοδικό του οποίου δημοσίευε εκτενώς ενώ συμμετείχε στην συντακτική επιτροπή του πρώτου τόμου του.

Έκθεσις της κατά το 1864-1865 Γενικής Καταστάσεως των εν Σταυροδρομίω σχολείων της Παναγίας (ΚΠ., τύποις Βυζαντίδος, 1865).

ΣΠΑΘΑΡΗΣ, ΑΝΔΡΕΑΣ

ΚΠ., 1837 – ΚΠ., 1901

Μαθηματικός και ποιητής. Σπούδασε φυσικομαθηματικά στο Βερολίνο και δίδαξε στη Μεγάλη του Γένους Σχολή, στο Ζάππειον και στο Λύκειον του Χ. Χατζηχρήστου. Από τους ιδρυτές του Ελληνικού Εκπαιδευτηρίου στο Πέραν. Συνέγραψε εύθυμα και τολμηρά ποιήματα καθώς και τα έργα *Χημεία* (1869), *Τριγωνομετρία* (1882), *Φυσική πειραματική* (1886) και *Γεωμετρία* (1887).

ΣΠΑΝΔΩΝΗΣ, ΑΝΤΩΝΙΟΣ

Θεσσαλονίκη, 1665; - ΚΠ., 1726 ή 1746

Μαθητής του Εξ Απορρήτων, μέγας Χαρτοφύλαξ, διδάσκαλος και σχολάρχης της Πατριαρχικής Ακαδημίας.

Ο Α. Παπαδόπουλος-Κεραμεύς κατέγραψε σε κώδικα του Αγιοταφικού Μετοχίου Κων/λεως την πραγματεία «Γράμμα του σοφολογιωτάτου Σπαντωνή περί τριμοιρίας», ενώ σε κώδικα της μονής Σουμελά σύγγραμμα «Χρηστοθήθειας μετά παραφράσεως».

ΣΠΑΝΟΣ (ΤΖΕΤΖΗΣ), ΑΛΕΞΙΟΣ

Ιωάννινα, ; - ΚΠ., 1736.

Φιλόσοφος, γραμματικός και ποιητής ιερέυς, ανηψιός του Μελετίου Αθηνών. Δίδαξε στην Αδριανούπολη περί τα 1730. Συνέγραψε «γραμματική πληρέστατη», η οποία δεν εκδόθηκε και μετέφρασε την Εξάβιβλον του Αρμενοπούλου: *Κωνσταντίνου Αρμενοπούλου Κριτού Θεσσαλονίκης Πρόχειρον, το λεγόμενον Η Εξάβιβλος εις κοινήν γλώσσαν μεταφρασθείσα[.]παρά Αλεξίου Σπανού του εξ Ιωαννίνων. Υφ' ου και το περι του συνοικεσίων εγχειρίδιον προσετέθη, ό, τε κατά αλφάβητον Πίναξ. Προτροπή και δαπάνη του Πανιερωτάτου και Σεβασμιωτάτου μητροπολίτου Ηρακλείας κυρίου κυρίου Γερασίμου. Ου και τοις αναλώμασι νυν πρώτον τετύπεται* (Βενετία, τυπ. Γλυκός, 1744, β' εκδ.: Βενετία, τυπ. Δ. Θεοδοσίου, 1793).

ΣΠΑΝΟΥΔΗΣ, ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ

ΚΠ., 1871-Αθήνα, 1941

[Σύζυγος της διακεκριμένης μουσικοκριτικού Σοφίας Σπανούδη το γένος Ιωαννίδη και πατέρας της Αθηνάς Σπανούδη (ΚΠ., 1921 – Αθήνα, 1998), συγγραφέως και μουσικής συνεργάτιδας του Εθνικού Ιδρύματος Ραδιοφωνίας] Απόφοιτος της ΜΓΣ, με σπουδές πολιτικών επιστημών στην Γαλλία και βυζαντινής τέχνης στην Ιταλία (Ραβέννα, Σιένα). Εξέδιδε στις αρχές του εικοστού αιώνα (1904-1918) την εφημερίδα *Πρόδος* και προσπαθούσε να αντιπολιτευτεί τους Νεότουρκους, αργότερα εξέδωσε στην Αθήνα την ημερησία εφημερίδα *Εθνικός Αγών* (1922-1926). Απελάθηκε δύο φορές από την οθωμανική επικράτεια. Διετέλεσε μέλος του Εθνικού Συμβουλίου του Οικουμενικού Πατριαρχείου, επικεφαλής της Επιτροπής των Αλυτρώτων Ελλήνων, κατά τη σύναψη της συνθήκης των Βερσαλλιών, και βουλευτής του Κόμματος των Φιλελευθέρων του Ελ. Βενιζέλου (1932). Υπήρξε ιδρυτικό μέλος και πρόεδρος (1924-1932) της «Αθλητικής Ενώσεως Κωνσταντινουπόλεως». *Ιστορικά σελίδες. Ιωακείμ Γ'* (Κωνσταντινούπολη, 1902), ενώ αναφέρεται ότι ασχολήθηκε με την βυζαντινή τέχνη της Ραβέννας.

ΣΠΑΝΟΥΔΗ, ΣΟΦΙΑ

ΚΠ., 1878- Αθήνα, 1952

Μουσικοκριτικός, καθηγήτρια πιάνου, δίδαξε στην Κωνσταντινούπολη (ήταν καθηγήτρια της κόρης του σουλτάνου Αβδούλ Χαμίτ Β΄, Ναϊμέ σουλτάνας) και μετά το 1922 στο Ωδείο Αθηνών. Είχε σπουδάσει στο Ζάππειο Παρθεναγωγείο, στη Γερμανία και στη Γαλλία (ιστορία της μουσικής, φιλοσοφία και φιλολογία). Εκτός από μουσική κριτική (εφ. *Ελεύθερος τύπος*), συνέγραψε μεταφράσεις έργων ιστορίας της μουσικής και άλλων:

P. Landormy, *Ιστορία της μουσικής* (Αθήνα, 1931), *Ιστορία της μουσικής από τα κείμενα του J. Combarieu (Histoire de Musique) Hugo Riemann (Musik-Lexikon) και Otto Keller (Geschichte der Musik) κατ'ελευθέραν διασκευήν* (Αθήνα, 1940). Guy de Pourtales, *Η ζωή του Σοπέν: Χρονικό της ρομαντικής Ευρώπης*. Πρόλογος και μετάφραση Σοφίας Κ. Σπανούδη (Αθήνα, 1944). Stefan Zweig, *Οι μεγάλες ώρες της ανθρωπότητας* (Αθήνα, Ίκαρος, 1946). *Γράμματα από την Πόλη* (Αθήνα, 2008). *Στα παλάτια του Χαμίτ* (Αθήνα, 2009).

ΣΤΑΜΑΤΗΣ, ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ

ΚΠ., 1764 – Civitavecchia, 1817

Σπούδασε στην ΚΠολη και στο Βουκουρέστι. Μετέβη στη Γαλλία (1787) για σπουδές ιατρικής όμως μετά την έκρηξη της επανάστασης ασχολήθηκε με την πολιτική και τη δημοσιογραφία. Υπηρετώντας τα γαλλικά συμφέροντα και όντας ενταγμένος στις μυστικές υπηρεσίες του ηγεμόνα της Βλαχίας Μιχαήλ Σούτσου, διατηρούσε τακτική αλληλογραφία με τον γραμματέα του Σούτσου, Παναγιώτη Κοδρικά.

ΣΤΑΜΑΤΙΑΔΗΣ, ΕΠΑΜΕΙΝΩΝΔΑΣ

ΚΠ, 1835 – Σμύρνη, 1901

Ιστορικός, βιογράφος των Φαναριωτών μεγάλων διερμηνέων της Υψηλής Πύλης. Παρακολούθησε μαθήματα στη Φιλοσοφική Σχολή του Πανεπιστημίου Αθηνών και κατόπιν εγκαταστάθηκε στην ΚΠόλη όπου ασχολήθηκε με το εμπόριο και τη δημοσιογραφία (συντάκτης της εφημερίδος *Βυζαντίς*). Το 1875 εντάχθηκε στη δημόσια διοίκηση της ηγεμονίας της Σάμου, τόπου καταγωγής του (διετέλεσε μεταξύ άλλων διευθυντής του ηγεμονικού διοικητικού γραφείου,

Λογιοσύνη της Κωνσταντινούπολης

διευθυντής της εφημερίδας *Σάμος*, εκδότης της *Επετηρίδος της ηγεμονίας Σάμου*.)

Βιογραφία Μεγάλων Διερμηνέων (... , 1865), *Ιστορία της αλώσεως του Βυζαντίου υπό των Φράγκων* (1866), *Ιστορία της Γαλλικής Επανάστασεως* (1867), *Ο ιππόδρομος της Κωνσταντινουπόλεως* (1868), *Οι Καταλανοί εν Ανατολή* (1869). Επίσης: *Σαμιακά* (...), ποιήματα και μεταφράσεις γαλλικών μυθιστορημάτων.

ΣΤΑΜΑΤΙΑΔΗΣ, ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ

Ιατρός, μέλος του ΕΦΣΚ στο περιοδικό του οποίου δημοσίευσε, ενδ. «Βίος Αλεξάνδρου Σχοινά», ΙΔ' (1884), 1-3.

ΣΤΑΜΟΥΛΗΣ, ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ

Σηλυβρία, 1843- Αθήνα, 1934

Ιστορικός της Σηλυβρίας. Απόφοιτος της Μεγάλης του Γένους Σχολής, διδάσκαλος στα Αρχηγέχεια εκπαιδευτήρια. Δραστηριοποιήθηκε ακόμα ως έμπορος και επιχειρηματίας. Διατηρούσε αξιόλογη βιβλιοθήκη και αρχαιολογική συλλογή με αντικείμενα από τη Θράκη.

Αρθογράφος των *Θρακικών* με δημοσιεύσεις σχετικές με τοπική και εκκλησιαστική ιστορία της Θράκης: «Σηλυβρίας τοποθεσίαι», *Θρακικά* 17(1942)· «Συμβολή εις την Ιστορία των Εκκλησιών της Θράκης», *Θρακικά*, 14(1940)· «Αρχιερείς Θράκης», *Θρακικά* 14(1940) κ.α.

ΣΤΑΥΡΙΔΗΣ, ΑΡΙΣΤΟΜΕΝΗΣ

Κυδωνίες, ;

Ιατροφιλόσοφος, είχε σπουδάσει στο Πανεπιστήμιο Αθηνών. Μετέφρασε ιστορικά έργα από τα γαλλικά και τα γερμανικά. *Αλέξανδρος Υψηλάντης. Επεισόδιον της Βιενναίας Συνόδου υπό Λουίζης Μύλβαχ* (Αθήνα, 1872). *Εγχειρίδιο πολιτικής, φυσικής και εμπορικής γεωγραφίας του Οθωμανικού κράτους* (Κυδωνίες, 1876, ανατύπωση: Μυτιλήνη, 1996).

ΣΤΑΥΡΙΔΗΣ, ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ Θ.

ΚΠ., 1925- 2016

Καθηγητής της εκκλησιαστικής ιστορίας στην Θεολογική Σχολή της Χάλκης (1951), στην Θεολογική Σχολή του Πανεπιστημίου της Τριπόλεως (Λίβανος) και στο Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης (1985).

Οι Οικουμενικοί Πατριάρχαι, 1860-σήμερα, 2 τόμ. (Θεσσαλονίκη, 1977-78). *Η Ιερά Θεολογική Σχολή της Χάλκης* (Θεσσαλονίκη, 1988).

ΣΤΕΦΑΝΙΔΗΣ, ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ, αρχιμανδρίτης

Μυτιλήνη, 1878-Αθήνα, 1958

Καθηγητής στη Θεολογική Σχολή της Χάλκης (1912-1922) και στο Πανεπιστήμιο Αθηνών (γενική εκκλησιαστική ιστορία, 1924-1949). Εκτός από την Χάλκη (1898-1903), σπούδασε στην Γερμανία δαπάναις του Ζωγραφείου κληροδοτήματος (Ιένα, Βερολίνο, Χαϊδελβέργη). Προηγουμένως δίδαξε στο Ζάππειο παρθεναγωγείο Αδριανουπόλεως και μελέτησε τους κώδικες του εκεί γυμνασίου.

Δημοσίευσε μελέτες σε εκκλησιαστικά περιοδικά της Κωνσταντινούπολης: *Ευαγγελισμός, Αναγέννησις, Νέος Ποιμήν, Εκκλησιαστική Αλήθεια. Συμβολαί εις την εκκλησιαστικήν ιστορίαν και το εκκλησιαστικόν δίκαιον* (ΚΠ., 1921). *Εκκλησιαστική Ιστορία* (Αθήνα, 1948, β' εκδ.: 1959): «μνημειώδες έργο», για το οποίο όπως και για τα λοιπά έργα του, βλ. Β. Σταυρίδης, *Η Ιερά Θεολογική Σχολή της Χάλκης*, σ. 130-36.

ΣΤΕΦΑΝΟΥ, ΓΕΩΡΓΙΟΣ ο ΘΕΡΑΠΕΙΑΝΟΣ

Μαθητής Νικολάου Κριτίου, διδάσκαλος στην Σηλυμβρία, στην Πατριαρχική Σχολή?, και στα Θεραπεία (1804) όπου προέστη της ελληνικής σχολής. Συνέγραψε Γραμματική *Αριάδνη* επιγραφομένη.

ΣΧΙΝΑΣ, ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ α'

ΚΠ., π.1750-1842

Διερμηνέας του Στόλου, Γραμματέας της Μεγάλης Εκκλησίας και των ηγεμόνων της Μολδαβίας Κωνσταντίνου και Αλεξάνδρου Μουρούζη. Καπί

Λογισύνη της Κωνσταντινούπολης

κεχαγιάς των ηγεμόνων της Μολδαβίας και Βλαχίας. Πατέρας του Κωνσταντίνου Σχινά.

ΣΧΙΝΑΣ (Η ΣΧΟΙΝΑΣ), ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ Β΄

ΚΠ., β΄ μισό ιη΄ – Λονδίνο, α΄ μισό ιθ΄ αι;

Εκδότης χειρογράφων. Φοίτησε στην Ηγεμονική Ακαδημία Βουκουρεστίου με διδασκάλους τους Λάμπρο Φωτιάδη και Κωνσταντίνο Βαρδαλάχο, σπούδασε φιλοσοφία στο Παρίσι, στη Γενεύη και Ιατρική στην Παβία και στο Λονδίνο

ΣΧΙΝΑΣ, ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Δ.

ΚΠ., 1801 – Βιέννη., 1870

Νομομαθής, πολιτικός, πρώτος πρύτανης (1837) και καθηγητής ιστορίας (1837 - 1851) του Πανεπιστημίου Αθηνών και πρέσβης της Ελλάδας στο Μόναχο και τη Βιέννη.

ΣΧΙΝΑΣ, ΜΙΧΑΗΛ

ΚΠ., 1792 – Αθήνα, 1870

Όπως και ο αδελφός του Δημήτριος δρα εκτός της γεννέτειράς του. Γίνεται το 1843 υπουργός Εκκλησιαστικών και Παιδείας στο ελλαδικό βασίλειο.

Έχει επιμεληθεί την έκδοση των εκκλησιαστικών συγγραμμάτων του Κωνσταντίνου Οικονόμου (1865) και έχει εκδώσει επικήδειους λόγους του για τον τελευταίο και τον Δημήτριο Υψηλάντη.

ΣΧΟΙΝΑΣ, ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ Δ.

Χάλκη, 1811-ΚΠ., 1879

[υιός Δημητρίου β΄?] Μαιευτήρας, εργάστηκε από το 1841 και για σαράντα σχεδόν έτη στην ΚΠολη, όπου έγινε μέλος του Ελληνικού Φιλολογικού Συλλόγου. Είχε σπουδάσει στην Ελληνεμπορική σχολή και κατόπιν στο Γαλλικό Λύκειο της Οδησσού όπου φυγαδεύθηκε το 1821. Αργότερα (1831-1841) σπούδασε ιατρική στο Μονπελιέ και τη Λυών. Ιατρός του Ελληνικού Προξενείου Κωνσταντινουπόλεως μέχρι το 1854, μέλος της Αυτοκρατορικής Ιατρικής Εταιρείας, συνιδρυτής της Φιλοπτώχου Αδελφότητας Κυριών

Σταυροδρομίου, μαιευτήρας των ανακτόρων (1877). Κληροδότησε την βιβλιοθήκη του στο Πανεπιστήμιο Αθηνών.

ΣΩΦΡΟΝΙΟΣ Β΄, πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως

Δαμασκός;; - ΚΠ., 1780

Μητροπολίτης Πτολεμαΐδος, Πατριάρχης Ιεροσολύμων (1771, ως Σωφρόνιος Ε΄) και Οικουμενικός (1775). Για αρκετό διάστημα πριν την άνοδο του σε πατριαρχικό θρόνο εκήρυττε στις εκκλησίες της Κωνσταντινουπόλεως.

ΣΩΦΡΟΝΙΟΣ Γ΄, πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως

ΚΠ. (ενορία Τζιβαλίου), 1798-Αλεξάνδρεια, 1899

Μητροπολίτης Χίου (1839), Αμασείας (1855), Οικουμενικός Πατριάρχης (1863). Παραιτήθηκε του θρόνου το 1866 και αργότερα (1870) εξελέγη ως Σωφρόνιος Δ΄ Πατριάρχης Αλεξανδρείας. Είχε σπουδάσει στην Σχολή της Ξηράς Κρήνης.

ΣΩΦΡΟΝΙΟΣ [ΕΥΣΤΡΑΤΙΑΔΗΣ], μητροπολίτης Λεοντοπόλεως

Βιθυνία (Σίγη/Προύσα), 1872- Παρίσι, 1947

Απόφοιτος της Θεολογικής Σχολής της Χάλκης, διδάκτωρ του Πανεπιστημίου της Βιέννης. Μητροπολίτης Λεοντοπόλεως πατριαρχείου Αλεξανδρείας (1908-1913). Ασχολήθηκε με τα αγιορειτικά χειρόγραφα και δημοσίευσε καταλόγους χειρογράφων μονών του Αγίου Όρους, της Βιβλιοθήκης του Παρισιού και του Πατριαρχείου Ιεροσολύμων, καθώς και ποικίλα αγιολογικά και υμνολογικά κείμενα.

Λεξικόν την Παλαιάς Διαθήκης (1910), *Αγιορειτικών Κωδίκων κατάλοιπα* (Παρίσι, 1925), *Ποιηταί και υμνογράφοι της ορθοδόξου Εκκλησίας* (1940) κ.ά.

ΣΩΦΡΟΝΙΟΣ [ΧΡΗΣΤΙΔΗΣ], μητροπολίτης Νικαίας

Μητροπολίτης Βερροίας (1863-1869), Ιωαννίνων (1869-1889, 1902-1906) Θεσσαλονίκης (1889-1893), Λέρου-Καλύμνου (1895-1897) και Νικαίας (1897-1902). Μεριμνήσε για την ενίσχυση και την ίδρυση σχολείων στις επαρχίες του. Φοίτησε στην Θεολογική Σχολή Χάλκης (1849).

Η αληθής κατάσταση των ημετέρων εκκλησιαστικών και εθνικών πραγμάτων και η φωνή του έθνους (ΚΠ., 1863).

Τ

ΤΑΓΗΣ, ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ

Ζαγόρι (Μονοδένδρι), 1839 – ΚΠ., 1900

Φιλολόγος, διδάκτωρ της Φιλοσοφικής Σχολής του Πανεπιστημίου Αθηνών. Ιδρυτής του Ελληνικού Λυκείου στο Πέραν (1869). Δίδαξε στο Γυμνάσιο Σάμου, στην Κρήτη και στην Εμπορική Σχολή της Χάλκης. Από το 1873 δίδαξε επί μακρόν ελληνικά και λατινικά στο Ζάππειο Παρθεναγωγείο και σε άλλα εκπαιδευτήρια της Κωνσταντινούπολης. Συνέγραψε μελέτες για την αρχαία ελληνική γραμματεία.

ΤΑΓΗΣ, ΘΕΟΧΑΡΗΣ

Ζαγόρι (Μονοδένδρι), 1845 – ΚΠ., 1881

Οικονομολόγος. Φοίτησε στη Ζωσιμαία Σχολή Ιωαννίνων, σπούδασε Πολιτικές και Οικονομικές Επιστήμες στο Παρίσι. Δίδαξε στην Σχολή της Χαλκηδόνας, στην Ελληνεμπορική Σχολή της Χάλκης και στην Οθωμανική Πολιτική Σχολή της Κωνσταντινούπολης. Πρωτοστάτησε στην ίδρυση του Ζαππειού Παρθεναγωγείου και του ΕΦΣΚ, σε συνεργασία με τον Κωνσταντίνο Βασιάδη. Δημοσίευσε άρθρα του στο *Περιοδικό ΕΦΣΚ* (1877-1888), εξέδωσε μελέτη του περί λογιστικής *Εμπορική αριθμητική προς χρήσιν των ελληνικών σχολών και προς ιδίαν μελέτην* (ΚΠ., 1881).

ΤΑΓΗΣ, ΦΙΛΙΠΠΟΣ

Ζαγόρι (Μονοδένδρι), 1848- ΚΠ., 1905

Φιλολόγος. Φοίτησε στη Ριζάριο Σχολή, σπούδασε φιλολογία στο Πανεπιστήμιο Αθηνών, ολοκλήρωσε τις σπουδές του στη Γερμανία. Δίδαξε στο Γυμνάσιο της Τραπεζούντας, στο Ελληνικό Λύκειο Πέραν, στο Ζωγράφειο και ελληνικά, ιστορία και φιλοσοφία στο Ζάππειο Παρθεναγωγείο.

ΤΑΝΤΑΛΙΔΗΣ, ΗΛΙΑΣ Α.

ΚΠ. (Φανάρι), 1818 - Χάλκη, 1876

«Τελευταίος Φαναριώτης» λυρικός ποιητής, «ψυχή κινούσα και συστρέφουσα τις φιλολογικές συγκεντρώσεις» της Πόλης, διακρίθηκε ως εκκλησιαστικός ιστορικός και βιογράφος. Καθηγητής των ελληνικών και της ρητορικής στη Θεολογική Σχολή της Χάλκης, Μέγας Ρήτωρ του Πατριαρχείου, Μέλος του Ελληνικού Φιλολογικού και του Μουσικού Συλλόγου ΚΠ. Φοίτησε στην Πατριαρχική Ακαδημία, στην Ευαγγελική Σχολή Σμύρνης (1834-1835) και στο Πανεπιστήμιο Αθηνών (1840-1844).

Παίγνια (Σμύρνη, 1838), *Ιδιωτικά Στιχουργήματα* (Τεργέστη, 1860), *Παιδικά άσματα* (Αθήνα, 1876). *Ινδική αλληλογραφία* (ΚΠ., 1852). *Βίος Στεφάνου Καραθεοδωρή* (ΚΠ., τυπ. Ανδρ. Κορομηλά, 1868). *Παππιστικών ελέγχων τόμοι τρεις* (ΚΠ., 1871). *Η Ορθόδοξη Εκκλησία, το σχίσμα και ο Πατριάρχης Ιεροσολύμων Κύριλλος ο Β΄* (ΚΠ., 1873).

ΤΑΝΤΑΛΙΔΗΣ, ΙΩΑΝΝΗΣ

Συντάκτης της εφημερίδας *Βυζαντίς*, διευθυντής Πατριαρχικού Τυπογραφείου, *Εκκλησιαστικής Αληθείας*, εφ. *Κόσμος*, συντελεστής της Φιλέργου Εταιρείας ΚΠ.

ΤΑΝΤΑΛΙΔΗΣ, ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ

Χάλκη, 1866 - Αθήνα, 1934

Υπάλληλος εταιρείας καπνού εν ΚΠόλει, αργότερα (μετά το 1910) δημόσιος υπάλληλος στην Αθήνα. Σπούδασε στην Θεολογική Σχολή της Χάλκης. Διέμενε για μεγάλα διαστήματα στην εν λόγω νήσο όπου η οικογένεια Τανταλίδη διατηρούσε ιδιοκτησία. Σχετίζεται με τον όμιλο δημοτικιστών της Κωνσταντινούπολης του ιατρού Φ. Φωτιάδη, ήταν δέ εραστής της ποιήσεως: *Οι Σκιές μου* (). Στίχοι του δημοσιεύτηκαν στον φιλολογικό τύπο των αρχών του αιώνα (*Νουμάς, Ημερολόγιο Σκόκου*).

ΤΖΑΝΗΣ, ΙΩΑΝΝΗΣ Ο ΛΕΣΒΙΟΣ

Λέσβος, ; - ΚΠ., 1753

[ή Τζανέτος] Πριμικήριος και ύπατος των φιλοσόφων της Μεγάλης του Χριστού Εκκλησίας, σχολάρχης της Πατριαρχικής Ακαδημίας (π.1732-1744) όπου και ο ίδιος μαθήτευσε υπό τον Ιάκωβο Αργείο. Γραμματεύς της Ηγεμονίας Μολδοβλαχίας υπό τον Γρηγόριο Γκίκα (1748-752). Ιδρυτής φαναριώτικου οίκου (Τζανέται).

Έγραψε στίχους και λόγο εγκωμιαστικό προς Νικόλαο Μαυροκορδάτο. *Κατά Ωκέλλου περί της του παντός φύσεως / πόνημα μέγα Κλωτζιάρη Ιωάννου Τζανέτου [..] Θεωρηθέν και ακριβώς διορθωθέν παρά Γεωργίου Βεντότη* (Βιέννη, τυπ. Baumeister, 1787). ;«Εγχειρίδιον κατ' επιτομήν, διαλαμβάνον καθ' όσους τρόπους διενηνόχασιν απλώς άνθρωποι».

ΤΖΕΛΕΠΗΣ, ΙΩΑΝΝΗΣ

Ικαρία, ; - Χίος, 10 Απριλίου 1822

[ο χίος] Μαθηματικός, διδάσκαλος της Πατριαρχικής Σχολής και σχολάρχης της σχολής της Χίου (1811-1815, 1819-1822). Μαθήτευσε στην σχολή της Πάτμου και αργότερα μετέβη στο Πανεπιστήμιο της Πίζας όπου σπούδασε για πάνω από δέκα έτη φυσική και μαθηματικά. Το έργο του στην Χίο επιδοκίμασαν μεταξύ άλλων ο Νεόφυτος Βάμβας και ο Αδαμάντιος Κοραής.

ΤΖΙΓΑΛΑΣ, ΑΖΑΡΙΑΣ, αρχιμανδρίτης

Σαντορίνη, 1660-1740

Περιπατητικός αρχιμανδρίτης της Μεγάλης Εκκλησία, μαθητής του Ιακώβου Αργείου στην Πατριαρχική Ακαδημία και διδάσκαλος στην ίδια σχολή (1716-1732). Οικοδιδάσκαλος των παιδιών των ηγεμόνων Μιχαήλ Ρακοβίτζα και Νικολάου Μαυροκοδάτου. Επέστρεψε στην Σαντορίνη όπου ίδρυσε σχολή ελληνικών γραμμάτων. Ήταν συγγραφέας μίας Γραμματικής (1717;), την οποία είχε αφιερώσει στον πρίγκιπα Αντίοχο Καντεμίρ, αδελφό του Δημητρίου.

TIMONΗΣ, EMMANOYΗΛ

Χίος, 1669 – ΚΠ., 1720

[Emanuele Timoni, Timonius] Ιατρός. Σπούδασε στην Πάδουα και στην Οξφόρδη. Το 1691 διετέλεσε καθηγητής στο πανεπιστήμιο της Πάδουας. Αργότερα άσκησε το επάγγελμα του ιατρού στην Κωνσταντινούπολη. Μελέτησε εμπειρικά την λαϊκή μέθοδο του εμβολιασμού για την πρόληψη της ευλογιάς σε συνεργασία με τον Ιάκωβο Πυλαρινό. Χρημάτισε ιατρός της βρετανικής πρεσβείας στην ΚΠ, το 1703 εκλέχτηκε μέλος της Βασιλικής Εταιρείας του Λονδίνου.

"An account of procuring Smallpox by incision or inoculation, as it is practised in Constantinople" [Περί της δι' εντομών ή εμβολιασμού παραγωγής της νόσου ευλογιάς, ως τελείται εν Κωνσταντινουπόλει], *Philosophical Transactions of the Royal Society* (Λονδίνο, 1714) 29: 72–82, *Ιστορία περιπτώσεων ευλογιάς, προκαλουμένων δι' εντομής* (ΚΠ., 1715), *Πραγματεία νέας μεθόδου προκλήσεως ευλογιάς διά μεταδόσεως* (Λέιντεν, 1721).

ΤΡΑΝΤΑΣ, ΑΛΕΞΙΟΣ

Ήπειρος (Βούρμπιανη), 1867-Αθήνα, 1861

Ιατρός οφθαλμολόγος σπούδασε στις Ιατρικές Σχολές Αθηνών και Παρισίων. Εν ΚΠόλει, υπηρέτησε στο Εθνικό Νοσοκομείο, ήταν μέλος της αυτοκρατορικής ιατρικής εταιρείας το 1894 και πρόεδρος της το 1919-1920.

ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΙΔΗΣ, ΠΕΡΙΚΛΗΣ Σ.

Τραπεζούντα, 1818-Αθήνα, 1871

Συγγραφέας, σχολάρχης του Φροντιστηρίου της Τραπεζούντας και διευθυντής του (1858 – 1862). Ο πατέρας του Σάββας Τριανταφυλλίδης είχε επίσης διατελέσει σχολάρχης του Φροντιστηρίου το οποίο αναδιοργάνωσε το έτος 1817.

Η εν Πόντω ελληνική φυλή ή τα Ποντικά (Αθήνα, 1866). *Οι Φυγάδες δράμα μετά προλεγομένων ιστορικών και φιλολογικών* (Αθήνα, 1870).

ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΟΣ, ΚΛΕΑΝΘΗΣ Ν.

Σίφνος, 1850-Αθήνα, 1889

Αρθρογράφος *Νεολόγου* και *Μεταρρυθμίσεως*, μεταφραστής του Αλεξάνδρου Δουμά. Έζησε έως το 1879 στην Κωνσταντινούπολη όπου εξέδωσε το σατιρικό περιοδικό *Σάλπιγξ*, και συνεργάστηκε με τα περιοδικά *Κωδωνάτος* και *Διογένης* του Θ. Κασάπη. Όταν εγκαταστάθηκε στην Αθήνα εξέδωσε την εφημερίδα *Ραμπαγάς*. Έχει περιγραφεί ως πρωτοπόρος της ελληνικής δημοσιογραφίας.

ΤΥΠΑΛΔΟΣ, ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ βλ. Κωνσταντίνος [Τυπάλδος], Μητροπολίτης Σταυρουπόλεως

ΥΨΗΛΑΝΤΗΣ ΚΟΜΝΗΝΟΣ, ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ

Κωνσταντινούπολη (Θεραπεία) 1711- Φανάρι (;) μετά το 1789.

Ιατροφιλόσοφος και ιστορικός χρονογράφος. Σπούδασε στην Ηγεμονική Ακαδημία του Βουκουρεστίου και στο Πανεπιστήμιο της Πάδοβας. Διετέλεσε αρχίατρος του μεγάλου βεζίρη Ρετζίπ πασά, τον οποίο ακολούθησε στους τόπους όπου διορίστηκε ως διοικητής (Κάιρο, Συρία, Κωνσταντινούπολη), μέγας σπαθάριος και καπύ κεχαγιάς του ηγεμόνα της Βλαχίας Γρηγορίου Γκίκα.

Τμήμα της ογκώδους χρονογραφίας-ημερολογίου του εκδόθηκε από τον αρχιμανδρίτη Γερμανό Αφθονίδη με τίτλο *Εκκλησιαστικών και πολιτικών των εις δώδεκα βιβλίων Η' Θ' και Ι' ήτοι Τα Μετά την Άλωσιν* (ΚΠ., τυπογρ. Α. Ι. Βρετού, 1870). Συμπληρώματα εξέδωσε ο Αθανάσιος Παπαδόπουλος Κεραμέυς: *Documente Privitoare la istoria Romanilor XIII* (Βουκουρέστι, 1909), σ. 159-192 . Τα εκδοθέντα αυτά έργα ανατυπώθηκαν το 1972 στην Αθήνα από το βιβλιοπωλείο Δ. Καραβία.

ΥΨΗΛΑΝΤΗΣ, ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΙΩΑΝΝΟΥ

ΚΠ. 1726 ή 1736-13 Ιανουαρίου 1807

Μέγας Διερμηνεύς (1774), ηγεμών και μεταρρυθμιστής Βλαχίας (1774-1782, 1796-1797) και Μολδαβίας (1786-1788). Έλαβε μέρος στις διαπραγματεύσεις για την υπογραφή της συνθήκης του Κιουτσούκ Καϊναρτζή. Μερίμνησε για την παιδεία: ενίσχυσε την ηγεμονική Ακαδημία Βουκουρεστίου και ίδρυσε ανώτερα και κατώτερα σχολεία (Κραιόβα, Μπουζαίο). Έγινε τρίτος κήτωρ της Μ. Θεοτόκου Καμαριωτίσσης της Χάλκης, την οποία προόριζε για σχολή απόρων μαθητών. Συνέταξε νομοθεσία που εξεδόθη υπό τον τίτλο *Σύνταγματίον Νομικόν περί ευταξίας και του καθήκοντος εκάστου των κριτηρίων και των οφφικίων του πριντζιπάτου της Βλαχίας* (τυπ. Αγιωτάτης Μητροπόλεως Ουγγροβλαχίας, 1780).

ΥΨΗΛΑΝΤΗΣ, ΙΩΑΝΝΗΣ ΑΓΑΣ (?)

ΚΠ., ; - μετά το 1737

Μέγας ρήτωρ της Μ. Εκκλησίας και διερμηνεύς της πρωσικής πρεσβείας στην Κωνσταντινούπολη, ανιψιός του εθνικού ευεργέτη **Μανουήλ Υψηλάντη** (που εκτελέστηκε τον Αύγουστο του 1737). Συγγραφέας βιογραφίας του διδασκάλου του Αζαρία Τζιγάλα και «Συνόψεως ρητορικής» που σωζόταν σε χειρόγραφο της Ευαγγελικής Σχολής Σμύρνης.

ΥΨΗΛΑΝΤΗΣ, ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ

ΚΠ., 1760-Κίεβο, 1816

Υιός του Ηγεμόνα Βλαχίας Αλεξάνδρου και ο ίδιος μέγας διερμηνεύς (1796-1799), Ηγεμών Μολδαβίας (1799) και Βλαχίας (1802-1806). Σε νεαρή ηλικία αναφέρεται ότι φιλοδόξησε να ηγηθεί κινήματος κατά της Πύλης με κέντρο την Βλαχία και κατέφυγε στην Γερμανία όπου σπούδασε. Ωστόσο, επανήλθε στην Βασιλεύουσα και αναδείχθηκε εκ των κορυφαίων αξιωματούχων, μεταρρυθμιστής και «σκιά» του σουλτάνου Σελίμ (1789-1807). Εργάστηκε για την αναδιοργάνωση του οθωμανικού κράτους και στρατού που περιελάμβανε εξόντωση των γενιτσαρικών ταγμάτων, ενώ προώθησε την συμμαχία της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας με την Ρωσία και την Αγγλία εναντίον της

Λογισύνη της Κωνσταντινούπολης

Επαναστατικής Γαλλίας. Τον Αύγουστο του 1806 κατέφυγε στην Ρωσία όταν η Πύλη εισάκουσε τα εναντίον του διαβήματα του πρέσβυ της Γαλλίας.

Μετάφρασε στα οθωμανικά γαλλικές πραγματείες περί πολέμου ήτοι τα συγγράμματα των Bernard de Belidor και Vauban: *Fenn-i Harb* (ΚΠ, 1794), *Fenn-i Lagim* (ΚΠ, 1793), *Fenn-i Muhasara* (ΚΠ, 1794). Συνέγραψε ποιήματα και άλλα πονήματα ανέκδοτα μέχρι τουδε.

Φ

ΦΑΛΗΡΕΥΣ, ΓΕΩΡΓΙΟΣ

ΚΠ. ; - Κέρκυρα, ;

Διδάσκαλος των ελληνικών στην Κωνσταντινούπολη μέχρι την ελληνική επανάσταση. Περί το 1825 εγκαταστάθηκε στην Κέρκυρα όπου εργάστηκε στην Ιόνιο Ακαδημία.

ΦΑΛΗΡΕΥΣ, ΝΙΚΟΛΑΟΣ

[Ο Αμουργιανός] Μεταφραστής, εκδότης *Φιλολογικής Ηχούς*.

ΑΡΓΑΙΟΣ

ΦΑΡΔΥΣ, ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ Θ.

Διερμηνέας των Οθωμανών στο Βερολίνο, μέλος του γραφείου των μεταφραστών της Υψηλής Πύλης.

Ελληνοτουρκικόν λεξικόν (Κωνσταντινούπολη 1862).

ΦΙΛΑΛΗΘΗΣ, ΑΝΤΩΝΙΟΣ Ι.

ΚΠ., ; - ;

Εξέδωσε τὰ έργα *Το ιερόν και θεión απάνθισμα* (ΚΠ., Πατριαρχικό Τυπογραφείο, 1841) και *Απάνθισμα ιεράς διδασκαλίας* (ΚΠ., 1861).

ΦΙΛΑΛΗΘΗΣ, ΙΩΑΝΝΗΣ

Μουδανιά, 1808-ΚΠ., 1888

Φιλολόγος. Απόφοιτος της Μεγάλης του Γένους Σχολής και του Πανεπιστημίου Αθηνών, δίδαξε στις ελληνικές σχολές της Αρτάκης, Αίνου και Ταταούλων. Το

1840 διορίστηκε καθηγητής στη Μεγάλη του Γένους Σχολή, όπου παρέμεινε μέχρι το θάνατό του, εκτός από το ακαδημαϊκό έτος 1848-1849 κατά το οποίο διετέλεσε σχολάρχης της νεοσύστατης Εμπορικής Σχολής της Χάλκης. Υπήρξε εκ των εκδοτών του *Ανατολικού Αστέρου*.

Περί του ζητήματος της εν Άθω ιεράς μονής του Αγίου Παντελεήμονος (ΚΠ., 1874).

ΦΙΛΑΡΕΤΟΣ [ΒΑΦΕΙΔΗΣ], μητροπολίτης Ηρακλείας

ΚΠ., 1850 - Θεσσαλονίκη, 1933

Μητροπολίτης Τραπεζούντας (1888-1889), Καστορίας (1889-1899), Διδυμοτείχου (1899) και τιμητικώς Ηρακλείας (1928). Διδάκτωρ Φιλοσοφίας του Πανεπιστημίου της Λειψίας και καθηγητής της εκκλησιαστικής ιστορίας στην Θεολογική Σχολή της Χάλκης (1875-1888). Ήταν από τους κορυφαίους συγγραφείς του κλίματος της Κωνσταντινούπολης στο αντικείμενο αυτό. Χρημάτισε επίσης πρόεδρος της Εφορίας της Θεολογικής Σχολής Χάλκης, Πρόεδρος του Ζαπτείου Παρθεναγωγείου, των Εθνικών Νοσοκομείων, των Εθνικών Ορφανοτροφείων και αρχισυντάκτης του περιοδικού *Εκκλησιαστική Αλήθεια*.

Ο Συνέσιος πλωτινίζων. Ήτοι η περί Θεού φιλοσοφική διδασκαλία του Συνεσίου Επισκόπου Πτολεμαΐδος εν τη Κυρηναϊκή (ΚΠ., Τύποις Οδ. Ιαλέμου και Σιας, 1875). *Εκκλησιαστική Ιστορία από του Κυρίου Ημών Ιησού Χριστού μέχρι των καθ' ημάς χρόνων* (ΚΠ., τυπ. Βουτυρά, 1884, 1886, τυπ. Γεράρδου, 1912).

ΦΙΛΗΜΩΝ, ΙΩΑΝΝΗΣ

Κωνσταντινούπολη, 1798-Αθήνα, 1874

Αγωνιστής του 1821, δημοσιογράφος και εκδότης εφημερίδων. Ιστορικός της Ελληνικής Επανάστασης και της Φιλικής Εταιρίας. Σπούδασε στην Μεγάλη του Γένους Σχολή υπό τον Νικόλαο Λογάδη, και εργάστηκε ως τυπογράφος στο Πατριαρχικό Τυπογραφείο κατά την εκτύπωση του πρώτου τόμου της Κιβωτού της Ελληνικής Γλώσσης. Μετά την έκρηξη της Επανάστασης ήρθε στην Πελοπόννησο όπου διετέλεσε γραμματέας του Πετρόμπεη Μαυρομιχάλη

Λογισύνη της Κωνσταντινούπολης

και στη συνέχεια του Δημητρίου Υψηλάντη. Επί μακρόν εξέδιδε την εφημερίδα *Αιών*, όργανο του ρωσικού κόμματος.

Δοκίμιον ιστορικόν περί της Φιλικής Εταιρίας (Ναύπλιο 1834) και το τετράτομο *Δοκίμιον ιστορικόν περί της Ελληνικής Επανάστασεως* (Αθήνα 1859 - 1861), το οποίο παρέμεινε ατελές.

ΦΙΛΙΚΟΣ, ΙΩΑΝΝΗΣ

ΚΠ., 1868-Αθήνα?, μετά το 1923

Δικηγόρος και μέλος ΕΦΣ Κωνσταντινουπόλεως (νομικό τμήμα). Είχε σπουδάσει στην Μεγάλη του Γένους Σχολή και στη Νομική Αθηνών όπου έγινε διδάκτωρ το 1891. Μετά την επανάσταση των Νεοτούρκων ίδρυσε την επιθεώρηση *Νέο Πνεύμα*.

ΦΙΛΙΠΠΙΔΗΣ, ΧΡΥΣΑΝΘΟΣ, βλ. Χρυσανθος [Φιλιππίδης], Αρχιεπίσκοπος Αθηνών

ΦΙΛΟΘΕΟΣ, αρχιεπίσκοπος Κύπρου

ΙΗ΄αιώνας

Αρχιεπίσκοπος Κύπρου (1734-1759). Σπούδασε στην Κωνσταντινούπολη όπου και δίδαξε.

ΦΙΛΟΘΕΟΣ [ΒΡΥΕΝΝΙΟΣ], μητροπολίτης Νηκομηδείας

ΚΠ. (Ταταύλα ή Βαφειοχώριον), 1833 - Χάλκη, 1917/8

Μητροπολίτης Σερρών (1875) και Νικομηδείας (1877-1910), θεολόγος, κατά τα έτη 1861-1867 δίδαξε στη Θεολογική Σχολή της Χάλκης ενώ κατά το έτος 1863 ανέλαβε τη διεύθυνσή της. Διετέλεσε επίσης διευθυντής της Μεγάλης του Γένους Σχολής (1867-1875).

Φοίτησε στη Θεολογική Σχολή της Χάλκης υπό τον Κωνσταντίνο Τυπάλδο και κατόπιν, ως υπότροφος του κληροδοτήματος Γεωργίου Ζαρίφη, εμβάθυνε τις θεολογικές και φιλοσοφικές σπουδές του στη Γερμανία, στα Πανεπιστήμια της Λειψίας, του Βερολίνου και του Μονάχου (1856-1861 υπό τον Ιγνάτιο vonDöllinger). Μέλος και πρόεδρος της Πατριαρχικής Εκπαιδευτικής

Επιτροπής, της εφορίας της Θεολογικής Σχολής και του Ιωακειμείου. Διεξήγαγε έρευνα στην βιβλιοθήκη χειρογράφων του Μετοχίου του Παναγίου τάφου στο Φανάρι όπου εντόπισε και εξέδωσε έργα των Αποστολικών Πατέρων (προς Κορινθίους επιστολές του Κλήμεντος Πάπα Ρώμης και τις διδαχές των ΙΒ΄ Αποστόλων). Αναγορεύθη διδάκτωρ τιμής ένεκεν υπό των πανεπιστημίων Αθηνών (1880) και Εδιμβούργου (1884).

Έκθεσις περί της καταστάσεως της Μεγάλης του Γένους Σχολής, 1867-1875, (ΚΠ), *Περί της αιρέσεως των Ιρβιγγιανών* (ΚΠ, 1870), *Του εν Αγίοις Πατρός ημών Κλήμεντος επισκόπου Ρώμης αι δύο προς Κορινθίους Επιστολαί* (ΚΠ, 1875), «Έλεγχος της Εγκυκλίου του πάπα Λέοντος ΙΓ΄», *ΕΑ* (1880 -1881) 165-170, 183-7, 251-7, (1881) 137-141, 153-6, 189-195, 205-210, 237-243, 285-290, (1881-1882) 165-9, 245-7. 309 -313, 341-5, «Βραχεία Διασάφησης περί των εν τη Μικρά Ασία Διαμαρτυρομένων Ιεραποστολών» *ΕΑ* (1881), 301-6, *Διδαχή των Δώδεκα Αποστόλων εκ του ιεροσολυμιτικού χειρογράφου νυν πρώτον εκδιδόμενη* (ΚΠ., 1883), «Περί πρωτείου του Πάπα» μετ., Ι. Φροσσάμερ, *ΕΑ* (1907) 298 κ.εξ. κ.ά.

ΦΙΛΟΘΕΟΣ, ιεροδιάκονος ο Κύπριος

Σπούδασε στην Ευαγγελική Σχολή της Σμύρνης όπου αντέγραψε θρησκευτικά και εκκλησιαστικά κείμενα.

ΦΙΛΟΘΕΟΣ ΜΗΛΙΟΥ

Μηλιό/Μηλέα (Γάνου και Χώρας), 1770-ΚΠ, 1837/8?

Ιερομόναχος και διδάσκαλος στην ελληνική σχολή ενορίας Μουχλίου Κωνσταντινουπόλεως (1815-1817 και 1820-1836). Σπούδασε στην Πατριαρχική Ακαδημία, στην Σίφνο υπό τον Μισαήλ Πάτμου και στη Χίο περί το 1794 υπό τον Αθανάσιο Πάριο, του οποίου κατέγραψε τα έργα « Σύνοψη Αφθονίου του σοφιστού περί προγυμνασμάτων», «Ρητορική Ερμολόγους πραγματεία, εκ των αρχαίων τεχνογράφων συνοψισθείσα», «Εγχειρίδιον περί του επιδεικτικού γένους». Διέσωσε επίσης «Διατριβή περί διαίτης ή σύγγραμμα μεταγλωττισθέν εκ της λατινικής εις την ρωμαϊκήν απλήν φράσιν παρά του εν ιατροίς δόκτορ Αλεξάνδρου Γιάγκου Λαΐου, του βυζαντίου, εν έτει

1748, Ιανουαρίου πρώτη, και αντιγραφέν παρά Θεοδώρου Αγραφιώτου έτει 1759».

ΦΙΛΟΞΕΝΗΣ, ΚΥΡΙΑΚΟΣ

[ο **Εφεσιομάγνης**] Ιερέας χειροτονηθείς υπό Πατριάρχου Γρηγορίου ΣΤ΄ ΚΠ. Μέλος Μουσικού Συλλόγου, συνέγραψε *Θεωρητικόν στοιχειώδες της μουσικής : κατά τόν κανονισμόν των τριών Διδασκάλων του νέου συστήματος* (ΚΠ., τύποις Σ. Ιγνατιάδου, 1859). Σύμφωνα με τον Ιωάννη Κηπουρίδη, «Η τελευταία τριακονταετία (1850-1880) και ο ελληνικός Μεσαίων (323-1830)», *Δελτίον της Εταιρείας Μεσαιωνικών Ερευνών* 1 (ΚΠ, 1880), σ. 37, ήταν «εις εκ των ολίγων των αληθώς γινωσκόντων την εκκλησιαστικήν μουσικήν και περί αυτής εν ασφαλεία δυνάμενος να γράψη, συνέγραψεν *Λεξικόν της Εκκλησιαστικής Μουσικής* (ΚΠ, 1869)».

ΦΟΡΟΠΟΥΛΟΣ, ΙΩΑΚΕΙΜ, βλ. Ιωακείμ [Φορόπουλος], Μητροπολίτης Πελαγονίας

ΦΡΑΓΚΙΑΔΗΣ, ΠΛΑΤΩΝ (ΠΑΝΤΟΛΕΩΝ), βλ. Πλάτων [Φραγκιάδης], Μητροπολίτης Χίου

ΦΡΑΓΚΟΥΔΗΣ, ΕΠΑΜΕΙΝΩΝΔΑΣ

Κύπρος (Λεμεσός), 1825-Βουκουρέστι, 1897
Συντάκτης *Τηλεγράφου του Βοσπόρου* και διευθυντής του περιοδικού *Θελξινόη* (τύποις Σ. Ιγνατιάδου, 1855-1857). Θεωρείται ο πρώτος Κύπριος μυθιστοριογράφος. Είχε σπουδάσει στην Ιόνιο Ακαδημία, όπου μεταξύ άλλων συνδέθηκε με τον Διονύσιο Σολωμό. Το 1852 ανέλαβε διευθυντής της Ελληνικής Σχολής της Λευκωσίας, ωστόσο το 1854 μετέβη στην Κωνσταντινούπολη, κατόπιν συνδέσεώς του με επαναστατικό φυλλάδιο που κυκλοφόρησε στην Κύπρο. Μετά τέσσερα έτη εγκαταστάθηκε στο Βουκουρέστι και ακολούθησε ακαδημαϊκή σταδιοδρομία, το 1860 διορίστηκε καθηγητής ελληνικής φιλολογίας στο Πανεπιστήμιο του Βουκουρεστίου.
Θέρσανδρος (Αθήνα, 1847).

ΦΡΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ, ΙΩΑΝΝΗΣ

Διερμηνεύς της Πρωσικής Πρεσβείας στην Κωνσταντινούπολη.

Μετάφρασε τις *Μεταμορφώσεις* του Οβιδίου. Επιπλέον τηρούσε Ημερολόγιο από όπου άντλησε πολλά στοιχεία ο Theodore Blancard στην μελέτη του για τους Μαυρογένη, βλ. *Histoire de l' Orient (de 1700 à nos jours)*, σ. 152, 169, 757-8.

ΦΩΤΕΙΝΟΣ, ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ

Ψάλτης και ιατρός του σουλτάνου Αβδούλ Χαμίτ (1774-1789). Έδρασε στην Κωνσταντινούπολη, όμως μετά τον θάνατο του Σουλτάνου επέστρεψε με την οικογένειά του στην Πελοπόννησο.

[ΦΩΤΕΙΝΟΣ, ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ

Πάτρα, 1777-Βουκουρέστι, 1821

Υιός του ανωτέρω, φοίτησε στην Πατριαρχική Ακαδημία και υπήρξε μαθητής των μουσικών Ιακώβου Πρωτοψάλτη και Πέτρου Βυζαντίου του φυγάδα. Μετά την εγκατάστασή του στο Βουκουρέστι (1797), χρημάτισε διδάσκαλος της μουσικής και οικοδιδάσκαλος ηγεμονικών οικογενειών της Βλαχίας.

Ιστορία της πάλαι Δακίας, τα νυν Τρανσυλβανίας, Βλαχίας και Μολδαυίας, 3 τόμοι (Βιέννη, 1818-1819). *Νέος Ερωτόκριτος* (Βιέννη, 1818).]

ΦΩΤΙΑΔΗΣ, ΙΩΑΝΝΗΣ, πασάς

Ελληνοθωμανός διπλωμάτης, πρέσβης στην Αθήνα (1866-1869). Γενικός διοικητής Κρήτης (1879-1885). Αδελφός Κωστάκη βέη: κατάγονταν από τον μέγα ποστέλνικο Αλέξανδρο (Αλέκο) Φωτιάδη που ήταν γιος του έγγαμου κληρικού Φωτίου Κυπρίου (εξ ου και Φωτιάδης), σχολάρχη της Πατριαρχικής Σχολής στα 1793-1796.

ΦΩΤΙΑΔΗΣ, ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Ι., βέης

ΚΠ., ; - 1897

Ηγεμών Σάμου (1874-1879), καθηγητής τουρκικής φιλολογίας στην Μεγάλη του Γένους Σχολή και στην Σχολή των Εισοδίων της Παναγίας του

Σταυροδρομίου. Διετέλεσε επίσης διευθυντής του Λυκείου Galatasaray. Ήταν εκδότης του *Ανατολικού Αστέρου* μαζί με τους Ιωάννη Φιλαλήθη και Βασίλειο Καλλίφρονα.

Λεξικόν ελληνοτουρκικόν, 3 Τόμοι (εν ΚΠ, τυπ. Η Ανατολή, 1860-1862).
Νομικοί κανόνες, ήτοι, Αστυκός κώδηξ μεταφρασθείς εκ του τουρκικού υπό Κωνσταντίνου Ι. Φωτιάδου και Ιωάννου Π. Βιθυνού. Εκδίδεται αδεία της Κυβερνήσεως, μετά σχολίων, ερμηνειών και σημειώσεων επί του κειμένου, Βιβλία ΙΣΤ' (ΚΠ., 1872-81;).

ΦΩΤΙΑΔΗΣ, ΦΩΤΙΟΣ Δ.

ΚΠ. (Νεοχώριο), 1849 - Αθήνα, 1936

[Αδελφός του αρχιτέκτονα Περικλή Φωτιάδη] Αρχικά μαθήτευσε στην Αθήνα (Β' Βασιλικό Γυμνάσιο, Φιλοσοφική Σχολή) αλλά κατόπιν χορηγίας του Π. Α. Μαυρογορδάτου, μετέβη για σπουδές ιατρικής στο Βερολίνο (1870-1874) στην Τυβίγγη (1874-75) και το Στρασβούργο (1875-76). Έζησε στην Πόλη έως το 1924, όπου εξάσκησε την ωτολαρυγγολογία και διετέλεσε ιατρός των ανακτόρων. «Ανθρωπιστής άλλων καιρών», με εντυπωσιακό παρουσιαστικό, διατηρούσε φιλολογικό σαλόνι και πρωτοστάτησε στον Όμιλο δημοτικιστών της Κωνσταντινούπολης.

Συνέγραψε ιατρικά συγγράμματα και θέσεις για το ελληνικό γλωσσικό ζήτημα. *Το γλωσσικό ζήτημα και η εκπαιδευτική μας αναγέννησις* (Αθήνα, τυπ. Εστία, 1902). *Το έμφυτον θερμόν* (Αθήνα, 1935).

ΦΩΤΙΟΣ Ο ΚΥΠΡΙΟΣ

Κύπρος, 1740-45-ΚΠ.?

Σχολάρχης Πατριαρχικής Ακαδημίας (1793-1796) όπου δίδαξε και κατά τα έτη 1795-1803. Μαθητής του Ν. Κριτίου και του Ανανία Αντιπαρίου. Λογοθέτης του Γενικού και αρχιγραμματέας του Πατριαρχείου, ήταν έγγαμος κληρικός. Ο γιός του **Αλέκος**, άρχων μ. ποστέλνικος και αρχιγραμματέας του Κοινού επί πατριαρχίας Κωνσταντίου Α' από Σιναίου (1830-1834), πήρε το όνομα Φωτιάδης. Ο Αλέκος Φωτιάδης ήταν ο πατέρας του Ιωάννη Φωτιάδη πασά και του Κωστάκη βέη.

X

ΧΑΙΡΕΤΗΣ, ΚΗΡΥΚΟΣ

Κρήτη, 1756 ή 1760 - ΚΠ., 1830 ή 1840;

Ιατρός και φιλόλογος. Σπούδασε στην Πάδοβα και το 1800 μετέβη στην Κωνσταντινούπολη όπου άσκησε το επάγγελμά του, μάλιστα μεταξύ των ετών 1811-1821 διετέλεσε ιατρός του σουλτάνου Μαχμούτ Β΄ (1808-1839).

Συνέγραψε *Ιστορία του θανάτου του Λουδοβίκου ΙΣΤ΄[.] κατά μετάφρασιν εκ της Ιταλικής* (Βενετία, 1793/8;), *Εγχειρίδιον της των ζώων οικονομίας[.]* (Βενετία, τυπ. Π. Θεοδοσίου, 1798). Εξέδωσε την *Βοσπορομαχία* του Μομάρς (Βενετία, 1792), την *Γραμματική* του Θ. Γαζή (1793) και άλλα.

ΧΑΜΟΥΔΟΠΟΥΛΟΣ, ΑΡΜΟΔΙΟΣ

Σμύρνη, 1861 - ΚΠ., 1924

Ο μικρότερος αδελφός των Μηνά και Χρήστου. Νομικός, με σπουδές στην Αθήνα. Δικηγόρος Σμύρνης και Κωνσταντινουπόλεως, νομικός σύμβουλος του Οικουμενικού Πατριαρχείου και του Διαρκούς Μεικτού Εθνικού Συμβουλίου. Ανηψιός των διακεκριμένων Σμυρναίων αδελφών Χαμουδόπουλων ήταν ο μουσικοσυνθέτης Μανώλης Καλομοίρης.

ΧΑΜΟΥΔΟΠΟΥΛΟΣ, ΜΗΝΑΣ Δ.

Σμύρνη, 1843 - ΚΠ., 1908

Μέγας ρήτωρ της Μεγάλης του Χριστού Εκκλησίας, βουλευτής στην Οθωμανική Βουλή του 1877-1878. Δημοσιογράφος στην ελληνοτουρκική εφημερίδα της Σμύρνης *Αϊδίν*, ιδρυτής της εφημερίδας *Πρόοδος* (Σμύρνη, 1870-1879). Διευθυντής της *Εκκλησιαστικής Αλήθειας* και του Πατριαρχικού Τυπογραφείου (1880-1883), εκδότης βιβλίων, μεταφραστής, επιδόθηκε σε ιστορικές μελέτες.

Περί της Μικράς Ασίας εις τους αρχαιοτάτους χρόνους (Σμύρνη, 1871). *Ιστορία της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας* (Σμύρνη, 1874). «Η Πατριαρχική Μεγάλη του Γένους Σχολή», *Εκκλησιαστική Αλήθεια* Α΄ (1880-1881).

Λογιοσύνη της Κωνσταντινούπολης

Παγκόσμια Γεωγραφία (πέντε τόμοι, ΚΠ., 1881-1882). *Ερμηνεία της Ιεράς Λειτουργίας* (Αθήνα, 1887).

ΧΑΜΟΥΔΟΠΟΥΛΟΣ, ΧΡΗΣΤΟΣ

Σμύρνη, 1841-1905

Εκδότης, δημοσιογράφος (εφημερίδες Σμύρνης *Πρόσδος* και *Αμάθεια*), νομικός και αξιωματούχος του οθωμανικού κράτους (εισαγγελέας Λήμνου), ασχολήθηκε ακόμα με το εμπόριο. Φοίτησε στην Ευαγγελική Σχολή Σμύρνης και στην Νομική Αθηνών. Μετέφρασε πολλά έργα και συνέγραψε *Ιστορία του ρωσοτουρκικού πολέμου* (Σμύρνη, 1879-1880) και, από κοινού με τον αδελφό του Μηνά, *Ιστορία της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας* (Σμύρνη, 1874).

ΧΑΝΤΖΕΡΗΣ, ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ

Κωνσταντινούπολη, ? - Βουκουρέστι, 1798

Ηγεμών Βλαχίας (1797-1798), υιός του Γεωργίου Χαντζερή, ιατρού των ανακτόρων και ανιψιός του Οικουμενικού Πατριάρχη Σαμουήλ. Τυπικές ελληνοοθωμανικές σπουδές για την κατάληψη θέσεων στον κρατικό μηχανισμό: εκτός από ηγεμόνας Βλαχίας, καμαράσης του Αλέξανδρου Υψηλάντη, μέγας σπαθάρης Μιχαήλ Σούτσου, Δραγομάνος του Στόλου. Θεωρείτο βαθύπλουτος. Η υπαρπαγή της περιουσίας του προβάλλεται ως αιτία της θανάτωσης του στις 18 Φεβρουαρίου 1798 στα ανάκτορα του Βουκουρεστίου. Παρά το γεγονός αυτό, οι τρεις γιοί του ακολούθησαν παρεμφερή καριέρα:

ΧΑΝΤΖΕΡΗΣ, ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ

ΚΠ., 1759 - Μόσχα, 1854

Δραγομάνος Υψηλής Πύλης (Αύγουστος 1806-Φεβρουάριος 1807), Οσποδάρης Μολδαβίας (Μάρτιος-Ιούλιος 1807). Αναφέρεται ως Φιλικός και το 1821 καταφεύγει στην Οδησό.

Συμμετείχε στο εγχείρημα της *Κιβωτού* και ήταν συντάκτης τετράγλωσσου λεξικού *Dictionnaire Francais-arabs-Persan et turc* (Μόσχα, 1840-41). Το έργο που περιγράφεται από τον Johann Strauss ως η «Summa της φαναριώτικης

λογιοσύνης», άρχισε να γράφεται το 1806 κατά προτροπή του Γάλλου πρέσβυ στην Κωνσταντινούπολη Guilleminot και όταν τελικώς εκδόθηκε στη Ρωσία στα 1840, γνώρισε μεγάλη αποδοχή. Επίσης: *Λεξικόν των στρατιωτικών επιστημών και τεχνών εκ της Γαλλικής γλώσσης εις την Γερμανικήν και την Ελληνικήν* (Αθήνα, 1847).

ΧΑΝΤΖΕΡΗΣ, ΜΙΧΑΗΛ

?-Απρίλιος 1821

Δραγομάνος του Στόλου (1797 και 1806-1808), αξιωματούχος στην Βλαχία.

ΧΑΝΤΖΕΡΗΣ, ΘΗΛΕΜΑΧΟΣ

?-Σμύρνη, 1850

Πρώτος διερμηνεύς της ρωσικής πρεσβείας στην Κωνσταντινούπολη.

ΧΑΝΤΖΕΡΗΣ, ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ

Διδάκτωρ φιλοσοφίας, σπούδασε φιλολογία στην Γερμανία. Στη δεκαετία του 1870 διετέλεσε καθηγητής στη Θεολογική Σχολή της Χάλκης.

Ιστορία της παρ' Έλλησι φιλοσοφίας συνταχθείσα μεν υπό Αλβέρτου Σουεγλερίου[.] κατά δε τας αρχήθεν πηγάς εξελληνισθείσα άλλαις τε πολλαίς προσθήκαις και αναλύσει των τεσσάρων περί αθανασίας της ψυχής λόγων των εν τω Φαίδωνι του Πλάτωνος επαυξηθείσα υπό Δημητρίου Αλεξάνδρου Χαντζερή (Αθήνα, τυπ. Ν. Φιλαδέλφειας, 1867). *Ολίγα τινά περί της παρ' ημίν υπαρχούσης παιδείας και περί της ημετέρας των Ελλήνων γλώσσης κατ' αντιπαράθεσιν προς τας Ρωμανικάς διαλέκτους* (εν Αθήναις, 1871).

ΧΑΝΤΖΕΡΗΣ, ΣΑΜΟΥΗΛ, βλ. Σαμουήλ [Χαντζερής], Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως

ΧΑΡΑΚΤΙΔΗΣ, ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ Α.

Συγγραφέας *Οθωμανικής χρηστομάθειας, συλλογής [..] αρίστων Οθωμανών πεζογράφων και ποιητών μετά πολλών σημειώσεων ερμηνευτικών και γραμματικών* (ΚΠ., Τυπ. Κεφαλίδου, 1886).

ΧΑΡΑΛΑΜΠΙΔΗΣ, ΚΛΕΑΝΘΗΣ

? – ΚΠ. (Χάλκη;), 1919;

Οθωμανολόγος, διδάσκαλος της τουρκικής γλώσσας στη Θεολογική Σχολή της Χάλκης (1869-1894) καθώς και στην Ελληνεμπορική. Ετάφη στο νεκροταφείο της Σχολής.

Ανθολογία Οθωμανική. Περιέχουσα Συλλογήν εκλεκτών τεμαχίων διαφόρων οθωμανών συγγραφέων, λεξιλόγιον και γραμματική (ΚΠ., τυπ. Βουτυρά, 1875, β' εκδ. 1883, γ' εκδ. 1895). *Γαλλική Ανθολογία* (ΚΠ., τυπ. Α. Κορομηλά, 1884). *Επιστολάριον οθωμανικόν* (ΚΠ., 1895). *Γυμνάσματα της οθωμανικής γλώσσης* (ΚΠ., 1896).

ΧΑΡΙΛΑΟΣ, ΑΝΤΩΝΙΟΣ

Μυτιλήνη, περ. 1815-ΚΠ.;

Καθηγητής των ελληνικών γραμμάτων στη Μεγάλη του Γένους Σχολή όπου δίδαξε για πάνω από σαράντα έτη. Είχε σπουδάσει στο ίδιο ίδρυμα υπό τον Σαμουήλ Κύπριο (1828-1830) και τον Νικόλαο Λογάδη (1830-33).

Λόγος περί της Μεγάλης του Γένους Σχολής (Κωνσταντινούπολη, 1870).

ΧΑΣΙΩΤΗΣ, ΓΕΩΡΓΙΟΣ

Ήπειρος (Ζαγόρι) 1842? - Αθήνα, μετά το 1910

[Αδελφός του Ηπειρώτη ιατρού Δημητρίου Χασιώτη;] Φιλολόγος, εκ των ιδρυτών του Ελληνικού Λυκείου στο Πέραν (1869), σπούδασε στην Ζωσιμαία Ιωαννίνων, στην Φιλοσοφική Αθηνών και αργότερα (post 1880?) στη Σορβόννη. Μέλος και γενικός γραμματέας ΕΦΣΚ, συγγράφει στο *Περιοδικό. Commissaire de la Grece* στην Παγκόσμια Έκθεση των Παρισίων το 1878, είναι το 1880 εγκατεστημένος στη γαλλική πρωτεύουσα και εργάζεται ως οικοδιδάσκαλος των τέκνων Χρηστάκη Ζωγράφου. Διευθύνει το τραπεζικό του γραφείο και διαχειρίζεται την περιουσία του στην Κωνσταντινούπολη και στην Λαζαρίνα της Θεσσαλίας. Επανήλθε στην Κωνσταντινούπολη όπου αρθρογραφούσε στον *Ταχυδρόμο* (1907) και εκ νέου στο *Περιοδικό ΕΦΣΚ*.

Εξέδωσε στα γαλλικά βιβλόν περί της ελληνικής παιδείας από αλώσεως: *L'instruction publique chez les Grecs depuis la prise de Constantinople par*

les Turcs jusqu' à nos jours (Παρίσι, 1881). Στις αρχές του 1910 ευρισκόταν στην Αθήνα όπου δημοσίευσε άρθρα του από τον *Ταχυδρόμο (Βυζαντινά Σελίδες*, 2 τόμοι, Αθήνα, 1910), καθώς και δύο διαλέξεις του στον ΕΦΣΚ περί ελληνικής γλώσσας (*Περί των δημωδών μνημείων εν τη ελληνική λογοτεχνία και εν τη ζώση λαλιά του λαού, Αι από τις αλώσεως [...] μέχρι του 1840 εκδοθείσαι γραμματικάί της ελληνικής γλώσσης: Δύο διαλέξεις[.]τω 1907*, Αθήναι, 1910).

ΧΑΤΖΗΧΡΗΣΤΟΥ, ΧΡΗΣΤΟΣ

Θεατρικός Συγγραφέας, ποιητής και ευθυμογράφος. Ίδρυσε στην Πόλη το 1869 ή 1870, το Ελληνογαλλικό Λύκειο Χατζηχρήστου. Για την προσφορά του στην Παιδεία τιμήθηκε από το γαλλικό Υπουργείο Παιδείας με τον αργυρό σταυρό του Σωτήρος. (Ημερολόγιον Κ. Σκόκου (1904), σελ. 153).

Αναγνώριση, δράμα τετράπρακτο (ΚΠ., 1896)

ΧΛΩΡΟΣ, ΙΩΑΝΝΗΣ

[Γιάγκος] Καθηγητής της οθωμανικής στη Μεγάλη του Γένους Σχολή, διευθυντής του Πατριαρχικού οθωμανικού γραφείου, ανηψιός Φιλοθέου Βρυέννιου.

Οθωμανική γραμματική (ΚΠ., 1890) και *Τουρκο-ελληνικό λεξικό*, 2 τόμοι (ΚΠ. 1899).

ΧΟΡΤΑΚΗΣ, ΝΙΚΟΛΑΟΣ Δ.

Σμύρνη, 1800 -Αθήνα, 1864

Ιατρός, φιλόλογος και φιλόσοφος. Σπούδασε ιατρική στην Ιένα της Γερμανίας. Διδάσκαλος του Γυμνασίου Σμύρνης. Ιατρός στις μάχες της Ελληνικής Επανάστασης. Διδάσκαλος των Μαθηματικών στην Ευαγγελική Σχολή Σμύρνης (1828-1830) και στο Κεντρικόν Σχολείον Αιγίνης, καθηγητής των Φυσικών και των Μαθηματικών στο Νάυπλιο, καθηγητής και γυμνασιάρχης του Β΄ Γυμνασίου Αθηνών. Συνέγραψε *Ανθρωπολογία σωματολογική και ψυχολογική* (1848), *Γεωγραφία* (1854), *Λογική*, κ.ά.

ΧΟΥΡΜΟΥΖΗΣ, ΜΙΧΑΗΛ

ΚΠ., 1801 - Αντιγόνη ή ΚΠ., 1882

[Μιλτιάδης. Τριανταφύλλου, Χουρμούζιος] Δημοσιογράφος, συγγραφέας θεατρικών, κυρίως σατυρικών, έργων και χρονογραφημάτων. Κρητικής καταγωγής, σπούδασε στην Κωνσταντινούπολη. Το 1821 πέρασε στην Ελλάδα, όπου πολέμησε στην Επανάσταση και διετέλεσε βουλευτής (δεκαετία του 1840;). Αργότερα επέστρεψε στην Κωνσταντινούπολη, όπου από το 1864 έως το 1868 εξέδιδε την εφημερίδα *Αρμονία*, ενώ κατόπιν αρθρογραφούσε σε άλλες εφημερίδες της Πόλης, ιδίως στον *Αν. Αστέρα* του Β. Καλλίφρονος.

Τυχοδιώκτης (Αθήνα, 1835). *Ο υπάλληλος* (Αθήνα, 1836). *Κρητικά* (Αθήνα, 1841). *Μαλακώφ. Κωμωδία εις πράξεις πέντε* (ΚΠ., Imprimerie Centrale, 1865). *Η νήσος Αντιγόνη* (ΚΠ., τυπ. Ι. Βρετού, 1869). *Παροδική μικρογραφία μυθιστορημάτων* (ΚΠ., τυπ. Αν. Αστέρος, 1882).

ΧΟΥΡΜΟΥΖΙΑΔΗΣ, ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ

Ανατολική Θράκη (επαρχία Μέτρων), 1823-1895

Ιστορικός, «ο πρώτος λαογράφος της Θράκης». Καθηγητής μαθηματικών στην σχολή Καλλίπολης, στην Μεγάλη του Γένους Σχολής και στο Ιωακείμιο Παρθεναγωγείο.

Συνέγραψε *Περί των αναστεναρίων και άλλων τινων παραδόξων εθίμων και προλήψεων* (ΚΠ 1873), καθώς και εγχειρίδιο *Πρακτικής Αριθμητικής* (ΚΠ 1871).

ΧΟΥΡΜΟΥΖΙΟΣ ο ΒΥΖΑΝΤΙΟΣ

ιζ' αιώνας-ΚΠ. (Χάλκη), 1714;

Νεότερος αδελφός του Αντωνίου Βυζαντίου, σπούδασε στην Κωνσταντινούπολη και ξεκίνησε να φοιτά στο Πανεπιστήμιο της Πάδοβας (αρχές 1711?), κατόπιν χορηγίας του Χρυσάνθου Ιεροσολύμων, αλλά δεν έμεινε πέραν του έτους, πιθανώς λόγω ευπαθούς υγείας. Ούτε να διδάξει επί μακρόν (στην Πατριαρχική Ακαδημία?) πρόλαβε. Γενικά, πέθανε νέος. Συνέγραψε το έργο «Σύνοψις των πάλαι επιστημοτέρων της Εώας γυμνασίων», το οποίο εξέδωσε ο Κ. Δυοβουνιώτης, *Ν. Ελληνομνημων* ΙΕ'

(1921). Και στίχους προς τον μητροπολίτη Δρύστρας Αθανάσιο, που δημοσιεύθηκαν στην έκδοση της *Δογματικής Πανοπλίας* του Ευθυμίου Ζυγαδηνού.

ΧΟΥΡΜΟΥΖΙΟΣ, ΓΕΩΡΓΙΟΣ ο ΧΑΡΤΟΦΥΛΑΞ

Χάλκη, τελευταίο τρίτο 19^{ου} αι.-1848

[Χουρμούζιος Χαρτοφύλαξ] Μουσικοδιδάσκαλος και εκδότης μουσικών βιβλίων. *Ταμείον ανθολογίας, περιέχον άπασαν την εκκλησιαστικήν ενιαύσιον ακολουθίαν Εσπερινού, Ορθρου, Λειτουργίας, μεγάλης Τεσσαρακοστής και της λαμπροφόρου Αναστάσεως* (ΚΠ., τυπ. Ισαάκ δε Κάστρου, 1824). *Βίβλος καλουμένη Ευτέρπη, περιέχουσα συλλογήν εκ των νεωτέρων και ηδυτέρων εξωτερικών μελών με προσθήκην εν τω τέλει και τινων ρωμαϊκών τραγωδιών εις μέλος οθωμανικόν και ευρωπαϊκόν* (εν Γαλατά, τυπ. Κάστορος, 1830).

ΧΡΗΣΤΙΔΗΣ, ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ

(τόπος ;) 1847 - ΚΠ 1917

Ιατροφιλόσοφος, μέλος ΕΦΣΚ και Πρόεδρος του ΕΦΣΚ (1895-1898) και της Αυτοκρατορικής Ιατρικής Εταιρείας. Διευθυντής του παθολογικού τμήματος του Εθνικού Νοσοκομείου (Βαλουκλή) κατά τα έτη 1896-1909. Ιδιοκτήτης τυπογραφείου όπου εκδίδονταν το επιστημονικό δελτίο *Gazette des Hôpitaux Civils et Militaires de l'Empire Ottoman*. Συνέγραψε *Αρχαία Ελληνική Γυναικειολογία* (ΚΠ., 1894). Έγραψε άρθρα για το Άγιο όρος στην *Νέα Εφημερίδα* της Κωνσταντινούπολης (αριθ. 1722-1731).

ΧΡΗΣΤΟΒΑΣΙΛΗΣ, ΧΡΗΣΤΟΣ

Ιωάννινα, π. 1862 –1937.

Σπούδασε στο σχολαρχείο της Ξάνθης, στην Ευαγγελική Σχολή της Σμύρνης και στο Αυτοκρατορικό Λύκειο της Κωνσταντινούπολης. Από το 1885 εγκαταστάθηκε στην Αθήνα, όπου εργάστηκε ως συντάκτης στην εφημερίδα *Ακρόπολις*. Μεταφραστής (Λέοντος Τοστόι, *Το τέλος της εποχής μας*).

ΧΡΙΣΤΟΠΟΥΛΟΣ, ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ

Καστοριά, 1772 – Βουκουρέστι, 1847

Λυρικός ποιητής, νομομαθής και δικαστής. Δραστηριοποιήθηκε στις Παραδουνάβιες Ηγεμονίες. Μαθήτευσε στο Λύκειο Βουκουρεστίου, σπούδασε ιατρική, φιλοσοφία, ξένες γλώσσες και λατινικά στη Βούδα και ιατρική και νομικά στην Πάδουα. Οικοδιδάσκαλος των παιδιών του ηγεμόνα Αλέξανδρου Μουρούζη, τον οποίον και ακολούθησε στην Κωνσταντινούπολη όπου συνέθεσε λυρικά ποιήματα. Μετά την επανάσταση εγκαταστάθηκε για σύντομο διάστημα στην Ελλάδα επέστρεψε όμως στο Βουκουρέστι όπου ακολούθησε σταδιοδρομία νομικού.

Γραμματική της Αιολοδωρικής ήτοι της ομιλουμένης τωρινής των Ελλήνων γλώσσας (Βιέννη, 1805), *Τα Λυρικά* (Βιέννη, 1811, Κέρκυρα, 1814), *Αχιλλεύς δράμα ηρωικόν εις την αιολοδωρική διάλεκτον* (Βιέννη, 1805), *Νομοθεσία του υψηλοτάτου και ευσεβεστάτου αυθέντου και ηγεμόνος πάσης Ουγγροβλαχίας κυρίου κυρίου Ιωάννου Γεωργίου Καρατζά βοεβόδα* (Βιέννη, 1818), *Πολιτικά Παράλληλα* (Παρίσι, 1833), *Ελληνικά Αρχαιολογήματα* (Αθήνα, 1853).

ΧΡΙΣΤΟΦΟΡΟΣ ΑΙΤΩΛΟΣ

17^{ος} αιώνας

Δίδαξε κυρίως σε σχολεία της ηπειρωτικής Ελλάδας. Συνέγραψε *Βιβλίον καλούμενον ραντισμού στηλίτευσις* (Λειψία, 1758) υπό την προτροπή του πατριάρχη Κυρίλλου, το οποίο ήταν και ένας λίβελος κατά τον Καλλινίκου Δ΄.

ΧΡΙΣΤΟΦΟΡΟΣ ο ΑΡΤΙΝΟΣ

17^{ος} αιώνας

Ιερομόναχος και μελοποιός. Σπούδασε στην Ακαδημία του Άθω υπό τον Ε. Βούλγαρη, και στην Κωνσταντινούπολη. Διηύθυνε την Αθωνιάδα Σχολή. Μελοποίησε άσματα και συνέγραψε σύνοψη των Κανόνων.

ΧΡΙΣΤΟΦΟΡΟΣ ΠΡΟΔΡΟΜΙΤΗΣ

Σέρρες, 1822-Μ. Τιμίου Προδρόμου, 1916

Αρχιμανδρίτης, ηγούμενος της Μονής του Τιμίου Προδρόμου Σερρών. Σπούδασε στη Θεολογική Σχολή της Χάλκης όπου και δίδαξε εκκλησιαστική ιστορία, πατρολογία, αγιογραφική αρχαιολογία και εξηγητική (1852-1854). Υπήρξε συντάκτης του *Ευαγγελικού Κήρυκος* και της *Εκκλησιαστικής Αλήθειας*.

Προσκυνητάριον της εν Μακεδονία παρά τη Πόλει Σερρών Σταυροπηγιακής Ιεράς Μονής του Αγίου Ιωάννου του Προδρόμου (Λειψία, 1904).

ΧΡΥΣΑΝΘΟΣ ο ΑΙΤΩΛΟΣ

Τριχωνία (Αιτωλία), ?.-Νάξος, 1784

Ιερομόναχος, αδελφός του επίσης ιερομονάχου Κοσμά του Αιτωλού. Διδάσκαλος φιλοσοφικών, γραμματικής τέχνης και μαθηματικών (!), σχολάρχης της Πατριαρχικής Ακαδημίας (1769-1774) και ιδρυτής σχολής στη Νάξο (1774). Είχε σπουδάσει στην σχολή Αγίας Παρασκευής στη Γούβα (Αγράφων;) και στην Πατριαρχική Ακαδημία.

ΧΡΥΣΑΝΘΟΣ ΕΚ ΠΡΟΥΣΣΗΣ

ιη' αιώνας

[ο **Καμαράσης**] Αγιοταφίτης, καμαράσης του Παναγίου Τάφου. Συγγραφέας *Προσκυνηταρίου της αγίας πόλεως Ιερουσαλήμ και πάσης Παλαιστίνης* (Βιέννη, 1787).

ΧΡΥΣΑΝΘΟΣ [ΝΟΤΑΡΑΣ], πατριάρχης Ιεροσολύμων

Κορινθία (Τρίκαλα), 1655-1660 - ΚΠ., 1731

Ακολούθησε την σταδιοδρομία του θείου του Δοσιθέου, πατριάρχη Ιεροσολύμων, τον οποίον συνέδραμε στο έργο του. Αρχιμανδρίτης Παναγίου Τάφου, μητροπολίτης Καισαρείας Παλαιστίνης (1702), πατριάρχης Ιεροσολύμων (1707). Σπούδασε στην Πατριαρχική Ακαδημία, νομική στην Πάδουα (1697-1700), φιλοσοφία, θεολογία και μαθηματικά στο Παρίσι (1700). Οι σπουδές του συνδυάστηκαν με αποστολές στις παραδουνάβιες ηγεμονίες και στην Ρωσία. Ήταν από τα πλέον αξιοσέβαστα πρόσωπα της

Κωνσταντινούπολης και της Ορθόδοξης κοινοπολιτείας κατά τις τρεις πρώτες δεκαετίες του 19^{ου} αιώνα.

Βασιλείου Μακεδόνος κεφάλαια παραινετικά [..] (Βουκουρέστι, 1691). *Περί ιερωσύνης λόγος εγκωμιαστικός* (1708-1709). *Διδασκαλία ωφέλιμος [..]* (Βενετία, 1724). *Συνταγμάτιον περί των οφφικίων [..] της του Χριστού αγίας Εκκλησίας [..]* (Τυργόβυστο, 1715, Βενετία, 1778). «Προθεωρία εις τους νόμους», χφ. ΜΠΤ 612. *Ιστορία και περιγραφή της Αγίας Γής* (Βενετία, 1728). *Εισαγωγή εις τα γεωγραφικά και σφαιρικά* (Παρίσι, 1716). *Περί αφορισμού*, επιμ. Π. Δ. Μιχαηλάρης (Αθήνα, 2002).

ΧΡΥΣΑΝΘΟΣ, μητροπολίτης Προύσης

Μάδυτος, 1770-Προύσα, 1843?

[ή οικ. Μαδύτου, Καράμαλης?] Μητροπολίτης Δυρραχίου (1821), Σμύρνης (1833) και Προύσης. Εκ των τριών διδασκάλων της νέας γραφικής (παρασημαντικής) και διδακτικής μεθόδου της εκκλησιαστικής μουσικής. Κάτοχος κλασικής και μουσικής παιδείας, δίδαξε θεωρητικά μουσικά στην Μουσική Σχολή της Κωνσταντινούπολης (1815-1821).

Εισαγωγή εις το θεωρητικόν και πρακτικόν μέρος της εκκλησιαστικής μουσικής προς χρήσιν των σπουδαζόντων αυτήν κατά την νέαν μέθοδον (Παρίσι, 1821, ανατύπωση: Αθήνα, 1940, 1977). *Μέγα Θεωρητικόν της Μουσικής εις δύο μέρη* (Τεργέστη, υπό Παναγιώτη Πελοπίδα, 1832).

ΧΡΥΣΑΝΘΟΣ [ΦΙΛΙΠΠΙΔΗΣ], αρχιεπίσκοπος Αθηνών

Ροδόπη, 1881-Αθήνα, 1949

Θεολόγος και ακαδημαϊκός (1940). Μητροπολίτης Τραπεζούντος (1913-1938) και Αρχιεπίσκοπος Αθηνών (1938-1940). Σπούδασε στην Θεολογική Σχολή της Χάλκης (1897-1903), στην Λωζάννη και στην Λειψία (1907-1911). Καθηγητής θρησκευτικών στο Φροντιστήριο Τραπεζούντος και ιεροκήρυκας. Αρχαιοφύλακας του Πατριαρχείου, διευθυντής και αρχισυντάκτης της *Εκκλησιαστικής Αλήθειας* (1911-1913).

La question du Pont-Euxin (Το ζήτημα του Ευξείνου Πόντου, Παρίσι 1919), *Η Εκκλησία Τραπεζούντος* (Αθήνα, 1933), *Οι Γενικοί Κανονισμοί του Οικουμενικού Πατριαρχείου* (Αθήνα 1946).

ΧΡΥΣΟΒΕΡΓΗΣ ΚΟΥΡΟΠΑΛΑΤΗΣ

Αγχίαλος, τέλη ιη΄ αι. – ?

Σπούδασε στην Κωνσταντινούπολη και ίσως στην Γαλλία. «Μεταβάς εΐτα εις Ρωσίαν εγένετο δημόσιος υπάλληλος» (*Θρακικά Παράρτημα Γ΄ Τόμου*, 126). Μεταφραστής *Νέου Αναχάρσιδος* του αββά Barthélemy (Βιέννη, 1819). «Λόγος επιβατήριος εις Ιωσήφ Αγχιάλου», *Παρνασσός Ι΄* (1886), 457.

ΧΡΥΣΟΒΕΡΓΗΣ, ΓΕΩΡΓΙΟΣ

Βιθυνία (Ρύσιο), 1805- Κωνσταντινούπολη/Αθήνα?, 1862

Καθηγητής ελληνικών, συγγραφέας σειράς εγχειριδίων γραμματικής καθώς και αρχαιολογικής περί Κωνσταντινουπόλεως πραγματείας. Σπούδασε στην Πατριαρχική Σχολή της Ξηροκρήνης. Κατά την Επανάσταση του 1821 βρέθηκε στην Κέρκυρα, όπου μαθήτευσε και δίδαξε στην Ιόνιο Ακαδημία. Δίδαξε σε εκπαιδευτήρια της Ελλάδας (Ναύπλιο, Αθήνα) από το 1833 έως το 1846, οπότε μετέβη στην Σμύρνη, όπου διηύθυνε την Ευαγγελική Σχολή. Το 1848 επέστρεψε στην Κωνσταντινούπολη και δίδαξε στο Σταυροδρόμιο (1849-1851) και στα Ταταύλα (αναφέρεται ως σχολάρχης Ταταούλων, έως το 1861). Πιθανόν επέστρεψε στην Αθήνα, όπου συνέχισε επί βραχύ το διδασκαλικό του έργο.

Συνοπτική ιστορία της Επτανήσου (Ναύπλιο 1834). *Κλίμαξ τῆς Γραμματικῆς τῆς Ἑλληνικῆς Γλώσσης* (Αθήνα, 1838, β΄ έκδοση: 1840), *Γραμματικὴ τῆς καθ' ἡμᾶς Ἑλληνικῆς Γλώσσης* κατὰ παράθεσιν πρὸς τὴν ἀρχαίαν (Αθήνα, 1839), *Ἐγχειρίδιον Ἑλληνικῆς Γραμματικῆς* διὰ τοὺς Πρωτοπείρους (Αθήνα, 1842), *Στοιχειώδης Ἐπιτομὴ τῆς Γενικῆς Ἱστορίας* (Ναύπλιο, 1843). *Ἱστορία τῆς Ἀρχαίας Ἑλλάδος* (Ἐν Κωνσταντινουπόλει, Τύποις Ι. Λαζαρίδου. 1850). *Ανάμικτα ἢ φιλολογικαὶ τινες καὶ αρχαιολογικαὶ παρατηρήσεις καὶ επιστασίαι ἐπὶ τινῶν ἤτοι ἀμφιβόλων ἢ οὐχὶ καλῶς ἐρμηνευθέντων χωρίων τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς γλώσσης* (ΚΠ., 1860). *Ὁ ἐν τῇ Μεγάλῃ Ἐκκλησίᾳ δεσποτικὸς θρόνος*

Λογιοσύνη της Κωνσταντινούπολης

μετά του άμβωνος ή Αυτοσχέδιος διατριβή ιστορική αρχαιολογική και φιλολογική (Αθήνα, 1861). Αναφέρεται επίσης ως συγγραφέας «Δοκιμίου εις δύο χωρία του κατά Λεωκράτους λόγου του ρήτορος Λυκούργου του εκδεδομένου υπό του Α. Κοραή».

ΧΡΥΣΟΚΕΦΑΛΟΣ, ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ

Καλλίπολη;-ΚΠ;

Επαγγέλετο την διδασκαλίαν εις ΚΠολιν. Συγγραφέας εγχειριδίου γραμματικής, το οποίον εξέδωσε ιδίως αναλώμασι: *Τερψίνους ή νέα γραμματική[.] διηρημένη εις τόμους τρεις [..] αφιερωθείσα τω μεγάλω ερμηνεί Δημητρίω Μουρούζη* (Λειψία, Βραϊτκοπφ, 1811).

ΧΡΥΣΟΣΚΟΥΛΟΣ, ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ

Λογοθέτης του Γενικού της Μ. Εκκλησίας. Αναφέρεται ως συγγραφέας *Διηγήσεων των μηχανημάτων των Ιησουιτών κατά του Κυρίλλου Λουκάρεως*.

ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΣ, αρχιεπίσκοπος Αθηνών

Αϊδίνιο, 1880-Αθήνα, 1968

[Χατζησταύρου] Επίσκοπος του Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως: Τράλλεων (1910-1913), Φιλαδελφείας (1913-1921), Εφέσου 192, εγένετο αργότερα αρχιεπίσκοπος Αθηνών ως Χρυσόστομος ο Β' (1962-1968).

Αι περί των ησυχαστών της Ιδέκατονταετηρίδος και της διδασκαλίας αυτών έριδες (1904). Συνέταξε κατάλογο χειρογράφων των μονών Εικοσιφοίνισσας και Καλαμούς (δημοσιεύθηκε στο *Byzantinische Zeitschrift* του Karl Krumbacher).

Ψ

ΨΑΧΟΣ, ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ

Μέγα Ρεύμα, 1866/9?-Αθήνα, 1947

Πρωτοψάλτης και διδάσκαλος βυζαντινής μουσικής. Φοίτησε στην Κεντρική Ιερατική Σχολή της Κωνσταντινουπόλεως. Καθηγητής στην Σχολή Βυζαντινής Μουσικής του Ωδείου Αθηνών. Συνέλεξε δημοτικά τραγούδια και διακρίθηκε για τις μελέτες του πάνω στην σημειογραφία της βυζαντινής και της αρχαίας ελληνικής μουσικής: *Η παρασημαντική της βυζαντινής μουσικής* (Αθήνα, τυπ. Π. Δ. Σακελλαρίου, 1917) *Λειτουργικόν* (Αθήνα 1905), *Ασίας Λύρα* (Αθήνα 1908), *Η Λειτουργία* (Αθήνα 1909), *Λειτουργικοί Ύμνοι* (Αθήνα 1912), *Οκτώηχον σύστημα της Βυζαντινής Μουσικής* (Αθήνα 1941) κ.ά.

ΨΥΧΑΡΗΣ, ΝΙΚΟΛΑΟΣ

; , 1823-Πρίγκιπος, 1897

[Νικολάκης, υιός Ιωάννη, μπέη της Χίου και Μ. Χαρτοφύλακος Πατριαρχείου ΚΠόλεως, Χίος, 1802, ΚΠ., 1860, πατέρας Γιάννη Ψυχάρη, Οδησσός, 1854-Παρίσι, 1929] Εμποροτραπεζίτης εν ΚΠόλει, Μέγας Χαρτοφύλαξ του Πατριαρχείου και πρόξενος της Τουρκίας στο Παλέρμο.

ΨΩΜΑΚΗΣ, ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ

αρχές 19^{ου} αιώνα

[Πιτάρης] Ελληνιστής, καθηγητής των ευρωπαϊκών γλωσσών. Συμπεριλαμβάνεται μεταξύ των συντακτών της *Κιβωτού*. Δίδαξε στην Κωνσταντινούπολη και το Βουκουρέστι (1812-1821).